

НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ НАУК
РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ
ИНСТИТУТ ИСКУССТВ

АРАРАТ АГАСЯН

СТИХОТВОРЕНИЯ

РУССКАЯ ЛИРА
(ПЕРЕВОДЫ)

ЕРЕВАН
ИЗДАТЕЛЬСТВО "ТИТУТЮН" НАН РА
2023

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ԱՐՎԵՍՏԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ԱՐԱՐԱՏ ԱՂԱՍՅԱՆ
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՔՆԱՐ
(ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ)

ԵՐԵՎԱՆ
ՀՀ ԳԱԱ «ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
2023

УДК 82-1
ББК 84(2)-5+84(5Арм)-5
А 230

Редактор – заслуженный деятель искусств
Республики Армения,
доктор искусствоведения, профессор Анна Асатрян
Խմբագիր՝ Հայաստանի Հանրապետության արվեստի
վաստակավոր գործիչ,
արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
Աննա Ասատրյան

Արարատ Ագասյան,
А 230 Стихотворения. Русская лира (переводы). / А. Агасян.-
Ер.: Изд-во “Гитутюн”, 2023.- 552 с.

Արարատ Աղապյան,
Ա 467 Բանաստեղծություններ: Ռուսական քնար (թարգմանություններ) / Ա. Աղապյան.- Եր.: ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2023.- 552 էջ:

Сборник состоит из двух разделов. В первом из них представлены стихотворения Арарата Агасяна на русском и армянском языках. Второй – значительно более обширный раздел включает в себя свыше 200 стихотворений выдающихся русских поэтов XIX-XXI веков. Они приводятся сначала на языке оригинала, а затем – в переводах Арарата Агасяна. Многие из них переведены на армянский язык впервые.

Ժողովածուն բաղկացած է երկու բաժիններից: Առաջինում ներկայացված են Արարատ Աղապյանի՝ ռուսերեն և հայերեն լեզուներով գրված բանաստեղծությունները: Երկրորդ՝ առավել ընդարձակ բաժինն ընդգրկում է XIX-XXI դարերի ռուս ականավոր պոետների ավելի քան 200 ստեղծագործություն: Սկզբում բերվում են դրանց ռուսերեն բնագրերը, ապա՝ Արարատ Աղապյանի թարգմանությունները: Բանաստեղծություններից շատերը հայերեն են թարգմանվել առաջին անգամ:

ISBN 978-5-8080-1515-9
© Աղապյան Արարատ, 2023

СТИХОТВОРЕНИЯ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

* * *

Тебя забыть? Стереть следы?
В подвалы памяти сослать?
Смогу ли я себе солгать?
Смогла б ли ты?

В окне – огонь. Он жёлт и вмятен
среди квадратных чёрных вмятин
чужих око́н.

О ком ты думаешь сейчас?

1973

БЕССОННИЦА

Снова ночь. Воздух душен и влажен.
На полу и на сердце – пыль.
Тот же стол и на нем всё та же
недовыпитая бутылка.

А в проёме окна – туман
занавесок тонов пастельных.
Я не сплю. Я схожу с ума
на постылой моей постели.

За окном ветер лает и бесится,
Провода телеграфные рвёт,
а щербатого полумесяца
ухмыляется жёлтый рот.

1973

* * *

Любовь ушла.
Осталась только соль
невыплаканных слёз.
Осталась только ложь
невысказанных слов.
Осталась только... боль!

1974

* * *

Есть берег. Только он
далёк и безответен.
Как долог этот сон,
как беспросветен!

Вокруг тебя цветы,
и ты сомкнула веки.
Неужто даже ты
уйдёшь туда навеки?!

Напрасно плакать, звать,
молить тебя, молиться –
не обернётся вспять,
не повторится!

1975

* * *

Гостиница высилась многоэтажно,
окна свои, как рентгеном, высвечивая.
Она дышала теплом на влажной,
сырой, озябшей ладони вечера.
1976

* * *

В безудержном порыве губ и рук
Таятся зёрна скорого раздора
И ощущение мнимости простора,
Где слышен отзвук, но утерян звук...
1977

ПЕЙЗАЖ

Дорога вьётся вверх лозой –
виток, ещё виток...
И так красиво, как росой
осыпанный цветок!

Всё – горы: голы и гладки',
лишь на вершинах лилиями
белеют снежные платки
с обрезанными крыльями.
1978

* * *

Ночь. Два контура и две тени,
лик луны и окна экран.
Вот та грань –
иномир сновидений!
Глянь...

То ли ночь мне легла на веки,
тёмным саваном засты свет,
то ли... Тихо!
На голой ветке
шевелится рассвет.
1979

КОНИ В ПОЛЕ

Кони в поле. Кони – не рабы.
Как красивы их глаза и морды!
Топот неподкованных копыт –
дикие и дивные аккорды!

Кони в поле. Необузданные кони.
Им неведомы ни кнут, ни удила.
Человеческие властные ладони
не смиряли их упрямые тела.

Мчатся кони. Разметались гривы.
Скачут кони вольные на воле!
Как естественны, божественны, игривы
кони в поле!
1979

* * *

Твоих шагов остывший след
на мягком, шёлковом песке.
Ты с кем?
Зрачки твоих печальных глаз...
Я их забыл, я в них глядел.
Ты где?
Давно ли в них погас огонь?
А было – там пылали льды!
Была ли ты?
Твой образ сдвоен, рассечён,
В нем что-то сдвинуто, не то...
Ты кто?
1980

* * *

Смотри! Я пишу как в бреду.
Смотри!
Свечи тают.
И дождь продолжает идти.
Час. Два. Три.
Неужели эту беду
не отвести?
“Милая!” –
тысячу раз не устану кричать,
буду смелым...
Поздно!
Двери твои идут отмечать
мелом...
1980

ОСЕННИЕ ЭТЮДЫ

1

Осень. Ветер-наильник,
задыхаясь,
срывает с деревьев
подвенечный наряд.
Как невесты потупленный взор,
голых веток стыдлив узор.

2

Дождит. И листьёв
охристый ковёр
устлала осень.
Оголённых веток
рисунок удивителен и меток –
его создал искуснейший гравёр!

1981

* * *

Истлевшее я снова ворошу,
вновь воротить, вновь воскресить пытаюсь.
Холодными губами неслышно ворожу,
с ладони на ладонь золу пересыпая.

Не греет мой очаг. Огонь давно погас.
Напрасно я к теплу протягиваю руки.
На треснувших часах остановился час,
и вечен он, как вечен миг разлуки!

1981

НЕСБЫВШЕЕСЯ

Помню я тихую ночь – ночь у причала.
Ты по песку шла босиком –
шла и молчала.
Мокрые волосы, губы от ветра солёные,
пальцы наши сплетённые.

Я любил тебя. Сердце радостно билось.
Я готов был звёзды хватать с небес –
тебя одарить.
Кто сказал: “Не бывает чудес”?
Просто чудо... не сбылось.

1982

ЗАЗЕРКАЛЬЕ

В благоухающем саду,
среди рябин и кипарисов,
в Эдеме ли или в аду
пригрезилась ты мне, Алиса?

Луна и мрамор. Светел пруд.
Ты пригласила в Зазеркалье,
и звёзды рядом заиграли,
перемешалось – *там и тут*.

Сбежались, закружили маски,
вступила музыка, и нас
заворожила эта сказка
на звёздный, но недолгий час.

Была ты в платье Коломбины,
я был в кровавом домино.
Смеясь, ты мяла кисть рябины
и пила терпкое вино...

Но ночь прошла. И всё забыто –
и светлый пруд, и райский сад,
и зеркала вокруг разбиты,
и масок нет. Есть только ад
среди рябин и кипарисов!

1982

* * *

Любовь свою не дам на поруганье,
у алтаря её молитвенно склонюсь,
раскинув два крыла, сращённые с руками,
я благовестом вниз со звонницы сорвусь!

1983

* * *

Ночь. Вокзал. Платформа. Поезд.
Дрогнул, тронулся состав...
Отдышусь и успокоюсь:
проворонил, опоздал!

Увозил тебя, крадучись,
поезд, будто вор
(совестью совсем не мучась,
светил семафор)...

Он увёз тебя, он выкрал,
даже не спросясь.
Торопился, ржал и фыркал,
мимо проносясь.

1984

* * *

Я остался без друзей.
Я забытый дом-музей,
где сквозь битое стекло
много снега натекло...

1984

ГОЛГОФА

В узком окне тлеет звезда,
а на стене – тень от креста.
Скоро рассвет, пробил мой час!
Свет от свечи, вспыхнув, погас.

Трижды уже крикнул петух.
Кто я таков – плоть или дух?
В узком окне тлеет звезда.
Там, на холме – крылья креста!

Перед крестом не до пророчеств,
тихо спрошу: “Скоро ли, Отче?!”
Мать припадёт, плача, к стопам,
окаменев, станет толпа.

Кровью своей крест окропив,
скорбный свой лик вниз обратив,
матери я продышу в полусне:
“О, не рыдай Мене!”

1985

ЭДГАРУ ПО

Этой ночью опять меня навестила тоска,
чёрный ворон опять прилетал посмотреть на меня,
снова мысли о смерти скребли и царапали грудь...

Эй, кто-нибудь!

Навевает мне ветер всё тот же сон –
сцену собственных похорон:

в изголовье свеча горит,
но не греет меня она,
чёрный ворон тоски парит
в язычке огня.

Прикоснусь я щекой к стеклу,
по которому каплет дождь,
буду гнать от себя тоску,
буду верить, что ты придёшь.

Но ведь это неправда, не так,
что потеряно – не вернёшь!

Не устанет птица летать,
и не скоро кончится дождь.

И картавая эта картечь
будет долго стоять в ушах,
будет медленно время течь
в неисправных моих часах...

1986

В ЗЕРКАЛАХ

Вы все тревогам моим причастны –
теперь и прежде.

Вы все несчастьем моим несчастны,
грехами грешны.

На кромке памяти, почти размытые,
теснятся образы давно забытые,
но мне не хочется тревожить их –
таких далёких, глухих, немых.

Я, утомлённый на тропах трудных,
боюсь увидеть себя в их мутных
глазах, похожих на зеркала,
на зеркала!

1986

* * *

Благословенны эти руки,
которые врачуют муки,
которые тебя касались,
которые тебя спасали,
вновь возродили,
мне возвратили.

Благословенны те глаза,
в которых теплится слеза,
в которых нет мольбы и мук,
благодаря молитве рук –
тех, что тебя касались,
тех, что тебя спасали...

1987

* * *

Снова я гляжу и вижу
сырость стен и серость будней.
Ничего я не предвижу,
никого не ненавижу.
Не забыть бы... Не забуду!

Дом напротив. Дым над домом,
барабанит дождь по крыше,
ветра гул и грома гомон.
Как астматик небо дышит,
но его никто не слышит.

Небо низко, в рыхлых тучах,
телевышки верх не виден.
Я вопросами замучен,
и мой жребий незавиден.

Мне тоска сжимает сердце,
в позвонках стреляет болью,
холодит виски и волю –
не спастись и не согреться!

Я смыкаю тихо веки,
ухожу в себя, как в омут,
чтоб на миг или навеки
впасть в спасительную кому.

1988

* * *

Мне выпал жребий – сойти с вершины,
спуститься к людям в долину долга.
Я много думал, я думал долго,
не вдруг решился!

До той вершины я не добрался,
я с полдороги свернул обратно.
И был мне голос, он троекратно
во мне раздался:
“Каин, где брат твой?!”

1989

* * *

Я мечусь в рукавах тупика –
потерявшая русло река.
Нижеет время за мигом миг,
нарастает истошный крик!

Отвались, крестовина тоски,
дай вздохнуть, дай разжать тиски –
я уже перешёл Рубикон.
Звонит колокол. Ты по ком?

Неужели исхода нет,
неужели напрасен свет?!
Так сорвись же и падай вниз,
мимо этих безликих лиц,
мимо этих незрячих глаз,
мимо этих ходячих фраз,
мимо милости и молвы –
крик оторванной головы!

1990

РЕКВИЕМ

Уходят годы. Вот и мать в гробу.
Холодный лоб. Отверстый зев могилы.
Уже отпели Божию рабу
и крышку гроба наглухо забили.

Прощай! Прости мне прошлые обиды!
Я был, быть может, нехорошим сыном...
Возьми с собой в последнюю обитель
мой детский образ – добрый и красивый.

Когда-нибудь он снова оживёт,
когда-нибудь он снова возродится,
моя душа опять к тебе прильнёт
и на колени будет вновь проситься!

1991

НОКТЮРН

В пустой квартире гулко
стучат часы в ознобе.
Крупницы штукатурки
лежат на гардеробе.

Я болен. Я один
в беспамятстве и горе.
Голубизна гардин
напоминает море.

Ночь наползает. Ночь!
Невидимо и немо.
Мне разгадать невмочь
ночную теорему.

В распахнутом окне
сгустился мрак, и звёзды
мигают мне в ответ,
одолевая вёрсты.

Они ещё горят
или уже сгорели?
Мелькает их наряд,
как чешуя форели.

Холодный мёртвый луч
мне серебрит ресницы.
Как хочется уснуть
и больше не проснуться!

1992

* * *

Был день. Был холод. Был январь
в стране, давно забытой Богом,
и солнце, будто бы янтарь,
мерцало желтоватым оком.

Его не видели. Оно
всё видело и примечало,
как уходящего на дно –
маяк у тихого причала.

Но люди не смотрели ввысь,
их взоры устремлялись долу,
они надеялись спастись,
не зная троп к Его престолу!
1993

* * *

В мире, где ты родилась и жила,
поступью мерила времени бег,
нынче – затишье. И тяжела
в нем тишина. Так библиотек
своды хранят гробовое молчание
в годы безвременья и одичания...
1994

* * *

Какого ответа ты ждёшь
в этой жизни, от этих жрецов?!
В этом застенке,
где нет никакого исхода,
кроме распада и тлена!
Качается маятник медный
в холодном хрусталике глаза,
и страшно, как в Риме Нерона...
1994

* * *

Холодно в городе. Сыро. И дождь
хлещет по окнам мокрой пощёчиной.
Тёмная комната. Долгая ночь
казни моей отсроченной.

Нет ни единой души. Всё вокруг
вымерло будто. Лишь пёс колченогий,
меньший мой брат, мой единственный друг,
воет. Такой же, как я, одинокий!
1995

* * *

Лежу я в гостиной. У гроба –
портрет мой в траурной рамке.
Бьёт колокол. Там, у порога
меня ожидает архангел.

Дни жизни моей вереницей
мелькают. О, милые лица!
Мне хочется к ним воротиться,
мне хочется им повиниться...

Но вот я уже на пороге,
где вход – это тот же выход.
Вдох-выдох... Мне страшно,
я счастлив!
И сны мне уже не снятся...

1995

ТОШНОТА

Одиночество не страшно,
если рядом кто-то дышит
ежедневно, ежечасно,
если свет свечи колышет,
словно бабочки порханье,
чьё-то тёплое дыханье.
Страшно, что при многолюдном,
шумном, суетном застолье,
в заточеньи и на воле,
в кабаке или в салоне,
у дешёвой проститутки
и в гостях у дамы сердца,
среди друзей и иноверцев,
ночью, днем, в их промежутке
и в любое время года,
будь на суше ли, на море,
будь на радостях ли, в горе,
заглушить мне всё труднее
приступ бешенства и боли,
приступ... рвоты!

1996

КАК РОЖДАЮТСЯ СТИХИ

Слова приходят, как весна,
и набухают, словно почки,
внезапно вспрянув ото сна,
дают побеги первых строчек.

О, муки этих первых строк,
они – как родовые схватки!
Так плод, доношенный в свой срок,
наружу просится из матки!

1997

ЦЕНТОН¹

Я помню чудное мгновенье: *(А.С. Пушкин)*
по дому бродит привиденье! *(Б.Л. Пастернак)*
Весь день шаги над головой – *(Б.Л. Пастернак)*
цыганы шумною толпой *(А.С. Пушкин)*
открыли дверь, и в кухню паром... *(Б.Л. Пастернак)*
– Скажи-ка, дядя, ведь недаром?! *(М.Ю. Лермонтов)*

1997

ТЁМНЫЙ БРЕД

Вновь наступит ночь. Опять я
буду бодрствовать в бреду
и в холодные объятия
одинокчества приду.

Будут мысли воспаляться,
бормотать и голосить,
деревянное распятые
мне к губам преподносить.

И как только то распятые
я отрину, мелкий бес
станет изрыгать проклятые
в адрес нежилых небес...

Утром в угол, на подушку
ляжет чистый, белый свет,
но из глаз моих потухших
он не смоет тёмный бред!

1998

---

¹ **Центон** - стихотворение, целиком составленное из известных читателю поэтических строк разных авторов.

ВЕСНА

Земля проснулась, скинув иго сна,
беременная первыми плодами,
и облака кудрявыми стадами
плывут по небу. Властвуя, весна
лучами солнца почву согревает
и горний снег в низины повергает.
Природа в эту пору так прекрасна –
остановись, мгновенье! Не напрасно
душа поёт и сердце бьётся чаще.
Не это ли мы называем счастьем?!

1999

* * *

Я спал. Мне снился сон чудесный –
обетованная земля!
Цвели деревья, птицы песней
ласкали слух. Меня влекла
в обитель райскую Психея,
лишивши памяти, тревог,
тоски и воли... О себе я
не думал более. Не мог
противиться неведшим чарам
неимоверной красоты,
развеявшим мои печали
внезапным даром доброты.
Я понял суетность страданий,
открыл ничтожество минут
в тени несозданных созданий,
освобождающих от пут!

2001

В КОЛЕСЕ

Может быть, когда-нибудь, потом
суждено нам заново родиться
человеком, ящером, котом,
рыбой в море или вольной птицей.

Восстановим прерванную нить,
чтобы снова где-то оборваться,
чтобы снова быть или не быть,
исчезать и снова появляться,

в вечной круговерти бытия,
в колесе истории вертеться:
чадо – отрок – муж – старик – дитя...
Никуда от этого не деться!

Как душа, покинувшая тело,
светит свет звезды, что отгорела,
так и наши души после нас
будут видеть сотни тысяч глаз.

Наши звёзды будут возвращаться,
приближаясь, снова удаляться
в бесконечной этой круговерти,
в череде рождений... после смерти!

2003

БОЛЬНИЧНОЕ

“Не терзай себя, уймись!
Ты не первый, не последний.
Лучше чем-нибудь займись:
покури, послушай сплетню
или, на худой конец,
затяни на шее петлю...
Всё равно – ты не жилец,
никуда тебе не деться,
от меня не отвертеться!
Близок твой последний срок.
Посмотри на потолок,
широко раскрой глаза,
пусть обветрится слеза,
после вдоха сделай выдох
и замри в подушках взбитых...”
Так Судьба мне бормотала
из-под ног скамейку выбив,
и душа, из тела выбыв,
не гневилась, не роптала,
только глупо улыбалась
и навеки удалялась...

2004

ЧЁРНАЯ КОШКА

Из окна сочится свет
на узорчатый паркет.
Привалившись к спинке стула,
кошка чёрная уснула...
То ли бодрствую во сне я,
то ли брежу наяву,
но рассудку моему
в склепе черепа теснее
с каждым часом. Различаю
шёпот, гомон, гул наречий,
только слов не понимаю,
лиц не вижу. Рук, предплечий
суматошные движенья
не сливаются в рисунок,
не становятся мишенью
мысли. Вязкий, влажный сумрак
всё плотнее и плотнее...
На холодную подушку
голова моя сникает,
и мне веки сон смыкает,
и мне сон смыкает веки –
до утра или навеки?!
До утра осталось мало,
ночь уже совсем устала!
ночь совсем уже устала,
но и утро... не настало.
Из окошка свет сочится,
сердце перестало биться.
Жёлтый глаз у чёрной кошки
отражает свет в окошке.

2006

ԳԻՇԵՐ

Այս գիշեր կրկին չունեցա դադար,
կրկին սրտիս հին ցավն էր թանձրացել,
և հոգիս նորից հոգնել, ձանձրացել
ու քարացել էր, դարձել անբարբառ:
Կյանքը թվում էր սին ու անիմաստ
այս մութ ու խավար, զազրահոտ որջում,
մի նավ՝ կորցրած դեկ ու առագաստ,
մի զանգակատուն, որ չի դողանջում:
Գիշեր էր: Լուսին: Սոխակն էր երգում:
Միայնակ էի ողջ տիեզերքում:
Անսահման հեռվից մի աստղ ընկավ ցած,
ու մի պահ թվաց, թե հոգուս խորքում,
անհաղորդ հոգուս անհուն ընդերքում
վերջապես քնեց դեր արթնացած:

2009

ՀՈՒՍԱՀԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

Հոգնել եմ: Մարդկանց տեսնել չեմ ուզում,
չեմ ուզում կիսել նրանց հոգսերը:
Հոգնել եմ: Նույնիսկ քո մերկ ուսերը
առաջվա նման հոգիս չեն հուզում:
Ինձ հարկավոր է միայնակ մնալ
գիշերվա անհույս, սև մղձավանջում,
ինձ տանջող ցավի պատճառն իմանալ՝
իմանալ, թե նա ինչու է տանջում:
Բայց պատճառ չունի անիծյալ ցավը,
հուսահատության մութ քարանձավը,
որ մեզ գերել է... արարման պահից:
2011

* * *

Դու կանգնած ես իմ դիմաց
կիսամերկ ու ամոթխած,
գեղեցիկ ու անառակ՝
հեշտասեր մի հրեշտակ:
Դեմքդ մաքուր է, անբիծ,
աչքերիդ մեջ արտասված
տխրություն կա ու թախիծ,
ատելություն ու կասկած:
Մոտենում ես, մտորում,
երկար նայում երեսիս
ու շուրթերս համբուրում՝
շշնջալով. «Միրելիս...»
2012

РУССКАЯ ЛИРА
(ПЕРЕВОДЫ)

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՔՆԱԴ
(ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ)

**ВАСИЛИЙ ЖУКОВСКИЙ / ՎԱՍԻԼԻ
ԺՈՒՎՈՎՍՎԻ
(1783-1852)**

СМЕРТЬ

То сказано глупцом и признано глупцами,
Что будто смерть для нас творит ужасным свет!
Пока на свете мы, она ещё не с нами,
Когда ж пришла она, то нас на свете нет!
1814

ՄԱՀ

Ասել է մի հիմար, ոմանք էլ նրա պէս
Կրկնում են՝ մահն է մեր աշխարհը խաթարում:
Բայց չէ՞ որ քանի կանք, նա շրջանցում է մեզ,
Իսկ երբ եկավ՝ արդեն չկանք այս աշխարհում:
1814

ЛИСТОК

От дружной ветки отлучённый,
Скажи, листок уединённый,
Куда летишь?.. “Не знаю сам.
Гроза разбила дуб родимый;
С тех пор по долам, по горам
По воле случая носимый,
Стремлюсь, куда велит мне рок,
Куда на свете всё стремится,
Куда и лист лавровый мчится,
И лёгкий розовый листок”.
1818

ՏԵՐԵՎԻԿ

Քաղված, պոկված ծառի ճյուղից,
Խեղճ տերևիկ, ասա դու ինձ՝
Ո՞ւր ես թռչում... «Ի՞նչ իմանամ:
Կայծակն ահեղ ճեղքեց կաղնին
Իմ հարազատ, մայրախնամ:
Եվ այդ պահից բախտի քամին
Քշում է ինձ անդունդը սև,
Ուր բոլորն են քշվում մի օր՝
Թե՛ ծեր դափնու տերևը չոր,
Թե՛ թարմ վարդի թերը թերս»:
1818

ВОСПОМИНАНИЕ

О милых спутниках, которые наш свет
Своим сопутствием для нас животворили,
Не говори с тоской: *их нет*,
Но с благодарностию: *были*.

1821

ՀԻՇՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Կյանքի ընկերների մասին մեր աննման,
Որոնք մեզ ուղեկցել, փայել ու փայփայել են,
Դու մի ասա տխուր՝ *չկան*,
Ասա երախտիքով՝ *եղել են*:

1821

АЛЕКСАНДР ПУШКИН / ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՊՈՒՇԿԻՆ

(1799-1837)

ДЕСЯТАЯ ЗАПОВЕДЬ

Добра чужого не желать
Ты, боже, мне повелеваешь;
Но меру сил моих ты знаешь –
Мне ль нежным чувством управлять?
Обидеть друга не желаю,
И не хочу его села,
Не нужно мне его вола,
На всё спокойно я взираю:
Ни дом его, ни скот, ни раб,
Не лестна мне вся благостыня.
Но ежели его рабыня
Прелестна... Господи! я слаб!
И ежели его подруга
Мила, как ангел во плоти, –
О боже праведный! прости
Мне зависть ко блаженству друга.
Кто сердцем мог повелевать?
Кто раб усилий бесполезных?
Как можно не любить любезных?
Как райских благ не пожелать?
Смотрю, томлюся и вздыхаю,
Но строгий долг умею чтить,
Страшусь желаньям сердца льстить,
Молчу... и втайне я страдаю.

1821

ՏԱՄԵՐՈՐԴ ՊԱՏՎԻՐԱՆ

«Աչք մի դիր ուրիշի գանձին», –
Դու, Տեր իմ, պատվիրում ես ինձ,
Բայց վեր է դա իմ ուժերից՝
Ո՞նց դիմանամ հոգուս իդձին:
Բարեկամիս չեմ նեղացնում,
Չեմ ցանկանում շենը նրա,
Ոչ էլ բանող եզր բնավ:
Նախանձ չունեմ ես այդ հարցում.
Ոչ տունը յուր, ոչ ճորտը, ոչ
Նախիրը ինձ չեն բերի խեր:
Սակայն եթե չքնաղ կնոջ
Դեմքը տեսա... Տկար եմ, Տե՛ր:
Ու եթե կինն այդ գեղադեմ
Մի հրեշտակ է մարմնացած,
Ապա ներիր ինձ, իմ Աստված,
Բայց ընկերոջս կխանդեմ:
Ո՞վ է զորեղ ինքն իր սրտից,
Որ անտեղի ջանքեր թափի,
Միրուց ինչպե՞ս նա խուսափի,
Ինչո՞ւ փախչի այդ դրախտից:
Նայում եմ ես, խոր շունչ քաշում,
Բայց ենթարկվում դաժան պարտքիս.
Խլացնելով ձայնը սրտիս՝
Լռում եմ ու... հոգիս մաշում:

1821

ՄՅՈՒՆ

Сижу за решёткой в темнице сырой.
Вскормлённый в неволе орёл молодой,
Мой грустный товарищ, махая крылом,
Кровавую пищу клюет под окном.

Клюет и бросает, и смотрит в окно,
Как будто со мною задумал одно.
Зовёт меня взглядом и криком своим
И вымолвить хочет: “Давай улетим!

Мы вольные птицы; пора, брат, пора!
Туда, где за тучей белеет гора,
Туда, где синеют морские края,
Туда, где гуляем лишь ветер... да я!..”
1822

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐԸ

Նստած եմ խոնավ, նեղ բանտախցում:
Պատուհանի տակ իր կերն է կտցում
Ընկերս տխուր՝ արծիվը գերի,
Փորձելով ուժը դալար թևերի:

Կտցում ու գցում է և դուրս է նայում՝
Կարծես թե ծածուկ միտք է փայփայում,
Աչքով ու գոչով կանչում է նա ինձ,
Ուզում է ասել. «Փախչե՛նք զնդանից:

Եղբա՛յր, ժամանակն է՝ հավքեր ենք արձակ,
Թռչենք դեպի սեզ սարերը ճերմակ,
Կապույտ ծովերի ազատ ասպարեզ,
Որտեղ քամին է թևածում... և ես»:

1822

АННЕ КЕРН

Я помню чудное мгновенье:
Передо мной явилась ты,
Как мимолётное виденье,
Как гений чистой красоты.

В томленьях грусти безнадежной,
В тревогах шумной суеты
Звучал мне долго голос нежный
И снились милые черты.

Шли годы. Бурь порыв мятежный
Рассеял прежние мечты,
И я забыл твой голос нежный,
Твои небесные черты.

В глуши, во мраке заточенья
Тянулись тихо дни мои
Без божества, без вдохновенья,
Без слез, без жизни, без любви.

Душе настало пробужденье:
И вот опять явилась ты,
Как мимолётное виденье,
Как гений чистой красоты.

И сердце бьётся в упоенье,
И для него воскресли вновь
И божество, и вдохновенье,
И жизнь, и слёзы, и любовь.

1825

ԱՆՆԱ ԿԵՐՆԻՆ

Հիշում եմ այն պահը կախարդական,
Երբ աչքիս եկար, հայտնվեցիր ինձ
Որպես վաղանցիկ տեսիլ, ուրվական
Ու գեղեցկության հրեշտակ անբիծ:

Կյանքի աղմկոտ շքահանդեսում
Ու մենության մեջ՝ տրտում, հուսահատ,
Քնքուշ ձայնդ էի անընդհատ լսում
Եվ կրկին հիշում դեմքդ հարազատ:

Տարիներ անցան, դարձան աղոտ հուշ,
Ցիրուցան եղան երազներս հին,
Եվ ես մոռացա քո ձայնը քնքուշ
Ու չնաշխարհիկ դեմքդ երկնային:

Մութ գնդաններում, հեռուներում խուլ
Անցնում-գնում էին օրերս դատարկ,
Անցնում աննկատ, անաղմուկ, ամուլ,
Առանց արցունքի, անսեր, անկրակ:

Բայց եկավ ժամը ճակատագրական,
Եվ դու վերստին հայտնվեցիր ինձ՝
Որպես վաղանցիկ տեսիլ, ուրվական
Ու գեղեցկության հրեշտակ անբիծ:

Երանությամբ է սիրոս համակված,
Ու վերածնվել, նոր շունչ են առել
Եվ հույս, և հավատ, և Տեր Աստված,
Եվ կյանք, և արցունք, և անսահման սեր:

1825

ПРОРОК

Духовной жаждою томим,
В пустыне мрачной я влачился, –
И шестикрылый серафим
На перепутье мне явился.
Перстами лёгкими как сон
Моих зениц коснулся он.
Отверзлись вещие зеницы,
Как у испуганной орлицы.
Моих ушей коснулся он, –
И их наполнил шум и звон:
И внял я неба содроганье,
И горний ангелов полёт,
И гад морских подводный ход,
И дольней лозы прозябанье.
И он к устам моим приник,
И вырвал грешный мой язык,
И празднословный и лукавый,
И жало мудрыя змеи
В уста замёрзшие мои
Вложил десницею кровавой.
И он мне грудь рассёк мечом,
И сердце трепетное вынул,
И угля, пылающий огнём,
Во грудь отверстую водвинул.
Как труп в пустыне я лежал,
И бога глас ко мне воззвал:
“Восстань, пророк, и виждь, и внемли,
Исполнись волею моею,
И, обходя моря и земли,
Глаголом жги сердца людей”.

1826

ՄԱՐԳԱՐԵ

Հոգուս ցամաք, ծարավ պահին՝
Անապատում անարեգակ
Ինձ հայտնվեց վեցթևանի
Հուր սերովբեն երկնաբնակ:
Իր մատներով եթերային
Նա շոշափեց աչքերը իմ,
Եվ երկյուղած մայր արծվի պես
Ինձ դարձրեց պայծառատես:
Ականջներիս թեթև դիպչեց՝
Մեջը աղմուկ, դողանջ լցրեց:
Թինդը երկնի հասավ ունկիս,
Հրեշտակների չուն թևաբախ,
Սողն իժերի ծովակենցաղ
Ու սարսուռը որթատունկի:
Ապա նա շուրթերիս հպվեց
Ու մեղավոր լեզուս պոկեց՝
Ունայնախոս, խարդախ ու նենգ,
Եվ օձի խայթը դառնամաղձ
Դրեց բերանս սառնամաձ
Իր ձեռքերով արյունաներկ:
Եվ կուրծքս նա սրով ճղեց,
Հանեց իմ սիրտը դողահար,
Եվ բաց լանջիս մեջ ագուցեց
Ածուխը շեկ ու ջահավառ:
Ընկած էի ավազներին,
Երբ ինձ դիմեց ձայնը վերին.
«Ե՛լ, մարգարե, տե՛ս ու լսի՛ր,
Լցվի՛ր Աստծո գորեղ կամքով,
Ծով ու ցամաք կտրի՛ր-անցի՛ր,
Սրտեր այրի՛ր քո բորբ խոսքով»:
1826

АНГЕЛ

В дверях эдема ангел нежный
Главой поникшею сиял,
А демон мрачный и мятежный
Над адской бездною летал.

Дух отрицанья, дух сомненья
На духа чистого взирал
И жар невольный умиленья
Впервые смутно познавал.

“Прости, – он рек, – тебя я видел,
И ты недаром мне сиял:
Не всё я в небе ненавидел,
Не всё я в мире презирал”.

1827

ՀՐԵՇՏԱԿ

Դրախտի դռանը գլխակոր
Հրեշտակն էր ցուանում հրով,
Իսկ դեր՝ իւեթ ու կամակոր,
Թնում էր անդունդի վրով:

Չնահավատ, մերժող ոգին
Զուլալ ոգուն էր լուռ աչում,
Եվ ականա գորովանքի
Զգացումն էր նրա մեջ աճում:

«Ներիր, որ քեզ տեսա, – ասաց, –
Զուր չէր քո հուրը ինձ այրում՝
Ամեն բան չէ՛, որ ես անդարձ
Ատել եմ փուչ այս աշխարհում»:

1827

АРИОН

Нас было много на челне;
Иные парус напрягали,
Другие дружно упирали
В глубь мощны вёслы. В тишине
На руль склонясь, наш кормщик умный
В молчанье правил грузный чёлн;
А я – беспечной веры полн, –
Пловцам я пел... Вдруг лоно волн
Измял с налету вихорь шумный...
Погиб и кормщик и пловец! –
Лишь я, таинственный певец,
На берег выброшен грозою,
Я гимны прежние пою
И ризу влажную мою
Сушу на солнце под скалою.

1827

ԱՐԻՈՆ

Շատ մարդ կար նավակի վրա՝
Մեկն առագաստն էր տարածում,
Ոմանք թիերն էին գործածում
Խորասուզված: Եվ անվարան
Ղեկում էր նավը բեռնված
Մեր նավավարը խելանի:
Իսկ ես՝ անհոգ, հավատով լի,
Երգում էի... Մաստիկ քամին
Նավակը խորտակեց հանկարծ...
Ողջ չմնաց նավորդներից
Ոչ ոք, բացի երգասանից,
Ում ափ նետեց տարերքն անսանձ:
Այդ նույն երգերն եմ ես երգում
Եվ իմ հագուստը չորացնում
Ժայռեռի տակ արևախանձ:

1827

ТАЛИСМАН

Там, где море вечно плещет
На пустынные скалы,
Где луна теплее блещет
В сладкий час вечерней мглы,
Где, в гаремах наслаждаясь,
Дни проводит мусульман,
Там волшебница, ласкаясь,
Мне вручила талисман.

И, ласкаясь, говорила:
“Сохрани мой талисман:
В нём таинственная сила!
Он тебе любовью дан.
От недуга, от могилы,
В бурю, в грозный ураган,
Головы твоей, мой милый,
Не спасёт мой талисман.

И богатствами Востока
Он тебя не одарит,
И поклонников пророка
Он тебе не покорит;
И тебя на лоно друга,
От печальных чуждых стран,
В край родной на север с юга
Не умчит мой талисман...

Но когда коварны очи
Очаруют вдруг тебя,
Иль уста во мраке ночи
Поцелуют не любя –

Милый друг! от преступления,
От сердечных новых ран,
От измены, от забвенья
Сохранит мой талисман!"

1827

ԹԱԼԻՍՄԱՆ

Անդ, ուր ծովն է անվերջ բախվում
Քարափներին անապատ,
Ուր լուսինն է մեղմ շափաղում՝
Անուշ ժամին միգաշատ,
Ուր փայում է իր հարձերին
Բռնակալը մուսուլման,
Մի կախարդ կին հույժ հաճելի
Ինձ նվիրեց թալիսման:

Շշնջում էր նա ականջիս.
«Թալիսմանս պահպանիր՝
Ես սիրով եմ այն քեզ տալիս,
Սա գաղտնափակ ուժ ունի:
Ցավից, ախտից, ահեղ դատից,
Քամիներից հողմաբեր
Թալիսմանս չի ազատի
Քեզ, թանկագին իմ ընկեր:

Արևելքի գանձերն անթիվ
Շաղ չի տա քո ոտքի տակ,
Մուհամեդի հետևորդին
Չի դարձնի հպատակ:
Ընկերոջդ գիրկը ջերմիկ
Օտար երկրից տխրալի,
Դեպի հյուսիս՝ քո հայրենիք,
Թալիսմանս չի տանի...

Բայց երբ աչերն իժաբարո
Կզմայլեն քեզ հանկարծ,

Չհամբուրեն առանց սիրո
Գիշերներով մթամած՝
Իմ բարեկամ, քեզ չարիքից,
Տվայտանքից անհարկի,
Մատնությունից ու կարիքից
Թալիսմանս կփրկի»:

1827

АНЧАР

В пустыне чахлой и скупой,
На почве, зноем раскалённой,
Анчар, как грозный часовой,
Стоит – один во всей вселенной.

Природа жаждущих степей
Его в день гнева породила,
И зелень мёртвую ветвей
И корни ядом напоила.

Яд каплет сквозь его кору,
К полудню растопясь от зною,
И застывает ввечеру
Густой прозрачною смолою.

К нему и птица не летит,
И тигр нейдёт: лишь вихорь чёрный
На древо смерти набежит –
И мчится прочь, уже тлетворный.

И если туча оросит,
Блуждая, лист его дремучий,
С его ветвей, уж ядовит,
Стекает дождь в песок горячий.

Но человека человек
Послал к анчару властным взглядом,
И тот послушно в путь потек
И к утру возвратился с ядом.

Принёс он смертную смолу
Да ветвь с увядшими листьями,

И пот по бледному челу
Струился хладными ручьями;

Принёс – и ослабел, и лёг
Под сводом шалаша на лыки,
И умер бедный раб у ног
Непобедимого владыки.

А царь тем ядом напитал
Свои послушливые стрелы
И с ними гибель разослал
К соседям в чуждые пределы.

1828

ԱՆՉԱԸ

Անապատում լերկ ու ցամաք,
Ավազներում շոգից շիկնած,
Իբրև անհեղ, անգուրթ պահնակ
Անչարն է մենավոր կանգնած:

Տափաստանն է արևախանձ
Ցասման օրը նրան ծնել,
Տերևները կիսամեռած
Ու արմատը թույնով սնել:

Ճաք կեղևի կաթը աղու
Միջօրեի տապից հալչում,
Իսկ իրիկվա ժամին պաղում,
դառնում է իւեժ՝ խիտ ու կաչուն:

Ծիտն անչարին չի մոտենում,
Վագրը... Միայն հողմն է խավար
Ծառին բախվում ու հեռանում՝
Արդեն հիվանդ և ախտահար:

Ու եթե թուխպը թափառող
Տերևը կցողի նրա,
Ապա ավազի մեջ այրող
Թունավոր ջուրը կծորա:

Բայց բռնակալն իր ծառային
Ստիպեց գնալ անչարի մոտ.
Մթով ճամփա ընկավ գերին
Ու հետ դարձավ վաղ առավոտ:

Բերեց նա խեժը մահատու
Եվ ուղեշները թառամած,
Քրտինքն էր շիթերով կաթում
Նրա դեմքին գունաթափված:

Բերեց՝ ու նվաղեց, հալչեց
Իր խրճիթի տանիքի տակ,
Անհաղթ տիրոջ աչքի առջև
Մեռավ ծառան խեղճուկրակ:

Իսկ տերը այդ խեժով կպրեց
Նետերը իր պատրաստակամ
Ու մահաբեր ուղերձ դրկեց
Դրկիցներին օտարական:

1828

* * *

Не пой, красавица, при мне
Ты песен Грузии печальной:
Напоминают мне оне
Другую жизнь и берег дальный.

Увы! напоминают мне
Твои жестокие напевы
И степь, и ночь – и при луне
Черты далёкой, бедной девы!..

Я призрак милый, роковой,
Тебя увидев, забываю;
Но ты поёшь – и предо мной
Его я вновь воображаю.
Не пой, красавица, при мне
Ты песен Грузии печальной:
Напоминают мне оне
Другую жизнь и берег дальный.

1828

* * *

Վրաց տխուր երգերը ինձ,
Գեղեցկուհի, դու մի երգիր՝
Հիշում եմ ես ակամայից
Ուրիշ մի կյանք, մեկ այլ երկիր:

Ավա՛ղ, դաժան երգերը քո
Տափաստան են միտքս տանում,
Ուր լուսնի պաղ լույսի ներքո
Մի հեզադեմ կույս է հառնում:

Մոռանում եմ ես այդ անգին,
Խոնարհ դեմքը քեզ նայելիս,
Բայց երբ երգ ես ասում՝ կրկին
Նույն տեսիլն է աչքիս գալիս:

Վրաց տխուր երգերը ինձ,
Գեղեցկուհի, դու մի երգիր՝
Հիշում եմ ես ակամայից
Ուրիշ մի կյանք, մեկ այլ երկիր:
1828

* * *

Пустое *Вы* сердечным *ты*
Она, обмолвясь, заменила
И все счастливые мечты
В душе влюблённой возбудила.
Пред ней задумчиво стою,
Свести очей с неё нет силы;
И говорю ей: как *Вы* милы!
И мыслю: как *тебя* люблю!
1828

* * *

Դատարկ *Ռուբ*-ը ջերմիկ *դու*-ով
Նա պատահմամբ փոխարինեց
Եվ երջանիկ երագներով
Միրեցյալի հոգին լցրեց:
Կանգնած եմ լուռ նրա դիմաց,
Դեմքին եմ հայացքով զամված...
«Ի՛նչ լավն էք *Ռուբ*», – ասում եմ ես
Ու մտածում՝ «Միրու՛մ եմ *քեզ*»:
1828

* * *

На холмах Грузии лежит ночная мгла;
Шумит Арагва предо мною.
Мне грустно и легко; печаль моя светла;
Печаль моя полна тобою,
Тобой, одной тобой... Унынья моего
Ничто не мучит, не тревожит,
И сердце вновь горит и любит – оттого,
Что не любить оно не может.

1829

* * *

Գիշերն է թավ իջել Վիրքի բարձունքներին,
Խշշում է Արագվին փրփրոտած:
Տխուր եմ, բայց անհոգ. պայծառ է վիշտը իմ,
Քեզնով է այն լցված ու լիացած՝
Քեզնով, միայն քեզնով... Ոչինչ չկա հոգուս
Անդորրը խաթարող, տանջահարող,
Եվ սիրտս վերստին այրվում է սիրահույզ,
Քանի որ չսիրել նա չի կարող:

1829

* * *

Я вас любил: любовь ещё, быть может,
В душе моей угасла не совсем;
Но пусть она вас больше не тревожит;
Я не хочу печалить вас ничем.
Я вас любил безмолвно, безнадежно,
То робостью, то ревностью томим;
Я вас любил так искренно, так нежно,
Как дай вам бог любимой быть другим.

1829

* * *

Ես ձեզ սիրում էի... Գուցե այդ սերը
Հոգուս խորքում դեռևս չի մարել,
Բայց այսուհետ թող իմ դատարկ հույզերը
Չվշտացնեն ձեզ ու չխանգարեն:
Ես ձեզ սիրում էի հուսազրկված՝
Մերթ վեհերոտ և մերթ՝ խանդաբորբոք,
Այնքա՛ն գորովալից ու սրտաբաց,
Որքան, Աստված տա, ձեզ սիրի այլ ոք:

1829

* * *

Когда в объятия мои
Твой стройный стан я заключаю
И речи нежные любви
Тебе с восторгом расточаю,
Безмолвна, от стеснённых рук
Освобождая стан свой гибкой,
Ты отвечаешь, милый друг,
Мне недоверчивой улыбкой;
Прилежно в памяти храня
Измен печальные преданья,
Ты без участия и вниманья
Уныло слушаешь меня...
Клянужу коварные старанья
Преступной юности моей
И встреч условных ожиданья
В садах, в безмолвии ночей.
Клянужу речей любовный шёпот,
Стихов таинственный напев,
И ласки легковерных дев,
И слёзы их, и поздний ропот.

1830

* * *

Երբ գեղակազմ մարմինը քո
Գրկում եմ ես ու փայփայում,
Պատանեկան հիացմունքով
Սիրո խոսքեր եմ շոայլում,
Լռում ես դու, ժպտում մոլոր,
Կասկածանքով նայում ես ինձ
Եվ քո իրանը դյուրակոր
Ազատագրում իմ ձեռքերից:
Ու մատնության տխուր դեպքեր
Հիշողությանդ մեջ պահած՝
Լսում ես ինձ տարակուսած,
Անուշադիր և անտարբեր...
Ես նզովում եմ հանցապարտ
Ջահելությանս նենգ դավերը,
Այգիներում մառախլապատ
Ժամադրության թաքուն պահերը:
Ես նզովում եմ սիրամած,
Քնարածայն շողոմ հանգերը,
Օրհորդների փաղաքշանքները
Եվ տրտնջոցը ուշացած:

1830

ՓԵՏՐՈՒՄ ՏՅՈՒՏՉԵՎ
(1803-1873)

ПОСЛЕДНИЙ КАТАКЛИЗМ

Когда пробьёт последний час природы,
Состав частей разрушится земных:
Всё зримое опять покроют воды,
И божий лик изобразится в них!

1829

ՎԵՐՁԻՆ ՀԱՄԱՂԵՏԸ

Երբ վերջին ժամը բնության հասնի,
Կլործանվեն երկրի հիմնատարրերը՝
Կրկին աշխարհը ջրի տակ կանցնի,
Եվ անդ կցուլանա Աստծո պատկերը:

1829

ЛИСТЬЯ

Пусть сосны и ели
Всю зиму торчат,
В снега и метели
Закутавшись, спят.
Их тощая зелень,
Как иглы ежа,
Хоть век не желтеет,
Но век не свежа.

Мы ж, лёгкое племя,
Цветём и блестим
И краткое время
На сучьях гостим.
Всё красное лето
Мы были в красе,
Играли с лучами,
Купались в росе!..

Но птички отпели,
Цветы отцвели,
Лучи побледнели,
Зефиры ушли.
Так что же нам даром
Висеть и желтеть?
Не лучше ль за ними
И нам улететь!

О буйные ветры,
Скорее, скорей!
Скорей нас сорвите

С докучных ветвей!
Сорвите, умчите,
Мы ждать не хотим,
Летите, летите!
Мы с вами летим!..

1830

ՏԵՐԵՎՆԵՐ

Սոճիներն իրար քով
Ցից կանգնած թող մնան,
Ձնառատ հողմերով
Պարուրվեն, քնանան:
Նրաց նոսր կանաչը,
Փշերի պես ոգնու,
Չի դեղնում, բայց թերաճ է,
Գունաթափ, կենսագուրկ:

Իսկ թեթև մեր ցեղերը,
Դալարում են, փայլում,
Կարճատև են ճյուղերը
Մեզ հյուրընկալում:
Ողջ ամառ շարունակ
Մենք խայտում էինք, խաղում
Արևի շողերի տակ,
Ցողերով շաղախվում...

Բայց մեռան ծաղիկները,
Թռչնի ձայնը լռեց,
Հեռացան հովիկները,
Արեգակը խամրեց:
Անտեղի կախ ընկած
Էլ ինչո՞ւ դալկանանք,
Լավ է մենք էլ նրանց
Հետևից սլանանք:

Մոլեգին ու վայրագ
Քամիներ շանթալից,

Պոկոստէք մեզ արագ
Ծառերի ճյուղերից:
Պոկոստէք ու տարէք,
Մենք էլ չենք դիմանում,
Դե արագ սուրացէք՝
Չէ որ ձեզ ենք սպասում:
1830

SILENTUM!

Молчи, скрывайся и таи
И чувства и мечты свои –
Пусть в душевной глубине
Встают и заходят оне
Безмолвно, как звезды в ночи, –
Любуйся ими – и молчи.

Как сердцу высказать себя?
Другому как понять тебя?
Поймёт ли он, чем ты живёшь?
Мысль изречённая есть ложь.
Взрывая, возмутишь ключи, –
Питайся ими – и молчи.

Лишь жить в себе самом умей –
Есть целый мир в душе твоей
Таинственно-волшебных дум;
Их оглушит наружный шум,
Дневные разгонят лучи, –
Внимай их пенью – и молчи!..
1833

SILENTUM!

Լռիր և թաքցրու անքող
Հույզերն ու երազները քո,
Եվ թող հոգուդ մեջ պարտակվեն,
Ծնունդ առնեն ու խորտակվեն
Դրանք մնջած աստղերի պես,
Իսկ դու լռես և հափշտակվես:

Քո սիրտն ինչպե՞ս պատկերանա,
Ուրիշն ինչպե՞ս քեզ հասկանա,
Ինչպե՞ս տեսնի հոգին քո մութ՝
Միտքը հնչած ունայն է, սուտ:
Դու աղբյուրը մի՛ պղտորիր,
Լռիր ու ջինջ ջուրը խմիր:

Ապրիր քեզնով, ինքդ քեզ հետ,
Ներաշխարհում քո փրկավետ,
Գաղտնաձայնիկ խոհերիդ մեջ:
Թեև դրսի աղմուկն անվերջ
Կիլացնի այդ մեղմահունչ
Երգը՝ մնա լուռ, անշշունջ:

1833

* * *

И чувства нет в твоих очах,
И правды нет в твоих речах,
И нет души в тебе.

Мужайся, сердце, до конца:
И нет в творении творца!
И смысла нет в мольбе!

1836

* * *

Չկա զգացմունք քո աչքերում,
Շիտակություն՝ քո խոսքերում,
Եվ գուրկ ես դու հոգուց:

Ամուր կաց, սի՛րտ իմ: Դժնդակ
Երկինքն անտեր է, անբնակ,
Աղոթքս՝ անօգուտ:

1836

* * *

Сижу задумчив и один,
На потухающий камин
Сквозь слёз гляжу...
С тоскою мыслю о былом
И слов в унынии моём
Не нахожу.

Былое – было ли когда?
Что ныне – будет ли всегда?..
Оно пройдёт –
Пройдёт оно, как всё прошло,
И канет в тёмное жерло
За годом год.

За годом год, за веком век...
Что ж негодует человек,
Сей злак земной!..
Он быстро, быстро вянет – так,
Но с новым летом новый злак
И лист иной.

И снова будет всё, что есть,
И снова розы будут цвести,
И терны тож...
Но ты, мой бедный, бледный цвет,
Тебе уж возрожденья нет,
Не расцветёшь!

Ты сорван был моей рукой,
С каким блаженством и тоской,
То знает Бог!..
Останься ж на груди моей,
Пока любви не замер в ней
Последний вздох.

1836

* * *

Նստած եմ մտամփոփ, մենակ,
Եվ օջախին եմ անկրակ
Նայում տրտում...
Հիշում եմ կարոտով անցած
Օրերս ու հոգիս թախծած
Բառ չի գտնում:

Անցյալ... արդյոք եղե՞լ է այն,
Հավե՞տ է տեղու ներկան...
Դա էլ կանցնի:
Կանցնի, ինչպես և ամեն ինչ,
Ու անհունի մեջ խորտակիչ
Կմոռացվի:

Տարեց տարի, դարեր բազում...
Ինչո՞ւ է մարդը ընդվզում՝
Հատիկ է փուչ:
Ծլում է և թռչնում իսկույն,
Հետո նորից հողից այդ նույն
Առնում նոր շունչ:

Կրկին ամեն ինչ ետ կգա,
Վարդենու պես ծաղիկ կտա
Տատասկը շեկ...
Բայց դու՝ ծաղիկը իմ կյանքի,
Շունչ չես առնի ու չես ծաղկի,
Ավա՛ դ, երբեք:

Ես քեզ քաղել եմ իմ ձեռքով
Այնքա՛ն սիրով ու խնամքով՝
Գիտի Աստված...
Դու իմ կրծքին ընկած մնա,
Մինչև մարի, անշնչանա
Հոգիս թախծած:

1836

* * *

Не рассуждай, не хлопочи!..
Безумство ищет, глупость судит;
Дневные раны сном лечи,
А завтра быть чему, то будет.

Живя, умей всё пережить:
Печаль, и радость, и тревогу...
Чего желать? О чём тужить?
День пережит – и слава богу!

1850

* * *

Զուր ւի մտմտա ու հոգ ւի տանիր:
Խենթը փնտրում է, հիմարը՝ դատում:
Օրվա վերքերը քնով դարմանիր,
Վաղվան թող վաղվա անելիքը դու:

Կյանքում ամեն ինչ պետք է վերապրել՝
Խինդ ու ցնծություն, թախիծ ու թախանձ:
Էլ ի՞նչու ցանկալ, ի՞նչու տառապել:
Օրն անցավ, գնաց՝ փա՛ռք քեզ, Տեր Աստված:

1850

* * *

Обвеян вещею дремотой,
Полураздетый лес грустит...
Из летних листьев разве сотый,
Блестя осенней позолотой,
Ещё на ветви шелестит.
Гляжу с участием умиленным,
Когда, пробившись из-за туч,
Вдруг по деревьям испещрённым,
С их ветхим листьем изнурённым,
Молниевидный брызнет луч!
Как увядающее мило!
Какая прелесть в нем для нас,
Когда, что так цвело и жило,
Теперь, так немощно и хило,
В последний улыбнётся раз!..

1850

* * *

Թաքնախորհուրդ քնով տարված
Տխրում է կիսամերկ մայրին...
Եվ ճյուղերից դեռ չթափված
Չոր տերևները դեղնացած
Ճռճում է հովն աշնանային:
Խանդատանքով եմ ես լցվում,
Երբ թավախիտ ամպի տակից
Արևն է դեմքը իր բացում
Եվ շողերով կենդանացնում
Անտառը լուռ ու տխրալից:
Գերում է ինձ ծաղկի թովչանքը:
Որքա՛ն հմայք կա նրանում,
Երբ նա, ում մեջ հորդում էր կյանքը,
Հիմա իր թույլ, նվաղ ժպտանքը
Վերջին անգամ է մեզ հղում...

1850

НАШ ВЕК

Не плоть, а дух растлился в наши дни,
И человек отчаянно тоскует...
Он к свету рвётся из ночной тени
И, свет обретши, ропщет и бунтует.

Безверием палим и иссушён,
Невыносимое он днесь выносит...
И сознаёт свою погибель он,
И жаждет веры... но о ней не просит...

Не скажет ввек, с молитвой и слезой,
Как ни скорбит перед замкнутой дверью:
“Впусти меня! – Я верю, боже мой!
Приди на помощь моему неверью!..”

1851

ՄԵՐ ԴԱՐԸ

Մարմինը չէ՝ ոգին է պղծված
Մեր օրերում, հուսահատվել է մարդը...
Լույսին է նա ձգտում՝ մթում թաղված,
Եվ հասնելով լույսին՝ դժգոհ, դժբախտ է:

Հավատից զուրկ՝ հյուծվում ու հալածվում է,
Անտանելին մի կերպ, ստիպված տանում...
Իր սուկալի վախճանը գիտակցում է,
Ուզում է հավատալ... բայց չի ջանում...

Թեկուզ ողբա փակ դռների դիմաց՝
Չի աղոթի երբեք հուզաթաթավ,
Չի աղերսի. «Օգնի՛ր ինձ, Տեր Աստված,
Ինձ ներս թող, անհավատ չեմ ես բնավ...»

1851

ПОСЛЕДНЯЯ ЛЮБОВЬ

О, как на склоне наших лет
Нежней мы любим и суеверней...
Сияй, сияй, прощальный свет
Любви последней, зари вечерней!

Полнеба обхватила тень,
Лишь там, на западе, бродит сиянье, –
Помедли, помедли, вечерний день,
Продлись, продлись, очарованье.

Пускай скудеет в жилах кровь,
Но в сердце не скудеет нежность...
О ты, последняя любовь!
Ты и блаженство, и безнадежность.

1854

ՎԵՐՋԻՆ ՍԵՐ

Օ՛, ինչ քնքուշ է, վեհերոտ
Մայրամուտից առաջ մեր սերը...
Թող շողշողան վերջին սիրո,
Հրաժեշտի խամրող լույսերը:

Կիսով չափ թուխ ու մթամած,
Շվաքաշատ է երկնի դեմքը:
Արևամայր, մի քիչ էլ կաց,
Երկարացրու պահի վայելքը:

Սրտիս քնքշանքը չի պակսել,
Թեև չունեմ նախկին ավյունը...
Օ՛, իմ վերջին, հուսաբեկ սեր,
Դու ես միակ երանությունը:
1854

ИЗ МИКЕЛАНДЖЕЛО

Молчи, прошу, не смей меня будить.
О, в этот век преступный и постыдный
Не жить, не чувствовать – удел завидный...
Отрадно спать, отрадней камнем быть.
1855

ՄԻՔԵԼԱՆՋԵԼՈՅԻՑ

Լռիր, խնդրեմ, ուզում եմ ես քնել:
Օ՛, մեր դարում՝ լպիրշ ու հանցավոր,
Չապրել, չզգալ՝ վիճակ է բախտավոր...
Լավ է քնել, երիցս՝ քար լինել:
1855

* * *

Она сидела на полу
И грудю писем разбирала,
И, как остывшую золу,
Брала их в руки и бросала.

Брала знакомые листы
И чудно так на них глядела,
Как души смотрят с высоты
На ими брошенное тело...

О, сколько жизни было тут
Невозвратно пережитой!
О, сколько горестных минут,
Любви и радости убитой!..

Стоял я молча в стороне
И пасть готов был на колени, –
И страшно грустно стало мне,
Как от присущей милой тени.

1858

* * *

Նա հատակին էր նստած,
Հին նամակներն էր թերթում,
Կարծես մոխիրն էր սառած
Ձեռքը առնում ու նետում:

Նամակներին էր հայում
Նա տարորեն, տխրագին,
Ինչպես հոգին է նայում
Իր իսկ լքած դիակին...

Օ, որքա՛ն կյանք կար այստեղ
Անվերադարձ ապրված,
Որքա՛ն պահեր՝ դառն ու նեղ,
Սեր ու ծիծաղ սպանված...

Ես լուռ քաշվել էի մի կողմ՝
Պատրաստ ծնկած աղաչել,
Մրտիս՝ թախծոտ ու ողորմ,
Մահվան շվաքն էր դիպչել:

1858

* * *

Весь день она лежала в забытьи,
И всю её уж тени покрывали.
Лил тёплый летний дождь – его струи
По листьям весело звучали.

И медленно опомнилась она,
И начала прислушиваться к шуму,
И долго слушала – увлечена,
Погружена в сознательную думу...

И вот, как бы беседуя с собой,
Сознательно она проговорила
(Я был при ней, убитый, но живой):
“О, как всё это я любила!..”

.....
Любила ты, и так, как ты, любить –
Нет, никому ещё не удавалось!
О господи!.. и это пережить...
И сердце на клочки не разорвалось...

1864

* * *

Ողջ օրը նա պառկած էր ուշքամաղ՝
Մահվան շվաքներով շրջապատված:
Ամռան անձրևը՝ ջերմ ու կենսուրախ,
Տերևներից թափվում էր ցած:

Ապա դանդաղ սթափվեց, ուշքի եկավ,
Եվ անձրևին ականջ դրեց հանկարծ,
Լսեց աղմուկը անձրևի երկար՝
Իմաստագեղ մտածմունքով տարված...

Հետո, կարծես, ինքնին խոսակցելով՝
Նա շնչաց կարոտագին, տրտում
(Կանգնած էի՝ անձայն հեծեծելով).
«Ես կյանքը շա՛տ էի սիրում...»

.....
Միրում էիր, և քեզ նման սիրելի
Դեռ ոչ մեկին չի հաջողվել բնավ:
Աստվա՛ծ... և այդ ամենը վերապրել...
Եվ սիրտը իմ պատառ-պատառ չեղավ...

1864

* * *

Вот бреду я вдоль большой дороги
В тихом свете гаснущего дня,
Тяжело мне, замирают ноги...
Друг мой милый, видишь ли меня?

Всё темней, темнее над землёю –
Улетел последний отблеск дня...
Вот тот мир, где жили мы с тобою,
Ангел мой, ты видишь ли меня?

Завтра день молитвы и печали,
Завтра память рокового дня...
Ангел мой, где б души ни витали,
Ангел мой, ты видишь ли меня?

1865

* * *

Իրիկվա խավար ճանապարհով
Ես քայլում եմ լուռ, վշտամորմոք,
Նվաղած ոտքերս քարշ տալով...
Միրելիս, տեսնո՞ւմ ես ինձ արդյոք:

Թանձրանում է մուրը և կպրում,
Սևացնում երկինքը վաղօրոք...
Այս երկրի վրա էինք ապրում,
Իմ հրեշտակ, տեսնո՞ւմ ես ինձ արդյոք:

Վաղը աղոթքի, տխրության պահն է,
Օրը՝ չարաղետ և անողոք...
Իմ հրեշտակ, չէ՞ որ հոգին անմահ է,
Իմ հրեշտակ, տեսնո՞ւմ ես ինձ արդյոք:

1865

* * *

Я встретил вас – и всё былое
В отжившем сердце ожило;
Я вспомнил время золотое –
И сердцу стало так тепло...

Как поздней осени порою
Бывают дни, бывает час,
Когда повеет вдруг весною
И что-то встрепенётся в нас, –

Так, весь обвеян дуновеньем
Тех лет душевной полноты,
С давно забытым упоеньем
Смотрю на милые черты...

Как после вековой разлуки
Гляжу на вас, как бы во сне, –
И вот – слышнее стали звуки,
Не умолкавшие во мне...

Тут не одно воспоминанье,
Тут жизнь заговорила вновь, –
И то же в вас очарованье,
И та ж в душе моей любовь!..

1870

* * *

Հանդիպեցի ձեզ, և անցյալը
Մտքած սրտիս մեջ արթնացավ,
Ես հիշեցի մեր ոսկեդարը,
Եվ իմ պաղ սիրտը ջերմացավ...

Ինչպես որ ուշ աշնան պահին
Սակավ օրեր կան ու ժամեր,
Երբ մեղմ, զարնանաբեր քամին
Հանկարծ բախում է կուրծքը մեր,

Այնպես էլ ես՝ հողմահարված
Հին օրերի այդ հուշերով,
Հափշտակությամբ ինքնամոռաց
Նայում եմ ձեր դեմքին շենշող...

Կարծես երազ լինեք, անուրջ՝
Երկար բաժանումից հետո,
Դարձել են թավ ու թանձրահունչ
Ձայները ինձ հետապնդող...

Միայն հուշերս չեն, այլև
Իմ կյանքն է վերստին խոսում,
Նորից եք դուք ինձ հմայել,
Հոգիս նույն սերն է քարոզում:

1870

* * *

Всё отнял у меня казнящий бог:
Здоровье, силу воли, воздух, сон,
Одну тебя при мне оставил он,
Чтоб я ему ещё молиться мог.

1873

* * *

Խլեց ինձնից ամեն ինչ Տերը ժանտ՝
Առողջությունս, կամքս, օդ և քուն,
Լոկ քեզ թողեց իմ կողքն ու իմ հոգում,
Որպեսզի ես դեռ աղոթեմ նրան:

1873

**МИХАИЛ ЛЕРМОНТОВ / ՄԻԽԱՅԻԼ
ԼԵՐՄՈՆՏՈՎ
(1814-1841)**

НИЩИЙ

У врат обители святой
Стоял просящий подаянья
Бедняк иссохший, чуть живой
От глада, жажды и страданья.
Куска лишь хлеба он просил,
И взор являл живую муку,
И кто-то камень положил
В его протянутую руку.
Так я молил твоей любви
С слезами горькими, с тоскою;
Так чувства лучшие мои
Обмануты навек тобою!

1830

ԱՂՔԱՏԸ

Սուրբ վանատան դռների մոտ
Կանգնած էր մի աղքատ մուրակ՝
Սոված, ծարավ ու հիվանդոտ,
Կիսակենդան՝ նիհար, ցամաք:
Մերձավորից նա հաց ուզեց
Վշտամորմոք իր հայացքով,
Բայց մերձավորը քար դրեց
Նրա ափի մեջ մուրացող:
Այդպես էլ ես էի ծնկած
Քո սերը աղերսում խոնարհ,
Այդպես էլ սիրտս սիրազգաց
Դու կոտրեցիր անգթաբար:

1830

АНГЕЛ

По небу полуночи ангел летел,
И тихую песню он пел;
И месяц, и звёзды, и тучи толпой
Внимали той песне святой.

Он пел о блаженстве безгрешных духов
Под кущами райских садов;
О Боге великом он пел, и хвала
Его непритворна была.

Он душу младую в объятиях нёс
Для мира печали и слёз.
И звук его песни в душе молодой
Остался – без слов, но живой.

И долго на свете томилась она,
Желанием чудным полна,
И звуков небес заменить не могли
Ей скучные песни земли.

1831

ՀՐԵՇՏԱԿ

Հրեշտակն էր թնում երկնքում խավար
Եվ երգ էր ասում մեղմաբար,
Լուսինն ու աստղերը, ամպերն էին բազում
Այդ սուրբ մեղեդին լսում:

Երգում էր վերին վայելքին հասած
Անմեղ, անարատ մարդկանց
Եվ Տիրոջ մասին, ում գովքը անդամ,
Անկեղծ էր ու հուզաթաթավ:

Մատաղ մի շունչ էր նա գրկած տանում
Երկրին՝ վշտաբեկ ու տրտում,
Եվ այդ երկնային նվազն անմոռաց
Մատաղ հոգու մեջ մնաց:

Թշվառ աշխարհում նա երկար տառապեց,
Անհուն կարոտով համակվեց,
Երկրային տխուր երգերը թողած՝
Լսեց մեղեդին անմոռաց:

1831

ПАРУС

Белеет парус одинокой
В тумане моря голубом!..
Что ищет он в стране далёкой?
Что кинул он в краю родном?..

Играют волны – ветер свищет,
И мачта гнётся и скрипит...
Увы! он счастья не ищет,
И не от счастья бежит!

Под ним струя светлей лазури,
Над ним луч солнца золотой...
А он, мятежный, просит бури,
Как будто в бурях есть покой!

1832

ԱՌԱԳԱՍՏ

Առագաստն է ճերմակափառ
Մով ծովի մեջ մենակ լողում:
Ի՞նչ է փնտրում երկրում օտար,
Ի՞նչ է թողել նա մայր հողում:

Ծովը ծփում, քամին սուրում,
Կայմն է ճկվում, ճոնչում...
Ավա՛ղ, նա ոչ բախտ է մուրում,
Ոչ էլ բախտից է փախչում:

Նրա ներքո ջուրն է լազուր,
Վերը՝ արփին ոսկեվոր,
Իսկ նա համառ հողմ է ուզում,
Կարծես հողմում կա անդորր:
1832

БЛАГОДАРНОСТЬ

За всё, за всё тебя благодарю я:
За тайные мучения страстей,
За горечь слёз, отраву поцелуя,
За месть врагов и клевету друзей;
За жар души, растроченный в пустыне,
За всё, чем я обманут в жизни был...
Устрой лишь так, чтобы тебя отныне
Недолго я ещё благодарил.

1840

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆ

Ես գոհ ու շնորհակալ եմ քեզանից
Ամեն ինչի համար՝ տվայտության,
Համբույրների՝ թունտոս և դառնալից,
Չար ոտխի ու նենգ ընկերության,
Անապատում վատնած հոգուս համար՝
Այն ամենի, ինչով խաբվել եմ ես...
Միայն այնպես արա, որ դեռ երկար
Իմ շնորհակալ խոսքերը չլսես:

1840

ЗАВЕЩАНИЕ

Наедине с тобою, брат,
Хотел бы я побыть:
На свете мало, говорят,
Мне остаётся жить!
Поедешь скоро ты домой:
Смотри ж... Да что? моей судьбой,
Сказать по правде, очень
Никто не озабочен.

А если спросит кто-нибудь...
Ну, кто бы ни спросил,
Скажи им, что навyleт в грудь
Я пулей ранен был,
Что умер честно за царя,
Что плохи наши лекаря
И что родному краю
Поклон я посылаю.

Отца и мать мою едва ль
Застанешь ты в живых...
Признаться, право, было б жаль
Мне опечалить их;
Но если кто из них и жив,
Скажи, что я писать ленив,
Что полк в поход послали
И чтоб меня не ждали.

Соседка есть у них одна...
Как вспомнишь, как давно
Расстались!.. Обо мне она

Не спросит всё равно,
Ты Расскажи всю правду ей,
Пустого сердца не жалеи;
Пускай она поплачет...
Ей ничего не значит!

1840

ԿՏԱԿ

Ուզում եմ հետդ զրուցել՝
Եղբայր իմ սրտակից,
Ասում են՝ քիչ է մնացել,
Որ հեռանամ կյանքից:
Շուտով դու տուն պիտի դառնաս.
Դե տես... Բայց լավ է իմանաս՝
Վախճանը իմ, ցավոք,
Չի ողբալու ոչ ոք:

Իսկ եթե մեկը իմ մասին
Քեզ հարցնի՝ կասես,
Որ գնդակից չարաբաստիկ
Խոցահարվել եմ ես,
Մեռել եմ մունջ հանուն ցարի,
Առանց դեղի ու դարմանի,
Եվ որ անուշ երկրիս
Մաղթում եմ ավետիս:

Հազիվ թե դու ծնողներիս
Ողջ ու առողջ գտնես...
Չեմ էլ ուզում ծերուկներիս
Վշտալի լուր տանես:
Բայց եթե ողջ են դեռ նրանք,
Ասա՝ էլ չեմ գրի նամակ.
Արշավ ենք սկսել,
Իզուր թող չսպասեն:

Ջահել մի կին ունեն դրկից...
Որքա՛ն վաղուց էր դա...

Նա իմ ներկա ճակատագրից
Հաստատ հարցեր չի տա:
Նրան դիմիր պարզ ու շիտակ,
Մի խնայիր սիրտը դատարկ,
Թող քիչ էլ արտասվի...
Սրտիցը չի պակսի:

1840

И СКУЧНО И ГРУСТНО

И скучно и грустно, и некому руку подать
В минуту душевной невзгоды...
Желанья!.. что пользы напрасно и вечно желать?..
А годы проходят – все лучшие годы!

Любить... но кого же?.. на время – не стоит труда,
А вечно любить невозможно.
В себя ли заглянешь? – там прошлого нет и следа:
И радость, и муки, и всё там ничтожно...

Что страсти? – ведь рано иль поздно их сладкий недуг
Исчезнет при слове рассудка;
И жизнь, как посмотришь с холодным вниманьем вокруг, –
Такая пустая и глупая шутка...

1840

ՏԽՈՒՐ Է, ՏՐՏՈՒՄ

Տխուր է, տրտում, ո՞ւմ դուրը կարող եմ թակել
Հոգուս դառնացած պահերին...
Փափա՞գը... անմիտ է իզուր ու հավետ փափագել՝
Արագ է թռչում երամն օրերի:

Միբե՞լ... սակայն ո՞ւմ... ունայն է զգացումն անձկալի,
Իսկ սերը հավետ չէ բնավ:
Իմ մեջ էլ վաղուց խամրել են հուշերն անցյալի,
Ոչինչ են դարձել թե՛ խինդ ու թե՛ ցավ...

Կրքե՞րը... բայց չե՞ որ թմբիրը նրանց քաղցրալիր
Ցնդում է խոսքից բանական,
Եվ կյանքը, եթե մեր շուրջը նայենք ուշադիր,
Այնքա՛ն տխմար է ու զավեշտական...

1840

ИЗ ГЁТЕ

Горные вершины
Спят во тьме ночной;
Тихие долины
Полны свежей мглой;
Не пылит дорога,
Не дрожат листья...
Подожди немного,
Отдохнёшь и ты.
1840

ԳՅՈԹԵԻՑ

Լեռների բաշերն են
Մթի մեջ ննջում,
Համրացած դաշտերն են
Զովուբյամբ շնչում,
Ճանապարհը դինջ է,
Թուփը չի դնդում...
Համբերիր մի քիչ էլ՝
Կննջես և դու:
1840

* * *

Выхожу один я на дорогу;
Сквозь туман кремнистый путь блестит;
Ночь тиха. Пустыня внемлет богу,
И звезда с звездою говорит.

В небесах торжественно и чудно!
Спит земля в сияньи голубом...
Что же мне так больно и так трудно?
Жду ль чего? жалею ли о чем?

Уж не жду от жизни ничего я,
И не жаль мне прошлого ничуть;
Я ищу свободы и покоя!
Я б хотел забыться и заснуть!

Но не тем холодным сном могилы...
Я б желал навеки так заснуть,
Чтоб в груди дремали жизни силы,
Чтоб дыша вздымалась тихо грудь;

Чтоб всю ночь, весь день мой слух лелея,
Про любовь мне сладкий голос пел,
Надо мной чтоб вечно зеленея
Тёмный дуб склонялся и шумел.

1841

* * *

Գիշերով ճամփա եմ ես ընկնում,
Մշուշվել է քարքարոտ ուղին:
Լուռ է: Տեր Աստծուն եմ ունկնդրում
Անապատն ու բույլը աստղային:

Վերևում երկինքն է գեղապանծ,
Ներքևում՝ երկիրը կիսաքուն...
Բայց ինչո՞ւ եմ ես այդքան նեղված,
Ի՞նչն է ինձ տանջում ու կեղերում:

Սպասելիք չունեմ կյանքից այլևս,
Անցյալում էլ չեմ թողել ոչինչ,
Որոնում է իմ հոգին, թերևս,
Գեթ ազատություն, դադար ու նինջ:

Սակայն ոչ թե պաղ գերեզմանի
Մեջ կուգեմ քնել անշնչացած,
Այլ այնպես, որ կյանքը կենդանի
Տրոփի իմ կրծքի տակ կամաց:

Որպեսզի սիրո անուշ տաղերը
Անընդհատ ունկերս վայելեն,
Եվ կաղնու մշտադալար ճյուղերը
Խոնարհվեն վրաս ու աղմկեն:

1841

ЛЮБОВЬ МЕРТВЕЦА

Пускай холодною землёю
Засыпан я,
О друг! всегда, везде с тобою
Душа моя.
Любви безумного томленья,
Жилец могил,
В стране покоя и забвенья
Я не забыл.
Без страха в час последней муки
Покинув свет,
Отрады ждал я от разлуки –
Разлуки нет!
Я видел прелесть бестелесных
И тосковал,
Что образ твой в чертах небесных
Не узнавал.
Что мне сиянье божьей власти!
И рай святой?
Я перенес земные страсти
Туда с собой.
Ласкаю я мечту родную
Везде одну;
Желаю, плачу и ревную,
Как в старину.
Коснётся ль чуждое дыханье
Твоих ланит,
Душа моя в немом страданье
Вся задрожит.
Случится ль, шепчешь, засыпая,
Ты о другом,
Твои слова текут, пылая,
По мне огнём.

Ты не должна любить другого,
Нет, не должна!
Ты мертвецу святыней слова
Обручена!
Увы! твой страх, твои моления –
К чему оне?
Ты знаешь: мира и забвенья
Не надо мне!

1841

ՄԵՌՅԱԼԻ ՄԵՐԸ

Թեկուզ և պաղ, խոնավ հողով եմ
Ես ծածկված,
Հոգիս ընդմիջտ ամուր քողով է
Քեզ հետ կապված:
Մեր սերը խենթ ու տանջահար
Հավերժացրել,
Մոռացության երկրում խավար
Չեմ մոռացել:
Լույս աշխարհից ես անտրտում
Բաժանվեցի,
Բաժանման մեջ ելք էի փնտրում՝
Չփրկվեցի:
Էակաների տեսա ջքնաղ,
Բարի ու հեզ,
Բայց նրանցից ոչ ոք, ավա՛ղ,
Նման չէր քեզ:
Ինձ ի՞նչ պարտեզը վերնական,
Աստվածն անհաղթ՝
Ես իմ կրթերը մարմնական
Տարա դրախտ:
Նույն երազանքն եմ փայփայում
Ամենուրեք,
Տենչում, լալիս եմ ու խանդում,
Ինչպես երեկ:
Եթե հավեն շուրթերն օտար
Քո այտերին,
Կվհատվի հոգիս տկար՝
Չի համբերի:
Երբ ուրիշին դու կհիշես

Գիշերներով,
Կայրի կրակն անմիջապես
Ինձ իր հրով:
Դու սիրտ չանես սիրել մի օր
Մեկ այլ անձի,
Ինձ ես երդվել՝ քո անցավոր
Նշանածին:
Մի աղոթիր, վանիր քո վախը,
Չ'ե որ գիտես՝
Սոռացության անհուն երախը
Չեմ ընկնի ես:
1841

* * *

На севере диком стоит одиноко
На голой вершине сосна,
И дремлет, качаясь, и снегом сыпучим
Одета, как ризой, она.

И снится ей всё, что в пустыне далёкой,
В том крае, где солнца восход,
Одна и грустна на утёсе горячем
Прекрасная пальма растёт.
1841

* * *

Կանգնած է մենակ վայրի հյուսիսում
Սոճին լերկ քերձի վրա,
Ճոճվում է քնոտ, և ձյունն է սորուն
Դարձել պատմուճանը նրա:

Նա իր երագում անապատն է տեսնում,
Որտեղ արթնանում է արփին,
Եվ ուր մենավոր արմավն է սիրուն
Տխրում հրակեզ քարափին:
1841

* * *

1

Нет, не тебя так пылко я люблю,
Не для меня красы твоей блистанье:
Люблю в тебе я прошлое страданье
И молодость погибшую мою.

2

Когда порой я на тебя смотрю,
В твои глаза вникая долгим взором:
Таинственным я занят разговором,
Но не с тобой я сердцем говорю.

3

Я говорю с подругой юных дней,
В твоих чертах ищу черты другие,
В устах живых уста давно немые,
В глазах огонь угаснувших очей.

1841

* * *

1

Ո՛չ, դու չես, ում սիրում եմ ես սրտանց,
Ինձ չի գերում քո փայլը արտաքին՝
Սիրում եմ քեզանում ցավերս հին
Եվ իմ ջահելությունը կործանված:

2

Այն պահերին, երբ քեզ եմ տեսակցում,
Աչքերիդ մեջ նայում ուշադրությամբ,
Տարված եմ ես թաքուն խոսակցությամբ,
Սակայն սրտով քեզ հետ չեմ զրուցում:

3

Զրուցում եմ իմ սիրո հետ պատանի,
Քո դեմքի տակ փնտրում ուրիշ մի դեմք,
Աչքերիդ մեջ՝ վաղուց մարած հրդեհ,
Մեռած ձայներ՝ ձայնիդ մեջ կենդանի:

1841

ПРОРОК

С тех пор как вечный судия
Мне дал всеведение пророка,
В очах людей читаю я
Страницы злобы и порока.

Провозглашать я стал любви
И правды чистые ученья:
В меня все ближние мои
Бросали бешено камня.

Посыпал пеплом я главу,
Из городов бежал я нищий,
И вот в пустыне я живу,
Как птицы, даром божьей пищи;

Завет предвечного храня,
Мне тварь покорна там земная;
И звёзды слушают меня,
Лучами радостно играя.

Когда же через шумный град
Я пробираюсь торопливо,
То старцы детям говорят
С улыбкою самолюбивой:

“Смотрите: вот пример для вас!
Он горд был, не ужился с нами:
Глупец, хотел уверить нас,
Что бог гласит его устами!

Смотрите ж, дети, на него:
Как он угрюм, и худ, и бледен!
Смотрите, как он наг и беден,
Как презирают все его!”

1841

ՄԱՐԳԱՐԵ

Այն օրվանից, երբ մարգարե
Ու տեսանող դարձրեց ինձ Տերը,
Ատելությամբ ախտահարեց
Գրողը չար մարդկանց աչքերը:

Լեզուս բացվեց ու քարոզեց
Ճշմարտության, սիրո պատգամը,
Ի պատասխան՝ ինձ քարկոծեց
Անգամ մոտիկ իմ բարեկամը:

Գլխիս մոխիր ես ցանեցի,
Քաղաքներից փախա ես ցոփ,
Անապատում ծվարեցի
Ու գոհացա ցամաք հացով:

Տիրոջ պայմանը չի խախտում՝
Հլու է իմ կամքին գագանը,
Ուրախ շողում են ու խայտում
Աստղերը՝ լսելով իմ ձայնը:

Երբ աղմկոտ մեծ քաղաքով
Անցնում եմ ես արագորեն,
Ծերունիները ինքնագով
Թոռանց ասում են հեզնորեն.

«Տեսե՛ք, ահա ձեզ օրինակ՝
Հպարտ էր նա, անվարվեցող,
Կարծում էր, թե կհավատանք,
Որ պատվիրակն է նա Աստծո:

Հապա մոիկ տվեք սրան՝
Մռայլ է նա, նիհար, գունատ:
Թշվառական է՝ մերկ, աղքատ,
Արհամարհված ու անարժան»:

1841

ՏՈՆ

В полдневный жар в долине Дагестана
С свинцом в груди лежал недвижим я;
Глубокая ещё дымилась рана;
По капле кровь сочилась моя.

Лежал один я на песке долины;
Уступы скал теснились кругом,
И солнце жгло их жёлтые вершины
И жгло меня – но спал я мёртвым сном.

И снился мне сияющий огнями
Вечерний пир в родимой стороне.
Меж юных жён, увенчанных цветами,
Шёл разговор весёлый обо мне.

Но в разговор весёлый не вступая,
Сидела там задумчиво одна,
И в грустный сон душа её младая
Бог знает чем была погружена;

И снилась ей долина Дагестана;
Знакомый труп лежал в долине той;
В его груди, дымясь, чернела рана,
И кровь лилась хладеющей струёй.

1841

ԵՐԱԶ

Տապ կետորին Դաղստանի դաշտավայրում
Ընկած էի՝ հրազենով գնդակոծված,
Ու խոցը խոր դեռ մխում էր, կուրծքս այրում,
Եվ արյուն էր արտածոքում վերքը բացված:

Անտեր, անօգ ընկած էի ավազափին՝
Շրջապատված լերկ քերծերով դալարագուրկ,
Որոնց դեղին կատարներն էր լիզում արփին
Ու մարմինս անշնչացած խանձում, կիզում:

Ես հայրենի հողն էի տեսնում երազիս մեջ.
Իրիկնային խնջույք էր անդ լուսաշաղախ,
Ծաղկապսակ կանայք՝ ջահել ու սիրատենչ,
Ինձ էին հիշում՝ զրուցելով ուրախ-ուրախ:

Այդ խանդավառ զրույցներին անմասնակից
Երիտասարդ կին կար՝ տխուր, խորհրդամած,
Որի հոգին քուն էր մտել խորաթախիձ՝
Հուզաթաթավ երազի մեջ, կարծես, սուզված:

Նա տեսնում էր Դաղստանի դաշտը խաղաղ,
Ուր ընկած էր սիրեցյալի անտերունչ դին,
Որի խոցված կուրծքն էր մխում թույլ ու նվաղ,
Եվ արյունն էր դեռ կաթկթում ավազափին:

1841

АФАНАСИЙ ФЕТ / ԱՖԱՆԱՍԻ ՖԵՏ
(1820-1892)

AVE MARIA

Ave Maria – лампада тиха,
В сердце готовы четыре стиха:

Чистая дева, скорбящего мать,
Душу проникла твоя благодать.
Неба царица, не в блеске лучей,
В тихом предстань сновидении ей!

Ave Maria – лампада тиха,
Я прошептал все четыре стиха.

1842

AVE MARIA

Ave Maria, լամբարն է անդող,
Մտտումս արդեն գոյացել է չորս տող.

Կույս անարատ, սգավորի մայր,
Դու անոքել ես հոգիս վշտահար:
Ոչ թե փառքիդ մեջ, Աստվածածին,
Այլ երագում եկ իմ սիրածին:

Ave Maria, լամբարն է անդող,
Շշնջացի ես տողերը բոլոր:

1842

* * *

Шёпот, робкое дыханье,
Трели соловья,
Серебро и колыханье
Сонного ручья.

Свет ночной, ночные тени,
Тени без конца,
Ряд волшебных изменений
Милого лица.

В дымных тучках пурпур розы,
Отблеск янтаря,
И лобзания, и слёзы,
И заря, заря!..

1850

* * *

Շշուկ, երկչոտ շնչառություն,
Երգը սոխակի,
Տատանումներն արծաթագույն
Քնկոտ առվակի:

Աղոտ լուսին, մուժ, մթություն,
Շվաքներ անթիվ,
Դյութահրաշ այլայլություն
Քո դեմքին անգին:

Թավ ամպերում՝ վարդի թույրեր,
Սաթանման խայծ,
Եվ արցունքներ, և համբույրներ,
Այգ ու լուսաբաց...

1850

* * *

Сияла ночь. Луной был полон сад. Лежали
Лучи у наших ног в гостиной без огней.
Рояль был весь раскрыт, и струны в нём дрожали,
Как и сердца у нас за песнею твоей.

Ты пела до зари, в слезах изнемогая,
Что ты одна – любовь, что нет любви иной, –
И так хотелось жить, чтоб, звука не роняя,
Тебя любить, обнять и плакать над тобой.

И много лет прошло, томительных и скучных,
И вот в тиши ночной твой голос слышу вновь,
И веет, как тогда, во вздохах этих звучных,
Что ты одна – вся жизнь, что ты одна – любовь.

Что нет обид судьбы и сердца жгучей муки,
А жизни нет конца, и цели нет иной,
Как только веровать в рыдающие звуки,
Тебя любить, обнять и плакать над тобой!

1877

* * *

Գիշեր էր ցուլ, պայծառ: Այգին լուսնով էր լի:
Շողերն էին սահում հյուրասրահում խավար:
Լարերն էին դողում բացված դաշնամուրի,
Ինչպես դողում էին սրտներս սիրահար:

Երգում էիր մինչ լույս՝ լացից ուժաթափված,
Որ սերը մեկն է լոկ, որ ուրիշ սեր չկա,
Ուզում էի ապրել՝ ապրել անխոս, լավված,
Միրել քեզ, փայփայել, գրկել ու հեկեկալ:

Շատ տարիներ անցան՝ տխուր և տանջավոր,
Ես ձայնդ եմ լսում գիշերներով անքուն,
Եվ առաջվա նման հոգոցներում քո խոր
Շնչում է սերը, որ միակն էր մեր կյանքում:

Իգուր եմ տրտնջում՝ բախտիցս խռոված,
Անվերջ է կյանքը և այլ նպատակ չկա,
Քան հավատալ երգիդ, ձայնիդ լացակումած,
Միրել քեզ, փայփայել, գրկել ու հեկեկալ:

1877

БАБОЧКА

Ты прав. Одним воздушным очертаньем
Я так мила.
Весь бархат мой с его живым миганьем –
Лишь два крыла.

Не спрашивай: откуда появилась?
Куда спешу?
Здесь на цветок я лёгкий опустилась
И вот – дышу.

Надолго ли, без цели, без усилья,
Дышать хочу?
Вот-вот сейчас, сверкнув, раскину крылья
И улечу.

1884

ԹԻԹԵՌՆԻԿ

Դու ճիշտ ես: Ուրվագիծն իմ օդային
Չքնադատես է,
Թավշյա այս ցուլանքները կենդանի
Լոկ գույգ թներս են:

Մի հարցրու՝ ե՞րբ ծնվեցի, որտե՞ղ,
Ո՞ւր եմ թռնում:
Նոր եմ իջել ծաղկի վրա թեթև՝
Շունչ եմ առնում:

Անհոգ, անցավ ես դեռ երկա՞ր կուզեմ
Այսպես շնչել:
Չէ՛, հենց հիմա թներս կպարզեմ
Ու կթռչեմ:

1884

* * *

Я тебе ничего не скажу,
И тебя не встревожу ничуть,
И о том, что я молча твержу,
Не решусь ни за что намекнуть.

Целый день спят ночные цветы,
Но лишь солнце за рошу зайдет,
Раскрываются тихо листы,
И я слышу, как сердце цветёт.

И в больную, усталую грудь
Веет влагой ночной... я дрожу,
Я тебя не встревожу ничуть,
Я тебе ничего не скажу.

1885

* * *

Ոչ մի բառ ես քեզ չեմ ասելու,
Նեղություն չեմ տալու քեզ բնավ,
Եվ մտքերս քեզ հետ կիսելուց
Կխորշեմ այսուհետ ես, հարկավ:

Գիշերվա ծաղիկներն են քնած,
Բայց արևը երբ մայր կմտնի,
Կբացվեն թերթիկները նրանց,
Եվ իմ սիրտը նորից կգարթնի:

Ես դողում եմ... Քամին է խոնավ
Հոգնաբեկ իմ հոգին ասեղում,
Նեղություն չեմ տալու քեզ բնավ,
Ոչ մի բառ ես քեզ չեմ ասելու:

1885

* * *

Когда читала ты мучительные строки,
Где сердца звучный пыл сиянье льёт кругом
И страсти роковой вздымаются потоки, –
Не вспомнила ль о чём?

Я верить не хочу! Когда в степи, как диво,
В полночной темноте безвременно горя,
Вдали перед тобой прозрачно и красиво
Вставала вдруг заря,

И в эту красоту невольно взор тянуло,
В тот величавый блеск за тёмный весь предел, –
Ужель ничто тебе в то время не шепнуло:
Там человек сгорел!

1887

* * *

Երբ ընթերցում էիր տառապագին տողերը՝
Սրտից բխող, հրաբորբոք և շողացայտ,
Ուր հորդանում են կրքերի խենթ հեղեղները,
Հուշերդ չարթնացա՞ն:

Չե՛մ հավատում բնավ: Երբ տափաստանի մեջ՝
Կեսգիշերով, հեռվում, անժամանակ, հանկարծ,
Որպես հրաշք երազ, թափանցական ու պերճ
Արևը երևաց,

Հայացքդ գերեցին ցուքերը գայթակղիչ,
Ճաճանչը փառահեղ, կրակը բնաստեղծ...
Ու մի թե այդ պահին քեզ չհուշեց ոչինչ՝
Այնտեղ մի մարդ այրվեց:

1887

УГАСШИМ ЗВЁЗДАМ

Долго ль впивать мне мерцание ваше,
Синего неба пытливые очи?
Долго ли чують, что выше и краше
Вас ничего нет во храмине ночи?

Может быть, нет вас под теми огнями:
Давняя вас погасила эпоха, –
Так и по смерти лететь к вам стихами,
К призракам звёзд, буду призраком вздоха!
1890

ՄԱՐԱԾ ԱՍՏՂԵՐԻՆ

Ծով երկնքի խորահայաց, ուշիմ աչեր,
Թարթափում եք դուք անդադար ու հմայում,
Որ հասկանամ՝ ձեզնից թովիչ, ձեզանից վեր
Չկա ոչինչ գիշերվա սուրբ վեհավայրում:

Գուցե արդեն այրվել եք դուք կրակի մեջ՝
Մարել եք բյուր, բազմահազար դարեր առաջ,
Ու երբ որ ես նույնպես դառնամ անհուր, անտենչ՝
Ձեզ կհասնեն իմ հանգերը մեղմադողանջ:
1890

НИКОЛАЙ НЕКРАСОВ / ՆԻԿՈՂԱՅ ՆԵՎՐԱՍՈՎ

(1821-1877)

* * *

Я не люблю иронии твоей,
Оставь её отжившим и нежившим,
А нам с тобой, так горячо любившим,
Ещё остаток чувства сохранившим, –
Нам рано предаваться ей!

Пока ещё застенчиво и нежно
Свидание продлить желаешь ты,
Пока ещё кипят во мне мятежно
Ревнивые тревоги и мечты –
Не торопи развязки неизбежной!

И без того она недалека:
Кипим сильней, последней жаждой полны,
Но в сердце тайный холод и тоска...
Так осенью бурливее река,
Но холодней бушующие волны...

1850

* * *

Ես չեմ սիրում հեզնաժպիտը քո,
Այն թող մեռած և կամ չապրած մարդկանց,
Իսկ մեզ՝ իրար անչափ սիրահարված
Ու դեռ սիրո զգացումը պահպանած,
Մեզ վաղ է համակվել այդ հեզնանքով:

Քանի դեռ ամոթխած ու սրտագին
Դու կարոտում և տեսակցում ես ինձ,
Քանի դեռ իմ ալեկոծված հոգին
Այրվում է խանդախանձ երազներից՝
Մի՛ մոտեցրու մեր սերն իր ավարտին:

Այն առանց այդ էլ մոտ է, անկասկած.
Մենք մեր վերջին ծարավն ենք հագեցնում,
Սակայն թախիծ կա մեր սրտում սառած...
Այդպես աշնանը գետը վարարած
Իր փրփրուն ջրերն է սառեցնում...

1850

* * *

Внимая ужасам войны,
При каждой новой жертве боя
Мне жаль не друга, не жены,
Мне жаль не самого героя...
Увы! утешится жена,
И друга лучший друг забудет;
Но где-то есть душа одна –
Она до гроба помнить будет!
Средь лицемерных наших дел
И всякой пошлости и прозы
Одни я в мире подсмотрел
Святые, искренние слёзы –
То слёзы бедных матерей!
Им не забыть своих детей,
Погибших на кровавой ниве,
Как не поднять плакучей иве
Своих поникнувших ветвей...

1856

* * *

Պատերազմին զոհ գնացած
Հերոսներին չեմ գթում ես,
Ոչ էլ նրանց ջահել կանանց,
Ընկերներին կարոտակեզ...
Ավա՛ղ, կփարատվեն կանայք,
Կմոռանա ընկերակիցը,
Բայց մի հոգի կա, մի էակ,
Որին հավետ կայրի կսկիծը:
Վարմունքի մեջ մեր կեղծավոր,
Կյանքում՝ ճղճիմ ու սիրագուրկ,
Միակն է արտասուքը մոր,
Որ շահ չունի՝ անկեղծ է, սուրբ
Այս աշխարհում ապականված:
Չի մոռանա մայրն իր զոհված
Զավակներին արնաթաթախ,
Ինչպես ուրին ճյուղերը կախ
Չի դարձնի երկնապլաց:

1856

МАТЬ

Она была исполнена печали,
И между тем как, шумны и резвы,
Три отрока вокруг неё играли,
Её уста задумчиво шептали:
“Несчастные! зачем родились вы?
Пойдёте вы дорогою прямою,
И вам судьбы своей не избежать!”
Не омрачай веселья их тоскою,
Не плачь над ними, мученица-мать!
Но говори им с молодости ранней:
Есть времена, есть целые века,
В которые нет ничего желанней,
Прекраснее – тернового венка...
1868

ՄԱՅՐԸ

Նրա հոգին տխուր էր ու տրտում,
Եվ երբ իր շուրջ աղմկահույզ, կայտառ
Երեք պատանյակներ էին թռչկոտում,
Թախծում էր նա անձայն ու մտմտում.
«Ինչո՞ւ դուք ծնվեցիք, մանչեր թշվա՛ռ:
Կանցներ կյանքի ուղին ձեզ վիճակված
Ու չէք փրկվի անգութ ճակատագրից»:
Մի՛ վշտացրու, մայրիկ, քո ժիր մանկանց,
Լաց մի՛ եղիր այդքան տառապալից:
Արդեն հիմա նրանք թող իմանան,
Որ կան դարեր՝ բազում, երկարաձիգ,
Երբ տատասկյա պսակը չարչարման
Դառնում է ցանկալի ու գեղեցիկ:
1868

КОНСТАНТИН БАЛЬМОНТ / ԿՈՆՍՏԱՆՏԻՆ

ԲԱԼՄՈՆՏ

(1867-1942)

* * *

Я в этот мир пришёл, чтоб видеть Солнце,
И синий кругозор.
Я в этот мир пришёл, чтоб видеть Солнце,
И выси гор.

Я в этот мир пришёл, чтоб видеть Море,
И пышный цвет долин.
Я заключил миры в едином взоре,
Я властелин.

Я победил холодное забвенье,
Создав мечту мою.
Я каждый миг исполнен откровенья,
Всегда пою.

Мою мечту страданья пробудили,
Но я любим за то.
Кто равен мне в моей певучей силе?
Никто, никто.

Я в этот мир пришёл, чтоб видеть Солнце,
А если день погас,
Я буду петь... Я буду петь о Солнце
В предсмертный час!

1902

* * *

Աշխարհ եկա, որ Արեգակ տեսնեմ,
Կապույտ երկնականար:
Աշխարհ եկա, որ Արեգակ տեսնեմ,
Լեռան կատար:

Աշխարհ եկա, որպեսզի Ծով տեսնեմ,
Արտ ու պարտեզ:
Հայացքիս մեջ առա հազար եզերք,
Իշխան եմ ես:

Ես հաղթեցի մոռացությունը պաղ
Չքնաղ իմ երագում:
Անկեղծանում եմ միշտ, ամեն մի պահ,
Ու երգ ասում:

Տանջանքն է իմ երազը արթնացրել,
Բայց գոհ եմ ու անհոգ:
Իմ երգաձայն ուժին չի դիմացել
Ոչ ոք, ոչ ոք:

Աշխարհ եկա, որ Արեգակ տեսնեմ,
Իսկ եթե այն մարի,
Արեգակի մասին երգեր կասեմ
Մահվան ժամին:

1902

СНЕЖИНКА

Светло-пушистая
Снежинка белая,
Какая чистая,
Какая смелая!

Дорогой бурною
Легко проносится,
Не в высь лазурную,
На землю просится.

Лазурь чудесную
Она покинула,
Себя в безвестную
Страну низринула.

В лучах блистающих
Скользит, умелая,
Средь хлопьев тающих
Сохранно-белая.

Под ветром веющим
Дрожит, взметается,
На нём, лелеющем,
Светло качается.

Его качелями
Она утешена,
С его метелями
Крутится бешено.

Но вот кончается
Дорога дальняя,

Земли касается
Звезда кристальная.

Лежит пушистая
Снежинка смелая.
Какая чистая,
Какая белая!

1903

ՋՆԱՓԱԹԻԼ

Պայծառ, փետրաթեթև
Ձնափաթիլ ճերմակ,
Այնքա՛ն խիզախ ու իսկ,
Մաքուր ու անապակ:

Ճամփով փոթորկալից
Անցնում է վարընթաց
Եվ բիլ բարձունքներից
Դանդաղ իջնում է ցած:

Լքել է նա, մերժել
Երկինքը հիասքանչ,
Նետվել-գահավիժել
Անդունդը անճանաչ:

Ցուլքերի մեջ շողշող
Դառնում է կաթնագույն,
Փաթիլներից հալչող
Չանազանվում իսկույն:

Հյուսիսաշունչ հողմից
Դողում է, վերանում,
Գորովագութ հովի
Գրկում է օրորվում:

Քամուց տարուբերված՝
Մխիթարվում, ապա
Բքի հետ մոլեզված
Պտուտանում է նա:

Սակայն սպառվել է արդ
Ճամփան հեռագնաց,
Բյուրեղն աստեղագարդ
Գետնին է տապալված:

Ընկած է փետրաթև
Փաթիլը կաթնաթույր,
Այնքա՛ն խիզախ ու իսկ,
Զուլալ ու մաքրաձուլ:

1903

КАК Я ПИШУ СТИХИ

Рождается внезапная строка,
За ней встаёт немедленно другая,
Мелькает третья ей издалека,
Четвёртая смеётся, набегая.

И пятая, и после, и потом,
Откуда, сколько, я и сам не знаю,
Но я не размышляю над стихом
И, право, никогда – не сочиняю.

1905

ԻՆՉՊԵՍ ԵՍ ԵՍ ՈՏԱՆԱՎՈՐ ԳՐՈՒՄ

Հանկարծ, անսպասելի ծնվում է տողը,
Շուտով նրան երկրորդն է միանում,
Երրորդն է ընդունում իր հերթափոխը,
Ծիծաղելով՝ չորրորդն է գոյանում:

Հետո հորդում է տողերի հեղեղը,
Որքան ու որտեղից՝ չեմ իմանում,
Բան գրելիս չեմ չարչարում ուղեղս
Ու ոչ մի տող բնավ չեմ հորինում:

1905

ОСЕНЬ

Поспевает брусника,
Стали дни холоднее,
И от птичьего крика
В сердце стало грустнее.

Стаи птиц улетают
Прочь, за синее море.
Все деревья блистают
В разноцветном уборе.

Солнце реже смеётся,
Нет в цветах благовонья.
Скоро осень проснётся
И заплачет спросонья.

1905

ԱՇՈՒՆ

Հապալասն է հասել,
Ու ցրտել են օրերը,
Եվ իմ սիրտն են մաշել
Հավքերի ճշոցները:

Երամներն են թռչում
Դեպի տաք երկրները,
Եվ ծառերն են պճնում
Խատուտիկ տերևները:

Արեգակն է խամրում,
Չեն բուրում ծաղկոցները,
Աշնամուտն է համրում
Անձրևի կաթոցները:
1905

МАКСИМ ГОРЬКИЙ / ՄԱՔՍԻՄ ԳՈՐԿԻ (1868-1936)

ПЕСНЯ О СОКОЛЕ

I

Высоко в горы вполз Уж и лёг там в сыром ущелье,
свернувшись в узел и глядя в море.

Высоко в небе сияло солнце, а горы зноем дышали в
небо, и бились волны внизу о камень...

А по ущелью, во тьме и брызгах, поток стремился
навстречу морю, гремя камнями...

Весь в белой пене, седой и сильный, он резал гору и
падал в море, сердито воя.

Вдруг в то ущелье, где Уж свернулся, пал с неба Сокол с
разбитой грудью, в крови на перьях...

С коротким криком он пал на землю и бился грудью в
бессильном гневе о твёрдый камень...

Уж испугался, отполз проворно, но скоро понял, что
жизни птицы две-три минуты...

Подполз он ближе к разбитой птице, и прошипел он ей
прямо в очи:

– Что, умираешь?

– Да, умираю! – ответил Сокол, вздохнув глубоко. – Я
славно пожил!.. Я знаю счастье!.. Я храбро бился!.. Я
видел небо... Ты не увидишь его так близко!.. Эх ты,
бедняга!

– Ну что же – небо? – пустое место... Как мне там
ползать? Мне здесь прекрасно... тепло и сыро!

Так Уж ответил свободной птице и усмехнулся в душе
над нею за эти бредни.

И так подумал: “Летай иль ползай, конец известен: все в
землю лягут, всё прахом будет...”

Но Сокол смелый вдруг встрепенулся, привстал немного
и по ущелью повёл очами...

Сквозь серый камень вода сочилась, и было душно в ущелье тёмном и пахло гнилью.

И крикнул Сокол с тоской и болью, собрав все силы: – О, если б в небо хоть раз подняться!.. Врага прижал бы... я к ранам груди и... захлебнулся б моей он кровью!.. О, счастье битвы!..

А Уж подумал: “Должно быть, в небе и в самом деле пожить приятно, коль он так стонет!..”

И предложил он свободной птице: “А ты подвинься на край ущелья и вниз бросайся. Быть может, крылья тебя поднимут и поживёшь ты ещё немного в твоей стихии”.

И дрогнул Сокол и, гордо крикнув, пошёл к обрыву, скользя когтями по слизи камня.

И подошёл он, расправил крылья, вздохнул всей грудью, сверкнул очами и – вниз скатился.

И сам, как камень, скользя по скалам, он быстро падал, ломая крылья, теряя перья...

Волна потока его схватила и, кровь омывши, одела в пену, умчала в море.

А волны моря с печальным рёвом о камень бились... И труп птицы не видно было в морском пространстве...

II

В ущелье лёжа, Уж долго думал о смерти птицы, о страсти к небу.

И вот взглянул он в ту даль, что вечно ласкает очи мечтой о счастье.

– А что он видел, умерший Сокол, в пустыне этой без дна и края? Зачем такие, как он, умерши, смущают душу своей любовью к полётам в небо? Что им там ясно? А я ведь мог бы узнать всё это, взлетевши в небо хоть ненадолго.

Сказал и – сделал. В кольцо свернувшись, он прынул в воздух и узкой лентой блеснул на солнце.

Рождённый ползать – летать не может!.. Забыв об этом, он пал на камни, но не убится, а рассмеялся...

– Так вот в чем прелесть полётов в небо! Она – в паденье!.. Смешные птицы! Земли не зная, на ней тоскуя, они стремятся высоко в небо и ищут жизни в пустыне знойной. Там только пусто. Там много света, но нет там пищи и нет опоры живому телу. Зачем же гордость? Зачем укоры? Затем, чтоб ею прикрыть безумство своих желаний и скрыть за ними свою негодность для дела жизни? Смешные птицы!.. Но не обманут теперь уж больше меня их речи! Я сам всё знаю! Я – видел небо... Взлетал в него я, его измерил, познал паденье, но не разбился, а только крепче в себя я верю. Пусть те, что землю любить не могут, живут обманом. Я знаю правду. И их призывам я не поверю. Земли творенье – землёй живу я.

И он свернулся в клубок на камне, гордясь собою.

Блестело море, всё в ярком свете, и грозно волны о берег бились.

В их львином рёве гремела песня о гордой птице, дрожали скалы от их ударов, дрожало небо от грозной песни:

“Безумству храбрых поём мы славу!

Безумство храбрых – вот мудрость жизни! О смелый Сокол! В бою с врагами истёк ты кровью... Но будет время – и капли крови твоей горячей, как искры, вспыхнут во мраке жизни и много смелых сердец зажгутся безумной жаждой свободы, света!

Пускай ты умер!.. Но в песне смелых и сильных духом всегда ты будешь живым примером, призывом гордым к свободе, к свету!

Безумству храбрых поём мы песню!..”

1895

I

Լեռան գագաթին սողալով հասավ Իժը և պառկեց խոնավ ձորակում, որտեղ կծկվեց ու նայեց ծովին:

Արևն էր շողում բարձր երկնքում, լեռների ստոթն էր գոլորշի դառնում, և ալիքներն էին ներքևում զարկվում ժայռաքարերին...

Իսկ խավար ձորի միջով ջրացայտ հեղեղն էր հորդում ծովին ընդառաջ ու քշում, տանում գլաքարերը...

Ճերմակ, փրփրոտ հեղեղը հուժկու ճեղքում էր լեռը և ծովն էր թափվում ոռնոցով անհեղ:

Հանկարծ երկնքից նույն ձորակն ընկավ ջախջախված կրծքով, արնաքամ Բազեն...

Կտրուկ ճչոցով գետնին տապալվեց՝ գայրանքով անգոր կուրծքը խփելով ամրակուռ քարին...

Իժը երկյուղեց, ետ սողաց արագ, սակայն հասկացավ, որ հավքի կյանքը երկար չի տևի...

Դանդաղ մոտեցավ թռչունին սկար, ուղիղ աչքերին նայեց ու ֆշաց.

– Ի՞նչ է, մեռնո՞ւմ ես:

– Այո՛, մեռնում եմ – խոր հառաչանքով ձայն տվեց Բազեն: – Փառքո՛վ եմ ապրել... Երջանի՛կ եմ ես... Խիզա՛խ եմ եղել... Երկինքն եմ տեսել... Դու այն մոտիկից երբեք չե՛ս տեսնի... Խղճու՛մ եմ ես քեզ...

– Ի՞նչ է երկինքը՝ դատարկ մի տեղ է... Այնտեղ ո՞նց սողամ: Այստեղ շատ լավ է... տաք է ու խոնավ:

Իժն այդպես ասաց ազատ թռչունին և հոգում խնդաց նրա անհիմաստ ու ցնորական մտքերի վրա:

Ու այսպես դատեց. «Ճախրիբ, թե սողա՝ վախճանը մեկն է. հողի տակ կանցնեն ամենքն ու մի բուռ փոշի կդառնան...»

Բայց անվախ Բազեն հանկարծ թաքտաց, վեր քաշեց գլուխն ու շուրջը նայեց...

Գորշ քարի միջից ծորում էր ջուրը, սող էր այդ խավար, զարշահոտ ձորում:

Վերջին ուժերը լարեց ու գոչեց Բազեն իր ձայնով ցավազին, թախծոտ.

– Օ՛, եթե ես վեր ճախրեի կրկին... Թշնամուն կրծքիս վերքին կսեղմեի, որ նա խեղդամահ լիներ իմ արյամբ...

Օ՛, երանություն գոյապայքարի...

Իժը մտածեց. «Գուցե երկնքում ապրելն իսկապես հաճելի բան է, եթե կարոտից այդքան կսկծում, մղկտում է նա...»

Եվ խորհուրդ տվեց ազատ թռչունին. «Իսկ դու մոտեցիր անդունդի եզրին ու վար նետիր քեզ:

Գուցե թևերդ քեզ վեր կհանեն և դու մի քիչ էլ կապրես հարազատ քո տարերքի մեջ»:

Բազեն ցնցվեց, սեզ ձայն արձագեց, և իր ճանկերը լարծուն քարին քսելով գնաց, մոտեցավ եզրին:

Մոտեցավ, մի կերպ թևերը պարզեց, խորը շունչ քաշեց, բացեց աչքերը և ցած գլորվեց:

Ու քարի նման նա սահեց ժայռից և արագ ընկավ՝ կոտրելով թևերն ու կորցնելով իր փետուրները...

Հեղեղը նրան կլանեց իսկույն, լվաց արյունը, պատեց փրփուրով ու քշեց, տարավ ծովի խորքերը:

Իսկ ծովը տխուր հառաչով բախվում, զարկվում էր ժայռին... Եվ թռչունի դին էլ չէր երևում անսահման ծովում...

II

Թռչունի մահվան ու երկնի հանդեպ նրա անթաքույց սիրո մասին էր մտորում Իժը ձորի մեջ պառկած:

Հետո նայեց վեր՝ այն հեռաստանին, որը շոյում է մեր աչքը բախտի ու երանության երազանքներով:

– Իսկ ի՞նչ տեսավ նա, վախճանված Բագեն, այդ անապատում՝ անհուն, անհատակ: Ինչո՞ւ մեռնելով՝ նրա նմաններն ալեկոծում են հոգիները մեր երկինք թռչելու իրենց մոլուցքով: Ի՞նչն է պատճառը: Բայց չէ՞ որ ես ինքս կարող եմ գտնել դրա պատասխանը, եթե գեթ մի պահ երկինք սլանամ:

Ասաց՝ և արեց: Ձսպանակի պես մարմինը սեղմած՝ նա ցատկեց արագ ու արևի տակ շողշողաց իբրև մի նեղ ժապավեն:

Սողունը երբեք թռչուն չի՛ դառնա: Դա մոռանալով՝ նա ընկավ քարին, Բայց չջախջախվեց, այլ չարախնդաց...

– Ահա՛ թե որն է երկինք թռչելու հրապուրանքը: Դա վայր ընկնելն է... Անխե՛լք թռչուններ: Հողին անճանաչ, հողից ձանձրացած՝ նրանք ձգտում են երկինք բարձրանալ և կյանք որոնել տոթ անապատում: Այնտեղ դատարկ է: Առատ է լույսը, սակայն ոչ սնունդ, ոչ էլ ապահով հենարան չկա կենդանու համար: Էլ ինչի՞ է պետք հպարտությունը, ո՞ւմ են հարկավոր պարսավանքները: Որպեսզի կոծկեն իրենց իղձերի մոլեգնությունը, իրական կյանքում իրենց սեփական անպետքությունը: Անխե՛լք թռչուններ... Բայց ինձ այսուհետ չեն մոլորեցնի նրանց ճառերը: Այժմ ես ինքս ամեն ինչ գիտեմ: Եվ իմ աչքերով երկինքը տեսա... Ճախրելով այնտեղ՝ ես այն չափեցի, վայր ընկա, սակայն չջախջախվեցի, այլ է՛լ ավելի հավատացի ինձ: Թող նրանք, ովքեր հողը չեն սիրում, ստերով սնվեն: Ես արդեն գիտեմ ճշմարտությունը: Եվ չեմ հավատա նրանց կոչերին: Հողից եմ ծնված՝ հողով եմ ապրում:

Եվ նա կծկվեց լերկ քարի վրա՝ ինքն իրենից գոհ:

Փայլում էր ծովը՝ լույսով ողողված, և ալիքները վայրենամոռունչ զարկվում էին ափին:

Եվ առյուծագոչ այդ որոտները հպարտ թռչունի մասին էին թնդում, ժայռերն էին ցնցվում այդ հարվածներից, երկինքն էր դողում այդ ահեղ երգից:

«Մենք խենթ քաջերին ենք ձոնում այս երգը:

Նրանց խենթությունն է իմաստը կյանքի: Օ՛, խիզախ Բագե, դու թշնամու դեմ կռիվ մղելով՝ առնաքամ եղար... Բայց ժամը կգա, և քո տաք արյան կաթիլները բյուր կայծեր կդառնան ու խավար կյանքում կբոցավառվեն և խիզախների սրտերը կայրվեն փրկության, լույսի խելագար տենչով:

Թեև մահացար, սակայն աննկուն քաջարիների երգում դու ընդմիջտ կմնաս որպես անմահ օրինակ, խրոխտաձայն կոչ՝ փրկության, լույսի:

Մենք խենթ քաջերի՛ն ենք ձոնում այս երգը...»

ПЕСНЯ О БУРЕВЕСТНИКЕ

Над седой равниной моря ветер тучи собирает.
Между тучами и морем гордо реет Буревестник, чёрной молнии подобный.

То крылом волны касаясь, то стрелой взмывая к тучам, он кричит, и – тучи слышат радость в смелом крике птицы.

В этом крике – жажда бури! Силу гнева, пламя страсти и уверенность в победе слышат тучи в этом крике.

Чайки стонут перед бурей, – стонут, мечутся над морем и на дно его готовы спрятать ужас свой пред бурей.

И гагары тоже стонут, – им, гагарам, недоступно наслажденье битвой жизни: гром ударов их пугает.

Глупый пингвин робко прячет тело жирное в утёсах... Только гордый Буревестник реет смело и свободно над седым от пены морем!

Всё мрачней и ниже тучи опускаются над морем, и поют, и рвутся волны к высоте навстречу грому.

Гром грохочет. В пене гнева стонут волны, с ветром споря. Вот охватывает ветер стаи волн объёмом крепким и бросает их с размаху в дикой злобе на утёсы, разбивая в пыль и брызги изумрудные громады.

Буревестник с криком реет, чёрной молнии подобный, как стрела пронзает тучи, пену волн крылом срывает.

Вот он носится, как демон, – гордый, чёрный демон бури, – и смеётся, и рыдает... Он над тучами смеётся, он от радости рыдает!

В гневном грома, – чуткий демон, – он давно усталость слышит, он уверен, что не скроют тучи солнца, – нет, не скроют!

Ветер воет... Гром грохочет...

Синим пламенем пылают стаи туч над бездной моря. Море ловит стрелы молний и в своей пучине гасит. Точно огненные змеи, выются в море, исчезая, отраженья этих молний.

– Буря! Скоро грянет буря!

Это смелый Буревестник гордо реет между молний над ревушим гневно морем; то кричит пророк победы:

– Пусть сильнее грянет буря!..

ՄՐՐԿԱՀԱՎԻ ԵՐԳԸ

Փրփրած ծովի հարթության վրա ամպեր է դիզում մոլեգին քամին: Ծովի ու թխպոտ երկնքի միջև ճախրում է հպարտ, սեզ Սրբկահավը՝ սև կայծակի պես:

Մերթ ալիքներին դիպչելով թևով, մերթ նետի նման վեր սլանալով՝ ճչում է նա սուր, և խնդություն են լսում ամպերը նրա համարձակ, խրոխտ ճչոցում:

Փոթորկի ծարավ կա այդ ճչոցում: Կա երկինք հասնող ահավոր ցասում, կիրք բոցակորով ու հաղթության կամք:

Ճայերն են հեծում փոթորկից առաջ և, հեծեծելով, դեսուդեն թռչում ծովի վրայով ու անգամ ջրի հատակն են պատրաստ սուզվելու՝ ահեղ փոթորկից սարսած:

Հեծում են նաև սուզահավերը, որոնց հասու չէ կենաց պայքարի երանությունը՝ սարսափ են ապրում շանթ ու որոտից:

Հիմար պինզվինը շտապում է իր գեր մարմինը թաքցնել ժայռի ծերպերում... Փրփրակալած ծովի վրայով հոխորտ ու հպարտ Սրբկահավն է լոկ թևածում պատ:

Մռայլ ամպերն են կախ ընկնում ծովի հարթության վրա և ալիքներն են երզում, ձգտում վեր, դեպի երկինքը՝ որոտով հղի:

Որոտն է ճայթում: Խուլ հառաչանքով քամու հետ վիճում, կռիվ է տալիս ծովը մոլեգնած: Բույլն ալիքների խտիտը առած կատաղի քամին թափով զարկում է դրանք ժայռերին և այդ գմբուխտե բյուրեղները հոծ դարձնում փոշի:

Սև կայծակի պես սեզ Սրբկահավն է ճախրում ճչալով և նետի նման ամպերն է ճեղքում ու թևով քաղում փրփուրն ալիքի:

Օդում անկաշկանդ թռչելով որպես փոթորկի հպարտ, սևասև մի դև՝ նա մերթ ծիծաղում, մերթ՝ հեկեկում է... Ծիծաղում է նա ամպերի վրա և հեկեկում է ուրախությունից:

Որոտի սաստիկ կատաղության մեջ դևը դյուրազգաց վաղուց էր լսել ձայնը հոգնության ու վստահ էր, որ ամպերը թխպոտ չեն ծածկի ընդմիջտ դեմքը արևի:

Քամին է ոռնում... Որոտն է թնդում...

Ծովի անդունդի վրա կապտանում և հուրհրում է երամն ամպերի: Որսում է ծովը կայծակի նետերն ու մարում դրանք իր խորխորատում: Հրեղեն գալար օձերի նման ջրի մեջ փայլում և չքանում են արտացոլքերը այդ կայծակների:

– Մո՛տ է մրրիկը, շուտով կճայթի՛:

Դա Սրբկահավն է անվեհեր ճախրում ահեղ ոռնացող ծովի վրայով ու վար սլացող կայծակների մեջ: Դա հաղթանակի գուշակն է գոչում:

– Թո՛ղ ամբողջ ուժով մրրիկը ճայթի...

ЗИНАИДА ГИППИУС / ԶԻՆԱԻԴԱ ԳԻՊԻՈՒՍ
(1869-1945)

КРИК

Изнемогаю от усталости,
Душа изранена, в крови...
Ужели нет над нами жалости,
Ужель над нами нет любви?

Мы исполняем волю строгую,
Как тени – тихо, без следа,
Неумолимою дорогою
Идём – неведомо куда.

И ноша жизни, ноша крестная,
Чем далее, тем тяжелей...
И ждет кончина неизвестная
У вечно запертых дверей.

Без ропота, без удивления
Мы делаем, что хочет Бог.
Он создал нас без вдохновения
И полюбить, создав, не мог.

Мы падаем, толпа бессильная,
Бессильно веря в чудеса,
А сверху, как плита могильная,
Слепые давят небеса.

1896

ՃԻՉ

Հոգնությունից ուժաթափվում եմ,
Հոգիս հիվանդ է, անկորով...
Երկնքի տակ, ինչպես պարզվում է,
Ոչ կարեկցանք կա, ոչ գորով:

Աստծո կամոք խստապահանջ,
Ստվերների պես՝ անհետ ու լուռ,
Խավար ճամփով մենք աննահանջ
Գնում ենք՝ չգիտես, թե ուր:

Մեր կյանքի խաչը, կյանքի բեռը
Մի կերպ ենք մեր ուսին տանում...
Եվ առհավետ փակված դռները
Վերջ ու վախճան են խոստանում:

Մենք անտրտունջ և անհապաղ
Անում ենք մեր Տիրոջ ուզածը:
Նա արարեց մեզ, բայց, ավա՜ղ,
Չհավանեց ինքն իր ստեղծածը:

Ամբոխը մեր անգոր, անկար է,
Ապավինել ենք հրաշքի,
Հսկայական տապանաքար է
Թվում կամարը երկնքի:

1896

ՊԱՍԿԻ

Եւ տեսոյ կելլէ տա՛յն աշխարհ,
Եւ կելլէ տեսնալ նախա.
Ա տարբա՛ր անկոնները – տարբա՛ր
Մոտոտալ տարբա՛ր տարբա՛ր.

Օնա տարբա՛ր, տարբա՛ր և տարբա՛ր,
Եւ տարբա՛ր տարբա՛ր, տարբա՛ր...
Եւ տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր
Մոտոտալ տարբա՛ր տարբա՛ր.

Օնա տարբա՛ր տարբա՛ր
Մոտոտալ տարբա՛ր, տարբա՛ր.
Մտա՛ր – տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր
Մոտոտալ տարբա՛ր տարբա՛ր.

Մոյն անկոնները – տարբա՛ր տարբա՛ր.
Օնա տարբա՛ր, տարբա՛ր, տարբա՛ր.
Եւ տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր
Օնա տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր.

1903

ՄԱՐԴԵՐ

Մտա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր,
Մտա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր:
Մտա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր
Մտա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր:

Մտա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր,
Մտա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր...
Մտա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր
Մտա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր:

Մտա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր
Մտա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր
Մտա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր
Մտա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր:

Մտա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր:
Մտա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր:
Մտա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր
Մտա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր տարբա՛ր:

1903

ЗАКАТ

Освещена последняя сосна.
Под нею тёмный кряж пушится.
Сейчас погаснет и она.
День конченный – не повторится.
День кончился. Что было в нём?
Не знаю – пролетел, как птица.
Он был обыкновенным днём,
А всё-таки – не повторится.

1928

ՄԱՅՐԱՄՈՒՏ

Լուսավորված է սոճենին վերջին:
Բլուրն է փափկել դրա տակ փոված:
Շուտով այդ լույսը ևս կհանգչի:
Էլ չի կրկնվի օրը ավարտված:
Օրը ավարտվեց: Ի՞նչով էր առատ:
Զգիտեմ՝ թռավ, թռչունի նման:
Դա սովորական օր էր աննկատ,
Սակայն՝ անկրկին ու անզուգական:

1928

ИВАН БУНИН / ԻՎԱՆ ԲՈՒՆԻՆ (1870-1953)

* * *

Я к ней вошёл в полночный час.
Она спала, – луна сияла
В её окно, – и одеяла
Светился спущенный атлас.

Она лежала на спине,
Нагие раздвоивши груди, –
И тихо, как вода в сосуде,
Стояла жизнь её во сне.

1898

* * *

Ես ներս մտա: Լուսնակ գիշեր էր:
Քնած էր նա՝ լույսով ցողված,
Եվ վերմակի թեթև փեշերը
Քնատեղից սահել էին ցած:

Երեսնիվեր, մերկ, լանջաբաց
Պատկած էր նա մահճի վրա,
Եվ լուռ, ինչպես ջուրն ամբարված,
Քուն էր մտել կյանքը նրա:

1898

ՏԱՄԲՍՆ

Облезлые худые кобели
С печальными, молящими глазами –
Потомки тех, что из степей пришли
За пыльными скрипучими возами.

Был победитель славен и богат,
И затопил он шумною ордою
Твои дворцы, твои сады, Царьград,
И предался, как сытый лев, покою.

Но дни летят, летят быстрее птиц!
И вот уже в Скутари на погосте
Чернеет лес, и тысячи гробниц
Белеют в кипарисах, точно кости.

И прах веков упал на прах святынь.
На славный город, ныне полудикий,
И вой собак звучит тоской пустынь
Под византийской ветхой базиликой.

И пуст Сераль, и смолк его фонтан,
И высохли столетние деревья...
Стамбул, Стамбул! Последний мёртвый стан
Последнего великого кочевья!

1905

ՄՍՄՄԲՈՒԼ

Լղար շները՝ ճեղ, մազաթափված,
Որոնց հայացքը խեղճ է ու տխուր,
Ժառանգն են շների՝ տափից եկած
Սայլերի հետ՝ ճռան և փոշեկուր:

Հաղթողը մեծափառ էր, ընչաշատ,
Նա ողողեց հորդաներով վայրագ
Պոլսոս տներն ու այգիներն առատ
Եվ մրափեց առյուծի պես ցիւղ:

Սակայն օրեր անցան, անցան դարեր,
Եվ Սկյուտարի գերեզմանում հիմա
Նոճերի տակ անթիվ շիրմաքարեր
Ճերմականում են ոսկրերի նման:

Մոխիր դարձան աճյունը սրբազան,
Քաղաքը շեն, արդ՝ կիսավայրենի,
Ու շների կլանչն է թախծաձայն
Հնչում մատուռներում հնամենի:

Մնջեց Սարայը, լուռ է շատրվանը,
Երաշտացան ծառերը դարավոր...
Ստամբուլ՝ Ստամբուլ՝ Վերջին մեռած կայանը
Վերջին քոչի՝ ահեղ ու փառավոր:

1905

ЧУЖАЯ

Ты чужая, но любишь,
Любишь только меня.
Ты меня не забудешь
До последнего дня.

Ты покорно и скромно
Шла за ним от венца.
Но лицо ты склонила –
Он не видел лица.

Ты с ним женщиной стала,
Но не девушка ль ты?
Сколько в каждом движенье
Простоты, красоты!

Будут снова измены...
Но один только раз
Так застенчиво светит
Нежность любящих глаз.

Ты и скрыть не умеешь,
Что ему ты чужда...
Ты меня не забудешь
Никогда, никогда!

1906

ԻՄԸ ՉԵՍ

Իմը չես, բայց սիրում ես,
Միայն ինձ ես սիրում:
Առհավետ կմնամ ես,
Կմնամ քո սրտում:

Երբ հլու ու համեստ
Նրա հետ էիր կարգվում,
Դու թեքել էիր երեսդ՝
Դեմքդ չէր երևում:

Նա քեզ կին դարձրեց,
Բայց աղջնակ ես, գեղև՝
Այնքան պարզ են, անկեղծ
Շարժումներդ թեթև:

Կիսաբես դու նորից...
Մեկ անգամ է լինում,
Երբ սիրող աչքերից
Քնքշություն է ծորում:

Ինքդ էլ չես ժխտում,
Որ օտար ես նրան...
Առհավետ քո սրտում
Միայն ես կմնամ:

1906

ВАЛЕРИЙ БРЮСОВ / ՎԱԼԵՐԻ ԲՐՅՈՒՍՈՎ
(1873-1924)

ТВОРЧЕСТВО

Тень несозданных созданий
Колыхается во сне,
Словно лопасти латаний
На эмалевой стене.

Фиолетовые руки
На эмалевой стене
Полусонно чертят звуки
В звонко-звучной тишине.

И прозрачные киоски,
В звонко-звучной тишине,
Вырастают, словно блёстки,
При лазоревой луне.

Всходит месяц обнажённый
При лазоревой луне...
Звуки реют полусонно,
Звуки ластятся ко мне.

Тайны созданных созданий
С лаской ластятся ко мне,
И трепещет тень латаний
На эмалевой стене.

1895

ՄՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ստվերն է անստեղծ էակների
Երազիս մեջ ծածանվում,
Արմավենու շվաքներն են
Պատի վրա կարծրանում:

Մանուշակագույն ձեռները
Որմի վրա արծնապատ
Զիլ լռության մեջ ձայներ են
Գծում՝ հոգնած, քնահատ:

Եվ ապակյա տնակները
Լռության մեջ խոյանում,
Ցոլացնում են ճրագները,
Երբ լուսինն է գոյանում:

Լուսինն է մերկ, կիսաբոլոր
Ծով երկնքի մեջ լողում...
Հնչյուններն են քնակոլով,
Ինձ փարվելով՝ փողփողում:

Իմ իսկ ստեղծած էակների
Խորհուրդն է ինձ պարուրում,
Արմավենու շվաքներն են
Պատի վրա օրորվում:

1895

ЮНОМУ ПОЭТУ

Юноша бледный со взором горящим,
Ныне даю я тебе три завета:
Первый прими: не живи настоящим,
Только грядущее – область поэта.

Помни второй: никому не сочувствуй,
Сам же себя полюби беспредельно.
Третий храни: поклоняйся искусству,
Только ему, безраздумно, бесцельно.

Юноша бледный со взором смущённым!
Если ты примешь моих три завета,
Молча паду я бойцом побеждённым,
Зная, что в мире оставлю поэта.

1896

ՊԱՏԱՆԻ ՊՈԵՏԻՆ

Կայտառ հայացքով գունատ պատանի,
Այժմ քեզ երեք խրատ եմ տալիս.
Մեկը՝ գալիքն է հանդը պոետի,
Մի ապրիր երբեք կյանքով ներկայիս:

Հիշիր երկրորդը՝ մի գրթա մարդկանց,
Ինքդ քեզ սիրիր՝ անքող, անթաքույց:
Երրորդը՝ պաշտիր արվեստը անանց,
Ծառայիր նրան՝ անշահ, անհատույց:

Շվար հայացքով գունատ պատանի,
Թե պատգամներս դու ընդունեցիր՝
Ես կհեռանամ առանց պայմանի,
Քանզի աշխարհում պոետ թողեցի:

1896

К АРМЕНИИ

В тот год, когда господь сурово
Над нами длань отяготил,
Я, в жажде сумрачного крова,
Скрываясь от лица дневного,
Бежал к бесстрастию могил.

Я думал: божескую гневность
Избуду я в святой тиши:
Смирит тоску седая древность,
Тысячелетних строф напевность
Излечит недуги души.

Но там, где я искал гробницы,
Я целый мир живой обрёл.
Запели, в сретенье денницы,
Давно истлевшие цевницы,
И смерти луг – в цветах расцвёл.

Не мёртвым голосом былины,
Живым приветствием любви
Окрестно дрогнули долины,
И древний мир, как зов единый,
Мне грянул грозное: Живи!

Сквозь разделяющие годы
Услышал я ту песнь веков,
Во славу благодистой природы,
Любви, познания и свободы,
Песнь, цепь ломающих, рабов.

Армения! Твой древний голос –
Как свежий ветер в летний зной!
Как бодро он взвывает волос,
И, как дождём омытый колос,
Я выпрямляюсь под грозой!

1915

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ

Այնժամ, երբ Տերը երկնակալ
Խարազանում էր մեզ ցասկոտ,
Ես ցանկացա մեկուսանալ,
Խավար խցում առանձնանալ,
Փախչել լուռ շիրիմների մոտ:

Թվում էր, թե այդ աղետից
Ես կփրկվեմ անտարակույս,
Որ մեղեդին հին տաղերի
Ինձ կազատի իմ ցավերից,
Կդարմանի ախտը հոգուս:

Բայց շիրմաթաղ սրբատեղին
Մի կենդանի աշխարհի բացեց:
Վաղուց լալկած շվիների
Երգը լսվեց լուսադեմին,
Եվ մահվան չոր մարգը ծաղկեց:

Ոչ թե լեզվով մեռելածին,
Այլ ողջույնով՝ ջերմ, սիրալիր,
Հովիտները երերացին,
Եվ անցյալի բամբ, առաձիգ
Կոչը հնչեց. «Ապրի՛ր, ապրի՛ր»:

Ժամանակի, տարածության
Խորքից էր երգը դարերի
Գալիս՝ ի փառս բնության,
Միրո, մտքի, ազատության՝
Երգն ընդվզող գերիների:

Օ՛, Հայաստան, բարբառը քո
Թարմ հով է ամառվա տապին:
Այնքա՛ն առույգ է ու հորդոր,
Որ ես, հասկի պես ցողաթոր,
Դիմակայում եմ ամալրոպին:
1915

АЛЕКСАНДР БЛОК / ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԲԼՈՎ
(1880-1921)

* * *

Девушка пела в церковном хоре
О всех усталых в чужом краю,
О всех кораблях, ушедших в море,
О всех, забывших радость свою.

Так пел её голос, летящий в купол,
И луч сиял на белом плече,
И каждый из мрака смотрел и слушал,
Как белое платье пело в луче.

И всем казалось, что радость будет,
Что в тихой заводи все корабли,
Что на чужбине усталые люди
Светлую жизнь себе обрели.

И голос был сладок, и луч был тонок,
И только высоко, у царских врат,
Причастный тайнам, – плакал ребёнок
О том, что никто не придёт назад.

1905

* * *

Ժամատան խորքում մի չքնաղ փերի
Երգում էր օտար ափերում հոգնած
Մարդկանց, ծով մտած բոլոր նավերի,
Բոլորի մասին՝ հեգ, բախտահալած:

Եվ ծավալվում էր ձայնը գմբեթում,
Եվ շողն էր փայլում կաթնագույն ուսին,
Եվ պարզ երևում, լավում էր մթում
Երգը շողավոր, ճերմակ հագուստի:

Թվում էր, թե մոտ է պահը երջանիկ,
Թե նավերն արդեն հասել են ափին,
Ու վտարանդի հոգնատանջ մարդիկ
Արժանացել են լուսավոր կյանքին:

Եվ քաղցր էր ձայնը, և շողն էր բարակ,
Միայն գաղտնեկից մի անմեղ մանուկ
Լալիս էր դռան շեմին անփարաս՝
Առ այն, որ ոչ ոք ետ չի դառնալու:

1905

* * *

О доблестях, о подвигах, о славе
Я забывал на горестной земле,
Когда твоё лицо в простой оправе
Передо мной сияло на столе.

Но час настал, и ты ушла из дому.
Я бросил в ночь заветное кольцо.
Ты отдала свою судьбу другому,
И я забыл прекрасное лицо.

Летели дни, крутятся проклятым роем...
Вино и страсть терзали жизнь мою...
И вспомнил я тебя пред аналоем,
И звал тебя, как молодость свою...

Я звал тебя, но ты не оглянулась,
Я слёзы лил, но ты не снизошла.
Ты в синий плащ печально завернулась,
В сырую ночь ты из дому ушла.

Не знаю, где приют своей гордыне
Ты, милая, ты, нежная, нашла...
Я крепко сплю, мне снится плащ твой синий,
В котором ты в сырую ночь ушла...

Уж не мечтать о нежности, о славе,
Всё миновалось, молодость прошла!
Твоё лицо в его простой оправе
Своей рукой убрал я со стола.

1908

* * *

Ինքնահաճո իդէրս փառատենչ
Ես մոռանում էի, մտահանում,
Երբ քո պատկերը շրջանակի մեջ
Իմ սեղանի վրա էր ցոլանում:

Բայց եկավ ժամը՝ հեռացար սնից
Եվ բախտոյ ուրիշին վստահեցիր,
Ես հանեցի մատնիքը իմ մատից
Ու մոռացա քո դեմքը գեղեցիկ:

Օրեր անցան՝ անիծակուր, խառնակ ...
Գինին ու կիրքը կյանքս լափեցին...
Ես հիշեցի քեզ հարսնաքողի տակ
Եվ իմ ջահելությունը հիշեցի...

Կանչում էի, բայց դու չըջվեցիր,
Լալիս էի, սակայն դու անխոռով
Կապույտ թիկնոցի մեջ փաթաթվեցիր
Ու հեռացար սնից ուշ գիշերով:

Ես չգիտեմ՝ ինչպես դու, սիրելիս,
Հպարտությունը քո փարատեցիր...
Կապույտ թիկնոցդ է երազիս գալիս՝
Այն, որ հագիդ էր, երբ ինձ լքեցիր...

Էլ չեմ ուզում ոչ սեր և ոչ էլ գովք՝
Ես անցյալին ամեն ինչ հանձնեցի:
Եվ քո պատկերը սեփական ձեռքով
Իմ սեղանից ընդմիջտ հեռացրեցի:

1908

В РЕСТОРАНЕ

Никогда не забуду (он был или не был,
Этот вечер): пожаром зари
Сожжено и раздвинуто бледное небо,
И на жёлтой заре – фонари.

Я сидел у окна в переполненном зале.
Где-то пели смычки о любви.
Я послал тебе чёрную розу в бокале
Золотого, как небо, аи.

Ты взглянула. Я встретил смущённо и дерзко
Взор надменный и отдал поклон.
Обратясь к кавалеру, намеренно резко
Ты сказала: “И этот влюблён”.

И сейчас же в ответ что-то грянули струны,
Иступленно запели смычки...
Но была ты со мной всем презрением юным,
Чуть заметным дрожаньем руки...

Ты рванулась движеньем испуганной птицы,
Ты прошла, словно сон мой, легка...
И вздохнули духи, задремали ресницы,
Зашептались тревожно шелка.

Но из глубы зеркал ты мне взоры бросала
И, бросая, кричала: “Лови!..”
А монисто брэнчало, цыганка плясала
И визжала заре о любви.

1910

ՌԵՍՏՈՐԱՆՈՒՄ

Չեմ մոռանալու (կա՞ր արդյոք, թե՞ ոչ
Երեկոն, վերջալույսը հուր)
Երկինքը՝ այրված երկայնքով ամբողջ,
Ղամբարները վառ, դեղնաթույր:

Ճաշասրահում լեցուն, բազմամարդ
Ջութակն էր երգում սիրաթով:
Քեզ ուղարկեցի ծխասև մի վարդ՝
Ոսկեգույն գինու գավաթով:

Գոռոզ հայացքով դու ինձ նայեցիր:
Գլուխ սվեցի համարձակ:
Ուղեկցիդ բարձր ձայնով դիմեցիր.
«Այս մեկն էլ իմ գոհը դարձավ»:

Եվ այդ նույն պահին նվազը պայթեց,
Աղեղը խփեց լարերին...
Դեմքդ խրոխտ էր, թեև չէր դադրել
Դողոցը բարակ մատներիդ:

Վեր թռար, ինչպես երկյուղած մի ծիտ,
Կողքովս անցար սլացիկ...
Բույրը տարածվեց օձանելիքիդ,
Սոսափը լավեց մետաքսի:

Բայց դու հայելու խորքից ինձ կրքոտ,
Խոսուն հայացքներ էիր նետում...
Իսկ լայն վզնոցով գնչուհին խռպոտ
Պարում էր ու սեր ավետում:

1910

* * *

Ночь, улица, фонарь, аптека,
Бессмысленный и тусклый свет.
Живи ещё хоть четверть века –
Всё будет так. Исхода нет.

Умрёшь – начнёшь опять сначала,
И повторится всё, как встарь:
Ночь, ледяная рябь канала,
Аптека, улица, фонарь.

1912

* * *

Փողոց, լապտեր, ցայգ, դեղատուն,
Անբովանդակ կիսախավար:
Քառորդ դար էլ մնաս արթուն՝
Չի փոխվելու ոչինչ, ավա դ:

Ու երբ մեռնես՝ պիտի ստիպված
Կրկին անցնես ճամփով այդ նույն.
Ջրանցք, ջրեր սառցակալած,
Փողոց, լապտեր, ցայգ, դեղատուն:

1912

НИКОЛАЙ ГУМИЛЁВ / ՆԻՇՈՒՆՅ ԳՈՒՄԻԼՅՈՎ
(1886-1921)

ЖИРАФ

Сегодня, я вижу, особенно грустен твой взгляд,
И руки особенно тонки, колени обняв.
Послушай: далёко, далёко, на озере Чад
Изысканный бродит жираф.

Ему грациозная стройность и нега дана,
И шкуру его украшает волшебный узор,
С которым равняться осмелится только Луна,
Дробясь и качаясь на влаге широких озёр.

Вдали он подобен цветным парусам корабля,
И бег его плавен, как радостный птичий полёт.
Я знаю, что много чудесного видит Земля,
Когда на закате он прячется в мраморный грот.

Я знаю весёлые сказки таинственных стран
Про чёрную деву, про страсть молодого вождя,
Но ты слишком долго вдыхала тяжёлый туман,
Ты верить не хочешь во что-нибудь, кроме дождя.

И как я тебе расскажу про тропический сад,
Про стройные пальмы, про запах немыслимых трав.
Ты плачешь? Послушай... далёко, на озере Чад
Изысканный бродит жираф.

1907

ԸՆՁՈՒՂՏ

Այսօր, ես տեսնում եմ, անչափ է հայացքդ թախծոտ,
Անչափ բարակել են ձեռքերդ՝ ծնկներդ գրկած:
Լսի՛ր. Չադ լճի հեռավոր, հեռավոր ավիի մոտ
Ընձուղտն է քայլում գեղապանձ:

Նազանքն է նրա նրբաշարժ մարմնի մեջ լիացել,
Մորթին զարդարված է ջրնաղ, կախարդիչ նախշերով,
Որոնց հետ միայն Լուսինը կարող է մրցել՝
Արձակ լճերում շողերն իր դանդաղ ճոճելով:

Հեռվից նա գունեղ առագաստանավ է թվում,
Եվ վազքը սահուն է, ինչպես որ թռիչքը հավթի:
Գիտեմ՝ հրաշալի շատ բաներ է Երկիրը տեսնում,
Երբ պահ է մտնում ընձուխտը խորքում անձավի:

Անհայտ ցեղերի հեքիաթներ ես գիտեմ սիրավետ
Սև կույսի մասին և սիրահար պատանի կտրիճի,
Թանձր մուժը, սակայն, դու երկար ես շնչել, այսուհետ
Չես ուզում հավատալ, անձրևից զատ, ուրիշ ոչնչի:

Ես ինչպե՞ս պատկերեմ քեզ խոտերը անուշ, խնկահոտ,
Գեղիքան արմավներն ու պարտեզը արևադարձ,
Դու լավի՞ս ես: Լսի՛ր... Չադ լճի հեռավոր ավիի մոտ
Ընձուղտն է քայլում գեղապանձ:

1907

У КАМИНА

Наплывала тень... Догорал камин.
Руки на груди, он стоял один,

Неподвижный взор устремляя вдаль,
Горько говоря про свою печаль:

“Я пробрался в глубь неизвестных стран,
Восемьдесят дней шёл мой караван;

Цепи грозных гор, лес, а иногда
Странные вдали чьи-то города,

И не раз из них в тишине ночной
В лагерь долетал непонятный вой.

Мы рубили лес, мы копали рвы,
Вечерами к нам подходили львы.

Но трусливых душ не было меж нас.
Мы стреляли в них, целясь между глаз.

Древний я отрыл храм из-под песка,
Именем моим названа река,

И в стране озёр пять больших племён
Слушались меня, чтили мой закон.

Но теперь я слаб, как во власти сна,
И больна душа, тягостно больна;

Я узнал, узнал, что такое страх,
Погребённый здесь в четырёх стенах;

Даже блеск ружья, даже плеск волны
Эту цепь порвать ныне не вольны...”

И, тая в глазах злое торжество,
Женщина в углу слушала его.

1910

ՕՋԱԽԻ ՄՈՏ

Մարմրող օջախ... Ծավալվող շվաք:
Նա կանգնած էր լուռ, մտամփոփ, մենակ,

Հայացքով անշարժ նայելով հեռվին,
Խոսելով տրտում իր վշտի մասին.

«Երկրներ տեսա, անձանոթ ցեղեր,
Ութսուն օր քայլեց քարավանը մեր:

Անտառներ, լեռներ՝ խիտ ու ահավոր,
Քաղաքներ օտար, խորթ ու անսովոր:

Այնտեղից հաճախ գիշերվա ժամին
Ռոնաձայն էր խուլ հասնում ճամբարին:

Անտառ էինք հատում, խրամատ բանում,
Առյուծներն էին մթով մոտենում:

Վախ չունեք ոչ ոք: Աչքը գազանի
Գնդակն էր խոցում մեր հրացանի:

Ավազի տակից պեղեցի մի վանք,
Անանուն մի գետ կոչվեց իմ անվամբ,

Հինգ խոշոր ցեղեր լճաշատ երկրում՝
Կամքս հարգելով, ինձ էին ենթարկվում:

Բայց դարձել եմ ես թույլ ու անեռանդ,
Տկար է հոգիս, ախտավոր, հիվանդ:

Չորս պատերի մեջ կենդանի թաղված՝
Ես զգացի, զգացի վախն անդինադարձ:

Նույնիսկ զենքը ցուլ, վետր ծփծփան
Անկարող են արդ պատռել այդ շղթան...»

Եվ հրճվանքը չար աչքերում պահած՝
Լսում էր նրան կինը լռակյաց:

1910

ОТРАВЛЕННЫЙ

“Ты совсем, ты совсем снеговая,
Как ты странно и страшно бледна!
Почему ты дрожишь, подавая
Мне стакан золотого вина?”

Отвернулась печальной и гибкой...
Что я знаю, то знаю давно,
Но я выпью, и выпью с улыбкой
Всё налитое ею вино.

А потом, когда свечи потушат
И кошмары придут на постель,
Те кошмары, что медленно душат,
Я смертельный почувствую хмель...

И приду к ней, скажу: “Дорогая,
Видал я удивительный сон.
Ах, мне снилась равнина без края
И совсем золотой небосклон.

Знай, я больше не буду жестоким,
Будь счастливой, с кем хочешь, хоть с ним,
Я уеду далёким, далёким,
Я не буду печальным и злым.

Мне из рая, прохладного рая,
Видны белые отсветы дня...
И мне сладко – не плачь, дорогая, –
Знать, что ты отравила меня”.

1912

ԹՈՒՆԱՎՈՐՎԱԾԸ

«Դու լրիվ, դու լրիվ ձյունաթույր ես
Եվ սաստիկ, տարորեն գունագուրկ:
Գինեթասն ինձ տալիս դու ինչո՞ւ ես
Վախեցած դողդողում ու սարսու՜մ»:

Շրջվեց՝ շփոթված, թախծադեմ...
Այդ ամենն ինձ վաղուց էր հայտնի,
Սակայն ես ժպտալով կիսմեմ
Թասի մեջ իր լցրած այս գինին:

Իսկ հետո, երբ մոմերը հանգչեն,
Երբ գիշերը դառնա մղձավանջ,
Ահն ու վախը դանդաղ ինձ տանջեն,
Կարբենամ ես զինուց իր տված...

Եվ կգամ նրա մոտ ու կասեմ.
«Անսովոր մի երագ ինձ եկավ:
Երկնքի ոսկե թաղն եմ տեսել,
Հորիզոնը՝ անծայր ու անբավ:

Իմացի՛ր, ես դաժան չեմ արդեն,
Երջանիկ եղիր ում հետ կուզես,
Կմեկնեմ առընդմիջտ, կգաղթեմ,
Չեմ լինի չարադավ, թախծերես:

Ձովասուն դրախտից կարելի է
Ցերեկվա ցուքերին հետևել...
Մի՛ լացիր, սիրելիս՝ հաճելի է
Գիտենալ, որ ինձ դու ես թույնել»:

1912

* * *

Однообразные мелькают
Всё с той же болью дни мои,
Как будто розы опадают
И умирают соловьи.

Но и она печальна тоже,
Мне приказавшая любовь,
И под её атласной кожей
Бежит отравленная кровь.

И если я живу на свете,
То лишь из-за одной мечты:
Мы оба, как слепые дети,
Пойдём на горные хребты,

Туда, где бродят только козы,
В мир самых белых облаков,
Искать увянувшие розы
И слушать мёртвых соловьев.

1917

* * *

Միանման օրերն են իմ
Արագ անցնում, անհետանում,
Կարծես թռչնում է վարդենիին
Եվ սոխակներն են մահանում:

Նույնքան տխուր է ու թախծած
Իմ սիրելին՝ ինձ կախարդած,
Եվ մաշկի տակ նրա զգայուն
Հոսում է թունավոր արյուն:

Այս աշխարհում ապրում եմ ես,
Քանի դեռ իդձ ունեմ, բաղձանք՝
Երկու կույր մանուկների պես
Պիտի լեռները բարձրանանք,

Ուր ճերմակում են թավ ամպերը
Ու թափառում են քարայծերը,
Փնտրենք վարդերը թառամած,
Լսենք սոխակներին մեռած:
1917

ИГОРЬ СЕВЕРЯНИН / ԻԳՈՐ ՍԵՎԵՐՅԱՆԻՆ
(1887–1941)

ВЫЙДИ В САД

Выйди в сад... Как погода ясна!
Как застенчиво август увял!
Распустила коралл бузина,
И янтарный боярышник – вял...
Эта ягода – яблочко-гном...
Как кудрявый кротекус красив.
Скоро осень окутает сном
Тёплый садик, дождём оросив.
А пока ещё – зелень вокруг
И вверху безмятежная синь;
И у клёна причудливых рук –
Много сходного с лапой гусынь.
Как оливковы листики груш!
Как призывно плоды их висят!
Выйди в сад и чуть-чуть поразрушь, –
Это осень простит... Выйди в сад.
1909

Ե՛Ղ ՊԱՐՏԵՁ

Ե՛Ղ պարտեզ... Ի՛նչ պայծառ է այսօր:
Օգոստոսն է խամրել ամաչկոտ:
Մարջանի պէս շամբուկն է բոսոր
Սալարել սաթագույն սգնու մոտ...
Այս պտուղը ինձոր է պստիկ՝
Մնձենու պէս սիրուն ու գանգուր:
Աշնան շաղը շուտով կնստի,
Կթափվեն տերևները այգու:
Բայց առայժմ կանաչ է չորս դին,
Եվ խաղաղ է երկինքը լաջվարթ,
Իր թներն է ճոճում թխկենին
Ու սաղարթը շարժում սագաթաթ:
Ձիթագույն է դարձել տանձենին,
Պտուղներն է կախել քաղցրատես:
Ե՛Ղ պարտեզ, այն մի քիչ կործանիր՝
Մի սարսիր աշնանից... Ե՛Ղ պարտեզ:
1909

СТРАННО

Мы живём, точно в сне неразгаданном,
На одной из удобных планет...
Много есть, чего вовсе не надо нам,
А того, что нам хочется, нет...
1909

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ Է

Անվերժան երազներ ենք տեսնում մենք, կարծես,
Այս Երկրի վրա բարեկարգ...
Շատ բաներ կան աստ, որոնք պետք չեն մեզ,
Բայց, ավա՛ղ, մեր ուզածը չկա...
1909

* * *

Это было у моря, где ажурная пена,
Где встречается редко городской экипаж...
Королева играла – в башне замка – Шопена,
И, внимая Шопену, полюбил её паж.

Было всё очень просто, было всё очень мило:
Королева просила перерезать гранат,
И дала половину, и паж истомила,
И пажа полюбила, вся в мотивах сонат.

А потом отдавалась, отдавалась грозово,
До восхода рабыней проспала госпожа...
Это было у моря, где волна бирюзова,
Где ажурная пена и соната пажа.

1910

* * *

Ծովափին մի դղյակ կար, ուր ալիքը գանգուր էր,
Հազվադեպ էր անցնում ձիակառքն այստեղով...
Շոպենով հիացած թագուհին նվագում էր,
Ու սիրեց նրան պաժը՝ Շոպենից ազդվելով:

Ամեն ինչ բնական էր, ամեն ինչ բարետես էր.
Կարմիր նուռ կտրեցին թագուհու պահանջով,
Ու մեկնեց սիրալիր նա պաժին նուռն կեսը,
Ու պաժին հմայեց սոնատի դողանջով:

Իսկ հետո հանձնվեց, և ճայթեց փոթորիկը,
Այդ գիշեր տիրուհին աղախին էր, նաժիշտ...
Ծովափին մի դղյակ կա, ուր կապույտ է ալիքը,
Ու ջրում փրփրում են սոնատները պաժի:

1910

КЛАССИЧЕСКИЕ РОЗЫ

*Как хороши, как свежи были розы
В моем саду! Как взор прельщали мой!
Как я молил весенние морозы
Не трогать их холодной рукой!*

Иван Мятлев

В те времена, когда роились грёзы
В сердцах людей, прозрачны и ясны,
Как хороши, как свежи были розы
Моей любви, и славы, и весны!

Прошли лета, и всюду льются слёзы...
Нет ни страны, ни тех, кто жил в стране...
Как хороши, как свежи ныне розы
Воспоминаний о минувшем дне!

Но дни идут – уже стихают грозы.
Вернуться в дом Россия ищет троп...
Как хороши, как свежи будут розы,
Моей страной мне брошенные в гроб!

1925

ԴԱՍԱԿԱՆ ՎԱԴԴԵՐ

*Որքա՛ն անուշ էին, որքա՛ն թարմ վարդերը
Իմ պարտեզում: Թովիչ էին չափազանց:
Ես աղաչում էի, որ գարնան ցրտերը
Պաղ ձեռքերով չշոշափեն նրանց:*

Իվան Մյատլև

Այն ժամանակ, երբ որ մարդկանց սրտերը
Պարզ ու վճիտ երազներով էին լի,
Որքա՛ն անուշ էին, որքա՛ն թարմ վարդերը
Իմ գարունքի, սիրո և համբավի:

Օրեր անցան, խեղդում են մեզ վշտերը...
Ո՛չ հայրենիք կա, ո՛չ հայրենակից...
Որքա՛ն անուշ են, որքա՛ն թարմ վարդերը
Իմ հուշերի՝ տրտում, կարոտակից:

Սակայն արդեն ամպրոպը հանդարտել է,
Եվ Ռուսաստանն է տուն դառնում կամաց...
Որքա՛ն անուշ են լինելու վարդերը՝
Երկրիս կողմից դագաղիս մեջ նետված:

1925

АННА АХМАТОВА / ԱՆՆԱ ԱԽՄԱՏՈՎԱ
(1889-1966)

СЕРОГЛАЗЫЙ КОРОЛЬ

Слава тебе, безысходная боль!
Умер вчера сероглазый король.

Вечер осенний был душен и ал,
Муж мой, вернувшись, спокойно сказал:

“Знаешь, с охоты его принесли,
Тело у старого дуба нашли.

Жаль королеву. Такой молодой!..
За ночь одну она стала седой”.

Трубку свою на камине нашёл
И на работу ночную ушёл.

Дочку мою я сейчас разбужу,
В серые глазки её погляжу.

А за окном шелестят тополя:
“Нет на земле твоего короля...”

1910

ԳՈՐՇԱՉՅԱ ԱՐՔԱՆ

Փառարանվե՛ս դու, անփարատ ցավ՝
Երեկ գորշաչյա արքան մահացավ:

Աշնան երեկոն խեղդուկ էր, արնած,
Ներս մտավ իմ ամուսինն ու սսաց.

«Ջահել արքային որսից են բերել,
Հին կաղնու մոտ են մարմինը գտել:

Խե՛ղճ թագուհի: Վշտից ծերացավ,
Մի գիշերվա մեջ ալեհեր դարձավ»:

Սսաց, ծխամորճը վառեց անվրդով
Ու գործի գնաց նա ուշ գիշերով:

Ես իմ դստրիկին քնից կհանեմ,
Գորշ աչիկներին երկար կնայեմ:

Խշշում է բարդին պատուհանիս տակ.
«Մեռավ քո արքան՝ քո արքան միակ...»

1910

ПЕСНЯ ПОСЛЕДНЕЙ ВСТРЕЧИ

Так беспомощно грудь холодела,
Но шаги мои были легки.
Я на правую руку надела
Перчатку с левой руки.

Показалось, что много ступеней,
А я знала – их только три!
Между клёнов шёпот осенний
Попросил: «Со мною умри!

Я обманут моей унылой,
Переменчивой, злой судьбой».
Я ответила: «Милый, милый!
И я тоже. Умру с тобой...»

Это песня последней встречи.
Я взглянула на тёмный дом.
Только в спальне горели свечи
Равнодушно-жёлтым огнем.

1911

ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՆԴԻՊՄԱՆ ՆՎԱԳԸ

Անկարող էր հոգիս ու սառած,
Բայց քայլերս թեթև էին, արագ:
Աջ ձեռքիս ես հագա շփոթված
Ձախ ձեռքի իմ ձեռնոցը բարակ:

Երկարել էր, կարծես, աստիճանը,
Թեև կարճ էր այն ու ցածիկ:
Թերաթափ թխկենու նվաղ ձայնը
Լսեցի. «Դու ինձ հետ մահացի՛ր:

Խռովել եմ ես իմ չարագին,
Տաղտկալի, հարափոխ բախտից»:
Ասացի. «Իմ անգի՛ն, իմ անգի՛ն,
Միասին կգնանք այս կյանքից...»

Սա վերջին հանդիպման նվագն էր:
Նայեցի խավար տանը թաքուն:
Մումերի աղոտ լույսը, ճրագն էր
Դեղնանում ննջասենյակում:

1911

* * *

Все мы бражники здесь, блудницы,
Как невесело вместе нам!
На стенах цветы и птицы
Томятся по облакам.

Ты куришь чёрную трубку,
Так странен дымок над ней.
Я надела узкую юбку,
Чтоб казаться ещё стройней.

Навсегда забиты окошки:
Что там, изморозь или гроза?
На глаза осторожной кошки
Похожи твои глаза.

О, как сердце моё тоскует!
Не смертного ль часа жду?
А та, что сейчас танцует,
Непременно будет в аду.

1913

* * *

Գինեմոլ, ցանկասեր էակներ ենք,
Ի՛նչ տխուր է մեր կյանքը, խամրած:
Որմերին ծաղիկներն ու հավքերն են
Տոչորվում՝ ամպերին կարոտած:

Ծխամորճ ես ծխում դու անվերջ,
Քուլաներն են օդում ճերմակել:
Որ թվամ ավելի նրբամեջք,
Ես իմ նեղ շրջագգեստն եմ հագել:

Լուսամուտը խցվել ու գամվել է,
Զգիտեմ՝ դրսում ձյուն է, անձրև՝:
Քո աչքերն էլ, կարծես, նմանվել են
Գող կատվի աչքերին նշաձև:

Օ՛, ինչպես է խեղճ սիրտս լալիս,
Գուցե ժա՛մն է եկել իմ մահվան:
Իսկ այն կինը, որ պար է գալիս՝
Նա դժոխք կգնա անպայման:

1913

* * *

Мне голос был. Он звал утешно,
Он говорил: “Иди сюда,
Оставь свой край глухой и грешный,
Оставь Россию навсегда.
Я кровь от рук твоих отмою,
Из сердца выну чёрный стыд,
Я новым именем покрою
Боль поражений и обид”.

Но равнодушно и спокойно
Руками я замкнула слух,
Чтоб этой речью недостойной
Не осквернился скорбный дух.

1917

* * *

Ես ձայն առա: Այն փարատիչ էր,
Ասում էր ինձ. «Երկիրը քո
Խուլ տեղ է, գարշելի ճահիճ է,
Առմիշտ դու Ռուսաստանը թո՛ղ:
Ես կմաքրեմ արնոտ ձեռքերդ,
Սև ամոթից քեզ կփրկեմ,
Պարտություններդ ու վերքերդ
Նոր անունով կքողարկեմ»:

Բայց ես հանգիստ և անխռով
Իմ ականջները փակեցի
Եվ սրբապիղծ այդ ճառերով
Տրտում հոգիս չպղծեցի:

1917

* * *

Не бывать тебе в живых,
Со снегу не встать.
Двадцать восемь штыковых,
Огнестрельных пять.
Горькую обновушку
Другу шила я.
Любит, любит кровушку
Русская земля.

1921

* * *

Քեզ սպանել են ձմեռով,
Պատի տակ փռել:
Դու խոցվել ես սվիններով,
Գնդակահարվել:
Նոր շորեր էի կարում
Քեզ, իմ աննման,
Շա՛տ է, շա՛տ արյուն սիրում
Հողը ուսական:

1921

ЛОТОВА ЖЕНА

*Жена же Лотова оглянулась позади
его и стала соляным столпом.*

Книга Бытия

И праведник шёл за посланником Бога,
Огромный и светлый, по чёрной горе.
Но громко жене говорила тревога:
Не поздно, ты можешь ещё посмотреть
На красные башни родного Содома,
На площадь, где пела, на двор, где пряла,
На окна пустые высокого дома,
Где милому мужу детей родила.
Взглянула – и, скованы смертною болью,
Глаза её больше смотреть не могли;
И сделалось тело прозрачною солью,
И быстрые ноги к земле приросли.

Кто женщину эту оплакивать будет?
Не меньшей ли мнится она из утрат?
Лишь сердце моё никогда не забудет
Отдавшую жизнь за единственный взгляд.

1924

ՂՈՎՏԻ ԿԻՆԸ

*Ղովտի կինը ետ նայեց
ու դարձաւ աղէ արձան:
Գիրք Ծննդոց*

Աստծո ղեսպանի կամքին հնազանդ
Մարն էր բարձրանում Ղովտը սրբակյաց,
Բայց նրա կնոջ հոգին քարուքանդ
Ասում էր. «Շրջվի՛ր, որ տեսնես լքված
Սողոմը կրկին՝ հրապարակը, շուկան,
Քաղաքի կարմիր աշտարակները,
Պատուհանները հարազատ այն տան,
Որտեղ ծնվել են քո զավակները»:
Շրջվեց, և սաստիկ, մահացու մի ցավ
Կնոջ աչքերը կուրացրեց իսկույն,
Մարմինը նրա աղէ սյուն դարձավ,
Գետնին զամվեցին ոտքերը շարժուն:

Չի ողբա ոչ ոք կորուստն այդ չնչին,
Միայն իմ սրտում կմնա անմար
Հիշատակը յուր, ով գոհվեց վերջին՝
Կարոտով լեցուն հայացքի համար:

1924

ОТРЫВКИ ИЗ ПОЭМЫ ‘РЕКВИЕМ’

* * *

Это было, когда улыбался
Только мертвый, спокойствию рад.
И ненужным привеском болтался
Возле тюрем своих Ленинград.

И когда, обезумев от муки,
Шли уже осуждённых полки,
И короткую песню разлуки
Паровозные пели гудки,

Звёзды смерти стояли над нами,
И безвинная корчилась Русь
Под кровавыми сапогами
И под шинами чёрных марусь.

* * *

Семнадцать месяцев кричу,
Зову тебя домой,
Кидалась в ноги палачу,
Ты сын и ужас мой.
Всё перепуталось навек,
И мне не разобрать
Теперь, кто зверь, кто человек,
И долго ль казни ждать.
И только пышные цветы,
И звон кадельный, и следы
Куда-то в никуда.
И прямо мне в глаза глядит
И скорой гибелью грозит
Огромная звезда.

* * *

Уже безумие крылом
Души накрыло половину,
И поит огненным вином,
И манит в чёрную долину.
И поняла я, что ему
Должна я уступить победу,
Прислушиваясь к своему
Уже как бы чужому бреду.
И не позволит ничего
Оно мне унести с собою
(Как ни упрашивай его
И как ни докучай мольбою):
Ни сына страшные глаза –
Окаменелое страданье,
Ни день, когда пришла гроза,
Ни час тюремного свиданья,
Ни милую прохладу рук,
Ни лип взволнованные тени,
Ни отдаленный лёгкий звук –
Слова последних утешений.

1935-1940

ՀԱՏՎԱԾՆԵՐ «ՍԳԵՐԳ» ՊՈՆԵՄԻՑ

* * *

Դա եղել է այնժամ, երբ զվարթ էր
Գեթ մեռելը՝ հողին հանձնված:
Եվ որպես ավելցուկ Լենինգրադն էր
Բանտերի կողքին ծվարած:

Երբ արքայի գնացող թափորը
Ցնորվել էր ցավից մահացու,
Երբ վերջին հրաժեշտի շեփորն էր
Շառաչում գնացքի սուլոցում,

Երբ շողում էին մահվան աստղերը,
Եվ մարմինը Ռուսաստանի
Կոխտտում էին արնոտ սապոզները
Եվ դողերը դիատարի:

* * *

Տասնյոթ ամիս է ճիշտ ու ճիշտ,
Ինչ քեզ նետել են բանտ,
Ընկել եմ ոտքը դահիճի,
Զավակ իմ ու զարգանդ:
Դարձել է կյանքը խառնարան,
Այլևս չգիտեմ,
Թե ով է մարդ, իսկ ով՝ զազան,
Եվ երբ կզլխատվեմ:
Միայն փարթամ, ճոխ ծաղիկներ,
Բուրվառի ծուխ, ոտնահետքեր՝
Զգիտես ուր տանող:
Դեմքիս է աչքը իր հատում

Եվ մոտավորապես մահով սպառնում
Աստեղը ցուլաշող:

* * *

Մոլեգնությունն է իր թևով
Իմ կարկամած հոգուն դիպչում,
Հյուրասիրում է հուր գինով,
Մահվան հովիտ է ինձ կանչում:
Եվ հասկացա ես, որ նրան
Պիտի զիջեմ հաղթապսակը՝
Ունկնդրելով զառանցական
Իմ մտքերի խուլ աղաղակը:
Ավա՛ դ, ոչինչ թույլ չի տա նա
Ինձ հետ տանել այս աշխարհից
(Որքան էլ աղաչեմ նրան
Ու պաղատեմ աղերսալից)՝
Ոչ իմ որդու հայացքը խեթ
Եվ քարացած տվայտությունը,
Ոչ օրն ու ժամը չարադետ,
Ոչ մեր վերջին տեսակցությունը:
Ոչ զովություն սփռող ձեռքերը,
Ոչ լորենու ստվերները լայն,
Ոչ էլ հեռվից լավող ձայները՝
Կարեկցանքի ու սփոփության:

1935-1940

БОРИС ПАСТЕРНАК / ԲՈՐԻՍ ՊԱՍՏԵՌՆԱԿ
(1890-1960)

* * *

Никого не будет в доме,
Кроме сумерек. Один
Зимний день в сквозном проёме
Незадёрнутых гардин.

Только белых мокрых комьев
Быстрый промельк маховой.
Только крыши, снег и, кроме
Крыш и снега, – никого.

И опять зачертит иней,
И опять завертит мной
Прошлогоднее унынье
И дела зимы иной,

И опять кольнут доньне
Неотпущенной виной,
И окно по крестовине
Сдавиг голод дровяной.

Но нежданно по портъере
Пробежит вторженья дрожь.
Тишину шагами меря,
Ты, как будущность, войдёшь.

Ты появишься у двери
В чём-то белом, без причуд,
В чём-то впрямь из тех материй,
Из которых хлопя шьют.

1931

* * *

Ոչ որ չի լինելու տանը
Իրիկնաժամին: Միայն
Անծածկույթ իմ պատուհանը՝
Ողողված լույսով ձմռան:

Միայն ձյան թաց փաթիլները՝
Թավախիտ ու փութանցիկ:
Միայն ձյունն ու տանիքները՝
Էլ ոչինչ դրանցից բացի:

Եղյամի ճերմակ նախշերը
Կընդգծվեն կրկին, և ինձ
Նախընթաց ձմռան հուշերը
Հոգեհան կանեն նորից:

Կխոցի կրկին ինձ խայթը
Չներված մեղքիս համար,
Պատուհանի խաչափայտը
Օջախում կայրվի երկար:

Դռան քողը կծածանի
Անցաքամին, ու կամաց՝
Գալիքի պես, առանց ձայնի
Ներս կմտնես դու հանկարծ:

Կհայտնվես շեմին դռան
Սպիտակ շորով անպաճույճ,
Որը բանվել, հյուսվել է ձյան
Փաթիլներից սառնաշունչ:

1931

ЗИМНЯЯ НОЧЬ

Мело, мело по всей земле
Во все пределы.
Свеча горела на столе,
Свеча горела.

Как летом роем мошкара
Летит на пламя,
Слетались хлопья со двора
К оконной раме.

Метель лепила на стекле
Кружки и стрелы.
Свеча горела на столе,
Свеча горела.

На озарённый потолок
Ложились тени,
Скрещенья рук, скрещенья ног,
Судьбы скрещенья.

И падали два башмачка
Со стуком на пол.
И воск слезами с ночника
На платье капал.

И всё терялось в снежной мгле
Седой и белой.
Свеча горела на столе,
Свеча горела.

На свечку дуло из угла,
И жар соблазна
Вздыхал, как ангел, два крыла
Крестообразно.

Мело весь месяц в феврале,
И то и дело
Свеча горела на столе,
Свеча горела.
1946

ՋՄՈՒՆ ԳԻՇԵՐ

Ձյուն էր գալիս: Հողմ էր, քամի
Համատարած:
Մոմ կար վառված իմ սեղանին,
Մոմ կար վառված:

Ինչպես մլակն է անքուն
Դեպի կրակը թռչում՝
Պատուհանի ապակուն
Ձյան փաթիլներն էին կպչում:

Գեղեցիկ էր պաղ ապակին
Նախշազարդված:
Մոմ կար վառված իմ սեղանին,
Մոմ կար վառված:

Առաստաղին էին դաջվել
Շվաքները երերուն,
Ճակատագիրն էր խաչել
Մեզ՝ մեր գլխավերևում:

Եվ մաշիկներն էին բախվելով
Ընկնում գետնին:
Եվ մեղրամոմն էր կակդելով
Կաթում զգեստին:

Ամեն ինչ ձյան ու եղյամի
Մեջ էր կորած:
Մոմ կար վառված իմ սեղանին,
Մոմ կար վառված:

Մերթ մարում էր ճրագը, մերթ
Բոցավառվում,
Հրեշտակային հուր, խաչակերպ
Թներ առնում:

Փետրվարն էր: Ձյուն էր, քամի
Համատարած:
Ու ողջ ամիս իմ սեղանին
Մոմ կար վառված:
1946

МАГДАЛИНА

I

Чуть ночь, мой демон тут как тут,
За прошлое моя расплата.
Придут и сердце мне сосут
Воспоминания разврата,
Когда, раба мужских причуд,
Была я душой бесноватой
И улицей был мой приют.

Осталось несколько минут,
И тишь наступит гробовая.
Но, раньше чем они пройдут,
Я жизнь свою, дойдя до края,
Как алавастровый сосуд,
Перед тобою разбиваю.

О, где бы я теперь была,
Учитель мой и мой Спаситель,
Когда б ночами у стола
Меня бы вечность не ждала,
Как новый, в сети ремесла
Мной завлечённый посетитель.

Но объясни, что значит грех
И смерть, и ад, и пламень серный,
Когда я на глазах у всех
С тобой, как с деревом побег,
Срослась в своей тоске безмерной.

Когда твои стопы, Иус,
Оперши о свои колени,
Я, может, обнимать учусь

Креста четырёхгранный брус
И, чувств лишаясь, к телу рвусь,
Тебя готова к погребенью.

II

У людей пред праздником уборка.
В стороне от этой толчеи
Обмываю миром из ведёрка
Я стопы пречистые твои.

Шарю и не нахожу сандалий.
Ничего не вижу из-за слёз.
На глаза мне пеленой упали
Пряди распустившихся волос.

Ноги я твои в подол упёрла,
Их слезами облила, Иус,
Ниткой бус их обмотала с горла,
В волосы зарыла, как в бурнус.

Будущее вижу так подробно,
Словно ты его остановил.
Я сейчас предсказывать способна
Вещим ясновиденьем сивилл.

Завтра упадёт завеса в храме,
Мы в кружок собьёмся в стороне,
И земля качнётся под ногами,
Может быть, из жалости ко мне.

Перестроятся ряды конвоя,
И начнётся всадников разъезд.
Словно в бурю смерч, над головою
Будет к небу рваться этот крест.

Брошусь на землю у ног распятыя,
Обомру и закушу уста.
Слишком многим руки для объятья
Ты раскинешь по концам креста.

Для кого на свете столько шири,
Столько муки и такая мощь?
Есть ли столько душ и жизней в мире?
Столько поселений, рек и роц?

Но пройдут такие трое суток
И столкнут в такую пустоту,
Что за этот страшный промежуток
Я до Воскресенья дорасту.

1949

ՄԱԳԴԱՂԻՆԵ

I

Գալիս է դևն իմ, երբ գիշեր է,
Ու հատուցում է պահանջում:
Անցած կյանքիս շվայտ հուշերն է
Բերում իր հետ, հոգիս տանջում՝
Հիշեցնելով ինձ այն օրերը,
Երբ ես մի լիրբ էի դիվահար,
Փողոցային մարմնավաճառ:

Ակնթարթներ են մնացել
Գերեզմանի խոր լռությանը:
Սակայն, մինչև դրանք անցնեն,
Կյանքիս լիալեցուն ամանը,
Անոթի պես ալեբաստրե,
Ջարդում եմ քո առջև հիմա:

Օ՛, Ուսուցիչ իմ ու Փրկիչ,
Ո՛վ իմ անունը կհիշեր,
Եթե գիշերներով աննինջ
Հավերժությունն ինձ չսպասեր,
Ինչպես իմ արհեստով նախորդ
Գերեվարված նոր հաճախորդ:

Բայց բացատրիր ինձ՝ ի՞նչ է մեղքը,
Մահն ու դժոխքը, երբ հավետ
Թախծի անչափ, անափ հեղեղը,
Ոնց որ ծառաբնին ճյուղերը,
Մեզ միացրել է իրար հետ:

Հիսուս, ոտնաթաթերը քո
Երբ ծնկներիս եմ ես հենում,
Գուցե գրկել եմ սովորում
Խաչի գերանը քառակող,
Մարմինդ եմ ուզում հանել,
Ձեռքովս գերեզման դնել:

II

Նախատոնական իրարանցում է:
Այդ եռուզեռին անմասնակից՝
Մաքրասուրբ ոտքերդ լվանում եմ
Մեռոնի ջրով բուրումնալից:

Որոնում եմ ես քո սանդալները:
Չեն տեսնում ոչինչ այքերս թաց:
Դեմքս սքողել են խոպոպները,
Վարսերիս փնջերը արձակված:

Փեշիս մեջ եմ ես առել ոտքերդ,
Ողողել արցունքներով, Հիսուս,
Ուլունքով կապել քո սրունքները,
Թավ մազերս դարձրել բուռնուս:

Ապագան այնքան որոշակի է,
Ասես դու անշարժացրել ես այն:
Արդ՝ բախտահմա մի գուշակի եմ,
Պայծառատեսի եմ ես նման:

Վաղը տաճարի մեծ վարագույրը
Վայր կընկնի, կծվարենք լավկած,

Գուցե գթալով ինձ՝ երկրագունդը
Ոտքերիս տակ կցնցվի հանկարծ:

Կավարտվի վերջին պահակափոխը,
Հեծելապարեկը կցրվի:
Եվ ինչպես թաթառը՝ պտտահողմը,
Առ երկինք այդ խաչը կձգվի:

Ես գետնին երեսնիվայր կընկնեմ՝
Ուշաթափ, նվաղ ու կարկամած:
Շատերին դու կուզենաս գրկել
Ձեռքերով՝ խաչափայտին գամված:

Ո՞ւմ համար են անսահման տարածքը,
Ուժն անբավ ու վիշտը անհատակ:
Մի՞ թե այդքան շունչ ու արարած կա,
Այդքան գյուղ, գետակ ու անտառակ:

Բայց ունայնության երախն ընկած,
Հոգետանջ երեք օրից հետո,
Տառապանքներից հասունացած,
Կտեսնեմ ես Հարությունը քո:

1949

ВЕТЕР

Я кончился, а ты жива.
И ветер, жалуясь и плача,
Раскачивает лес и дачу.
Не каждую сосну отдельно,
А полностью все дерева
Со всею далью беспредельной,
Как парусников кузова
На глади бухты корабельной.
И это не из удальства
Или из ярости бесцельной,
А чтоб в тоске найти слова
Тебе для песни колыбельной.

1953

ՔԱՄԻ

Ես վերջացել եմ, իսկ դու՝ ոչ:
Քամին լալիս է, տրտնջում,
Ամառանոցը մեր ճոճում,
Ծառերը տատանում համակ,
Սոճիների անտառն ամբողջ
Տարածության հետ անպարփակ,
Ինչպես նավերն է հոգնախոնջ
Ճոճում ծովի մեջ անապակ:
Եվ դա անում է հողմը դոչ
Ոչ թե հերսից աննպատակ,
Այլ որպեսզի ձայնով դողդոջ
Քեզ օրորի տխրանվազ:

1953

* * *

Во всём мне хочется дойти
До самой сути.
В работе, в поисках пути,
В сердечной смуте.

До сущности протекших дней,
До их причины,
До оснований, до корней,
До сердцевины.

Всё время схватывая нить
Судеб, событий,
Жить, думать, чувствовать, любить,
Свершать открытья.

О, если бы я только мог
Хотя отчасти,
Я написал бы восемь строк
О свойствах страсти.

О беззаконьях, о грехах,
Бегах, погонях,
Нечаянностях впопыхах,
Локтях, ладонях.

Я вывел бы её закон,
Её начало,
И повторял её имён
Инициалы.

Я б разбивал стихи, как сад.
Всею дрожью жилок

Цвели бы липы в них подряд,
Гуськом, в затылок.

В стихи б я внёс дыханье роз,
Дыханье мяты,
Луга, осоку, сенокос,
Грозы раскаты.

Так некогда Шопен вложил
Живое чудо
Фольварков, парков, роц, могил
В свои этюды.

Достигнутого торжества
Игра и мука –
Натянутая тетива
Тугого лука.

1956

* * *

Կուգեմ հասնել ամեն ինչի
Ուղնուծուծին՝
Լինի դա գործ, խնդիր, վճիռ,
Պահ ցավածին:

Անցած-դարձած իմ օրերի
Բուն արմատին,
Ակունքներին ու խորքերին,
Ընդհատակին:

Բախտի թելի օձագալար
Պոչից բռնել՝
Ապրել, սիրել և անդադար
Գյուտեր անել:

Օ՛, եթե ես լինեի ունակ
Ու լիասիրտ,
Կգրեի ութ տող՝ ութնյակ
Կրքի մասին:

Զանցանքների և մեղքերի,
Մրցավազքի,
Անակնկալ արարքների,
Ափի, բազկի:

Կմշակեի կրքի համար
Կանոն, օրենք,
Ուր կունենար ամեն մի տառ
Անուն ու դեմք:

Տաղերը իմ կղարձների
Մի բուրաստան,
Լորենիներ կբազմացնեի
Շարան-շարան:

Հանգիս կտայի վարդենու շունչ
Ու դադձի հոտ,
Մարգագետին, սեզ և խոտհունձ,
Շանթ ու որոտ:

Այդպես Շոպենն էտյուդներին
Իր հուզական
Երանգ տվեց՝ անմեկնելի,
Անզուգական:

Նորանվաճ հաղթանակի
Խաղ, տանջարան՝
Կոր աղեղի պիրկ, շեշտակի
Զգապարան:

1956

ОСИП МАНДЕЛЬШТАМ / ՕՍԻՊ ՄԱՆԴԵԼՇՏԱՄ
(1891-1938)

* * *

Дано мне тело – что мне делать с ним,
Таким единым и таким моим?

За радость тихую дышать и жить
Кого, скажите, мне благодарить?

Я и садовник, я же и цветок,
В темнице мира я не одинок.

На стёкла вечности уже легло
Моё дыхание, моё тепло.

Запечатлеется на нём узор,
Неузнаваемый с недавних пор.

Пускай мгновения стекает муть, –
Узора милого не зачеркнуть.

1909

* * *

Մարմին է ինձ տրված՝ հետն ի՞նչ անեմ,
Ինչպե՞ս ես իմ մարմնից զանազանվեմ:

Ասեք, ինդրեմ, թե ո՞ւմ եմ պարտական
Կյանքիս համար՝ խաղաղ, երանական:

Ծաղիկ եմ ես և պարտիզպան բարի,
Մենակ չեմ զնդանում այս աշխարհի:

Երբ ապակու վրա հավերժության
Կնստի շաղը իմ շնչառության,

Այն կդառնա մի գեղեցիկ բանվածք,
Որն անճանաչ է դեռ ու թաքնված:

Թեև այդ ապակին կխունանա,
Բանվածքս միննույն է՝ կմնա:

1909

* * *

Нежнее нежного
Лицо твоё,
Белее белого
Твоя рука,
От мира целого
Ты далека,
И всё твоё –
От неизбежного.

От неизбежного
Твоя печаль,
И пальцы рук
Неостывающих,
И тихий звук
Неунывающих
Речей, и даль
Твоих очей.

1909

* * *

Նրբից է նուրբ է
Քն դեմքը թով,
Իսկ քո ձեռքերը՝
Չյունաճերմակ,
Կյանքից հեռու ես
Այս բովանդակ,
Առանձնացած ես
Ճակատագրով:

Անխուսալի է
Թախիծը քո,
Ու ջերմությունը
Քն մատների,
Ու ցածր ձայնը
Քն ճառերի,
Ու հեռաստանը
Քն աչքերի:

1909

* * *

Я наравне с другими
Хочу тебе служить,
От ревности сухими
Губами ворожить.
Не утоляет слово
Мне пересохших уст,
И без тебя мне снова
Дремучий воздух пуст.

Я больше не ревную,
Но я тебя хочу,
И сам себя несу я,
Как жертву палачу.
Тебя не назову я
Ни радость, ни любовь.
На дикую, чужую
Мне подменили кровь.

Ещё одно мгновенье,
И я скажу тебе,
Не радость, а мученье
Я нахожу в тебе.
И, словно преступленье,
Меня к тебе влечёт
Искусанный в смятеньи
Вишнёвый нежный рот.

Вернись ко мне скорее,
Мне страшно без тебя,
Я никогда сильнее

Не чувствовал тебя,
И всё, чего хочу я,
Я вижу наяву.
Я больше не ревную,
Но я тебя зову.

1920

* * *

Այլոց նման ես ես
Կուզեմ քեզ ծառայել,
Խանդից ճաքած շուրթերս
Շարժել ու հմայել:
Չեն հազեցնում բառերը
Բերանս չորացած,
Օդն առանց քեզ դառել է
Դատարկ ու նոսրացած:

Էլ չեմ խանդում, բայց քեզ եմ
Սրտանց ես կամենում,
Դահիճն ու ողջակեզը
Իմ մեջ են նույնանում:
Այլևս քո անունը
Ոչ «խինդ» է, ոչ էլ «սեր»:
Փոխել են իմ արյունը,
Վայրի են դարձրել:

Մի պահ էլ որ անցավ՝
Կասեմ քեզ. «Իմացի՛ր,
Ոչ թե բերկրանք, այլ ցավ
Դու ինձ պատճառեցիր»:
Հյութեղ, քաղցրապտուղ՝
Գերում են ինձ քո թաց,
Բալի պես կարմրաթուխ
Շուրթերը կծոտած:

Վերադարձի՛ր ինձ մոտ,
Մենակ եմ մնացել,

Այդքան վախ ու կարոտ
Երբեք չեմ զգացել:
Եվ այն, ինչ որ փնտրում եմ,
Գալիս է իմ աչքին:
Էլ չեմ խանդում՝ խնդրում եմ,
Ականջ դիր իմ կանչին:
1920

* * *

Я вернулся в мой город, знакомый до слёз,
До прожилок, до детских припухлых желёз.

Ты вернулся сюда, – так глотай же скорей
Рыбий жир ленинградских речных фонарей.

Узнавай же скорее декабрьский денёк,
Где к зловещему дёгтю подмешан желток.

Петербург! Я ещё не хочу умирать:
У тебя телефонов моих номера.

Петербург! У меня ещё есть адреса,
По которым найду мертвецов голоса.

Я на лестнице чёрной живу, и в висок
Ударяет мне вырванный с мясом звонок,

И всю ночь напролёт жду гостей дорогих,
Шевеля кандалами цепочек дверных.

1930

* * *

Ետ դարձա իմ քաղաք, և այնքան եմ հուզված,
Որ արցունք են թորում իմ աչքերն այսուցված:

Ետ դարձար Լենինգրադ՝ դե արագ կլանիր
Գետափնյա ջահերի ձկան յուղն անալի,

Դե արագ ճանաչիր ձմռան օրը թխպած,
Ուր ձյութի մեջ ձվի դեղնուցներ են խառնած:

Պետերբուրգ, չեմ ուզում տակավին ես մեռնել.
Ես քեզ մոտ եմ թողել բազմաթիվ համարներ:

Պետերբուրգ, բազմաթիվ հասցեներ ես գիտեմ,
Որոնցում դեռ անթաղ մեռելներ կգտնեմ:

Հետին մուտքն է կեղտոտ օթևանն իմ: Քունքիս
Քոքահան արված զանգն ապտակներ է տալիս:

Գիշերով թանկագին հյուրերիս եմ սպասում
Ու դռան երկաթե շղթաները շարժում:

1930

* * *

За гремучую доблесть грядущих веков,
За высокое племя людей
Я лишился и чаши на пире отцов,
И веселья, и чести своей.

Мне на плечи кидается век-волкодав,
Но не волк я по крови своей,
Запихай меня лучше, как шапку, в рукав
Жаркой шубы сибирских степей.

Чтоб не видеть ни труса, ни хлипкой грязцы,
Ни кровавых костей в колесе,
Чтоб сияли всю ночь голубые песцы
Мне в своей первобытной красе.

Уведи меня в ночь, где течёт Енисей
И сосна до звезды достаёт,
Потому что не волк я по крови своей,
И меня только равный убьёт.

1931

* * *

Գալիք դարերի հանդեպ հավատիս,
Մարդկանց սիրելու դիմաց
Հարգից, բերկրանքից, կենաց գավաթից
Զրկեց ինձ խնջույքը մեծաց:

Հարձակվում է վրաս գամփռ դարն աներես,
Բայց ես գայլ չեմ կազմով իմ արյան:
Լավ է ինձ թևքի մեջ, գդակի պես, խրես
Թավախիտ մուշտակի սիրիբյան:

Որպեսզի վախկոտներ չտեսնեմ և անգուրթ
Անվի մեջ դիակներ արնաքամ,
Որպեսզի բնեռի աղվեսիկը կապույտ
Ճաճանչվի գեղությանը նախնական:

Տար ինձ մութ գիշերով Ենիսեյը վարար,
Ուր սոճին աստղերին է փարել,
Քանզի գայլ չեմ բնավ ես կազմով իմ արյան,
Հավասարն է կարող ինձ սպանել:

1931

ФАЭТОНЩИК

На высоком перевале
В мусульманской стороне
Мы со смертью пировали –
Было страшно, как во сне.

Нам попался фэтонщик,
Пропечённый, как изюм,
Словно дьявола подёнщик, –
Односложен и угрюм.

То гортанный крик араба,
То бессмысленное “цо”;
Словно розу или жабу,
Он берёт свое лицо.

Под кожевенною маской
Скрыв ужасные черты,
Он куда-то гнал коляску
До последней хрипоты.

И пошли толчки, разгоны,
И не слезть было с горы,
Закружились фэтоны,
Постоялые двory...

Я очнулся: стой, приятель!
Я припомнил, чёрт возьми!
Это чумный председатель
Заблудился с лошадьми.

Он безносой канителью
Правит, душу веселя,

Чтоб кружилась каруселью
Кисло-сладкая земля.

Так в Нагорном Карабахе,
В хищном городе Шуше
Я изведал эти страхи
Соприродные душе.

Сорок тысяч мёртвых окон
Там видны со всех сторон,
И труда бездушный кокон
На горах похоронён.

И бесстыдно розовеют
Обнажённые дома,
А над ними неба мреет
Тёмно-синяя чума.

1931

ԿԱՌԱՊԱՆԸ

Լեռնանցքի լերկ ու երկնադետ
Թուրքաբնակ երկրամասում
Քեֆ էինք անում մենք մահվան հետ,
Կարծես թե գեշ երագում:

Մի կառապան մեզ հանդիպեց
Չամչի նման հրախանձ,
Ով շեյթանի ծառայի պես
Անժպիտ էր ու պապանձ:

Մերթ արաբի ձայնը խոպոտ,
Մերթ՝ ծպպոցը անհարկի...
Իբրև թե վարդ կամ գետնագորտ՝
Խնայում էր դեմքը իր:

Կաշվե կոպիտ դիմակի տակ
Պիղծ երեսը պահելով՝
Կառքն էր քշում արագ-արագ,
Ձիերին մտրակելով:

Վազք ու ցնցում խառնվեցին,
Խցանվել էր նեղ ճամփան,
Կառքերը մեր գլորվեցին
Իջևանից իջևան...

Ուշքի եկա՝ ապա սպասի՛ր,
Միտս ընկավ, սադայե՛լ.
Նախագահն է ժանտախտակիր
Ձիերի հետ մոլորվել:

Անքիթ ու փուտ եռուզեռի
Սանձն է բռնել սրտակամ,
Որ պտտվի կարուսելի
Պես այս հողը գարշահամ:

Անդ՝ զհշատիչ Ղարաբաղի
Շուշի կոչված քաղաքում,
Տեսա ես խոր վիհը վախի,
Որ հատուկ է մեր հոգուն:

Բագում մեռած լուսամուտներ
Ինձ են նայում տրտմազին,
Աշխատանքի դին է անտեր
Թաղված լեռան գագաթին:

Եվ անամոթ շիկանում են
Տները մերկ, լանջաբաց,
Իսկ երկնքում միգանում է
Ժանտամահը լրթացած:

1931

МАРИНА ЦВЕТАЕВА / ՄԱՐԻՆԱ ՑՎԵՏԱԵՎԱ
(1892-1941)

БАЙРОНУ

Я думаю об утре Вашей славы,
Об утре Ваших дней,
Когда очнулись демоном от сна Вы
И богом для людей.

Я думаю о том, как Ваши брови
Сошлись над факелами Ваших глаз,
О том, как лава древней крови
По Вашим жилам разлилась.

Я думаю о пальцах, очень длинных,
В волнистых волосах,
И обо всех – в аллеях и в гостиных –
Вас жаждущих глазах.

И о сердцах, которых – слишком юный –
Вы не имели времени прочесть,
В те времена, когда всходили луны
И гасли в Вашу честь.

Я думаю о полутёмном зале,
О бархате, склонённом к кружевам,
О всех стихах, какие бы сказали
Вы – мне, я – Вам.

Я думаю ещё о горсти пыли,
Оставшейся от Ваших губ и глаз...
О всех глазах, которые в могиле.
О них и нас.

1913

ԲԱՅՐՈՆԻՆ

Հիշում եմ առավոտը բախտալից,
Լուսայգը փառապանծ,
Երբ զարթնելով Ձեր դիվային քնից՝
Հռչակվեցիք աստված:

Հիշում եմ Ձեր հոնքերը լայնադեղ՝
Ձեր աչքերի ջահերը կամարող,
Արյունը՝ հին ու հրահեղ,
Ձեր ջղերում շրջանառող:

Հիշում եմ Ձեր մատները դյուրաթեք,
Վարսերի մեջ սուզված,
Այգում, հյուրասրահում՝ ամենուրեք
Ձեզ տենչացող կանանց:

Մրտերը այն, որոնք որ, պատանյակ,
Այդպես էլ Դուք կարդալ չհասցրեցիք,
Երբ Ձեր պատվին լուսնկաներ տասնյակ
Ելան ու մարեցին:

Հիշում եմ ես սենյակը մթասույզ,
Թավիշը սև, ժանյակը փրփրադեզ,
Տաղերը, որ կասեինք, անտարակույս,
Դուք՝ ինձ, ես՝ Ձեզ:

Հիշում եմ Ձեր աչքերը, Ձեր շուրթերը՝
Մի բուռ փոշի, մի բուռ աճյուն դարձած...
Եվ գերեզման մտած բոլոր աչքերը:
Մեզ ու նրանց:

1913

РЕКВИЕМ

Уж сколько их упало в эту бездну,
Разверзтую вдали!
Настанет день, когда и я исчезну
С поверхности земли.

Застынет всё, что пело и боролось,
Сияло и рвалось.
И зелень глаз моих, и нежный голос,
И золото волос.

И будет жизнь с её насущным хлебом,
С забывчивостью дня.
И будет всё – как будто бы под небом
И не было меня!

Изменчивой, как дети, в каждой мине,
И так недолго злой,
Любившей час, когда дрова в камине
Становятся золой.

Виолончель, и кавалькады в чаще,
И колокол в селе...
– Меня, такой живой и настоящей
На ласковой земле!

К вам всем – что мне, ни в чём не знавшей меры,
Чужие и свои?! –
Я обращаюсь с требованием веры
И с просьбой о любви.

И день и ночь, и письменно и устно:
За правду да и нет,
За то, что мне так часто – слишком грустно
И только двадцать лет,

За то, что мне прямая неизбежность –
Прощение обид,
За всю мою безудержную нежность
И слишком гордый вид,

За быстроту стремительных событий,
За правду, за игру...
– Послушайте! – Ещё меня любите
За то, что я умру.

1913

ՄԳԵՐԳ

Արդեն քանի՛ սն են այդ անդունդն ընկել՝
Հեռաստանում բացված:

Կգա մի օր, ես ևս կմեկնեմ
Այս աշխարհից անդարձ:

Կվերանան անհետ երգն ու կարկաչը,
Հույզերը տենչագին,
Իմ ձայնը նուրբ, իմ աչքերի կանաչը
Եվ մազերիս ոսկին:

Իսկ կյանքը կընթանա նախկին հունով՝
Դանդաղ ու հոգնաբեկ,
Կարծես երկնքի տակ արևաշող
Ես չեմ եղել երբեք:

Մանուկների պես ժիր ու կենսախինդ,
Անհիշաչար, ներող՝
Աղջիկ, որին գերում էր օջախի
Կրակը մարմրող:

Ջութակը և դողանջը զանգատան,
Արշավը ձիերի,
Աղջիկ՝ այնքա՛ն աշխույժ և իրական
Երկրում երանելի:

Ձեզ բոլորիդ՝ օտար, թե ազգական,
Հղում եմ անխտիր

Պահանջը ու խնդրանքն աղաչական
Միրո և հավատի:

Օր ու գիշեր՝ անգիր, թե գրավոր,
Դժկամ, թե սիրավետ,
Քանզի հաճախ եմ ես տխրում, և որ
Քսան տարեկան եմ գեթ:

Քանզի դատապարտված եմ ներելու
Ինձ նեղացնող մարդկանց,
Քանզի ես չափազանց քնքուշ եմ ու
Ունեմ հպարտ կեցվածք:

Քանզի եղել եմ քմահաճ ու հեզ,
Անկեղծ ու կեղծավոր...
Ինձ սիրեցե՛ք նաև, քանի որ ես
Պիտի մեռնեմ մի օր:

1913

* * *

Идѣшь, на меня похожий,
Глаза устремляя вниз.
Я их опускала – тоже!
Прохожий, остановись!

Прочти – слепоты куриной
И маков набрав букет, –
Что звали меня Мариной
И сколько мне было лет.

Не думай, что здесь – могила,
Что я появлюсь, грозя...
Я слишком сама любила
Смеяться, когда нельзя!

И кровь прилиwała к коже,
И кудри мои вились...
Я тоже была, прохожий!
Прохожий, остановись!

Сорви себе стебель дикий
И ягоду ему вслед, –
Кладбищенской земляники
Крупнее и слаще нет.

Но только не стой угрюмо,
Главу опустив на грудь.
Легко обо мне подумай,
Легко обо мне забудь.

Как луч тебя освещает!
Ты весь в золотой пыли...
И пусть тебя не смущает
Мой голос из-под земли.

1913

* * *

Անցորդ, ինձ նման ես, թերևս,
Քայլում ես՝ աչքերդ կախած:
Ես նույնպես կախում էի աչքերս:
Անցորդ, հապաղիր մի պահ, կա՛ց:

Դաշտի կակաչները շիրմին իմ
Դու դիր և կարդա, իմացիր,
Որ ինձ անվանում էին Մարինա
Ու ե՞րբ այն աշխարհ գնացի:

Դու մի վախենա, թե հղում եմ
Ես քեզ անեծքներ սպառնալից...
Ես ինքս էլ հաճախ ծիծաղում էի,
Երբ պետք է լինեի վշտակից:

Վարսերս խուճուճ ու ոլոր էին,
Այտերս արյամբ էին սնված...
Ես էլ քեզ նման անցավոր էի:
Անցորդ, հապաղիր մի պահ, կա՛ց:

Քաղիր վայրի ցողն անխնամ,
Եվ հատապտուղը փորձիր՝
Խոշոր է լինում, քաղցրահամ
Ելակը գերեզմանոցի:

Միայն թե ճամփի երիզին
Դու մի կանգնիր լուռ, գլխակախ:
Թեթև մտածիր իմ մասին
Ու ինձ մոռացիր անհապաղ:

Վրադ է իջել լույսի ցանր,
Ոսկե փոշու մեջ ես կորած...
Եվ թող չսաստի քեզ իմ ձայնը՝
Գետնի տակից արձակած:

1913

БАБУШКЕ

Продолговатый и твёрдый овал,
Чёрного платья раструбы...
– Юная бабушка! Кто целовал
Ваши надменные губы?

Руки, которые в залах дворца
Вальсы Шопена играли...
По сторонам ледяного лица
Локоны в виде спирали.

Тёмный, прямой и взыскательный взгляд.
Взгляд, к обороне готовый.
Юные женщины так не глядят.
– Юная бабушка, кто вы?

День был невинен, и ветер был свеж.
Тёмные звёзды погасли.
– Бабушка! Этот жестокий мятеж
В сердце моём – не от вас ли?..

Сколько возможностей вы унесли,
И невозможностей – сколько?
В ненасытимую прорву земли,
Двадцатилетняя полька!

1914

SUSԻԿԻՍ

Երկարավուն, կորած ու կոկիկ
Սև շրջագգեստ լայնափող...
– Ո՞վ է հավել, պատանի տատիկ,
Քո շուրթերին ինքնագոհ:

Շքասրահում քո մատների տակ
Շոպենի վալսն էր հնչում...
Խոպոպներիդ օղակները բարակ
Պաղ այտերիդ էին իջնում:

Մութ ու շիտակ, խստադատ հայացք՝
Հետը կատակ չես անի:
Այդպես չեն նայում պատանի կանայք:
– Ո՞վ ես, տատիկ պատանի:

Օրը անմեղ էր, քամին՝ կենսաթով:
Մուգ աստեղներն են հանգել:
– Ասա՛ ինձ, տատիկ, իմ սիրտը խռով
Քեզնի՞ց չեմ արդյոք ժառանգել:

Քեզ հետ դու որքա՞ն իղձեր անկատար,
Որքա՞ն երազներ նոր ու հին
Անհուն և անհազ գերեզման տարար,
Քսան տարեկան լեռուհի:

1914

* * *

Сергею Эфрону

Я с вызовом ношу его кольцо!
– Да, в Вечности – жена, не на бумаге. –
Его чрезмерно узкое лицо
Подобно шпаге.

Безмолвен рот его, углами вниз,
Мучительно-великолепны брови.
В его лице трагически слились
Две древних крови.

Он тонок первой тонкостью ветвей.
Его глаза – прекрасно-бесполезны!
Под крыльями раскинутых бровей –
Две бездны.

В его лице я рыцарству верна,
– Всем вам, кто жил и умирал без страху! –
Такие – в роковые времена –
Слагают стансы и идут на плаху.

1914

* * *

Մերգեյ Էֆրոնին

Հատուկ եմ մատանին նրա կրում:
Յուր կինն եմ հանապազ՝ ոչ օրենքով:
Մարտասուսեր է նա ինձ հիշեցնում
Իր նեղ դեմքով:

Շուրթերը լուռ են, խուփ ու շեղահակ,
Հոնքերը հոյակապ են տանջագին:
Հին ազգերի արյունն է երկպառակ
Դաջվել դեմքին:

Նա բարեկազմ է, շիվի պես՝ բարակ:
Աչքերը գեղեցիկ են անօգուտ:
Նրա լայնակամար հոնքերի տակ՝
Երկու անդունդ:

Հանձին նրա ասպետությանն եմ պարտ՝
Ձեզ, որ ապրում-մեռնում էիք անվարան:
Օրհասական ժամին անգամ նրանք
Երգ են հյուսում, ելնում կառափնարան:

1914

* * *

Какой-нибудь предок мой был – скрипач,
Наездник и вор при этом.
Не потому ли мой нрав бродяч
И волосы пахнут ветром?

Не он ли, смуглый, крадёт с арбы
Рукой моей – абрикосы,
Виновник страстной моей судьбы,
Курчавый и горбоносый?

Дивясь на пахаря за сохой,
Вертел между губ – шиповник.
Плохой товарищ он был, – лихой
И ласковый был любовник!

Любитель трубки, луны и бус,
И всех молодых соседок...
Ещё мне думается, что – трус
Был мой желтоглазый предок.

Что, душу чёрту продав за грош,
Он в полночь не шёл кладбищем.
Ещё мне думается, что нож
Носил он за голенищем,

Что не однажды из-за угла
Он прыгал – как кошка гибкий...
И почему-то я поняла,
Что он – не играл на скрипке!

И было все ему нипочём,
Как снег прошлогодний – летом!
Таким мой предок был скрипачом.
Я стала – таким поэтом.

1915

* * *

Սիրում էր նախնին իմ ջութակ նվագել,
Հետն էլ՝ հեծվոր էր ու գող:
Ես նրանից եմ շատ բան ժառանգել՝
Թափառական եմ հոգով:

Նա է ծիրան գողանում իմ ձեռքով
Արաբայից՝ այդ քոչվորը,
Թուխ ու գանգուր այդ գնչուն կեռ քթով՝
Մոլուցքներիս մեղավորը:

Բանող մաճկալի վրա զարմացած՝
Մասուր էր լմում շուրթերով:
Նա վատ ընկեր էր, սակայն բանիմաց,
Կրքոտ սիրեկան քնքշաթով:

Չիբուխ էր սիրում, ուլունքներ ու լուսին,
Ջահել դրացի կանանց...
Կարծում եմ, որ իմ դեղնաչյա նախնին
Վախկոտ էր՝ երկչոտ, երկյուղած:

Որ նա՝ իր հոգին չարքերին ծախած,
Մթով գերեզման չէր գնում:
Կարծում եմ՝ մի սուր դանակ կար խրած
Նրա սապոգի ճտքում,

Որ նա հաճախ էր անկյան հետևից
Ցատկում՝ կատվի պես ճկուն...
Հետո իմացա չգիտեմ, թե ումից՝
Ջութակ նա չէ՛ր նվագում:

Նրա վեջը չէր աշխարհի երեսին
Ոչինչ՝ ոչ փորձանք, ոչ աղետ:
Ջութակահար էր նա այդպիսի,
Իսկ ես՝ նույնպիսի պոետ:

1915

* * *

Мне нравится, что вы больны не мной,
Мне нравится, что я больна не вами,
Что никогда тяжёлый шар земной
Не уплывёт под нашими ногами.
Мне нравится, что можно быть смешной –
Распущенной – и не играть словами,
И не краснеть удушливой волной,
Слегка соприкоснувшись рукавами.

Мне нравится ещё, что вы при мне
Спокойно обнимаете другую,
Не прочтите мне в адовом огне
Гореть за то, что я не вас целую.
Что имя нежное моё, мой нежный, не
Упоминаете ни днем, ни ночью – всуе...
Что никогда в церковной тишине
Не пропоют над нами: аллилуйя!

Спасибо вам и сердцем и рукой
За то, что вы меня – не зная сами! –
Так любите: за мой ночной покой,
За редкость встреч закатными часами,
За наши не-гулянья под луной,
За солнце, не у нас над головами,
За то, что вы больны – увы! – не мной,
За то, что я больна – увы! – не вами!

1915

* * *

Ինչ լավ է, որ ինձնով չեք դուր գերվել,
Ինչ լավ է, որ կառչած չեմ ձեզանից,
Որ ծանր երկրագունդը երբևէ
Չի փախչելու մեր ոտքերի տակից:
Ինչ լավ է, որ ծիծաղ եմ ես շարժում,
Որ շփացած եմ, ուղղախոս, համառ,
Որ չեմ շիկնում ու շնչահեղձ լինում,
Երբ թևքերով դիպչում ենք մենք իրար:

Ինչ լավ է, որ նստում եք իմ կողքին
Եվ ուրիշին եք անարգել գրկում,
Ինձ չեք դարձնում բաժինը դժոխքի,
Որ ձեզ չեմ՝ ուրիշին եմ համբուրում:
Որ դուք քնքուշ անունս, իմ քնքուշ,
Ձուր տեղը չեք տալիս գիշեր-ցերեկ...
Որ պսակի հալիլույան անուշ,
Մեզ չի օրհնի եկեղեցում երբեք:

Հայտնում եմ ձեզ իմ շնորհակալությունը,
Որ ինձ, թեպետ դա չեք էլ գիտակցում,
Այդքան սիրում եք՝ չեք խախտում իմ քունը,
Մթնով ինձ հազվադեպ եք տեսակցում,
Որ չենք զբոսնում լուսնակ գիշերներով
Կամ ցերեկով՝ պայծառ, լուսաշաղախ,
Որ դուք, ավա՛ դ, գերված չեք ինձանով,
Որ ես կառչած չեմ ձեզանից, ավա՛ դ:

1915

* * *

С большою нежностью – потому,
Что скоро уйду от всех, –
Я всё раздумываю, кому
Достанется волчий мех,

Кому – разнеживающий плед
И тонкая трость с борзой,
Кому – серебряный мой браслет,
Осыпанный бирюзой...

И все записки, и все цветы,
Которых хранить невмочь...
Последняя рифма моя – и ты,
Последняя моя ночь!

1915

* * *

Մեծ քնքշութեամբ, քանի որ շուտով
Աչքերս հավետ կփակեմ,
Խորհրդածում եմ՝ գայլի թավ մորթով
Մուշտակս ո՞ւմ կտակեմ,

Ո՞ւմ կհասնի իմ թիկնոցը փափկած
Եվ ցուպը՝ քերձե շան գլխով,
Իսկ ո՞ւմ՝ փիթուզով երեսապատված
Թննոցն արծաթե քողով...

Ո՞ւմ կհասնեն գրերն իմ գրչի,
Ծաղկանոցիս ուղեշները...
Իմ վերջին հանգը և դու՝ իմ վերջին,
Վախճանական գիշերը:

1915

* * *

Օ.Յ. Мандельштаму

Откуда такая нежность?
Не первые – эти кудри
Разглаживаю, и губы
Знавала – темней твоих.

Всходили и гасли звёзды
(Откуда такая нежность?),
Всходили и гасли очи
У самых моих очей.

Ещё не такие песни
Я слушала ночью тёмной
(Откуда такая нежность?)
На самой груди певца.

Откуда такая нежность?
И что с нею делать, отрок
Лукавый, певец захожий,
С ресницами – нет длинней?

1916

* * *

Օ.Է. Մանդելշտամին

Այդքան գորովանք որտեղի՞ց քեզ:
Ուրիշ վարսեր էլ եմ շոյել,
Եվ քո շուրթերից էլ թուխ
Ուրիշ շուրթերի հավել:

Վառվում ու մարում էին աստղերը
(Այդքան գորովանք որտեղի՞ց քեզ)
Վառվում ու մարում էին աչքերը
Ուղիղ աչքերիս առաջ:

Խավար գիշերով ինձ երգել են
Երգեր ավելի սիրաթով
(Այդքան գորովանք որտեղի՞ց քեզ)
Երգել են՝ կրծքին սեղմելով:

Այդքան գորովանք որտեղի՞ց քեզ,
Հետն ի՞նչ անեմ, պատանի,
Եկվոր երգասան խորամանկ,
Երկար թերթերունքներով:

1916

* * *

Я тебя отвоюю у всех земель, у всех небес,
Оттого что лес – моя колыбель, и могила – лес,
Оттого что я на земле стою – лишь одной ногой,
Оттого что я тебе спою – как никто другой.

Я тебя отвоюю у всех времён, у всех ночей,
У всех золотых знамён, у всех мечей,
Я закину ключи и псов прогоню с крыльца –
Оттого что в земной ночи я вернее пса.

Я тебя отвоюю у всех других – у той, одной,
Ты не будешь ничей жених, я – ничьей женой,
И в последнем споре возьму тебя – замолчи! –
У того, с которым Иаков стоял в ночи.

Но пока тебе не скрещу на груди персты –
О проклятье! – у тебя останешься – ты:
Два крыла твоих, нацеленные в эфир,
Оттого что мир – твоя колыбель, и могила – мир!

1916

* * *

Ես քեզ կխլեմ բոլոր հողերից, վերներից բոլոր,
Զի անտառն է իմ օրորոցը և գերեզմանը խոր,
Քանզի կանգնած եմ ես երկրի վրա միայն մի ոտքով,
Քանզի քեզ համար չի երգի ոչ ոք ինձնից հոգեթով:

Ես քեզ կխլեմ դարերից բոլոր և գիշերներից,
Ոսկեշող բոլոր դրոշակներից, բոլոր թրերից,
Բանալիները դեն կշարտեմ, շանը կքշեմ,
Քանզի շնից էլ հավատարիմ եմ ես օր ու գիշեր:

Ես քեզ կխլեմ բոլոր-բոլորից, նաև՝ այն մեկից,
Եվ ոչ դու, ոչ ես էլ չենք ունենա ուրիշ կողակից,
Ու վերջին վեճում կխլեմ ես քեզ – լռի՛ր, մի՛ խոսիր –
Նրանից, ում հետ Հակոբն էր կանգնած գիշերվա կեսին:

Բայց մինչև կրծքիդ չխաչեմ ես քո մատները սառած –
Օ՛, նզո՛վք – քո մեջ կմիայնանաս՝ ինքդ քեզ տրված,
Զույգ թևերը քո կպարզես երկինք անսահմանավոր,
Զի աշխարհն է քո օրորոցը և գերեզմանը խոր:

1916

**ВЛАДИМИР МАЯКОВСКИЙ / ՎԼԱԴԻՄԻՐ
ՄԱՅԱԿՈՎՍԿԻ
(1893-1930)**

А ВЫ МОГЛИ БЫ?

Я сразу смазал карту будня,
плеснувши краску из стакана;
я показал на блюде студня
косые скулы океана.
На чешуе жестяной рыбы
прочёл я зовы новых губ.
А вы
ноктюрн сыграть
могли бы
на флейте водосточных труб?
1913

ԻՍԿ ԿԱՐՈՂ ԵՔ

Ես անօրյան՝ գորշ ու ոսին,
ներկաջրով ողողեցի,
դոնդոդի մեջ օվկիանոսի
այտոսկրերը շեշտադրեցի:
Նոր շուրթերի կանչն է զօժել
ձկան թեփը թիթեղացած:
Իսկ
կարո՞ղ էք
նվագածել
դուք փողրակով ջրահեռաց:
1913

НИЧЕГО НЕ ПОНИМАЮТ

Вошёл к парикмахеру, сказал – спокойный:

“Будьте добры, причешите мне уши”.

Гладкий парикмахер сразу стал хвойный,
лицо вытянулось, как у груши.

“Сумасшедший!

Рыжий! ” –

запрыгали слова.

Ругань металась от писка до писка,

и до-о-о-о-лго

хихикала чья-то голова,

выдёргиваясь из толпы, как старая редиска.

1913

ՈՉԻՆՉ ՉԵՆ ՀԱՄԿԱՆՈՒՄ

Մտա վարսավիրի մոտ, ասացի կամաց.

«Բարի չէ՞ ք լինի սանրել ականջներս»:

Վարսավիրն իսկույն դարձավ փշազգաց,
դեմքը ծոմովեց, ձգվեց տանձի պես:

«Խելա՛ն,

խեղկատա՛կ...»

Բառերի փնջից

պոկվեց լուտանքի ձայնը ճղճղան,

ու երկա-ա-ա-ար

խնդաց ամբոխի միջից

մեկի գլուխը՝ դախ բողկի նման:

1913

ЕЩЁ ПЕТЕРБУРГ

В ушах обрывки тёплого бала,
а с севера – снега седей –
туман, с кровожадным лицом каннибала,
жевал невкусных людей.

Часы нависали, как грубая брань,
за пятым навис шестой.

А с неба смотрела какая-то дрянь
величественно, как Лев Толстой.

1914

ԴԵՌ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ

Իմ ունկն էր ջերմացնում համերգը,
իսկ հյուսիսում սառած
մարդակերի դեմքով գորշ մեզն էր
ծամում անհամեն մարդկանց:

Ժամերը կոպիտ հիշոցքի նման
շարվել էին իրար ետևից:
Իսկ Լև Տոլստոյին հիշեցնող մի անբան
ներքև էր նայում երկնքից:

1914

ВАМ!

Вам, проживающим за оргией оргию,
имеющим ванную и тёплый клозет!
Как вам не стыдно о представленных к Георгию
вычитывать из столбцов газет?!

Знаете ли вы, бездарные, многие,
думающие, нажраться лучше как, –
может быть, сейчас бомбой ноги
выдрало у Петрова поручика?..

Если б он, приведённый на убой,
вдруг увидел, израненный,
как вы измазанной в котлете губой
похотливо напеваеете Северянина!

Вам ли, любящим баб да блюда,
жизнь отдавать в угоду?!
Я лучше в баре блядям буду
подавать ананасную воду!

1915

ՁԵՉ

Ես ձեզ եմ դիմում, քեֆ սիրողներիդ,
ով բաղնիս ունի ու տաք պետքարան:
Ամո՛թ ձեզ, որ դուք մեր հերոսներին
գիտեք բոթաբեր թերթերից միայն:

Տեղյա՞կ եք արդյոք՝ սզեաներ, շատեր,
ձեր որովայնը խորտիկով լցրած,
որ ջահել սպայի ոտքերն է հատել
հենց նոր թշնամու ականը պայթած:

Օ՛, եթե իր խուլ, ծանրացած ունկով
նա հանկարծ լսեր, թե ինչպես կպչուն,
կոտլետով յուղված ձեր պիղծ պրունկով
Սևերյանինի տաղն էք մրմնջում:

Մի՞ թե ձեր նման անկուշտ խոզերին,
կնամուկներին պիտի կյանքս տամ:
Ավելի լավ է պառավ բոզերին
ես մատուցանեմ ջրեր քաղցրահամ:
1915

* * *

Я хочу быть понят
моей страной,
А не буду понят –
что ж,
По родной стране
пройду стороной,
Как проходит
косой дождь.

1925

* * *

Ուզում եմ, որ իմ
երկրում հասկացվեմ,
Իսկ չեմ հասկացվի՝
հոգ չէ.
Շեղ անձրևի պես
կողքովը կանցնեմ
Ու քամուց քշված՝
կկորչեմ:

1925

СЕРГЕЙ ЕСЕНИН / ՍԵՐԳԵՅ ԵՍԵՆԻՆ
(1895-1925)

* * *

Да! Теперь решено. Без возврата
Я покинул родные поля.
Уж не будут листвою крылатой
Надо мною звенеть тополя.

Низкий дом без меня ссутулится,
Старый пёс мой давно издох.
На московских изогнутых улицах
Умереть, знать, судил мне бог.

Я люблю этот город вязевый,
Пусть обрюзг он и пусть одрях.
Золотая дремотная Азия
Опочила на куполах.

А когда ночью светит месяц,
Когда светит... чёрт знает как!
Я иду, головою свесясь,
Переулком в знакомый кабак.

Шум и гам в этом логове жутком,
Но всю ночь напролёт, до зари,
Я читаю стихи проституткам
И с бандитами жарю спирт.

Сердце бьётся всё чаще и чаще,
И уж я говорю невпопад:

“Я такой же, как вы, пропащий,
Мне теперь не уйти назад”.

Низкий дом без меня ссутулится,
Старый пёс мой давно издох.
На московских изогнутых улицах
Умереть, знать, судил мне бог.

1922

* * *

Վե՛րջ, արդեն որոշված է: Հավետ
Հեռացա հայրենի հանդերից:
Թևավոր սաղարթով այսուհետ
Չի խշշա ականջիս բարդենին:

Կճկվի մեր տնակն առանց ինձ,
Կսատկի իմ ծեր շունն անխնամ:
Մոսկովյան ծուռումուռ փողոցից
Ես ուղիղ գերեզման կգնամ:

Այս քաղաքը սիրում եմ, թեպետ
Հնաշեն է, խարխուլ ու թարշամ:
Պարուրված է ամեն մի գմբեթ
Ասիական շղարշով ոսկեշաղ:

Գիշերով, երբ լուսինը պղտոր
Իր շողերն է գետնին նետում,
Ես քայլում եմ վիհատ, գլխիկոր
Դեպի ինձ խորտակած գինետուն:

Աղաղակ է որջում հարարթուն,
Բայց ցայգից մինչև արևածագ
Լրբերին իմ տողերն եմ կարդում
Ու խմում խալխի հետ ելուզակ:

Բարախում է սիրտս մաշված,
Բարբաջում է լեզուս անհեթեթ.
«Ձեզ նման մի թշվառ եմ կորած,
Էլ չունեմ նահանջի արահետ»:

Կճկվի մեր տնակն առանց ինձ,
Կսատկի իմ ծեր շունն անխնամ:
Մոսկովյան ծուռումուռ փողոցից
Ես ուղիղ գերեզման կգնամ:

1922

ПИСЬМО МАТЕРИ

Ты жива ещё, моя старушка?
Жив и я. Привет тебе, привет!
Пусть струится над твоей избушкой
Тот вечерний несказанный свет.

Пишут мне, что ты, тая тревогу,
Загрустила шибко обо мне,
Что ты часто ходишь на дорогу
В старомодном ветхом шушуне.

И тебе в вечернем синем мраке
Часто видится одно и то ж:
Будто кто-то мне в кабацкой драке
Саданул под сердце финский нож.

Ничего, родная! Успокойся.
Это только тягостная бредь.
Не такой уж горький я пропойца,
Чтоб, тебя не видя, умереть.

Я по-прежнему такой же нежный
И мечтаю только лишь о том,
Чтоб скорее от тоски мятежной
Воротиться в низенький наш дом.

Я вернусь, когда раскинет ветви
По-весеннему наш белый сад.
Только ты меня уж на рассвете
Не буди, как восемь лет назад.

Не буди того, что отмечталось,
Не волнуй того, что не сбылось, –

Слишком раннюю утрату и усталость
Испытать мне в жизни привелось.

И молиться не учи меня. Не надо!
К старому возврата больше нет.
Ты одна мне помощь и отрада,
Ты одна мне несказанный свет.

Так забудь же про свою тревогу,
Не грусти так шибко обо мне.
Не ходи так часто на дорогу
В старомодном ветхом шушуне.

1924

ՆԱՄԱԿ ՄԱՅՐԻԿԻՍ

Դու դեռ կա՞ս, իմ ծերացած մայրիկ:
Ե՛ս էլ կամ: Ողջույն քեզ սրտագին:
Թող քո տնակի վրա այրի
Վերջալույսն իր շողը անկրկին:

Նամակներ են ինձ մերոնք գրում,
Որ թախծել է սիրտդ կարոտած,
Որ հաճախ ես ճամփի մոտ գնում
Հնաձև զգեստով քո քրքրված:

Եվ որ մով մթան մեջ իրիկվա
Նույն տեսիլն է այքդ հալածում՝
Իբր գինեխում մի սրիկա
Դանակով կրծքիս է հարվածում:

Մի՛ հոգա, մայրիկ իմ հարազատ:
Դա ցնորք է՝ զեջ ու չարալուր:
Ես հո հարբեցող չեմ անխրատ,
Որ մեռնեմ՝ առանց քեզ տեսնելու:

Առաջվա պես հեզ եմ, դյուրազգաց
Եվ ունեմ միայն մի նպատակ՝
Ազատվել ախտից կարոտաբաղձ
Ու շուտով մտնել քո հարկի տակ:

Ես կգամ, երբ իր ծաղկած ոստերը
Կճոճի գարնանը մեր այգին:
Բայց այլևս ինձ առավոտները
Չարթնացնես ձայնով քո մեղմագին:

Չարթնացնես այն, ինչը որ անցել է,
Չարթնացնես իմ երագները հին,
Չէ՞ որ ես վաղուց ընտելացել եմ
Ծանր հոգնությանն ու կորստին:

Մի՛ սովորեցրու ինձ աղոթել,
Չեմ վերադառնա ես հին կյանքին:
Դու միակ իմ հույսն ես քնքշաթև,
Դու միակ իմ շողն ես անկրկին:

Մոռացիր քո հոգետանջ հույզերը,
Մի՛ թախծիր այլևս կարոտած,
Մի՛ ավլիր ճամփի փոշոտ եզրերը
Հնաձև զգեստով քո քրքրված:

1924

* * *

Голубая кофта. Синие глаза.
Никакой я правды милой не сказал.
Милая спросила: “Крутит ли метель?
Затопить бы печку, постелить постель”.
Я ответил милой: “Нынче с высоты
Кто-то осыпает белые цветы.
Затопи ты печку, постели постель,
У меня на сердце без тебя метель”.
1925

* * *

Երկնագույն բաճկոն: Աչքեր կապուտակ:
Չասացի յարիս ոչ մի բառ շիտակ:
Նա ինձ հարցրեց. «Դեռ բու՞ք է, բորա՞ն:
Վառենք բուխարին, մտնենք քնարան»:
Ասացի. «Մպիտակ ծաղիկներ է վար
Երկնքից թափում ինչ-որ իտելազար:
Վառիր բուխարին, մտնենք քնարան,
Սրտումս բուք է առանց քեզ, բորան»:
1925

* * *

Ты меня не любишь, не жалеешь,
Разве я немного не красив?
Не смотря в лицо, от страсти млеешь,
Мне на плечи руки опустив.

Молодая, с чувственным оскалом,
Я с тобой не нежен и не груб.
Расскажи мне, скольких ты ласкала?
Сколько рук ты помнишь? Сколько губ?

Знаю я – они прошли, как тени,
Не коснувшись твоего огня,
Многим ты садилась на колени,
А теперь сидишь вот у меня.

Пусть твои полузакрыты очи,
И ты думаешь о ком-нибудь другом,
Я ведь сам люблю тебя не очень,
Утопая в дальнем дорогом.

Этот пыл не называй судьбою,
Легкодумна вспыльчивая связь, –
Как случайно встретился с тобою,
Улыбнись, спокойно разойдись.

Да и ты пойдёшь своей дорогой
Распылять безрадостные дни,
Только нецелованных не трогай,
Только негоревших не мани.

И когда с другим по переулку
Ты пройдёшь, болтая про любовь,

Может быть, я выйду на прогулку,
И с тобою встретимся мы вновь.

Отвернув к другому ближе плечи
И немного наклонившись вниз,
Ты мне скажешь тихо: “Добрый вечер...”
Я отвечу: “Добрый вечер, miss”.

И ничто души не потревожит,
И ничто её не бросит в дрожь, –
Кто любил, уж тот любить не может,
Кто сгорел, того не подожжешь.

1925

* * *

Դու ինձ չես սիրում, ոչ էլ խղճում ես,
Մի՞թե գեղեցիկ չեմ, սիրելիս:
Դեմքդ թեքելով՝ կրքից հալչում ես
Ու դնում ձեռքերդ ուսերիս:

Ցանկասեր ես, գիշատիչ, ջահել,
Քեզ հետ ոչ կոպիտ եմ, ոչ քնքուշ:
Քանիսի՞ն ես դու սիրաշահել,
Համբուրել շրթունքներով անուշ:

Բայց նրանք անցել, դարձել են ստվեր,
Չեն դիպել խանձող քո կրակին:
Շատերի ծնկին ես դու նստել,
Իսկ հիմա նստած ես իմ ծնկին:

Թող որ քո աչքերը կիսաբաց
Ուրիշի մասին են մտածում:
Ես էլ քեզանով չեմ հիացած՝
Միտքս անցյալում է թևածում:

Մի՛ կոչիր մեր կապը բախտալից,
Դյուրաշեջ է հուրը բոցակեզ՝
Պատահմամբ հանդիպեցիր դու ինձ,
Ժպտալով հրաժեշտ կտամ ես քեզ:

Կրն՞թանաս ճամփով ոլորագնաց՝
Վատնելով օրերդ անզվարթ,
Բայց, խնդրում եմ, ձեռք չտաս նրանց,
Ով անմեղ է, կույս ու անաղարտ:

Երբ մի օր մեկի հետ սիրահար
Դու անցնես նեղլիկ մեր նրբանցքով,
Գուցե դուրս գամ ես պատահաբար
Եվ կրկին բախվեմ քեզ հայացքով:

Քո ուսերը դեպի նա շրջած
Մի պահ կնայես դու աչքերիս՝
«Բարի երեկո...», – կասես կամաց,
Կպատասխանեմ. «Բարև ձեզ, miss»:

Եվ հոգին իմ չի խայթահարվի,
Չի հուզվի խանդից ու կարոտից,
Ով սիրել է՝ չի սիրահարվի,
Ով այրվել է՝ չի այրվի նորից:

1925

* * *

До свиданья, друг мой, до свиданья.
Милый мой, ты у меня в груди.
Предназначенное расставанье
Обещает встречу впереди.

До свиданья, друг мой, без руки, без слова,
Не грусти и не печаль бровей, -
В этой жизни умирать не ново,
Но и жить, конечно, не новей.

1925

* * *

Մնաս բարով, իմ բարեկամ, բարով մնաս:
Հոգուս մեջ եմ, իմ թանկագին, քեզ փայփայում:
Նախանշված բաժանումը մեր վերահաս
Խոստանում է նոր հանդիպում ապագայում:

Մնաս բարով՝ ձեռք չեմ մեկնում, ձայն չեմ հանում:
Դու մի թախծիր՝ հայացքդ կախ ու խոժոռած:
Ամենին նոր չէ մեռնելն այս աշխարհում,
Սակայն նոր չէ նաև ապրելը, անկասկած:

1925

ВЛАДИМИР НАБОКОВ / ՎԼԱԴԻՄԻՐ ՆԱԲՈՎՈՎ
(1899-1977)

ЖУРАВЛИ

Шумела роща золотая,
Ей море вторило вдали,
И всхлипывали, пролетая,
Кочующие журавли

И в небе томном исчезали,
Всё тише, всё нежней звеня.
Мне два последних рассказали,
Что вспоминаешь ты меня...

1918

ԿՈՌԻՆԿՆԵՐ

Ոսկե պուրակն էր հառաչում,
Եվ ծովն էր ձայն տալիս հեռվից,
Եվ կռունկներն էին կոնչում
Երամներում աղմկալից

Ու երկնքում եթերածին
Անհետանում եթերի պես:
Վերջին երկուսն ինձ ասացին.
«Նա դեռևս հիշում է քեզ...»

1918

* * *

(Евангелие Иакова Еврея, глава 18)

И видел я: стемнели неба своды,
и облака прервали свой полёт,
и времени остановился ход...
Всё замерло. Реки умолкли воды.
Седой туман сошёл на берега,
и, наклонив над влагою рога,
козлы не пили. Стадо на откосах
не двигалось. Пастух, поднявши посох,
оцепенел с простёртою рукой,
взор устремляя ввысь, а над рекой,
над рощей пальм, вершины опустивших,
хоть воздух был бестрепетен и нем,
повисли птицы на крылах застывших.
Всё замерло. Ждал чутко Вифлеем...

И вдруг в листве проснулся чудный ропот,
и стая птиц звенящая взвилась,
и прозвучал копыт весёлый топот,
и водных струй послышался мне шёпот,
и пастуха вдруг песня раздалась!
А вдалеке, развея сумрак серый,
как некий Крест, божественно-светла,
звезда зажглась над вспыхнувшей пещерой,
где в этот миг Мария родила.

1918

* * *

(Հակոբ Երրայեցու Ավետարան, գլուխ 18)

Եվ ես տեսա՝ մթնեց երկնի կամարը,
ամպերն ընդհատեցին թռիչքն իրենց,
Ժամանակի ընթացքը դադարեց...
Գետերը լռեցին: Լռեց աշխարհը:
Պատել էր մուժը առափնյա քերձերը,
ջրի վրա թեքվել էին քարայծերը,
ջուր չէին խմում: Նախիրն էր քարացել
դարալանջին: Հովիվն էր բարձրացրել
իր ձեռնափայտը՝ գավազանը կեռ,
և ապշահար նայում էր դեպի վեր,
իսկ գետից դեն անտառն էր երևում՝
կքվել, անշարժացել էին արմավները,
օդից կառչած թռչունը չէր թևում:
Քար էր կտրել, սպասում էր Բերդեհեմը...

Հանկարծ տերևներում քամին զարթնեց,
և թռչունների բույրը սլացավ,
և սմբակների զարկը բարախեց,
և գետը շնջաց ու կարկաչեց,
և նախրապանի երգը ինձ հասավ:
Ապա հեռվում, մշուշի մեջ թաղված,
իբրև մի Խաչ՝ աստվածային, պայծառ,
աստեղը անձավի վրա շողաց,
ուր այդ պահին Մարիամը մայրացավ:
1918

* * *

Будь со мной прозрачнее и проще:
У меня осталась ты одна.
Дом сожжён и вырублены рощи,
Где моя туманилась весна,

Где берёзы грезили и дятел
По стволу постукивал... В бою
Безысходном друга я утратил,
А потом и родину мою.

И во сне я с призраками реял,
Наяву с блудницами блуждал;
И в горах я вымыслы развеял,
И в морях я песни растерял.

А теперь о прошлом суждено мне
Тосковать у твоего огня.
Будь нежней, будь искреннее. Помни,
Ты одна осталась у меня.

1919

* * *

Իմ հանդեպ շիտակ եղիր ու պարզ՝
Միայն դու ես հետս մնացել:
Տունս է այրվել, հատվել անտառս,
Ուր գարնան օրերս են անցել,

Ուր կեչու բնին էր փայտփորիկը
Թխկացնում... Ռազմաճակատ մեկնած
Ընկերոջս և իմ հայրենիքը
Ես շուտով կորցրի անվերադարձ:

Գիշերվա երազական ժամերս
Անառակ կանանց նվիրեցի,
Լեռներում ցրիվ տվի մտքերս,
Ծովերում երգերս վատնեցի:

Իսկ հիմա ինձ բախտը վիճակեց
Քո օջախի մոտ նստած թախծել:
Իմ հանդեպ բարի եղիր, անկեղծ՝
Միայն դու ես հետս մնացել:
1919

ДОСТОЕВСКИЙ

Тоскуя в мире, как в аду,
Уродлив, судорожно-светел,
В своем пророческом бреде
Он век наш бедственный наметил.

Услыша вопль его ночной,
Подумал Бог: ужель возможно,
Что всё дарованное Мною
Так страшно было бы и сложно?
1919

ԴՈՍՏՈՒՎՍԿԻ

Կյանքում, ասես թե դժոխքում,
Տանջված՝ տգեղ ու լուսավոր,
Նա նախազգաց իր ցնորքում
Տեսավ մեր դարն աղետավոր:

Ու երբ լսեց Տերը հանկարծ
Ճիշդ հիվանդ այդ հանճարի՝
Ասաց. «Մի՞ թե իմ արարածն
Այդքան բարդ է ու սուկալի»:
1919

ՐԱՏՏՐԵԼ

Бывают ночи: только лягу,
В Россию поплывёт кровать,
И вот ведут меня к оврагу,
Ведут к оврагу убивать.

Проснусь, и в темноте, со стула,
Где спички и часы лежат,
В глаза, как пристальное дуло,
Глядит горящий циферблат.

Закрыв руками грудь и шею, –
Вот-вот сейчас пальнёт в меня –
Я взгляда отвести не смею
От круга тусклого огня.

Оцепенелого сознания
Коснётся тиканье часов,
Благополучного изгнания
Я снова чувствую покров.

Но сердце, как бы ты хотело,
Чтоб это вправду было так:
Россия, звёзды, ночь расстрела
И весь в черёмухе овраг.

1927

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺ

Կան գիշերներ՝ հենց որ պառկում եմ,
Կարծես նավում եմ Ռուսաստան,
Եվ գինվորները ինձ տանում են
Ձորափ, ուր պետք է վերջս տան:

Ջարթնում եմ, մթան մեջ իմ ակը
Այրում է աթոռին դրված
Ժամացույցի թվատախտակը՝
Հրազենի փողանցք դարձած:

Փակում եմ կուրծքս ափերով
(Հիմա, հիմա կկրակի...)
Ու սարսափած իմ աչքերով
Նայում լույսի շրջանակին:

Ժամացույցի զարկերակին
Ընդհարվելով գիտակցությանը՝
Գաղտարանն եմ մտնում կրկին
Իմ բարեբախտ տարագրության:

Սակայն սիրտս կուզեր անչափ,
Որ դա իրականում լիներ՝
Մահապատժի գիշեր, ձորափ,
Ռուսաստանի թխենիներ:

1927

ՓՐՄՄՒԼԱ

Տստլտա ռա ստսլ
Բսսաաաա սաաաա.
Սաաաաա սաաաաա,
Սաաաաաա սաաաա.

Տսսաաաա սաաաաա սաաաաա,
Ի սաաաա սաաաա
Վ սաաաաաաաա սաաաա
Տսաաաաաաա սաաաա.

Տսաաաա սաաաաա սաաաաա
Տաաաաաա սաաաաաա,
Քաաաաա սաաաաա
Վ սաաաաաաա սաաաաա,

Մաաա սաաաաաաաաա:
Ոաաաաաա սաաաա,
Վաաաաաա, սաաաաաաաա
Ի սաաաա սաաաաաա

Վ սաաաաաաաաա սաաաաա.
Վ սաաաաաաաաաա Ոաաաա,
Ա սաաաաաա սաաաաա
Տստլտա սաաաա.

1931

ԲԱՆԱՁԵՎ

Անաաաա սաա սաաաաաաաա սա
Ի սաաաաաաա սաաաաա:
Վաաաաաաաա սաաաաաա սա,
Ասաաաաա սա, սաաաա սաաաա:

Տաաաա սաաա սաաաաաաաաա
Տաաաաա սաաաա, սաաաա
Ասաաաաաաաաա սաաաա
Նաաաաաա սաաաաաաաաա:

Բաաաաա սաաաաաաաաաաաա
Քաաաա սաաաաաաաաաաա,
Փաաաաաաաաա սաաաա սաաա
Տաաաաա սաա սաաաաաաա:

Տաա սաաա սաաաաաաաաաաա սա,
Պաաաաա սաաաաա սաաաա,
Վաաաաաա սաա սաաաաաաա սա
Տաաաաա սա սաաաա,

Ասաաա սաաաաաաա սաաաաաա սա,
Տաաաաաա սա սաաաաաաա,
Իսաա սաաաաաա սաաաաաա սա
Նաաաաաաա սա սաաաաաաաա:

1931

КАКОЕ СДЕЛАЛ Я ДУРНОЕ ДЕЛО?

Какое сделал я дурное дело,
И я ли развратитель и злодей?
Я, заставляющий мечтать мир целый
О бедной девочке моей.

О, знаю я, меня боятся люди,
И жгут таких, как я, за волшебство,
И, как от яда в полном изумруде,
Мрут от искусства моего.

Но как забавно, что в конце абзаца,
Корректору и веку вопреки,
Тень русской ветки будет колебаться
На мраморе моей руки.

1959

ԵՍ ԻՆՉ ՎԱՏ ԲԱՆ ԵՄ ԿՍՏԱՐԵԼ
Ես ի՞նչ վատ բան եմ կատարել, ասե՛ք,
Ու մի թե ես հրեջ եմ չարածին,
Որ աշխարհին ստիպել եմ երազել
Խեղճ աղջկաս՝ Լուիսայի մասին:

Օ՛, ես գիտեմ՝ մարդիկ ատում են ինձ,
Ինձպեսներին հանձնում են կրակին,
Ասես զմրուխտի մեջ լցված թույնից՝
Իմ արվեստից մեռնում են այր ու կին:

Սակայն զվարճալի է, որ վերջում՝
Ընդդեմ սրբագրիչի ու մեր դարի,
Դալար ուղեշը ռուսական կէջու
Իմ մարմարե ձեռքին պիտի փարի:

1959

**НИКОЛАЙ ЗАБОЛОЦКИЙ / ՆԻՇՈՒՍԷ
ՉԱԲՈՒՆՅՉԻ
(1903-1958)**

НЕКРАСИВАЯ ДЕВОЧКА

Среди других играющих детей
Она напоминает лягушонка.
Заправлена в трусы худая рубашонка,
Колечки рыжеватые кудрей
Рассыпаны, рот длинен, зубки кривы,
Черты лица остры и некрасивы.
Двум мальчуганам, сверстникам её,
Отцы купили по велосипеду.
Сегодня мальчишки, не торопясь к обеду,
Гоняют по двору, забывши про неё,
Она ж за ними бегают по следу.
Чужая радость так же, как своя,
Томит её и вон из сердца рвётся,
И девочка ликует и смеётся,
Охваченная счастьем бытия.

Ни тени зависти, ни умысла худого
Ещё не знает это существо.
Ей всё на свете так безмерно ново,
Так живо всё, что для иных мертво!
И не хочу я думать, наблюдая,
Что будет день, когда она, рыдая,
Увидит с ужасом, что посреди подруг
Она всего лишь бедная дурнушка!
Мне верить хочется, что сердце не игрушка,
Сломать его едва ли можно вдруг!

Мне верить хочется, что чистый этот пламень,
Который в глубине её горит,
Всю боль свою один переболит
И перетопит самый тяжкий камень!
И пусть черты её нехороши
И нечем ей прельстить воображенье, -
Младенческая грация души
Уже сквозит в любом её движенье.
А если это так, то что есть красота
И почему её обожествляют люди?
Сосуд она, в котором пустота,
Или огонь, мерцающий в сосуде?

1955

ՏԳԵՂ ԱՂՋԻԿԸ

Մանուկների միջև խաղով տարված
Աղջիկ կա, ով նման է գորտուկի:
Կարճ, կիսամաշ շապիկ ունի հագին,
Շիկակարմիր մազերն են գգգգված,
Բերանը մեծ է, ատամները՝ ծուռ,
Տգեղ է դեմքը և անհրապույր:
Երկու տղաներին ընկերակից
Հայրերը հեծանիվ են նվիրել:
Քշում են դեսուդեն առավոտից՝
Մոռացության են աղջկան մատնել:
Իսկ նա ընկել է նրանց հետևից
Եվ ուրիշի ուրախությամբ լցված՝
Սրտապարար խնդում է, ծիծաղում,
Տղաների համար ուրախանում՝
Նրանց երջանկությամբ երջանկացած:

Նախանձությունը, խանդը, չարությունը
Դեռևս անծանոթ են աղջկան:
Նրա համար ամեն ինչ նորություն է
Եվ կենսատատ է, ոչ թե անկենդան:
Չեի կամենա, սակայն կգա մի օր,
Երբ մեծացած աղջիկն արտասվաթոր
Կնկատի՝ կան ընկերուհիներ,
Որոնք իրենից շատ են գեղեցիկ:
Բայց սիրտը սիրտ է, ոչ թե խաղալիք՝
Դժվար է այն միանգամից կոտրել:
Ուզում եմ հավատալ, որ հուրը մաքրաձույլ,
Ճառագելով նրա հոգու խորքից,
Կկազդուրի ու կազատի ցավից,

Կհալեցնի այդ քարը ծանրակուռ:
Թեև նրա դիմագծերն անզեղ են,
Եվ ոչնչով մեզ չեն հրապուրում,
Նրա հոգին պայծառ ու լուսահեղ է
Եվ գեղեցիկ՝ բոլոր շարժումներում:
Բայց ի՞նչ է այդ դեպքում գեղեցկությունը,
Որին աստվածացնում ենք, աղոթում՝
Անո՞թ է այն, որում դատարկություն է,
Թե՞ հուր, որ առկայծում է անոթում:

1955

ПРИЗНАНИЕ

Зацелована, околдована,
С ветром в поле когда-то обвенчана,
Вся ты словно в оковы закована,
Драгоценная моя женщина!

Не весёлая, не печальная,
Словно с тёмного неба сошедшая,
Ты и песнь моя обручальная,
И звезда моя сумашедшая.

Я склонюсь над твоими коленями,
Обниму их с неистовой силою,
И слезами и стихотвореньями
Обожгу тебя, горькую, милую.

Отвори мне лицо полуночное,
Дай войти в эти очи тяжёлые,
В эти чёрные брови восточные,
В эти руки твои полуголые.

Что прибавится – не убавится,
Что не сбудется – позабудется...
Отчего же ты плачешь, красавица?
Или это мне только чудится?

1957

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Համբուրել ենք քեզ, հմայել,
Բաց դաշտում պսակել քամու հետ
Եվ, կարծես, քո հոգին շղթայել,
Օ՛, իմ կին՝ հարազատ, սիրավետ:

Ոչ ուրախ ես դու, ոչ տխրած,
Երկնքից ես, կարծես, իջել վար,
Դու և երգն ես իմ հարսանյաց,
Եվ աստեղը իմ խելագար:

Քո արջև հեզորեն ծնկելով՝
Ես ծնկներդ ամուր կգրկեմ,
Տաղերով իմ և արցունքներով
Քեզ կայրեմ, սիրելիս, կմրկեմ:

Բա՛ց քո դեմքը կեսգիշերյա,
Թող տեսնեմ քո հայացքը սեզ,
Քո հոնքերը արևելյան
Եվ ձեռքերը քո կիսամերկ:

Ինչ եղել է՝ վնաս չի տալիս,
Իսկ չեղածը մնում է չեղած...
Գեղուհի, դու ինչո՞ւ ես լալիս,
Թե՞ դա ինձ պարզապես թվաց:

1957

СЕМЁН КИРСАНОВ / ՄԵՄՅՈՆ ԿԻՐՍԱՆՈՎ
(1906-1972)

СТРОКИ В СКОБКАХ

Жил-был – я.
(Стоит ли об этом?)
Шторм бил в мол.
(Молод был и мил...)
В порт плыл флот.
(С выигрышным билетом
жил-был я...)
Помнится, что жил.

Зной, дождь, гром.
(Мокрые бульвары...)
Ночь. Свет глаз.
(Локон у плеча...)
Шли всю ночь.
(Листья обрывали...)
“Мы”, “ты”, “я”
нежно лепеча.

Знал соль слёз.
(Пустоту постели...)
Ночь без сна.
(Сердце без тепла...)
Гас, как газ,
город опустелый.
(Взгляд без глаз,
окна без стекла...)

Где ж тот снег?
(Как скользили лыжи!)
Где ж тот пляж?
(С золотым песком...)
Где тот лес?
(С шёпотом – “поближе!”)
Где тот дождь?
(“Вместе, босиком!”)

Встань. Сбрось сон.
(Не смотри, не надо...)
Сон не жизнь.
(Снилось и забыл...)
Сон как мох
в древних колоннадах.
(Жил-был я...)
Вспомнилось, что жил.

1968

ՏՈՂԵՐ ՓԱԿԱԳԾԵՐՈՒՄ

Եղել, չեմ եղել:
(Արդյոք արժե՞, որ...)
Ալեկոծված ծով:
(Պատանի էի լավ...)
Տորմ, նավահանգիստ:
(Տոմսով բախտավոր
Եղել, չեմ եղել...)
Եղել եմ, հարկավ:

Տապ, անձրև, ամպրոպ:
(Թաց ծառուղիներ...)
Ցայգ: Աչքերի լույս:
(Խոպոպներ երկար...)
Քայլում էինք մթով:
(Պոկում տերևներ...)
«Մենք», «դու», «ես»
շշնջում իրար:

Արցունքներ աղի:
(Անկողին դատարկ...)
Գիշերներ անքուն:
(Միրտ սառցակալած...)
Գազի պես մարած,
անբնակ քաղաք:
(Աչազուրկ հայացք,
լուսամուտ ջարդած...)

Ո՞ւր կորավ այն ձյունը:
(Դահուկներ սահող...)

Ո՞ւր կորավ լողափը:
(Թավ, ոսկեհատիկ...)
Ո՞ւր կորավ անտառը:
(«Մոտ եկ» սոսափող...)
Ո՞ւր կորավ անձրևը:
(«Միասի՛ն, բոբի՛կ»):

Վե՛ր կաց, ե՛լ քնից:
(Բա՛վ է, մի՛ նայիր...)
Երազը կյանք չէ:
(Տեսար ու անցավ...)
Մամուռ է, բորբոս
հին սյունաշարի:
(Եղել, չեմ եղել...)
Եղել եմ, հարկավ:

ЗЕРКАЛА

Зеркала –
на стене.
Зеркала –
на столе.
У тебя в портмоне,
в антикварном старье.

Не гляди!
Отвернись!
Это мир под ключом.
В блеск гранёных границ
кто вошёл – заключён.

Койка с кучей тряпья,
тронный зал короля –
всё в себя,
всё в себя
занесли зеркала.

Руку
ты подняла,
косу
ты заплела –
навсегда,
навсегда
скрыли их зеркала.

Смотрят два близнеца,
друг за другом следя.
По ночам –
без лица,
помутнев как слюда.

Смутно чувствуют:
дверь,
кресла,
угол стола, –
пустота!
Но не верь:
не пусты зеркала!

Никакой ретушёр
не подменит лица,
кто вошёл –
тот вошёл
жить в стекле без конца.

Жизни
точный двойник,
верно преданный ей,
крепко держит
тайник
наших подлинных дней.

Кто ушёл –
тот ушёл.
Время в раму втекло.
Прячет ключ хорошо
это злое стекло.

Даже взгляд,
и кивок,
и бровей два крыла –
ничего!
Никого
не вернут зеркала!

1969

ՀԱՅԵԼԻՔ

Հայելիք՝
պատերին:
Հայելիք՝
սեղանին:
Հնարժեք իրերի,
պորտմանի մեջ քո հին:

Մի՛ նայիր,
շրջվի՛ր:
Փակ է դուռն աշխարհի:
Ում տարան հայելիք՝
դարձնում են գերի:

Թափթփված անկողին,
թե շքեղ արքունիք՝
ամեն ինչ,
ամենին
խլեցին հայելիք:

Պարզեցիր
ձեռքդ վեր
կամ ծամեր
հյուսեցիր՝
առընդմիջտ,
առհավետ
հայելիք գրանցեցին:

Զուգածին են՝ զույգ-զույգ
հետևում են միմյանց:

Գիշերով՝
դիմագուրկ,
փայլարի պես խամրած:

Ինչ տեսան՝
փեղկ, փականք,
բազկաթոռ,
սեղանիկ,
հափշտակում են
նրանք՝
դատարկ չե՛ն հայելիք:

Դեմքը չի փոխարկի
ոչ մի դիմահարդար,
ում տարավ
ապակին՝
կպահի մշտաբար:

Լինելով
այս կյանքի
երկվորյակն իսկական՝
կարծրացավ
ապակին
ու դարձավ գաղտնարան:

Գնացողը
գնաց:
Ժամանակն է անցնում:
Ապակին չարացած
բանալին է թաքցնում:

Ոչ հայացք

    շեշտակի,
նչ աչքունք, նայելիք՝
նչ մի բան,
    նչ մեկին
չեն զիջի հայելիք:

1969

СОН ВО СНЕ

1

Кричал я всю ночь.
Никто не услышал,
никто не пришёл.
И я умер.

2

Я умер.
Никто не услышал,
никто не пришёл.
И кричал я всю ночь.

3

“Я умер!” –
кричал я всю ночь.
Никто не услышал,
никто не пришёл...

1969

ԵՐԱԶ ԵՐԱԶՈՒՄ

1

Կանչեցի ողջ գիշեր:
Ինձ ոչ ոք չլսեց,
Ինձ ոչ ոք մոտ չեկավ:
Ես մեռա:

2

Ես մեռա:
Ինձ ոչ ոք չլսեց,
Ինձ ոչ ոք մոտ չեկավ:
Կանչեցի ողջ գիշեր:

3

«Ես մեռա՛» –
Կանչեցի ողջ գիշեր:
Ինձ ոչ ոք չլսեց,
Ինձ ոչ ոք մոտ չեկավ...
1969

* * *

Я ищу прозрачности,
а не призрачности,
я ищу признательности,
а не признанности.

1970

* * *

Ես փնտրում եմ պարզություն,
ոչ թե ցնորանք,
Ես փնտրում եմ գոհություն,
ոչ թե գովասանք:

1970

СМЕРТЬ ЛОСЯ

Поражённый пулей,
разбросал свой мозг лось.
Смотрит на тропу ель,
сердце с кровью смёрзлось.

Будто брат умолк твой,
жжёт слезами жалость.
Плача мордой мёртвой,
на снегу лежал лось.

Водкой бы забыться,
лечь бы и проспаться!
Спусковой скобы сталь
прикипела к пальцам.

Нелегко в беде лгать.
Воздух тих и снег тих.
Братцы, что ж нам делать?
Как прожить без смерти?

Ель молчит, но ей ли
разгадать мой возглас?
На снегу у ели
разбросал свой мозг лось.

1971

ԵՂՆԱՐԻ ՄԱՀԸ

Գնդակով խոցված
եղնարի ուղեղ:
Միրտ արնակալած,
ձյունապատ եղև:

Կարծես իմ եղբորն եմ
կորցրել բարի:
Թաց, արտասավաթոր է
դունչը եղնարի:

Հրացանի պողպատն է
Կպչել մատներինս:
Օղով լի գավաթ է
պահանջում հոգինս:

Չեմ կարող ստել:
Լուռ են օդն ու ձյունը:
Ո՞նց մահից փրկվել,
ո՞րն է փրկությունը:

Ձայնս հորդազեղ է,
եղևնին՝ պապանձ:
Եղնարի ուղեղն է
ձյան վրա ցրված:

1971

* * *

Смерти больше нет.
Смерти больше нет.
Больше нет.
Больше нет.
Нет. Нет.
Нет.

Смерти больше нет.
Есть рассветный воздух.
Узкая заря.
Есть роса на розах.
Струйки янтаря
на коре сосновой.
Камень на песке.
Есть начало новой
клетки в лепестке.
Смерти больше нет.

Смерти больше нет.
Будет жарким полдень,
сено – чтоб уснуть.
Солнцем будет пройден
половинный путь.
Будет из волокон
скручен узелок, –
лопнет белый кокон,
вспыхнет василёк.
Смерти больше нет.

Смерти больше нет!
Родился кузнечик
пять минут назад –

странный человечек,
зелен и носат;
у него, как зуммер,
песенка своя,
оттого что я
пять минут как умер...
Смерти больше нет!

Смерти больше нет!
Больше нет!
Нет!

1972

* * *

Արդեն մահ չկա:

Արդեն մահ չկա:

Մահ չկա:

Մահ չկա:

Չկա:

Չկա:

Արդեն մահ չկա:

Կա արևացայտ:

Արշալույս, եթեր:

Շաղաթաթախ վարդ:

Մաթագույն շիթեր

սոճու կեղևին:

Ավազի մեջ՝ խիճ:

Թեր ու տերևի

գոյացող բջիջ:

Արդեն մահ չկա:

Արդեն մահ չկա:

Ցերեկվա տապին

խոտերում քնած՝

ինձ կայրի արփին

ճամփի կեսն անցած:

Կմանվի կծիկ

բուսաթելերից,

դուրս կգա ծաղիկ

բողբոջի միջից:

Արդեն մահ չկա:

Արդեն մահ չկա՛:

Հինգ բույե առաջ

ծնվեց մի ծղրիդ,

մի մարդուկ կանաչ՝

գեշ ու մեծաքիթ:

Իր ձայնով տհաճ

ծղրտում է նա,

քանզի ես մեռա

հինգ բույե առաջ...

Արդեն մահ չկա՛:

Արդեն մահ չկա՛:

Մահ չկա՛:

Չկա՛:

1972

АРСЕНИЙ ТАРКОВСКИЙ / ԱՐՍԵՆԻ
ՏԱՐԿՈՎՍԿԻ
(1907-1989)

* * *

Если б, как прежде, я был горделив,
Я бы оставил тебе навсегда
Всё, с чем расстаться нельзя ни за что,
Всё, с чем возиться не стоит труда, –
Надвое царство моё разделив.

Я бы сказал:

– Ты уносишь с собой
Сто обещаний, сто праздников, сто
Слов. Это можешь с собой унести.

Мне остаётся холодный рассвет,
Сто запоздалых трамваев и сто
Капель дождя на трамвайном пути,
Сто переулков, сто улиц и сто
Капель дождя, побежавших вослед.

1934

* * *

Թե առաջվա պէս լինէի սնապարծ,
Քեզ կթողնէի հավիտենաբար
Այն, ինչի հետ ես կապված եմ ամուր,
Այն, ինչը գին չունի ինձ համար՝
Արքայությունս երկու կէս արած:

Այդժամ կասէի.

– Դու տանում ես քեզ հետ
Հարյուր խոստումներ, հանդեսներ հարյուր
Եվ խոսքեր, որոնք կարող ես տանել:

Իսկ ինձ մնում է մի ցուրտ լուսաբաց,
Հարյուր ուշացած տրամվայներ, հարյուր
Գծերին թափվող անձրևի շիթեր,
Հարյուր նրբանցքներ, փողոցներ հարյուր,
Անձրևի շիթեր՝ իրար հաջորդած:

1934

ПОРТРЕТ

Никого со мною нет.
На стене висит портрет.

По слепым глазам старухи
Ходят мухи, мухи, мухи.

Хорошо ли, – говорю, –
Под стеклом, в твоём раю?

По щеке сползает муха,
Отвечает мне старуха:

– А тебе в твоём дому
Хорошо ли одному?

1937

ԴԻՄԱՆԿԱՐ

Ես մենակ եմ: Իմ դիմաց
Դիմանկար է կախված:

Պատավի խամրած աչքեր,
Վրայով քայլող ճանճեր:

Հարցնում եմ՝ լա՞վ ես զգում
Ապակու տակ, դրախտում:

Ցած է սողում ճանճն այտից,
Հարց է տալիս պատավն ինձ.

– Իսկ քո տան մեջ անբնակ
Դու քեզ լա՞վ ես զգում մենակ:

1937

НОЧНОЙ ДОЖДЬ

То были капли дождевые,
Летящие из света в тень.
По воле случая впервые
Мы встретились в ненастный день.

И только радуги в тумане
Вокруг неярких фонарей
Поведали тебе заране
О близости любви моей,

О том, что лето миновало,
Что жизнь тревожна и светла,
И как ты ни жила, но мало,
Так мало на земле жила.

Как слёзы, капли дождевые
Светились на лице твоём,
А я ещё не знал, какие
Безумства мы переживём.

Я голос твой далёкий слышу,
Друг другу нам нельзя помочь,
И дождь всю ночь стучит о крышу,
Как и тогда стучал всю ночь.

1943

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ԱՆՁՐԵՎ

Շաղն էր բարակ, շեղ շիթերով
Մղվում լույսից դեպի խավար:
Հանդիպեցինք ամպած օրով
Մենք մեկմեկու պատահաբար:

Լապտերների շողքն էր նվազ
Ծիածանվում մեզ-մշուշում
Եվ նախապես իմ վերահաս
Միրո մասին էր քեզ հուշում:

Հուշում էր, որ անցավ ամառը,
Որ կյանքում կա և խինդ, և լաց,
Որ դու ջահել ես, կյանքի դառը
Պտուղը դեռ չճաշակած:

Փայլում էր շաղն ու երեսիդ
Արցունքների նման հոսում,
Ինձ դեռ հայտնի չէր՝ ինչպիսի
Խենթություններ են մեզ սպասում:

Հեովից է ձայնը քո գալիս,
Եվ ոչ ոք չի փրկելու մեզ,
Անձրևն է տանիքում լալիս՝
Այն անմոռաց գիշերվա պես:

1943

ДОЖДЬ В ТБИЛИСИ

Мне твой город нерусский
Всё ещё незнаком, –
Клён под мелким дождём,
Переулок твой узкий,

Под холодным дождём
Слишком яркие фары,
Бесприютные пары
В переулке твоём,

По крутым тротуарам
Бесконечный подъём.
Затерялся твой дом
В этом городе старом.

Бесконечный подъём,
Бесконечные спуски,
Разговор не по-русски
У меня за плечом.

Сеет дождь из тумана,
Капли падают с крыш.
Ты, наверное, спишь,
В белом спишь, Кетевана?

В переулке твоём
В этот час непогожий
Я – случайный прохожий
Под холодным дождём,

В этот час непогожий,
В час, покорный судьбе,
На тоску по тебе
Чем-то страшно похожий.

1945

ԱՆՁՐԵՎ ԹԲԻԼԻՍԻՈՒՄ

Քաղաքին քո օտար
Դեռ ծանոթ չեմ կարգին՝
Թույլ անձրև, թխկենի,
Նեղ փողոցը քո տան,

Սառնապաղ շաղի տակ
Շիկացած, թեժ լամպեր,
Միրահար խենթ գույգեր
Փողոցում քո դատարկ,

Մայթերով թեք ու շեղ
Անընդհատ դարիվեր:
Քո տան տեղն է կորել
Քաղաքում հնաշեն:

Դարիվեր անհատնում,
Անընդմեջ դարիվար,
Ինձ օտար բան ու բառ
Թիկունքիս հետևում:

Մառախուղ, թոն ու թաց,
Տանիքներն են կաթում:
Դեռ անքուն էս, արթուն՝ն,
Քեթևան, թե՛ քնած:

Փողոցում քո դատարկ
Այս ժամին միգամած
Ես անցվոր եմ օտար՝
Անձրևից թրջված,

Այս ժամին միգամած,
Կույր բախտին հնազանդ
Ու սաստիկ հարազատ
Իմ հոգուն կարոտած:

1945

* * *

Я боюсь, что слишком поздно
Стало снится счастье мне.
Я боюсь, что слишком поздно
Потянулся я к беззвёздной
И чужой твоей стране.

Мне-то ведомо какою –
Ночью тёмной, без огня,
Мне-то ведомо, какою
Неспокойной, молодою
Ты бываешь без меня.

Я-то знаю, как другие,
В поздний час моей тоски,
Я-то знаю, как другие
Смотрят в эти роковые,
Слишком тёмные зрачки.

И в моей ночи ревнивой
Каблучки твои стучат,
И в моей ночи ревнивой
Над тобою дышит диво –
Первых оттепелей чад.

Был и я когда-то молод.
Ты пришла из тех ночей.
Был и я когда-то молод,
Мне понятен душный холод,
Вешний лёд в крови твоей.

1947

* * *

Վախենամ թե ուշ է բախտը
Երագում ինձ ժպտացել:
Վախենամ թե ուշ է բախտը
Ինձ առել, բերել անաստղ
Քո երկիրն օտարացել:

Հո գիտեմ, որ դու փոխվում ես
Գիշերով խավարածին,
Հո գիտեմ, որ դու փոխվում ես՝
Կրքոտում, ջահելանում ես,
Երբ մնում ես առանց ինձ:

Հո գիտեմ, որ մեկ ուրիշն է
Ուշ ժամին իմ անձկության,
Հո գիտեմ, որ մեկ ուրիշն է
Հայացքով շոյում թավիշը
Աչքերիդ հոգեկործան:

Գիշերվա մեջ՝ ին ու խանդոտ,
Կրունկներիդ ձայնն է հնչում,
Գիշերվա մեջ՝ ին ու խանդոտ,
Քեզնից վերև գարնանամոտ
Երկնահրաշ հալքն է շնչում:

Ես էլ քեզ պես ժիր էի, առույգ:
Գիշերներից եկար դու այն:
Ես էլ քեզ պես ժիր էի, առույգ,
Ինձ ծանոթ է ցուրտը հեղձուկ,
Գարնան պաղը քո տաք արյան:

1947

* * *

Вечерний, сизокрылый,
Благословенный свет!
Я словно из могилы
Смотрю тебе вослед.

Благодарю за каждый
Глоток воды живой,
В часы последней жажды
Подаренный тобой.

За каждое движенье
Твоих прохладных рук,
За то, что утешенья
Не нахожу вокруг.

За то, что ты надежды
Уводишь, уходя,
И ткань твоей одежды
Из ветра и дождя.

1958

* * *

Թխակապույտ անբիծ,
Պայծառ իրիկնադեմ:
Կարծես գերեզմանից
Քեզ նայելիս լինեմ:

Ես գոհ եմ քաղցրահամ
Ջրի ամեն կումից,
Որով վերջին անգամ
Դու հագեցնում ես ինձ:

Ես գոհ եմ գովաշունչ
Ձեռքիդ շարժումներից,
Ուրախ եմ, որ իմ շուրջ
Չկա արտասովակից:

Ես գոհ եմ, որ հույսերն ես
Վանում դու ինձանից
Եվ զգեստդ, որ հյուսել ես
Քամուց ու անձրևից:

1958

* * *

Пускай меня простит Винсент Ван-Гог
За то, что я помочь ему не мог,

За то, что я травы ему под ноги
Не постелил на выжженной дороге,

За то, что я не развязал шнурков
Его крестьянских пыльных башмаков,

За то, что в зной не дал ему напиться,
Не помешал в больнице застрелиться.

Стою себе, а надо мной навис
Закрученный, как пламя, кипарис,

Лимонный крон и тёмно-голубое, –
Без них не стал бы я самим собою;

Унизил бы я собственную речь,
Когда б чужую ношу сбросил с плеч.

А эта грубость ангела, с какою
Он свой мазок роднит с моей строкою,

Ведёт и вас через его зрачок
Туда, где дышит звёздами Ван-Гог.

1958

* * *

Թող նվաստիս ների Վինսենտ Վան Գոգը,
Որ չօգնեցի նրան, երբ նա անօգ էր,

Որ ոտքի տակ, ճանապարհին քարոտ
Չփռեցի փափուկ դալարախոտ,

Չարձակեցի կոշիկների կապերը,
Չմաքրեցի փոշոտ հողաթափերը,

Որ մի կում ջուր նրան չտվեցի,
Որ ինքնասպան լինել թույլատրեցի:

Կանգնած եմ ինձ համար, իսկ վերևում
Բոցազալար նոճին է երերում,

Մուգ երկնագույնը և դեղինը բաց՝
Չէի կայանա երբեք առանց դրանց:

Ես ինքս իմ տողերը կանարգեի,
Եթե ուրիշի բեռը չկրեի:

Նրա արվեստը հարազատ է ինձ՝
Կոպիտ է, բայց ազնիվ ու կարեկից,

Չգում է մեր հայացքը ու հոգին
Աստեղազարդ երկինքը Վան Գոգի:

1958

КОМИТАС

Ничего душа не хочет
И, не открывая глаз,
В небо смотрит и бормочет,
Как безумный Комитас.

Медленно идут светила
По спирали в вышине,
Будто их заговорила
Сила, спящая во мне.

Вся в крови моя рубаха,
Потому что и меня
Обдувает ветром страха
Стародавняя резня.

И опять Айя-Софии
Камень ходит подо мной
И земля ступни босые
Обжигает мне золой.

Лазарь вышел из гробницы,
А ему и дела нет,
Что летит в его глазницы
Белый яблоневого цвет.

До утра в гортани воздух
Шелушится, как слюда,
И стоит в багровых звездах
Кривда Страшного суда.

1959

ԿՈՄԻՏԱՍ

Հոգիս ոչինչ չի պահանջում՝
Փակ աչքերը երկինք հառած
Մրմնջում է ու բարբաջում
Կոմիտասի պես ցնորված:

Լուսատուներն են դանդաղ
Երկնքի մեջ գալարվում,
Կարծես հոգուս քնաշաղ
Ուժերին են ենթարկվում:

Արյունով է թաթախված
Իմ շապիկը, քանզի ինձ
Կոտորածները անցած
Ահահարում են նորից:

Սուրբ Սոֆիայի քարերն են
Երերում ոտքերիս տակ,
Եվ իմ մերկ ոտնաթաթերն է
Այրոտում անթեղը տաք:

Ղազարոսը գերեզմանից
Ելավ՝ աչքը չթարթեց,
Երբ քարայրի մուտք խավարից
Լույսի ծովում հայտնվեց:

Օղը փխուր փայլարի պես
Խեղդում է ինձ անդադար,
Ու շիկնել են աստղերը վես
Ահեղ դատից անարդար:

1959

* * *

Вот и лето прошло,
Словно и не бывало.
На пригреве тепло.
Только этого мало.

Всё, что сбыться могло,
Мне, как лист пятипалый,
Прямо в руки легло.
Только этого мало.

Понапрасну ни зло,
Ни добро не пропало,
Всё горело светло.
Только этого мало.

Жизнь брала под крыло,
Берегла и спасала.
Мне и вправду везло.
Только этого мало.

Листьев не обожгло,
Веток не обломало...
День промыт, как стекло.
Только этого мало.

1967

* * *

Կարճատև էր ամառը,
Աննկատ այն անցավ:
Արեգակը դեռ վառ է:
Բայց դա քիչ է, հարկավ:

Հնգամատ թերի պես
Ափերիս մեջ ընկավ
Լինելիքը, կարծես:
Բայց դա քիչ է, հարկավ:

Ոչ բարի, ոչ չար գործը
Անտեղի չկորավ,
Լուսավոր էր այդ բոցը:
Բայց դա քիչ է, հարկավ:

Թևի տակ էր առնում
Կյանքը ինձ սրտացավ:
Բախտս շատ էր բերում:
Բայց դա քիչ է, հարկավ:

Չեն այրվել ոչ սաղարթը,
Ոչ ճյուղերը բնավ...
Օրը ջինջ, անաղարտ է:
Բայց դա քիչ է, հարկավ:

1967

АЛЕКСАНДР ТВАРДОВСКИЙ / ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ
ՏՎԱՐԴՈՎՍԿԻ
(1910-1971)

* * *

Я знаю, никакой моей вины
В том, что другие не пришли с войны,
В том, что они – кто старше, кто моложе –
Остались там, и не о том же речь,
Что я их мог, но не сумел сберечь, –
Речь не о том, но всё же, всё же, всё же...

1966

* * *

Գիտեմ՝ անմեղ եմ ես, անհանցակից,
Որ հետ դարձա դաժան պատերազմից,
Մինչդեռ իմ ընկերները մարտական
Զոհ գնացին՝ ընդմիջտ, անվերադարձ,
Ես ի՞նչ անեի, ինչպե՞ս փրկեի նրանց,
Անմեղ եմ ես, սակայն, սակայն, սակայն...

1966

КОНСТАНТИН СИМОНОВ / ԿՈՆՍՏԱՆՏԻՆ
ՄԻՄՈՆՈՎ
(1915-1979)

ЖДИ МЕНЯ

Жди меня, и я вернусь,
Только очень жди.
Жди, когда наводят грусть
Жёлтые дожди,
Жди, когда снега метут,
Жди, когда жара,
Жди, когда других не ждут,
Позабыв вчера.
Жди, когда из дальних мест
Писем не придёт,
Жди, когда уж надоест
Всем, кто вместе ждёт.

Жди меня, и я вернусь,
Не желай добра
Всем, кто знает наизусть,
Что забыть пора.
Пусть поверят сын и мать
В то, что нет меня.
Пусть друзья устанут ждать,
Сядут у огня,
Выпьют горькое вино
На помин души...
Жди. И с ними заодно
Выпить не спеши.

Жди меня, и я вернусь,
Всем смертям назло.
Кто не ждал меня, тот пусть
Скажет – повезло!
Не понять неждавшим, им,
Как среди огня
Ожиданием своим
Ты спасла меня.
Как я выжил, будем знать
Только мы с тобой, –
Просто ты умела ждать,
Как никто другой.

1941

ԻՆՁ ՍՊԱՍԻՐ

Ինձ սպասիր, և ես կգամ,
Բայց երկար սպասիր:
Ինձ սպասիր, եթե անգամ
Միրտոյ արտասվի:
Սպասիր ձմռան խոլ բքին
Եվ ամռանը շոգ,
Սպասիր, երբ էլ ոչ մեկին
Չի սպասում ոչ ոք:
Սպասիր, թեկուզ այսուհետ
Նամակներ չգան,
Սպասիր, թեպետև քեզ հետ
Էլ սպասող չկա:

Ինձ սպասիր, և ես կգամ,
Մի լսիր նրանց՝
Հուսահատ ու թուլակամ,
Հոռետես մարդկանց:
Նույնիսկ երբ քեզ ցավակցեն
Մայրս ու տղաս,
Ընկերներս բարձրացնեն
Մի-մի հոգեթաս,
Նստեն շուրջը կրակի՝
Լուռ ու տխրամած,
Դու սպասիր ինձ, մի շտապիր
Միանալ նրանց:

Ես կգամ, դու ինձ սպասիր
Ինչ էլ որ լինի,
Ով ինձ չի սպասել, կասի.

«Ա՛յ թե բախտ ունի»:
Չի հասկանա նա երբեք
Ինչպիսի գնով
Կարողացար դու փրկել
Ինձ քո սպասումով:
Միայն մենք գիտենք, թե ողջ
Ոնց ես մնացի՝
Ոչ որ չկար ինձ սպասող,
Քեզանից բացի:

1941

УБЕЙ ЕГО!

Если дорог тебе твой дом,
Где ты русским выкормлен был,
Под бревенчатым потолком,
Где ты, в люльке качаясь, плыл;
Если дороги в доме том
Тебе стены, печь и углы,
Дедом, прадедом и отцом
В нём исхоженные полы;
Если мил тебе бедный сад
С майским цветом, с жужжаньем пчёл
И под липой сто лет назад
В землю вкопанный дедом стол;
Если ты не хочешь, чтоб пол
В твоём доме фашист топтал,
Чтоб он сел за дедовский стол
И деревья в саду сломал...

Если мать тебе дорога –
Тебя выкормившая грудь,
Где давно уже нет молока,
Только можно щекой прильнуть;
Если вынести нету сил,
Чтоб фашист, к ней постоем став,
По щекам морщинистым бил,
Косы на руку намотав;
Чтобы те же руки её,
Что несли тебя в колыбель,
Мыли гаду его бельё
И стелили ему постель...

Если ты отца не забыл,
Что качал тебя на руках,

Что хорошим солдатом был
И пропал в карпатских снегах,
Что погиб за Волгу, за Дон,
За отчизны твоей судьбу;
Если ты не хочешь, чтоб он
Перевертывался в гробу,
Чтоб солдатский портрет в крестах
Взял фашист и на пол сорвал
И у матери на глазах
На лицо ему наступал...

Если ты не хочешь отдать
Ту, с которой вдвоём ходил,
Ту, что долго поцеловать
Ты не смел, – так её любил, –
Чтоб фашисты её живьём
Взяли силой, зажав в углу,
И распяли её втроём,
Обнажённую, на полу;
Чтоб досталось трём этим псам
В стонах, в ненависти, в крови
Всё, что свято берёг ты сам
Всею силой мужской любви...

Если ты фашисту с ружьём
Не желаешь навек отдать
Дом, где жил ты, жену и мать,
Всё, что родиной мы зовём, –
Знай: никто её не спасёт,
Если ты её не спасёшь;
Знай: никто его не убьёт,
Если ты его не убьёшь.
И пока его не убил,

Ты молчи о своей любви,
Край, где рос ты, и дом, где жил,
Своей родиной не зови.
Пусть фашиста убил твой брат,
Пусть фашиста убил сосед, —
Это брат и сосед твой мстят,
А тебе оправданья нет.
За чужой спиной не сидят,
Из чужой винтовки не мстят.
Раз фашиста убил твой брат, –
Это он, а не ты солдат.

Так убей фашиста, чтоб он,
А не ты на земле лежал,
Не в твоём доме чтобы стон,
А в его по мёртвым стоял.
Так хотел он, его вина, –
Пусть горит его дом, а не твой,
И пускай не твоя жена,
А его пусть будет вдовой.
Пусть исплечется не твоя,
А его родившая мать,
Не твоя, а его семья
Понапрасну пусть будет ждать.
Так убей же хоть одного!
Так убей же его скорей!
Сколько раз увидишь его,
Столько раз его и убей!

ՄՊԱՆԻՐ ՆՐԱՆ

Եթե թանկ է, իրոք, քեզ համար
Տունը քո, ուր քեզ ռուսն է սնել,
Եվ տանիքն այն գերանաշար,
Որի տակ քեզ օրոր են ասել,
Եթե թանկ են ու մոտ են սրտիդ
Տան պատերը, օջախը կավե,
Հատակները, որոնք պապերիդ
Ոտքի տակ են դեռևս ճոճվել,
Թե այգին ես սիրում ձեր ծաղկած,
Ուր մեղուն է դգգում կենսատենչ,
Ծառի տակ այն սեղանը ճկված,
Որ քո պապն է խրել հողի մեջ,
Եթե չես ուզում, որ թշնամին
Հատակները քո տան կոխոտի,
Նստի շուրջը պապիդ սեղանի
Ու ծառերը այգում ջարդոտի...

Եթե սեր ունես մորդ հանդեպ,
Ով ծնել ու քեզ կուրծք է տվել,
Որ վաղուց ցամաքել է արդեն,
Բայց որին դու հաճախ ես փարվել,
Եթե չես կարող դիմանալ,
Որ ֆաշիստը, իբրև տանուտեր,
Քո ծեր մորն ապտակի, բռնանա,
Ծամերից քաշքշի ալեհեր,
Որ ձեռքերը քնքուշ, մայրական,
Որոնք քեզ օրորոց են դրել,
Սողունի տակաշորը լվան,
Տեղաշորը նրա հարդարեն...

Թե քո հորը դեռ չես մոռացել՝
Քեզ ձեռքի վրա օրորած,
Որը լավ զինվոր է եղել՝
Կարպատյան ձևերում կորած,
Ով գոհվել է Դոնի, Վոլգայի,
Հայրենի մեր երկրի համար,
Եթե չես ուզում, որ նա իր
Դագադում շրջվի շանթահար,
Որ նկարը հերոս զինվորի
Մայրիկիդ աչքերի առաջ
Չպոկի պատից, տրորի,
Ոտի տակ տա ֆաշիստը գաճաճ...

Թե մատնել չես ուզում դու նրան,
Որի հետ երկուսով եք քայլել,
Ում սիրել ու պաշտել ես այնքան,
Որ համբույր անգամ չես քաղել,
Եթե չես ուզում, որ նրան
Երեքով հատակին խաչեն,
Բռնությանը մարմնին տիրանան,
Անպատվեն նրան ու տանջեն,
Որ ցավի, նողկանքի, արյան մեջ
Այդ երեք շներին չհասնի
Այն ամենը, ինչ սերը անշեջ
Պահպանել է սրտում քո ազնիվ...

Թե զինված ֆաշիստին չես ուզում
Տրամադրել մշտապես, առհավետ
Տունդ, մորդ, կնոջդ ջահել՝

Այն, ինչին հայրենիք են ասում,
Իմացիր, որ ոչ ոք չի փրկի,
Եթե դու նրան չփրկես,
Իմացիր, որ ոչ ոք չի սպանի
Ֆաշիստին, եթե դու չսպանես:
Ու քանի դեռ նրան չես սպանել՝
Քո սիրո մասին դու լռիր,
Հողն ու ջուրը, որ քեզ են սնել,
Հայրենիքդ մի անվանիր:
Թող եղբայրդ նրան սպանի,
Թող սպանի նրան դրացիդ՝
Դա նրանց վրեժն է, դու մի
Ուրիշի վրեժով գոհացիր:
Ուրիշի թիկունքում չեն նստում,
Ուրիշի զենքով չեն հաղթում:
Թե եղբայրդ է վրեժ առնում,
Ապա նա է զինվոր դառնում:

Դե, սպանիր ֆաշիստին արնախում,
Թող գետնին քո տեղակ նա ընկնի,
Ոչ թե քո, այլ նրա օջախում
Թող լսվեն հառաչներ ողբալի:
Մեղքն իրենն է, թող ինքը զղջա,
Քո տան տեղ թող իրենը այրվի,
Քո կնոջ փոխարեն թող նրա
Ջահել կինը դառնա այրի:
Թող ողբա, արտասվի ոչ թե քո,
Այլ նրան ծնած մայրը անքուն,
Եվ նրա ընտանիքը թող
Սպասումով ապրի ապարդյուն:

Դե, ուրեմն, սպանի՛ր գեթ մեկին:
Դե, ուրեմն, սպանի՛ր անվարան:
Ու որքան նա աչքովդ ընկնի,
Դու այդքան էլ սպանի՛ր նրան:

1942

ПАВЕЛ КОГАН / ՊԱՎԵԼ ԿՈԳԱՆ
(1918-1942)

ГРОЗА

Косым, стремительным углом
И ветром, режущим глаза,
Переломившейся ветлой
На землю падала гроза.
И, громом возвестив весну,
Она звенела по траве,
С размаху вышибая дверь
В стремительность и крутизну.
И вниз. К обрыву. Под уклон.
К воде. К беседке из надежд,
Где столько вымокло одежд,
Надежд и песен утекло.
Далёко, может быть, в края,
Где девушка живёт моя.
Но, сосен мирные ряды
Высокой силой раскачав,
Вдруг задохнулась и в кусты
Упала выводком галчат.
И люди вышли из квартир,
Устало высохла трава.
И снова тишь. И снова мир.
Как равнодушие, как овал.

Я с детства не любил овал!
Я с детства угол рисовал!

1936

ԱՄՊՐՈՊ

Շեղ անկյան տակ շանթապաց,
Ձայնակցելով կտրուկ հողմին,
Ուռենու պես կացնահարված,
Ամպրոպն էր տապալվում հողին:
Որոտի հետ գարուն բերած՝
Նա զրնգում էր խոտերում
Եվ դուռն էր տեղահան անում,
Ապա թափով նետվում էր ցած:
Ներքև: Դեպի ջրերը պաղ:
Տնակի տակ, որտեղ թրջել է
Անձրևը մեզ, ուր որ հնչել են
Երգերը մեր սիրաշաղախ:
Դեպի մշուշապատ հեռուն՝
Իմ գեղուհու մոտ սիրասուն:
Սակայն սոճիներին խաղաղ
Ամբողջ ուժով տատանելով՝
Ամպրոպը ուժասպառ եղավ,
Թփերի մեջ դադարելով:
Եվ տներից մարդիկ ելան,
Խոտերը չորացան նորից:
Կրկին անդորր տիրեց՝ անկամ,
Օվալի պես անկարեկից:

Մանկուց օվալը չեմ սիրել,
Մանկուց անկյուն եմ նկարել:

1936

ТИГР В ЗООПАРКЕ

Ромбическая лепка мускула
И бронза – дьявол или идол,
И глаза острого и узкого
Неповторимая обида.
Древней Китая или Греции,
Древней искусства и эротики,
Такая бешеная грация
В неповторимом повороте.
Когда, сопя и чертыхаясь,
Бог тварей в мир пустил бездонный,
Он сам создал себя из хаоса,
Минуя божии ладони.
Но человек – создание божие –
Пустое отражение бога
Свалил на землю и стреножил,
Рукой уверенно потрогал.
Какой вольнолюбивой яростью
Его бросает в стены ящика,
Как никнет он, как жалко старится
При виде сторожа кормящего,
Как в нем неповторимо спаяны
Густая ярость с примирённостью.
Он, низведённый и охаянный,
Но бог по древней одарённости.
Мы вышли. Вечер был соломенный,
Ты шёл уверенным прохожим,
Но было что-то в жесте сломанном
На тигра пленного похожим.

1939

ՎԱԳՐԸ ԳԱԶԱՆԱՆՈՑՈՒՄ

Շեղանկյունով ծեփված մկանք
Եվ բրոնզ՝ կամ կուռք է, կամ էլ դև,
Անկրկնելի վիրավորանք
Սուր աչքերում՝ անձուկ ու նեղ:
Չինաստանից, Հունաստանից
Եվ ցանկասեր արվեստից հին՝
Այնքա՛ն նազանք կա կատաղի
Շրջադարձի մեջ անկրկին:
Երբ քթի տակ փնթփնթալով՝
Մեզ լույս աշխարհի բերեց մեր Տերը,
Նա քառսից գոյանալով՝
Չընկավ Տիրոջ ճարտար ափերը:
Բայց մարդը, հենց որ արարվեց,
Աստծո դատարկ արտացոլմանը
Գետնին զցեց, ոտնակապեց
Ու ենթարկեց ձեռքին իր ծանր:
Ազատատենչ ի՛նչ զայրույթով է
Ցնցում նա ճաղապատ վանդակը,
Որքա՛ն խոնարհ և անվրդով է,
Երբ մոտն է կերակրող պահակը:
Ուրույն են նրանում ձուլված
Կատաղությունն ու հեզությունը,
Թեև նվաստ է, անարգված՝
Աստվածային է էությունը:
Ելանք: Դեղին էր երեկոն:
Վստահ էր քայլը, անվարան,
Բայց կար շարժումների մեջ քո
Գերված վագրից ինչ-որ մի բան:

1939

МИХАИЛ КУЛЬЧИЦКИЙ / ՄԻԽԱՅԻԼ
ԿՈՒԼՉԻՑԿԻ
(1919-1943)

ХЛЕБНИКОВ В 1921 ГОДУ

В глубине Украины,
На заброшенной станции,
Потерявшей название от немецкого снаряда,
Возле умершей матери – чёрной и длинной –
Окоченевала девочка
У колючей ограды.

В привокзальном сквере лежали трупы;
Она ела веточки и цветы,
И в глазах её, тоненьких и глупых,
Возник бродяга из темноты.

В золу от костра,
Розовую, даже голубую,
Где сдваивались красные червячки,
Из серой тюремной наволочки
Он вытряхнул бумагу охапку тугую.

А когда девочка прижалась
К овалу
Тёплого света
И начала спать,
Человек ушёл – привычно устало,
А огонь стихи начал листать.

Но он, просвистанный, словно пулями роша,
Белыми посаженный в сумасшедший дом,

Сжигал
Свои
Марсианские
Очи,
Как сжег для ребёнка свой лучший том.

Зрачки запавшие.
Так медведи
В берлогу вжимаются до поры,
Чтобы затравленными
Напоследок
Пойти на рогатины и топоры.

Как своего достоинства версию,
Смешок мещанский
Он взглядом ловил,
Одетый в мешок
С тремя отверстиями:
Для прозрачных рук и для головы.

Его лицо, как бы кубистом высеченное:
Углы косые скул,
Глаза насквозь,
Темь
Наполняла вмятины,
Под крышею волос
Излучалась мысль в года двухтысячные.

Бездомная,
бесхлебная,
бесплодная
Судьба
(Поскольку рецензентам верить) –

Вот
Эти строчки,
Что обменяны на голод,
Бессонницу рассветов – и
На смерть:
(Следует любое стихотворение Хлебникова)
1940

ԽԼԵԲՆԻԿՈՎԸ 1921 ԹՎԱԿԱՆԻՆ

Խորքերում Ուկրաինայի,
Լքավեր կայանում՝
Թշնամու ականից անվանումը կորցրած,
Մոր դիակի մոտ՝ սև ու երկարուն,
Փշոտ ցանկի տակ
Աղջիկն էր կծկված:

Մերձակա պուրակում դիակներ էին ընկած,
Նա տերև էր ուտում, ծաղիկներ դառնահամ,
Եվ նրա խելագուրկ աչքերում բարակած
Մի շրջիկ երևաց խավարում իրիկվա:
Խարույկի մոխրի մեջ՝
Վարդագույն և կապույտ,
Ուր որդերն էին կարմիր շիկանում կրակից,
Բանտային հին ու գորշ բարձերես-տոպրակից
Նա թափեց ձեռագրեր՝ մեծաթիվ, մեծակույտ:

Իսկ երբ աղջիկը
Հավեց լուսավոր
Տաք շրջանակին
Ու սկսեց քնել,
Մարդը հեռացավ հոգնությամբ սովոր,
Իսկ հուրն սկսեց տաղերը թերթել:

Բայց նա, ով անցել էր դաշտով ռազմական,
Եվ ում սպիտակները տարան գծատուն՝
Նա իր
Աչերն էր
Այրում

Մարտիական,
Ինչպես իր հատորը այրեց լավագույն:

Ներս ընկած բիբեր:
Այդպես հալածված
Արջերն են մտնում որջ, ապաստարան,
Որպեսզի վերջում՝
Արդեն գազագած,
Գնան ցցերի ու կացնի վրա:

Նա իր պատվազգաց, արթուն հայացքով
Քաղքենու ժպիտն էր
Որսում արհամարհ:
Հագին մի պարկ կար
Երեք անցքերով՝
Բարակ ձեռքերի ու գլխի համար:

Կարծես կուբիստի ձեռքով էր կերտած
Դեմքը՝ շեղ այտեր,
Աչքեր անհատակ,
Մուրթ,
Խավար խորշեր
Խիտ վարսերի տակ,
Ապագան տեսնող միտք հեռաթափանց:

Տնագուրկ,
անհաց,
անպտուղ
Սև բախտ
(Գրախոսներին էթե վստահենք):

Ահա
Այն տողերը,
Որ փոխանակեց
Նա անքնության,
Մովի, մահվան հետ.
(Հետևում է Խլեբնիկովի ցանկացած
բանաստեղծություն)
1940

**ЕВГЕНИЙ ЕВТУШЕНКО / ԵՎԳԵՆԻ
ԵՎՏՈՒՇԵՆԿՈ
(1932-2017)**

* * *

Б. Ахмадулиной

Со мною вот что происходит:
ко мне мой старый друг не ходит,
а ходят в праздной суете
разнообразные не те.
И он не с теми ходит где-то
и тоже понимает это,
и наш раздор необъясним,
и оба мучаемся с ним.
Со мною вот что происходит:
совсем не та ко мне приходит,
мне руки на плечи кладёт
и у другой меня крадёт.
А той – скажите, бога ради,
кому на плечи руки класть?
Та, у которой я украден,
в отместку тоже станет красть.
Не сразу этим же ответит,
а будет жить с собой в борьбе
и неосознанно наметит
кого-то дальнего себе.
О, сколько нервных и недужных,
ненужных связей, дружб ненужных!
Во мне уже осатанённость!
Куда от этого я денусь?!
О, кто-нибудь, приди, нарушь
чужих людей соединённость
и разобщённость близких душ!

1957

* * *

Բ. Ախմադուլինային

Ահա թե ինչ է կատարվում՝
ընկերս ինձ չի այցելում,
սակայն գնում են ու գալիս
պարսպ մարդիկ անցանկալի:
Նա էլ է խորթ միջավայրում,
ինքն էլ է դա խոստովանում,
մեր գժտությունն անմեկնելի է
ու երկուստեք անտանելի է:
Ահա թե ինչ է կատարվում՝
ինձ ուրիշ կին է այցելում,
ձեռքերն է ուսերիս դնում
և քեզանից ինձ գողանում:
Իսկ քո ձեռքերն ո՞ւմ ուսերին
դու, ի հեճուկս, կդնես:
Կգողանաս մեկ ուրիշին,
որպեսզի հատուցված լինես:
Կպայքարես քեզ հետ երկար,
բացասելով վրեժխնդրությունը,
բայց, ի վերջո, բնագոյաբար
կկատարես քո ընտրությունը:
Օ՛, նյարդային ու հիվանդոտ
որքա՛ն կապեր կան ավելորդ:
Արդեն դիվահարվել եմ ես:
Անհուսալի է դրությունը:
Օ՛, թո՛ղ որ մեկը ավերի
օտարների միասնությունը
ու գժտությունն ընկերների:

1957

МОЙ ПЁС

В стекло уткнув свой чёрный нос,
всё ждёт и ждёт кого-то пёс.

Я руку в шерсть его кладу,
и тоже я кого-то жду.

Ты помнишь, пёс, пора была,
когда здесь женщина жила.

Но кто же мне была она?
Не то сестра, не то жена.

А иногда, казалось, дочь,
которой должен я помочь.

Она далёко... Ты притих.
Не будет женщин здесь других.

Мой славный пёс, ты всем хорош,
и только жаль, что ты не пьёшь!

1958

ԻՄ ՇՈՒՆԸ

Մն քիթը ապակուն սեղմած՝
սպասում է շունն իմ տխրամած:

Ես շան մազերն եմ գզգզում
ու նույնպես տխրամած սպասում:

Հիշում ես, շուն, ժամանակին
այստեղ ապրում էր մի տիկին:

Ինձ հարազատ էր, մտերիմ՝
թե քույրս էր, թե կինը իմ:

Երբեմն դուստրս էր, կարծես,
որին պիտի օժանդակես:

Հեռու է նա... Լռել ես դու:
Ուրիշ կին չեմ բերելու տուն:

Իմ շուն, քեզ շատ եմ հավանում,
միայն ափսոս ս, որ չես խմում:

1958

* * *

Всегда найдётся женская рука,
чтобы она, прохладна и легка,
жала и немножечко любя,
как брата, успокоила тебя.

Всегда найдётся женское плечо,
чтобы в него дышал ты горячо,
припав к нему беспутной головой,
ему доверив сон мятежный свой.

Всегда найдутся женские глаза,
чтобы они, всю боль твою глуша,
а если и не всю, то часть её,
увидели страдание твоё.

Но есть такая женская рука,
которая особенно сладка,
когда она измученного лба
касается, как вечность и судьба.

Но есть такое женское плечо,
которое неведомо за что
не на ночь, а навек тебе дано,
и это понял ты давным-давно.

Но есть такие женские глаза,
которые глядят всегда грустя,
и это до последних твоих дней
глаза любви и совести твоей.

А ты живёшь себе же вопреки,
и мало тебе только той руки,

того плеча и тех печальных глаз...
Ты предавал их в жизни столько раз!

И вот оно – возмездье – настаёт.
“Предатель!” – дождь тебя наотмашь бьёт.
“Предатель!” – ветки хлещут по лицу.
“Предатель!” – эхо слышится в лесу.

Ты мечешься, ты мучишься, грустишь.
Ты сам себе всё это не простишь.
И только та прозрачная рука
простит, хотя обида и тяжка,

и только то усталое плечо
простит сейчас, да и простит ещё,
и только те печальные глаза
простят всё то, чего прощать нельзя...

1961

* * *

Միշտ կանացի մի ձեռք կգտնվի,
որն ամենուր կողքին քո կլինի
և իր սիրով ու վարմունքով բարի
եղբոր նման քեզ կմխիթարի:

Միշտ կանացի մի ուս դու կգտնես,
որին քո տաք գլուխը կհենես,
ապա քնով կանցնես խռովահույզ,
նրան վստահելով անտարակույս:

Միշտ կանացի աչքեր կգտնվեն,
որոնք ցավերը քո կդարմանեն,
թեկուզ մասամբ կհովացնեն հոգիդ,
ակունքը կտեսնեն տառապանքիդ:

Բայց կանացի ուրիշ ձեռքեր էլ կան,
որոնք անչափ անուշ են, դուրեկան,
երբ ճակատիդ են տանջված դիպչում
որպես ճակատագիր, հավերժություն:

Բայց կանացի ուրիշ ուսեր էլ կան,
որոնց դու ողջ կյանքով ես պարտական,
որոնք մի գիշերով չեն տրվել քեզ,
այլ առհավետ, դու դա վաղուց գիտես:

Բայց կանացի ուրիշ աչքեր էլ կան,
որոնք անխիհնդ են միշտ ու տխրական,
և հենց դրանք են մնալու վերջին
աչքերը քո սիրո ու քո խղճի:

Իսկ դու հակառակում ես, համառում,
եղածն անբավական ես համարում՝
այդ ձեռքը, ուսն, աչքերը տխրամած...
Այնքա՛ն ես դու դավաճանել նրանց:

Ահա և պահն է հատուցման գալիս:
Անձրևը ապտակներ է քեզ տալիս:
Ճյուղերը մտրակում են: Անվախճան
անտառն արձագանքում է. «Դավաճա՛ն»:

Դու դեզերում ես, տվայտում, տխրում:
Այդ ամենի համար քեզ չես ներում:
Միայն թեթև ու թափանցիկ այն ձեռքը
քեզ կների, թեկուզև ծանր է մեղքդ,

միայն հոգնած այն ուսը քեզ ներում
կտա թե այժմ, թե հետագայում,
միայն անխիհնդ հայացքն այն աչքերի
մեղքերդ կքավի աններելի:

1961

* * *

Марку Бернесу

Хотят ли русские войны?
Спросите вы у тишины
над ширью пашен и полей
и у берёз и тополей.
Спросите вы у тех солдат,
что под берёзами лежат,
и пусть вам скажут их сыны,
хотят ли русские войны.

Не только за свою страну
солдаты гибли в ту войну,
а чтобы люди всей земли
спокойно видеть сны могли.
Под шелест листьев и афиш
ты спишь, Нью-Йорк, ты спишь, Париж.
Пусть вам ответят ваши сны,
хотят ли русские войны.

Да, мы умеем воевать,
но не хотим, чтобы опять
солдаты падали в бою
на землю грустную свою.
Спросите вы у матерей,
спросите у жены моей,
и вы тогда понять должны,
хотят ли русские войны.

1961

* * *

Մարկ Բեռնեսին

Ուզո՞ւմ է ռուսը պատերազմ:
Դու պատասխանը կստանաս,
թե հարցնես լուռ հանդերին,
կեչիներին, բարդիներին
և կեչու տակ՝ հողում հանգած
զինվորներին նահատակված:
Ու թող նրանց որդիք ասեն՝
ռուսները պատերազմ կուզե՞ն:

Ոչ թե միայն հայրենական
երկրի համար նրանք ընկան,
այլև հանուն բոլոր մարդկանց՝
խաղաղություն տալով նրանց:
Տազնապներից հեռու, հանգիստ
քնած եք դուք՝ Նյու Յորք, Փարիզ,
թող ձեր իսկ երազներն ասեն՝
ռուսները պատերազմ կուզե՞ն:

Այո՛, զիտենք պատերազմել,
բայց չենք ուզում նորից տեսնել,
թե ոնց են հարազատ հողին
հանձնում զոհված մեր զինվորին:
Դու մայրերին քո հարցը տուր
կամ իմ կնոջը հարցրու,
այնժամ պիտի որ հասկանաս՝
ուզո՞ւմ է ռուսը պատերազմ:

1961

* * *

Качался старый дом, в хорал слагая скрипы,
и нас, как отпевал, отскрипывал хорал.
Он чуял, дом-скрипун, что медленно и скрытно
в нём умирала ты и я в нём умирал.

“Постойте умирать!” – звучало в ржанье с луга,
в протяжном вое псов и сосенной волшбе,
но умирали мы навеки друг для друга,
а это всё равно что умирать вообще.

А как хотелось жить! По соснам дятел чокал,
и бегал ёж ручной в усадебных грибах,
и ночь плыла, как пёс, косматый, мокрый, чёрный,
кувшинкою речной держа звезду в зубах.

Дышала мгла в окно малиною сырою,
а за моей спиной – всё видела спина! –
с платоновскою Фро, как с найденной сестрою,
измученная мной, любимая спала.

Я думал о тупом несовершенстве браков,
о подлости всех нас – предателей, врунов:
ведь я тебя любил, как сорок тысяч братьев,
и я тебя губил, как столько же врагов.

Да, стала ты другой. Твой злой прищур нещаден,
насмешки над людьми горьки и солонны.
Но кто же, как не мы, любимых превращает
в таких, каких любить уже не в силах мы?

Какая же цена ораторскому жару,
когда, расшвырян вдрызг по сценам и клише,

хотел я счастье дать всему земному шару,
а дать его не смог – одной живой душе?!

Да, умирали мы, но что-то мне мешало
уверовать в твоё, в моё небытие.
Любовь ещё была. Любовь ещё дышала
на зеркальце в руках у слабых уст её.

Качался старый дом, скрипел среди крапивы
и выдержку свою нам предлагал взаймы,
В нём умирали мы, но были ещё живы.
Ещё любили мы, и, значит, были мы.

Когда-нибудь потом (не дай мне бог, не дай мне!)
когда я разлюблю, когда и впрямь умру,
то будет плоть моя, ехидничая втайне,
“Ты жив!” мне по ночам нашёптывать в жару.

Но в суете страстей, печально поздний умник,
внезапно я пойму, что голос плоти лжив,
и так себе скажу: “Я разлюбил. Я умер.
Когда-то я любил. Когда-то я был жив”.

1966

* * *

Ճոճվում էր տունը հին՝ ճոճոպով անվերջ,
կարծես թաղում էր մեզ նվազն այդ սգահար:
Նա զգում էր՝ ճոճոան այդ տունը, որ իր մեջ
մենք մահանում էինք դանդաղ ու թաքնաբար:

«Սպասե՛ք, մի մահացե՛ք», – ձիերն էին վրնջում,
շներն էին հաչում ու խշխշում ծառերը,
սակայն մենք իրարից ընդմիջտ էինք հեռանում,
իսկ դա նույն բանն է, թե առհասարակ մեռնելը:

Թովիչ էր կյանքն անչափ: Չարկում էր փայտահարը,
ոգնին էր վազվզում՝ սնկերը շալակած,
թրջված, զգուզ շան պես լողում էր սև խավարը՝
շուշանաձև աստեղ ատամներում պահած:

Խոնավ մորու բուրմունքն էր խուժում պատուհանից,
իսկ սենյակի խորքում՝ ինձնից հոգնած, տանջված,
քնած էր սիրելիս քրոջն իր բախտակից՝
պլատոնովյան հայտնի հերոսուհուն գրկած:

Մերժում եմ անկատար օրենքն ամուսնության,
քանզի մենք դավաճան, խաբկան ենք երկերես՝
ես քառասուն հազար եղբայրների նման
սիրել եմ, բայց թշնամաբար դադել եմ քեզ:

Այո՛, փոխվել ես դու, հայացքդ չար է, խիստ,
քո ծաղրական խոսքով մարդկանց ես նեղացնում:
Սակայն արդյոք մենք չե՞նք, որ սիրելիներիս
ինքներս ենք անդուր, անսիրելի դարձնում:

Ասա՛, քանի՞ կոպեկ արժեն իմ բանն ու բառը,
երբ բազմաթիվ բեմհարթակներ ես բարձրացա՝
ցանկանալով երջանկացնել համայն աշխարհը,
բայց նույնիսկ քեզ երջանկացնել չկարեցա:

Այո՛, մեռնում էինք, սակայն մի ինչ-որ բան
մեզ խանգառում էր հավատալ, որ դա այդպես է:
Մերը դեռ կար, դեռ կար: Միքո շնչառության
վկան էր հայելու քրտնակալած երեսը:

Եղինջներով պատված՝ ճոճվում էր տունը հին,
տոկունությունը իր մեզ օրինակ բերում,
մեռնում էինք տան մեջ, բայց ողջ էինք տակավին,
սիրում էինք իրար և այդ սիրով ապրում:

Երբևիցե, հետո (մի՛ արասցե Աստված),
երբ քեզ էլ չեմ սիրի և կմեռնեմ իրոք,
մարմինն իմ օձաբար կշշնջա կամաց
զիշերներով անքուն. «Դեռ ողջ ես դու, ցավոք»:

Բայց այս ունայն կյանքում, ետին խելքով խելոք,
հանկարծ կհասկանամ՝ մարմինս ինձ խաբում է,
և մտքիս մեջ կասեմ. «Մեռել եմ ես իրոք,
որովհետև իմ սերն այլևս անցյալում է»:

1966

БЛАГОДАРНОСТЬ

М.В.

Она сказала: “Он уже уснул”, –
задёрнув полог над кроватью сына,
и верхний свет неловко погасила,
и, съёжившись, халат упал на стул.

Мы с ней не говорили про любовь.
Она шептала что-то, чуть картавя,
звук “р”, как виноградину, катая
за белою оградой зубов.

“А знаешь: я ведь плюнула давно
на жизнь свою. И вдруг так огорошить!
Мужчина в юбке. Ломовая лошадь.
И вдруг – я снова женщина... Смешно?”

Быть благодарным – это был мой долг.
Ища защиты в беззащитном теле,
зарылся я, зафлаженный, как волк,
в доверчивый сугроб её постели.

Но, как волчонок загнанный, одна,
она в слезах мне щёки общептала,
и то, что благодарна мне она,
меня стыдом студёным обжигало.

Мне б окружить её блокадой рифм,
теряться, то бледнея, то краснея,
но женщина! меня! благодарит!
за то, что я! мужчина! нежен с нею!

Как получить в мире так могло?
Забыв про смысл её первопричинный,
мы женщину сместили. Мы её
унизили до равенства с мужчиной.

Какой занятный общества этап,
коварно подготовленный веками:
мужчины стали чем-то вроде баб,
а женщины – почти что мужиками.

О Господи, как сгиб её плеча
мне вмялся в пальцы голодно и голо
и как глаза неведомого пола
преображались в женские, крича!

Потом их сумрак полузаволок.
Они мерцали тихими свечами...
Как мало надо женщине, – мой Бог! –
чтобы её за женщину считали.

1968

ԵՐԱՆՏԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Մ.Վ.

Նա ինձ ասաց. «Տղաս արդեն քնեց»,
վարագուրեց օրոցքը փոքրիկի,
մարեց վերևի լույսը սենյակի,
հանեց խալաթն ու աթոռին զցեց:

Միրո մասին խոսակցություն չկար:
Նա կյանքն էր իր պատմում թոթովելով,
«ո» տառը դետուդեն գլորելով
ատամներով՝ ձերմակ ու գեղաշար:

«Գիտես, վաղուց եմ ես թքել կյանքիս վրա:
Դարձել եմ այր՝ կանացի զգեստ հագած:
Բեռնաքար ձի: Մակայն հիմա հանկարծ
կրկին ինձ կին եմ զգում... Ծիծաղելի է դա»:

Իմ պարտքը մինչև վերջ կատարեցի:
Որպեսզի նա ինձ հովանավորի՝
հալածատանջ գայլի պես խրվեցի
ձների մեջ նրա տեղաշորի:

Մակայն ինչպես գայլուկը ուժահատ,
այտերը իմ թրջեց նա արցունքով,
և այն, որ նա էր ինձ երախտապարտ,
խանձում էր իմ հոգին ամոթանքով:

Ու փոխանակ նրան պաղատալից
հանգեր ձոնեի՝ անկեղծ, մեղայական,

այդ կինը ի՛նքն էր շնորհակալ ինձնից,
որ քնքշությամբ էի փարվում նրան:

Ինչպե՞ս ո՞ր պատահեց ու երբվանի՞ց,
որ մենք՝ կանանց կոչումը մոռացած,
նրանց իջեցրեցինք պատվանդանից
և հավասարեցրինք տղամարդկանց:

Սպրում ենք մի շրջան աննախադեպ,
բայց դարերով դավադրորեն բուծված՝
դարձել է տղամարդը կնակերպ,
իսկ կինը՝ գրեթե տղամարդացած:

Օ՛, իմ Աստված, նրա ուսի կորվածքը
ինչպես էր մատներին ընտելանում,
ինչպես էր անորոշ, անսեռ հայացքը
փոխակերպվում ու կանացիանում:

Հետո դանդաղ մարեց մարմնի դողդոջը,
կինը փակեց աչքերը իր խոնավ...
Որքա՛ն քիչ բան է հարկավոր կնոջը,
որպեսզի նա իրոք երջանկանա:

1968

НЕ ИСЧЕЗАЙ...

Не исчезай... Исчезнув из меня,
развоплотясь, ты из себя исчезнешь,
себе самой навеки изменя,
и это будет низшая нечестность.

Не исчезай... Исчезнуть – так легко.
Воскреснуть друг для друга невозможно.
Смерть втягивает слишком глубоко.
Стать мёртвым хоть на миг – неосторожно.

Не исчезай... Забудь про третью тень.
В любви есть только двое. Третьих нету.
Чисты мы будем оба в Судный день,
когда нас трубы призовут к ответу.

Не исчезай... Мы искупили грех.
Мы оба неподсудны, невозбранны.
Достойны мы с тобой прощенья тех,
кому невольно причинили раны.

Не исчезай... Исчезнуть можно вмиг,
но как нам после встретиться в столетьях?
Возможен ли на свете твой двойник
и мой двойник? Лишь только в наших детях.

Не исчезай... Дай мне свою ладонь.
На ней написан я – я в это верю.
Тем и страшна последняя любовь,
что это не любовь, а страх потери.

1977

ՄԻ՛ ՎԵՐԱՆԱ...

Մի՛ վերանա... Վերանալով ինձնից՝
դու առհավետ քեզնից էլ կկորչես,
և քեզ իսկ մատնելով՝ ակամայից
ազնվության առջև կմեղանչես:

Մի՛ վերանա... Դա հեշտ է չափազանց:
Միմյանց համար մենք չենք կարող հառնել:
Շատ խորն է մահը ներքաշում մարդկանց:
Չարժե թեկուզ մի վայրկյանով մեռնել:

Մի՛ վերանա... Թող մահը վերանա:
Երբորդը ավելորդ է սիրո մեջ:
Երբ օրն Ահեղ դատի կմոտենա՝
կմաքրանան մեր հոգիները խեղճ:

Մի՛ վերանա... Քավել ենք մեղքը մեր:
Երկուսս էլ անմեղ ենք ու անբիծ:
Ներումն ենք մենք հայցում նրանց, ովքեր
վիրավորվել են ակամա մեզնից:

Մի՛ վերանա... Եթե իսկույն չքվես,
դարեր հետո կհանդիպե՞նք արդյոք:
Այս աշխարհում դու նմանակ չունես,
ես էլ չունեմ: Մեր զավակներն են լոկ:

Մի՛ վերանա... Դիր ափդ իմ ափին:
Քո ափի մեջ է գիրն իմ հավաստի:
Դաժան է վերջին սերն ու դառնագին,
քանզի դա սեր չէ՝ վախ է կորստի:

1977

ДАЙ БОГ!

Дай бог слепцам глаза вернуть
и спины выпрямить горбатым.
Дай бог быть богом хоть чуть-чуть,
но быть нельзя чуть-чуть распятым.

Дай бог не вляпаться во власть
и не геройствовать подложно,
и быть богатым – но не красть,
конечно, если так возможно.

Дай бог быть тёртым калачом,
не сожранным ничьею шайкой,
ни жертвой быть, ни палачом,
ни барином, ни попрошайкой.

Дай бог поменьше рваных ран,
когда идёт большая драка.
Дай бог побольше разных стран,
не потеряв своей, однако.

Дай бог, чтобы твоя страна
тебя не пнула сапожищем.
Дай бог, чтобы твоя жена
тебя любила даже нищим.

Дай бог лжецам замкнуть уста,
глас божий слыша в детском крике.
Дай бог живым узреть Христа,
пусть не в мужском, так в женском лице.

Не крест – бескрестье мы несём,
а как сгибаемся убого.

Чтоб не извериться во всём,
Дай бог ну хоть немного Бога!

Дай бог всего, всего, всего
и сразу всем – чтоб не обидно...
Дай бог всего, но лишь того,
за что потом не станет стыдно.

1990

ԱՍՏՎԱԾ ԹՈՂ ՏԱ՛

Աստված կույրին տեսողություն թող տա,
սապատավորը թող ուղղի մարմինը:
Գոնե մի քիչ թող մարդն աստված դառնա,
թեև մի քիչ խաչվելն անհնարին է:

Աստված թող մեզ չտա իշխանություն,
շինծու հերոսների կեցվածք չտա,
թող մենք հարստանանք, Բայց գողություն
չանենք, եթե հնարավոր է դա:

Աստված թող տա՛, որ քաջակամ լինենք,
չհոշոտի մեզ հրոսակը չար,
ոչ գոհ գնանք, ոչ ուրիշին գոհենք,
ոչ ունևոր դառնանք, ոչ էլ՝ թշվառ:

Աստված թող տա՛, խուժան կոիվներում
մենք խուսափենք պատահոտված վերքից:
Թող մենք շրջենք տարբեր երկրներում՝
չգրկվելով, սակայն, հայրենիքից:

Աստված թող տա՛, քո հարազատ երկիրը
սապոգներով քեզ չքացահարի:
Աստված թող տա՛, որ սիրելի քո կինը
աղքատության մեջ չսա քեզ սիրի:

Թող պապանձվի լեզուն ստախոսի՝
անմեղ մանկան սուրբ ճիչը լսելով:
Թող կենդանի կերպարը Քրիստոսի
մեզ հայտնվի՝ թեկուզ կնոջ տեսքով:

Մենք հրաժարվել ենք խաչը մեր կրել,
սակայն ճկվում ենք անխաչության տակ:
Խնդրում եմ, Տեր, մեր հույսը չկտրել՝
գոնե մի քիչ, մի քիչ հավատ մեզ տալ:

Ամեն, ամեն ինչ տուր մեզ, Տեր Աստված,
տուր բոլորին և տուր միանգամից...
Բայց այնպիսի բաներ տուր, որ հանկարծ
հետո մենք չամաչենք քո տվածից:

1990

* * *

Всё больше, больше моей маме лет.
Всё реже поднимается чуть свет
на шорох свежесвыпавших газет
в которых утешений нет и нет.

Всё горше каждый воздуха глоток,
всё скользче пол, опасный, как ледок,
всё тяжелей, нечаянно жесток
обнявший плечи лёгонький платок.

Когда она по улице бредёт,
снег осторожно, бережно идёт,
и дождь ей боты лижет, как щенок,
и ветер сбить её боится с ног.

В нелёгкие такие времена
всё легче, легче делалась она,
и страшно мне, что может кто-нибудь,
как пёрышко её с России сдуть.

Как мне испить живой воды тогда,
из маминого слабого следа?
Любимая, прошу тебя сумей
стать хоть немного матерью моей.

1994

* * *

Մայրիկս ծերանում է, ծերանում:
Կանուխ նա հազվադեպ է արթնանում,
դռան ճեղքից թերթերը չի հանում՝
նրան լուրերն այլևս չեն սփռվում:

Հաճախ է դառն հոգոցներ հանում,
իսկ քայլելիս՝ տոտիկ-տոտիկ անում,
թեթն թիկնոցի տակ, կարծես, ճկվում
ու կուզանում, մի բուռ է նա դառնում:

Երբ փողոցով է նա քայլում դանդաղ,
ձյունը փափկում, դառնում է մանրամաղ,
նրա կոշիկն է շան նման լիզում
անձրևը, քամու ուժն է նվազում:

Դժվար ու նեղ այդ ժամանակներում
նա օրեցօր մաշվում էր, նիհարում,
չգա՛ այն օրը, երբ փետուրի պես
նա կքշվի երկրից իր վերջնապես:

Ինչպե՞ս այդժամ ես ջուր խմեմ կենաց
ոտնահետքից՝ իմ մայրիկի թողած:
Խնդրում եմ, սիրելիս, կարողանալ
գոնե մի քիչ, մի քիչ ինձ մայր դառնալ:

1994

* * *

Великих книг у нас не стало.
Неужто ты рожать устала
пророков, русская земля?
Беда. Не гений даже я.

Стихи скучают на парадах,
а на войне – как на войне.
Я ощущаю непорядок,
когда ни гения в стране!

Но больше гениев нам надо,
и больше всех царей, вождей –
людей исчезнувшего склада, –
людей! – порядочных людей!

Эй, бабоньки, за полководство,
так, что хоть ноги уноси!
Подыдем вместе производство
порядочных людей Руси!

Я – за порядочный порядок
с таким условием простым,
что если будет век несладок,
то мы его не подсластим.

Русь, будь великой на здоровье,
и буду я тобой велик,
но не за счёт великой крови,
а лишь за счёт великих книг.

2004

* * *

Մեծ գրողները վերացել են:
Ռուսաց երկիր, դու ամլացել էլ ես,
մարգարեի կարիք չունե՞ս:
Ավա դ, հանճար չեմ նույնիսկ ես:

Շքերթներից հոգնել է հանգը՝
պատերազմում է այն կոփվում:
Ես զգում եմ՝ խախտվել է կարգը,
քանզի հանճար չկա երկրում:

Սակայն հանճարներից էլ շատ,
արքաներից էլ ավելի
մարդիկ են պետք մեզ անարատ՝
օրինավոր ու պատվելի:

Կոչով եմ ես դիմում կանանց՝
քնից զարթնե՛ք, աշխուժացե՛ք,
որ միասին կարգին մարդկանց
արտադրությունն ավելացնենք:

Ես կհարգեմ ձեր օրենքները՝
այն պայմանով միայն, եթե
մեր դարի դառը պտուղները
չքաղցրացնենք այսուհետև:

Հգորացի՛ր, իմ Ռուսաստան,
որ ես էլ գորանամ քեզնով,
բայց ոչ թե քո թափած արյան,
այլ քո գրականության գնով:

2004

РОБЕРТ РОЖДЕСТВЕНСКИЙ / ՌՈՐԵՐՏ
ՌՈՃԴԵՍՏՎԵՆՍԿԻ
(1932-1994)

КОРРИДА В ЛИМЕ

А бык играл с людьми
в расцветенном овале.
Один из тех
                восьми,
которых убивали...
О, как прекрасна кровь,
когда она –
чужая!..
Занятною игрой
орущих
                потешая,
бык
злиться не хотел.
А публика дурела!
И бёдрами вертел
проворненький тореро.
На пальчики вставал.
Силён.
Самоуверен.
Бык
                недоумевал,
но притворялся зверем...
Не сладко
                попадать
в такую передрагу.

Зачем
                ему бодать
замызганную тряпку?!
Чуть-чуть левой бы:
– На!!
На!! –
если хочешь крови...
Но у того –
                жена.
А может, даже
кроме –
мальчишка.
Карапуз.
Рыданьями
                разбудят...
И бык решился:
пусть!
Всё будет так,
                как будет.
Сопящая гора.
Накатится –
                раздавит.
Он знал:
идёт игра.
Подразнят –
                и отстанут!
Поэтому –
щадил.
Играл с людьми
                в охотку...
Не сразу ощутил
клинок,
                вошедший в холку...

И на песок осел.
В малиновую тьму.
И прогудел
совсем
по-деревенски:
    “Му-у-у...!”
Он умирал,
пока
хлестала кровь из раны
на впалые бока...
Убили...
Рады?
1968

ՅԼԱՄԱՐՏ ԼԻՄԱՅՈՒՄ

Ասպարեզում կլոր
կանգնած էր ցուլը գեր:
Ութից այն մեկն էր,
որ
պիտի զոհաբերվեր...
Ուրիշների արյունը
շոյում է
աչքը մեր...
Հուզված էր բազմությունը՝
անզուսպ էր,
    անհամբեր:
Բուդան
սանձել, սաստել էր
կատաղությունը իր:
Շարժում էր պիրկ զիստերը
ցլամարտիկը ժիր:
Հենվում էր թաթերին
իգիթն
ինքնահավան:
Ապշում էր
    կենդանին,
բայց՝ ձևանում գազան...
Վիճակը
    անիմաստ էր,
տհաճ ու անհեթեթ:
Պոզահարել
    փալասը
նրա ինչի՞ն է պետք:

Մի փոքր ձախ՝
                  դե ա՛ն:
Ա՛ն,
թե արյուն կուզես...
Բայց կի՛ն ունի
                  դալար
և մի մանուկ,
կարծես՝
անուշ
ու քնքշաթով:
Լացից
                  ինչպե՞ս քնի...
Եվ որոշեց նա՝
թո՛ղ,
թո՛ղ որ այդպես
                  լինի:
Մի սար է ֆսֆսան:
Վրա գա՝
                  կճխլի:
Գիտեր,
որ խաղ է սա՝
կատակ
                  զավեշտալի:
Չեր վնասում
բնավ
այդ պատճառով
                  մարդկանց...
Երբ վզի մեջ մտավ
սուր շեղբը՝
                  նա չզգաց...

Ավազների վրա
կիսաշաղված նստեց:
Բանող
եզան նման
փնչաց
                  ու բառաչեց...
Մեռնում էր
կենդանին:
Արյունը սանձարձակ
թափվում էր կողերին...
Մեռցրիք...
Ուրախացա՞ք:
1968

СЛУЧАЙ

Убили парня
за здорово живёшь.
За просто так.
Спокойно.
Как в игре...
И было это
не за тыщу верст
от города.
А рядом.
Во дворе.
Ещё пылали окна...
Между тем
он так кричал,
прижав ладонь к груди,
как будто накричаться захотел
за долгое молчанье впереди...
Крик
жил отдельно!
Вырастал стеной.
Карабкался,
обрушивался с крыш.
Растерзанный,
отчаянный,
больной,
нечеловечески огромный
крик!
Он тёк по трубам,
полз по этажам,
подвалы заполнял и чердаки.
Он ошалело тыкался в звонки!
Ломился в двери
и в замках визжал!..

И воздух был почти воспламенён.
И сигаретки
прыгали у рта:
“Вот если бы не вечером,
а днём...”,
“Вот если бы на фронте, –
я б тогда...”

И всё.
И только молний пересверк.
И всё.
И не остановился
век...
Какое это чудо –
человек!
Какая
это
мерзость –
человек!
1968

ՊՍՏԱՀԱՐ

Սպանվեց տղան
 առանց մի պատճառի:
 Ջուր տեղը:
 Հենց այնպես:
 Հանգիստ և անտարբեր...
 Ու դա բնավ խորքում չէր
 անտառի,
 այլ հարևան բակում:
 Այնժամ, երբ դեռ
 քուն չէին մտել
 մարդիկ...
 Այնինչ տղան
 այնպես էր բղավում՝
 ավր կրծքին սեղմած,
 կարծես թե ցանկանում էր կշտանալ
 երկարատև լռությունից առաջ...
 Ճիչն ինքն իրեն
 կապրեր:
 Դառնում էր պատ:
 Մազում վերև,
 ընկնում տանիքներից:
 Հուսակորույս,
 պատառոտված,
 հիվանդ
 մի ճիչ՝
 գերմարդկային, ահագնալից:
 Հոսում էր փողրակով
 և հարկերով սահում,
 նկուղն ու ձեղնահարկը առլցում:

Դռան զանգերն էր խելաթափ սեղմում:
 Թակում դռները փակ
 ու կաղկանձում...
 Եվ օդը հրացայտ էր, հրկիզված:
 Եվ ծխախոտ էին
 շարունակ վառում.
 «Թե ցերեկով լիներ,
 ապա դրանց...»,
 «Թե դեպքը պատահեր
 ռազմավայրում...»

Եվ վերջ:
 Միայն կայծակը ճառագեց:
 Եվ վերջ:
 Դարի ընթացքը
 չընդհատվեց...

Մարդ արարած,
 զարմանք ես հրաշալի:
 Մարդ
 արարած,
 զազրանք ես
 գարշելի:
 1968

* * *

На Земле
безжалостно маленькой
жил да был человек маленький.
У него была служба маленькая.
И маленький очень портфель.
Получал он зарплату маленькую...
И однажды –
прекрасным утром –
постучалась к нему в окошко
небольшая,
казалось,
война...
Автомат ему выдали маленький.
Сапоги ему выдали маленькие.
Каску выдали маленькую
и маленькую –
по размерам –
шинель.

...А когда он упал –
некрасиво, неправильно,
в атакующем крике вывернув рот,
то на всей Земле
не хватило мрамора,
чтобы вырубить парня
в полный рост!

1969

* * *

Աշխարհում՝
անգթորեն փոքր,
մի մարդ էր ապրում փոքր:
Նա պաշտոն ուներ փոքր,
պայուսակ ուներ փոքր
ու փոքր աշխատավարձ...
Եվ ահա
մի ջքնադ առավոտ
պատուհանը նրա թակեց
պատերազմը,
կարծես թե,
ոչ մեծ...
Ավտոմատ տվեցին նրան փոքր:
Սապոզներ տվեցին նրան փոքր:
Սաղավարտ տվեցին փոքր
ու հագով՝
մի փոքր
շինել:

...Իսկ երբ նա ընկավ՝
անճիշտ, անհարմար,
գրոհի կոչող բերանը ձկած,
ապա աշարհում
չբավեց մարմար,
որ ողջ հասակով
հառներ՝ քանդակված:

1969

ПАМЯТИ
ВАСИЛИЯ ШУКШИНА

До крайнего порога
вели его,
спеша,
алтайская порода
и добрая душа...
Пожалуйста, ответьте,
прервав
хвалебный вой:
вы что,
узнав о смерти,
прочли его
впервой?!
Пожалуйста, скажите,
уняв
взыгравший пыл:
неужто он
при жизни
хоть в чём-то хуже
был?!
Поминные застолья,
заупокойный звон...
Талантливее,
что ли,
стал
в чёрной рамке
он?!
Убийственно жестоки,
намеренно горьки
посмертные
восторги,

надгробные
дружки.
Столбы словесной пыли
и фимиамный дым...
А где ж вы раньше
были,
когда он был
живым?
1974

ՎԱՍԻԼԻ ՇՈՒԿՇԻՆԻ
ՀԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նա ինքն իրեն թակարդը
մահվան
զցեց արագ՝
բարի հոգու տեր մարդ էր,
ալթայացու տեսակ...
Գովասանքի խոսքերը
զսպեք
ու ասացեք՝
նրա գրած
գրքերը
հենց նո՞ր էք
կարդացել:
Ասեք, թե հնարավոր է,
կրքերը
սանձելով՝
արդյո՞ք նա
անշնորհ էր
կենդանության
օրով:
Մեռելահաց, ներբող,
ժամերգ, զանգակաձայն...
Մի՞թե
մահից
հետո
նա շնորհալի
դարձավ:
Թվում են սրտագոչ,
բայց կեղծ են ու դաժան

համակիրներն
անկոչ,
հիացքը
տարածամ:
Բառափոշու կույտեր եք
դիզել ու խունկ վառել...

Իսկ մինչև այդ
որտե՞ղ էիք,
երբ նա
դեռ չէր մեռել:
1974

* * *

Всё начинается с любви...

Твердят:

“Вначале

было

слово...”

А я провозглашаю снова:

всё начинается

с любви!..

Всё начинается с любви:

и озаренье,

и работа,

глаза цветов,

глаза ребёнка –

всё начинается с любви.

Всё начинается с любви.

С любви!

Я это точно знаю.

Всё,

даже ненависть –

родная

и вечная

сестра любви.

Всё начинается с любви:

мечта и страх,

вино и порох.

Трагедия,

тоска

и подвиг –

всё начинается с любви...

Весна шепнёт тебе:

“Живи...”

И ты от шёпота качнёшься.

И выпрямишься.

И начнёшься.

Всё начинается с любви!

1977

* * *

Սիրուց է ամեն ինչ սկսվում...

«Սկզբից

էր Բանը...», –

կրկնում են:

Իսկ ես նորից ազդարարում եմ՝

սիրուց է ամեն ինչ

սկսվում...

Սիրուց է ամեն ինչ սկսվում՝

և հղացումը,

և ջանքերը,

ծաղիկների,

մանկան աչքերը՝

սիրուց է ամեն ինչ սկսվում:

Սիրուց է ամեն ինչ սկսվում:

Սիրու՛ց:

Ես դա գիտեմ հաստատ:

Անգամ

իր քույրն է

հարազատ

ատելությունը

համարվում:

Սիրուց է ամեն ինչ սկսվում՝

գինին, վառողը,

երազն ու ահը:

Թախիծը,

սխրությունը,

մահը՝

սիրուց է ամեն ինչ սկսվում...

«Ապրիր...», –

գարունն է շնչում:

Եվ դու այդ շունկից ցնցվում ես:

Շտկում ես մեջքդ:

Ու սկսվում ես:

Սիրու՛ց է ամեն ինչ սկսվում:

1977

ЛЮБОВЬ НАСТАЛА

Как много лет во мне любовь спала.
Мне это слово ни о чём не говорило.
Любовь таилась в глубине, она ждала –
И вот проснулась и глаза свои открыла!

Теперь пою не я – любовь поёт!
И эта песня в мире эхом отдаётся.
Любовь настала так, как утро настаёт.
Она одна во мне и плачет и смеётся!

И вся планета распахнулась для меня!
И эта радость, будто солнце, не остынет!
Не сможешь ты уйти от этого огня!
Не спрячешься, не скроешься –
Любовь тебя настигнет!

Как много лет во мне любовь спала.
Мне это слово ни о чём не говорило.
Любовь таилась в глубине, она ждала –
И вот проснулась и глаза свои открыла!

1978

ՍԵՐՆ ԱՅՑԵԼԵՑ ԻՆՁ

Որքա՛ն երկար էր սերն իմ մեջ քնած:
Եվ չէր ասում ոչինչ այդ բառը ինձ:
Հոգուս խորքում էր սերը թաքնված,
Ու հենց հիմա այն արթնացավ քնից:

Հիմա երգում է սերը՝ ոչ թե ես:
Եվ ամենուր է երգը այդ հնչում:
Սերն այցելեց ինձ լուսաբացի պես:
Լալիս է նա իմ մեջ ու քրքջում:

Եվ ողջ աշխարհը իմ առջև բացվեց:
Եվ արևի նման այդ խիհնդը չի սառչի:
Դու չես կարող այդ հուրը շրջանցել:
Չես թաքնվի, չես նահանջի,
Չես խուսափի սիրուց:

Որքա՛ն երկար էր սերն իմ մեջ քնած:
Եվ չէր ասում ոչինչ այդ բառը ինձ:
Հոգուս խորքում էր սերը թաքնված,
Ու հենց հիմա այն արթնացավ քնից:

1978

* * *

Иосифу Кобзону

За окном заря красно-жёлтая.
Не для крика пишу,
а для вышёптыванья.
Самому себе.
Себе самому.
Самому себе.
Больше – никому...
Вновь душа стонет,
душа не лжёт.
Положу бинты,
где сильнее жжёт.
Поперек души
положу бинты.
Хлеба попрошу,
попрошу воды.
Вздروгну.
Посмеюсь над самим собой:
может, боль уйдёт,
может, стихнет боль!
А душа дрожит –
обожжённая...
Ах, какая жизнь протяжённая!

1994

* * *

Իոսիֆ Կոբզոնին

Դրսում հրաներկ ծեգ է, լուսաբաց:
Ոչ թե ճիշ է սա,
այլ շշուկ կամաց:
Գրում եմ ես ինձ:
Գրում եմ կրկին:
Ինձ եմ ես գրում:
Որիշ ոչ մեկին...
Հոգիս նորից է հեծում,
հոգիս չի ստում:
Վիրակապ կղնեմ այնտեղ,
ուր շատ է այրում:
Վիրակապ կղնեմ
ես լայնքով իմ հոգու:
Հացի մի կտոր կխնդրեմ
և ջրի մի կում:
Կցնցվեմ:
Ինքս ինձ վրա կխնդամ՝
գուցե ցավը անցնի,
գուցե այն մեղմանա:
Դողդողում է իմ
սոչորված հոգին...
Ախ, որքա՛ն երկար է մեր կյանքի ուղին:

1994

* * *

Тихо летят паутинные нити.
Солнце горит на оконном стекле.
Что-то я делал не так,
извините:
жил я впервые на этой земле.
Я её только теперь ощущаю.
К ней припадаю.
И ею клянусь...
И по-другому прожить обещаю.
Если вернусь...

Но ведь я не вернусь.

1994

* * *

Սարդուսիկներ է քամին տարածել:
Արևն է շողում լուսանցքի հայելում:
Ներք ինձ, եթե սխալ եմ
գործել՝
առաջին անգամ եմ կյանքը վայելում:
Ես նոր եմ իմաստը կյանքի հասկանում:
Փարվում եմ նրան:
Խոսք հղում երդման...
Եվ նորովի եմ ապրել խոստանում:
Եթե ետ դառնամ...

Բայց ետ կդառնա՞մ:

1994

* * *

Иосифу Кобзону

То нахлынет боль, то отпустит боль, –
отчего болит,
сам не знаю я...
Песни главные
есть в судьбе любой:
колыбельная
и поминальная...
Колыбельную
я забыть успел,
только помню то, что она была!
Пела мама мне,
словно ангел пел,
и хотелось жить от её тепла...
Снова быть зиме, а потом весне,
и восходит вновь солнце рыжее...
Поминальная,
не спеши ко мне!
Всё равно тебя
не услышу я...
То нахлынет боль, то отпустит боль, –
отчего болит,
сам не знаю я...
Песни главные есть в судьбе любой.
Не спеши ко мне, поминальная!

1994

* * *

Բոսիֆ Կոբզոնին

Մեկ հորդում է ցավը, մեկ էլ ընկրկում,
ինչն՝ է ցավում՝
չունեմ պատասխան...
Երկու գլխավոր
երգ կա մեր կյանքում՝
օրորոցային
ու եղերգական...
Օրորերգն արդեն
մոռացել եմ ես,
բայց հիշում եմ, որ ականջել եմ այն:
Մայրս է երգել
հրեշտակի պես՝
պարուրելով ինձ երգի ջերմությամբ...
Նոր ձմեռ, ապա նոր գարուն կգա,
կծագի կրկին արեգակը շեկ...
Մի՛ շտապիր ինձ մոտ,
երգ եղերգական:
Միննույն է, քեզ
չեմ լսի երբեք...
Մեկ հորդում է ցավը, մեկ էլ ընկրկում,
ինչն՝ է ցավում՝
չունեմ պատասխան...
Երկու գլխավոր երգ կա մեր կյանքում՝
Մի՛ շտապիր ինձ մոտ, երգ եղերգական...
1994

* * *

Булату Окуджаве

Я шагал по земле, было зябко в душе и окрест.
Я тащил на усталой спине свой единственный крест.
Было холодно так, что во рту замерзали слова.
И тогда я решил этот крест расколоть на дрова.
И разжёл я костёр на снегу.
И стоял.
И смотрел,
как мой крест одинокий удивлённо и тихо горел...
А потом зашагал я опять среди чёрных полей.
Нет креста за спиной...
Без него мне
ещё тяжелей.
1994

* * *

Բուլատ Օկուջավային

Ես քայլում էի երկրով, շուրջս ցուրտ էր, մրսում էր հոգիս:
Ես իմ խաչն էի միակ քարշ տալիս հոգնաբեկ ուսերիս:
Բերանումս բառերն էին սառչում՝ օդը ցուրտ էր սաստիկ:
Եվ այնժամ վճռեցի իմ այդ խաչը դարձնել վառելիք:
Եվ խարույկ վառեցի ձյան վրա:
Եվ նայում էի
կանգնած,
թե ինչպես էր իմ խաչը այրվում լուռումունջ, զարմացած...
Իսկ հետո քայլեցի սևացած դաշտերով ես կրկին:
Խաչ չկա ուսերիս...
Ավելի է նեղվել
իմ հոգին:
1994

**АНДРЕЙ ВОЗНЕСЕНСКИЙ / ԱՆԴՐԵՅ
ՎՈՉՆԵՍԵՆՍԿԻ
(1933-2010)**

ГИТАРА

Булату Окуджаве

К нам забредал Булат,
под небо наших хижин.
Костлявый, как бурлак,
он молод был и хищен.
И огненной настурцией,
робея и наглея,
гитара, как натурщица,
лежала на коленях.
Она была смирней,
чем в таинстве дикарь,
и тёмный город в ней
гудел и затихал.
А то, как в рёве цирка,
вся не в своем уме –
горящим мотоциклом
носилась по стене!
Мы – дети тех гитар,
отважных и дрожащих.
Между подруг дражайших,
неверных, как янтарь,
среди ночных фигур
ты губы морщишь едко.
К ним, как бикфордов шнур,
крадётся сигаретка.

1960

ԿԻԹԱՌ

Բուլատ Օկուջավային

Երբեմն և Բուլատն էր
մտնում խրճիթը մեր՝
ոսկրոտ, ինչպես բուռլակը,
ջահել ու գիշակեր:
Երկչոտ և աներես,
ախրիզանի նման,
կիրթառն էր լրբի պես
նստում ծնկին նրա:
Այն հեզ էր, բարեգութ,
քան վարքը վայրենու,
իր մեջ քաղաքն էր մութ
թնդում ու համրանում:
Ապա խելահեղված,
կարծես թե կրկեսում,
մոտոցիկլետ հեծած,
պատով էր մագլցում:
Անվախ ու վախեցած
կիրթառների ժառանգն ենք:
Քո շուրջը ուխտագանց,
անբարեհույս կանայք են:
Կնճռած շուրթերիդ մոտ է
գաղտնաձայն, թաքուն
սահում քո ծխախոտը,
իբրև բիկֆորդյան քուղ:
1960

ОТРЫВКИ ИЗ ПОЭМЫ “ОЗА”

* * *

Аве, Оза. Ночь или жильё,
псы ли воют, слизывая слёзы,
слушаю дыхание Твоё.
Аве, Оза...

Оробело, как вступают в озеро,
разве знал я, циник и паяц,
что любовь – великая боязнь?
Аве, Оза...

Страшно – как сейчас тебе одной?
Но страшнее – если кто-то возле.
Чёрт тебя сподобил красотой!
Аве, Оза!

Вы, микробы, люди, паровозы,
умоляю – бережнее с нею.
Дай тебе не ведать потрясений.
Аве, Оза...

Противоположности светло.
Дай возьму всю боль твою и горечь.
У магнита я – печальный полюс,
ты же – светлый. Пусть тебе светло.

Аве, Оза. Пребывай светла.
Мимолётное непрекратимо.
Не укоряю, что прошла.
Благодарю, что приходила.

Дай тебе не ведать, как грущу.
Я тебя не огорчу собою.
Даже смертью не беспокою.
Даже жизнью не отягощу.
Аве, Оза...

* * *

А может, милый друг, мы впрямь
сентиментальны?
И душу удалят, как вредные миндалины?
Ужели и хорей, серебряный флейтист,
погибнет, как форель погибла у плотин?
Ужели и любовь не модна, как камин?
Аминь?

Но почему ж тогда, заполнив Лужники,
мы тянемся к стихам, как к травам от цинги?
И радостно и робко в нас души расцветают...
Роботы,
роботы,
роботы
речь мою прерывают.

Толпами автоматы
топают к автоматам,
сунут жетон оплаты,
вытянут сок томатный,

некогда думать, некогда,
в офисы – как вагонетки,
есть только брутто, нетто –
быть человеком некогда!

Вот мой приятель-лирик:
к нему забежала горничная...
Утром вздохнула горестно, –
мол, так и не поговорили!

Ангел, об чем претензии?
Провинциалочка некая!
Сказки хотелось, песни?
Некогда, некогда, некогда!

Что там в груди колотится
пойманной партизанкою?
Сердце, нам безработица.
В мире – роботизация.

Ужас! Мама,
роди меня обратно!..

* * *

Выйду ли к парку, в море ль плыву –
туфелька пара стоит на полу.

Левая к правой набок припала,
их не поправят – времени мало.

В мире не топлено, в мире ни зги,
вы ещё тёплые, только с ноги,

в вас от ступни потемнела изнанка,
вытерлось золото фирменных знаков...

Красные голуби просо клюют.
Кровь кружит голову – спать не дают!

Выйду ли к пляжу – тувелек пара,
будто купальщица в море пропала.

Где ты, купальщица? Вымыты пляжи.
Как тебе плавается? С кем тебе пляшется?..

...В мире металла, на чёрной планете,
сентиментальные тувельки эти,

как перед танком присели голубки –
нежные тувельки в форме скорлупки!

1964

ՀԱՏՎԱԾՆԵՐ «ՕՁԱ» ՊՈԵՄԻՑ

* * *

Ավե, Օգա: Տուն, թե երեկո,
շներն են ոռնում՝ լաց ու վնգոց է,
լսում եմ շնչառությունը Քո:
Ավե, Օգա...

Վեհերոտ, ինչպես մտնում են լիճը,
երբ ես դեռ ցինիկ էի վայրախոս,
չգիտեի, որ սերն ահաբեկիչ է:
Ավե, Օգա...

Միայնակ ես՝ ափսոսում եմ ես:
Կոխքո մարդ կա՝ առավել ափսոս է:
Չափազանց ես դու սիրունատես:
Ա՛վե, Օգա:

Մանրէներ, մարդիկ, շոգեքարշեր,
ինայեք նրան, լսեք քարոզս:
Նեղություն երբեք թող չքաշես:
Ավե, Օգա...

Հակադրությունները հանդիպել են:
Տու՛ր ինձ քո հոգսերը և ցավերը:
Ես մազնիսի մութ, տխուր բևեռն եմ,
դու՝ լուսապայծառ ու լուսաբեր:

Ավե, Օգա: Միշտ եղիր պայծառ:
Ակնթարթն անվերջ ու անընդհատ է:

Չեմ հանդիմանում, որ հեռացար:
Որ եկար՝ անչափ երախտապարտ եմ:

Ինձ տխրության մեջ թող չտեսնես:
Չեմ դադի քո սիրտը, չեմ վառի:
Անգամ մահս ցավ չի պատճառի:
Անգամ կյանքս չի կաշկանդի քեզ:
Ավե, Օգա...

* * *

Իսկ գուցե, իմ անգին,
իրո՞ք սենտիմենտալ եմք,
և նշագեղձի պես հոգին մեր վնասակա՞ր է:
Արդյո՞ք արծաթավուն սրնգահար քորեյը
կկործանվի, ինչպես պատվարի մոտ ֆորելը:
Սերն էլ է հնացե՞լ բուխարու պես արդեն:
Ամե՞ն:

Բայց այդ դեպքում ինչո՞ւ մարգադաշտում լեցուն
բանաստեղծություններ ենք դեղի նման հայցում:
Եվ հոգիներն են մեր ծաղիկ տալիս, փթթում...
Ռոբոտներ,
ռոբոտներ,
ռոբոտներն են
ճառն իմ ընդհատում:

Ավտոմատները դեպի
ավտոմատներն են գնում,
մեջը ժետոն են խրում,
հյուր են հանում տոմատի,

մտորելու պահ չկա,
օֆիս է շտապում վագոնետը,
կա միայն բրուտտո, նետտո՝
մարդ լինելու պահ չկա:

Պոետ բարեկամս պատմում է.
իր մոտ է մտել աղախինը...
Կանուխ գանգատվել է խեղճ կինը,
թե լուռ է անցել հանդիպումը:

Պետք չէ գանգատվել իգուր,
հրեշտակ իմ գավառական:
Դու երգ ու հեքիաթ էիր ուզո՞ւմ:
Չկա՛ ժամանակ, չկա՛:

Ներսից ինչ-որ մեկը իմ կուրծքն է
բախում ու բախում անդադար:
Իմ սիրտ, մենք արդեն գործագուրկ ենք՝
ռոբոտացում է, եղբայր:

Սարսափելի վիճակ է:
Հետ ծնիր ինձ, մայրի՛կ...

* * *

Թե ծովում լողամ, թե դուրս գամ այգի՝
գույգ կոշիկներ են դրված հատակին:

Ձախը աջին է հպվել շեղահակ,
չեն դնի տեղը՝ չկա ժամանակ:

Ցուրտ է աշխարհում, մութ համատարած,
իսկ դուք դեռ տաք եք, ոտքից նոր հանված,

ձեր միջատակն է տրորվել կաշվե,
ֆիրմային ոսկե նշանն է մաշվել...

Կորեկ են կտցում դռերը կարմիր:
Դե հիմա արի ու քնով անցի՛ր:

Զույգ կոշիկները լողափին են դեռ,
հո լողորդուհին ծովում չի՞ խեղդվել:

Ո՞ւր ես, լողասեր: Ափը դատարկվեց:
Ո՞ւմ հետ ես լողում: Ո՞վ քեզ պարագրեց...

...Մետաղի դարում, երկրում սևապատ
սենտիմենտալ են կոշիկները այդ,

կարծես տանկի դեմ կկգել են անձայն
երկու ադունակ կճեպանման:

1964

ИСПОВЕДЬ

Ну что тебе надо ещё от меня?
Чугунна ограда. Улыбка темна.
Я музыка горя, ты музыка лада,
ты яблоко ада, да не про меня!

На всех континентах твои имена
прославил. Такие отгрохал лампы!
Ты музыка счастья, я нота разлада.
Ну что тебе надо ещё от меня?

Смеялась: “Ты ангел?” – я лгал, как змея.
Сказала: “Будь смел” – не вылезил из спален.
Сказала: “Будь первым” – я стал гениален,
ну что тебе надо ещё от меня?

Исчерпана плата до смертного дня.
Последний горит под твоим снегопадом.
Был музыкой чуда, стал музыкой яда,
ну что тебе надо ещё от меня?

Но и под лопатой спою, не вина:
“Пусть я удобренье для божьего сада,
ты – музыка чуда, но больше не надо!
Ты случай досады. Играй без меня”.

И вздрогнули складни, как створки окна.
И вышла усталая и без наряда.
Сказала: “Люблю тебя. Больше нет сладу.
Ну что тебе надо ещё от меня?”

1971

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Դե քա՛վ է, էլ ին՞չ էս ուզում ինձանից:
Թուջե ցանկապատ: Ժպիտ անուրախ:
Իմ երգը տխուր է, իսկ քոնը՝ խաղաղ,
ինձոր էս՝ քաղված դժոխքի ծառից:

Համայն աշխարհում անունդ բազմից
փառաբանել եմ: Կանթեղներ վառել:
Դու երջանկացրել էս, իսկ էս՝ պառակտել:
Դե քա՛վ է, էլ ին՞չ էս ուզում ինձանից:

Ինձ «սուրբ» կոչեցիր՝ դարձա սրբապիղծ:
Կոչեցիր «երկշոտ»՝ դարձա սիրազեղ:
«Միջակ» կոչեցիր՝ դարձա հանճարեղ:
Դե քա՛վ է, էլ ին՞չ էս ուզում ինձանից:

Ցմահ ազատվել եմ վարձից, վճարից:
Վերջինն է այրվում քո ձևերի տակ:
Թունավորվել է իմ երգն անապակ:
Դե քա՛վ է, էլ ին՞չ էս ուզում ինձանից:

Բահով էլ բրեն՝ կձայնեմ տակից.
«Ես պարարտանյութ եմ Աստծո պարտեզում,
իսկ դու՝ սուրբ նվազ, բայց էլ չե՛մ ուզում:
Նեղել էս սիրտս: Խաղա առանց ինձ»:

Դուռը ցնցվեց: Քո խավար խցից
ելար դու հոգնած միանձնուհու պես:
Եվ ինձ ասացիր. «Միրում եմ էս քեզ:
Դե քա՛վ է, էլ ին՞չ էս ուզում ինձանից»:

1971

ПОХОРОНЫ ГОГОЛЯ НИКОЛАЯ ВАСИЛЬЕВИЧА

*Завещаю тела моего не погребать до тех пор,
пока не покажутся явные признаки разложения.
Упоминаю об этом потому, что уже во время
самой болезни находили на меня минуты жизненного
онемения, сердце и пульс переставали биться...*

Н.В. Гоголь “Завещание”

I

Вы живого несли по стране!
Гоголь был в летаргическом сне.
Гоголь думал в гробу на спине:
“Как доносится дождь через крышу,
но ко мне не проникнет, шумя, –
отпеванье неясное слышу,
понимаю, что это меня.
Вы вокруг меня встали в кольцо,
наблюдая, с какою кручиной
погружается нос мой в лицо,
точно лезвие в нож перочинный.
Разве я некрофил? Это вы!
Любят похороны в России,
поминают, когда мы мертвы,
забывая, пока живые.
Плоть худую и грешный мой дух
под прощальные плачи волшебные
заколачиваете в сундук,
отправляя назад, до востребования”.

Летаргическая Нева,
летаргическая немота –
позабыть, как звучат слова...

II

“Поднимите мне веки, соотечественники мои,
в летаргическом веке

пробудитесь от галиматьи.
Поднимите мне веки!
Разбуди меня, люд молодой,
мои книги читавший под партой,
потрудитесь понять, что со мной.
Нет, отходят попарно!
Под Уфой затекает спина,
под Рязанью мой разум смеркается.
Вот одна подошла, поняла...
Нет – сморкается!
Вместо смеха открылся кошмар.
Мною сделанное – минимально.
Мне впивается в шею комар,
он один меня понимает.
Я запретный растил для вас плод,
плоть живую я скрещивал с тленьем.
Помоги мне подняться, Господь,
чтоб упасть пред тобой на колени”.
Летаргическая благодать,
летаргический балаган –
спать, спать, спать...

“Я вскрывал, пролетая, гроба
в предрассветную пору,
как из складчатого гриба,
из крылатки рассеивал споры.

Ждал в хрустальных гробах, как в стручках,
оробелых царевен горошины.
Что достигнуто? Я в дураках.
Жизнь такая короткая!

Жизнь сквозь поры несётся в верхи,
с той же скоростью из стакана
испаряются пузырьки
недопитого мною нарзана”.

Как торжественно-страшно лежать,
как беспомощно знать и желать,
что стоит недопитый стакан!

III

“Из-под фрака украли исподнее.
Дует в щель. Но в неё не просунуться.
Что там муки Господние
перед тем, как в могиле проснуться!”

Крик подземный глубин не потряс.
Трое выпили на могиле.
Любят похороны у нас,
как вы любите слушать рассказ,
как вы Гоголя хоронили.

Вскройте гроб и застыньте в снегу.
Гоголь, скорчась, лежит на боку.
Вросший ноготь подкладку прорвал сапогу.

1974

ՆԻԿՈՒԱՅ ՎԱՍԻԼԵՎԻՉ ԳՈԳՈՒԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

*Կտակում եմ մարմինս հողին չհանձնել, մինչև չերևան
քայքայման բացահայտ նշանները: Այդ մասին հիշատակում եմ,
քանի որ արդեն իսկ հիվանդության ժամանակ ապրել եմ
թմրության, անկենդանության ընթացքներ, երբ սիրտս ու
զարկերակս դադարել են բաբախելուց...*

Ն.Վ. Գոգոլ «Կտակ»

I

Գոգոլին էիք թաղում չմեռած:
Լեթարգիկ քնի մեջ էր մտած:
Մտածում էր մեջքին պառկած.
«Տանիքում աղակող թոնի պես,
որն իր շիրք վրաս չի մաղում,
սգո երգն եմ հեռվից լսում ես,
հասկանում եմ՝ ինձ են թաղում:
Հավաքվել եք, որպեսզի դիտեք,
թե ինչպես է իմ քիթն ահագին
դեմքիս մեջ մխրձվում ախտաբեկ,
իբրև սայրը ծավոող դանակի:
Դիասերը ե՞ս եմ, թե՞ դուք:
Թաղումներ սիրող Ռուսաստանը
մեզ հիշում է միայն հետմահու,
երբ փորված է արդեն գերեզմանը:
Չոր մարմինս, հոգիս մեղավոր
մեղեդու տակ՝ տխուր, հիասքանչ,
դագադին են գամում մեխերով
ու ճամփում, ետ դրկում ցպահանջ»:
Նևան էլ է կարծես համրացել,
լեթարգիկ խոր քնով է անցել՝
թող բառերն էլ մնջեն, մոռացվեն...

II

«Բարձրացրեք իմ կոպերը, հայրենակիցներ,
լեթարգիկ այս դարում
ցնորական ձեր քնից արթնացեք:
Բարձրացրե՛ք իմ կոպերը:
Արթնացրու ինձ, սերունդ պատանի,
գրվածքներս ծածուկ ընթերցած,
կիսամեռ վիճակից ինձ հանիր:
Չե՛, զույգ-զույգ հեռացան:
Ուֆայում իմ թիկունքն է թմրում,
Ռյազանում մտքիս լույսը հանգչում է:
Ինչ-որ կին է ինձ մոտենում...
Չե՛, խնչում է:
Ծիծաղի փոխարեն՝ մղձավանջ:
Իմ արածը նվազագույն է:
Ինձ մոծակն է խայթում սովատանջ,
նա միակն է, ով ինձ հասկանում է:
Աճեցրել եմ պտուղն արգելված,
կյանքն ու մահն են մարմինս խաչել:
Ինձ ոտքի կանգնեցրու, Տեր Աստված,
որ ծնկի գամ, չոքեմ քո առջև»:
Լեթարգիկ բախտավորություն,
լեթարգիկ խեղկատակություն՝
քնելու, քնելու ցանկություն...

«Դագադներ էի անվերջ բացում ես՝
վաղորդյան ժամերին ճախրելիս,
ուսարկիս ծալքերից սնկի պես
բյուրավոր բեղմնիկներ շաղ տալիս:

Դագաղի բյուրեղյա փոճոկում
թագուհուն էի սպասում սիսեռի:
Հայտնվել եմ հիմար վիճակում:
Կարճ է կյանքը, թերի:

Կյանքը հողս է ցնդում, հեռանում
ծակոտկեն իմ մաշկի տակից՝
պղպուջներն են այդպես վերանում
նարգանով կիսալից բաժակից»:

Անըմբեր է պանկած թմրանալ,
բայց հստակ ըմբռնել, իմանալ,
որ նարգանը կիսատ է խմված:

III

«Գողացել են հագիս ոտաշորը:
Արանքից քամի կփչի:
Դագաղում արթնանալն ահավոր է՝
առավել, քան տանջանքը Փրկչի»:

Հողի տակ խեղդվեց խուլ ճչոցը:
Երեքով մի-մի թաս խմեցին:
Մենք սիրում ենք նշել մեռելոցը
ու լսել միմյանց փսփսոցը,
թե ինչպես Գոգոլին թաղեցինք:

Կսառեք սարսափից, երբ դագաղը բացեք:
Գոգոլին թեք ընկած, կուչ եկած կտեսնեք:
Նեղ սապոզը պատռած եղունգից կսարսեք:

1974

НОСТАЛЬГИЯ ПО НАСТОЯЩЕМУ

Я не знаю, как остальные,
но я чувствую жесточайшую
не по прошлому ностальгию –
ностальгию по настоящему.

Будто послушник хочет к господу,
ну, а доступ лишь к настоятелю –
так и я умоляю доступа
без посредников к настоящему.

Будто сделал я что-то чуждое,
или даже не я – другие.
Упаду на поляну – чувствую
по живой земле ностальгию.

Нас с тобой никто не расколел.
Но когда тебя обнимаю –
обнимаю с такой тоскою,
будто кто-то тебя отнимает.

Одиночества не искупит
в сад запахнутая столярка.
Я тоскую не по искусству,
задыхаюсь по настоящему.

Когда слышу тирады подленькие
оступившегося товарища,
я ищу не подобья – подлинника,
по нему грущу, настоящему.

Всё из пластика, даже рублища.
Надоело жить очерково.

Нас с тобою не будет в будущем,
а церковка...

И когда мне хохочет в рожу
идиотствующая мафия,
говорю: “Идиоты – в прошлом.
В настоящем рост понимания”.

Хлещет черная вода из крана,
хлещет рыжая, настоявшаяся,
хлещет ржавая вода из крана.
Я дождусь – пойдет настоящая.

Что прошло, то прошло. К лучшему.
Но прикусываю, как тайну,
ностальгию по-настоящему.
Что настанет. Да не застану.

1975

ԻՄԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐՈՏԱԽՏ

Չգիտեմ, թե ինչպես ուրիշները,
բայց կարթել են ինձ, թակարդել
ոչ թե իմ հնօրյա հուշերը,
այլ կարոտն այսօրվա հանդեպ:

Ինչպես մոնթն է ուզում Արարչին
հանդիպել և իր սիրտը բանալ,
նույնը ես՝ առանց թարգմանչի
իսկությունն են ուզում իմանալ:

Ինձ թվում է՝ զանցանք են գործել,
կամ օտարն է գործել, անձանոթը:
Բացատին ընկնելով են զգացել
կենդանի հողի սուր կարոտը:

Չեն պոկի մեզ երբեք իրարից:
Բայց երբ քեզ գրկիս մեջ են առնում,
ճմլվում է սիրտս ցավից,
ասես քեզ հափշտակում են, տանում:

Մենությունս չի փարատել
պարտեզին նայող հյուսնարանը:
Ես արվեստը չեմ փափագել՝
փափագել եմ ես իրականը:

Երբ լսում եմ ճղճիմ ճառերը
ուխտազանց, ուրացող մարդկանց,
որոնում եմ ես բնագրերը՝
մերժելով կրկնակները դրանց:

Պլաստմասից են քրջերը անգամ:
Կարճ ապրելը տրտում ու տխուր է:
Չենք տեսնի ես և դու ապագան,
իսկ մատուռը...

Երբ դիմացս կանգնած խրինջում է
անգլուխ, անուղեղ հանցախումբը,
ես ասում եմ. «Մեր թիվը աճում է:
Բթամիտ ապուշներն անցյալում են»:

Կեղտաջուր է գալիս ծորակից,
վարակված է այն, ապական է,
ժանգաջուր է գալիս ծորակից:
Կսպասեմ՝ մինչև գա իսկականը:

Կժպտա օրերից մի օր բախտը:
Համտեսում եմ, սակայն, գաղտնապես
իսկության հանդեպ կարոտախտը՝
իսկություն, որը չեմ տեսնի ես:

1975

ՏԱԳԱ

Ты меня на рассвете разбудишь,
проводить необутая выйдешь.
Ты меня никогда не забудешь.
Ты меня никогда не увидишь.

Заслонивши тебя от простуды,
я подумаю: “Боже всевышний!
Я тебя никогда не забуду.
Я тебя никогда не увижу”.

Эту воду в мурашках запруды,
это Адмиралтейство и Биржу
я уже никогда не забуду
и уже никогда не увижу.

Не мигают, слезятся от ветра
безнадёжные карие вишни.
Возвращаться – плохая примета.
Я тебя никогда не увижу.

Даже если на землю вернёмся
мы вторично, согласно Гафизу,
мы, конечно, с тобой разминёмся.
Я тебя никогда не увижу.

И окажется так минимальным
наше непониманье с тобою
перед будущим непониманьем
двух живых с пустотой неживою.

И качнётся бессмысленной высью
пара фраз, залетевших отсюда:
“Я тебя никогда не забуду.
Я тебя никогда не увижу”.
1977

ՄԱԳԱ

Դու կանուխ ինձ քնից կհանես
ու ճամփու կդնես ոտնամերկ:
Ինձ ընդմիջտ, առհավետ կհիշես:
Չես տեսնի ինձ այլևս երբեք:

Փորձելով քեզ քամուց պատնեշել,
ես կասեմ մտքիս մեջ տխրաբեկ.
«Տե՛ր Սստված: Քեզ ընդմիջտ կհիշեմ:
Չեմ տեսնի քեզ այլևս երբեք»:

Ծովակի ալիքները վետվետ,
Ծովակալությունը, Բորսան
իմ սրտում կմնան առհավետ,
կմնան իմ աչքին անհասան:

Չեն թարթում, ջրոտվում են քամուց
ընկճված բալ-աչքերդ աշխետ:
Վատ նշան է, երբ հետ են դառնում:
Չեմ տեսնի քեզ երբեք այսուհետ:

Եթե մեզ վիճակվի այս աշխարհի
գալ կրկին՝ համաձայն Հաֆեզի,
չենք գտնի, միևնույն է, իրար:
Քեզ այլևս երբեք չեմ տեսնի:

Եվ այնքան աննշան կթվա
այսօրվա մեր կռիվն անարմատ՝
չնշագուրկ նանրության հետ վաղվա
կենսաշունչ մեր կովի համեմատ:

ԿճՈՃԵՆ ԲԱՐՃՈՆՔՆԵՐՆ ԿՆԻՔԵՐ
ԱՅՍՏԵՂԻԳ ԴՈՒՐԱ ԹՈՎԸ ԵՐԿՈՒ ՍՈՂ.
«Քեզ երբեք մոռանալ չեմ կարող:
Քեզ երբեք չեմ տեսնի այսուհետ»:
1977

**БЕЛЛА АХМАДУЛИНА / ԲԵԼԱ ԱԽԱՍԴՈՒԼԻՆԱ
(1937-2010)**

* * *

Не уделяй мне много времени,
Вопросов мне не задавай.
Глазами добрыми и верными
Руки моей не задевай.

Не проходи весной по лужицам,
По следу следа моего.
Я знаю – снова не получится
Из этой встречи ничего.

Ты думаешь, что я из гордости
Хожу, с тобою не дружу?
Я не из гордости – из горести
Так прямо голову держу.

1957

* * *

Ժամանակը մի վատնիր քո,
Ու հարցերով ինձ մի դիմիր:
Հավատարիմ, ջերմ հայացքով
Ձեռքիս իզուր դու մի դիպիր:

Ձուր տեղը մի փնտրիր հետքերս
Լճակներում գարնանային:
Գիտեմ՝ այս հանդիպումը ևս
Չի հասնելու նպատակին:

Կարծում ես, թե հպարտությո՞ւնն է
Պատճառը, որ քեզ չեմ նայում:
Պատճառը դա չէ՝ տրտմությունն է
Գլուխս բարձր, վեր պահում:
1957

АВГУСТ

Так щедро август звёзды расточал.
Он так бездумно приступал к владенью,
и обращались лица ростовчан
и всех южан – навстречу их паденью.

Я добрую благодарю судьбу.
Так падали мне на плечи созвездья,
как падают в заброшенном саду
сирени неопрятные соцветья.

Подолгу наблюдали мы закат,
соседей наших клавиши сердили,
к старинному роялю музыкант
склонял свои печальные седины.

Мы были звуки музыки одной.
О, можно было инструмент расстроить,
но твоего созвучия со мной
нельзя было нарушить и расторгнуть.

В ту осень так горели маяки,
так недалёко звёзды пролегали,
бульварами шагали моряки,
и девушки в косынках пробегали.

Всё то же там паденье звёзд и зной,
всё так же побережье неизменно.
Лишь выпали из музыки одной
две ноты, взятые одновременно.

1958

ՕԳՈՍՏՈՍ

Առատ էր օգոստոսը աստղերով:
Անհոգ էր իր կավվածքը նա մտնում,
և ռոստովցիք՝ դեմքերը շրջելով,
ընկնող այդ աստղերին էին հետևում:

Բարի բախտից ես գոհ եմ, շնորհակալ:
Աստղաբույլերն ընկնում էին ուսերիս,
ինչպես ընկնում են այգու մեջ լքյալ
յասամանի բույլերը թռչնելիս:

Արևամուտն էինք երկար դիտում,
գոհ չէին հարևանները նվազից,
ճերմակ գլուխն էր ստեղներին հակում
դաշնակահարը՝ լուռ, տխրաթախիծ:

Մենք հնչուններն էինք այդ նույն երգի:
Նվազը, վաղ թե ուշ, կդադարեր,
սակայն ներդաշնությունը մեր ներքին
այլևս անհնար էր խաթարել:

Աշուն էր: Փարոսներն էին փայլում,
խոշոր աստղերն էին երկնից կախված,
նավաստիներն էին արագ քայլում
և աղջիկները՝ գլխաշոր կապած:

Նույն աստղաթափն է անդ ու տապը նույն,
գետափն էլ անփոփոխ է մնացել:
Միայն թե մեղեդուց համահնչուն
երկու ձայնանշան է պակասել:

1958

* * *

По улице моей который год
звучат шаги – мои друзья уходят.
Друзей моих медлительный уход
той темноте за окнами угоден.

Запущены моих друзей дела,
нет в их домах ни музыки, ни пенья,
и лишь, как прежде, девочки Дега
голубенькие оправляют перья.

Ну что ж, ну что ж, да не разбудит страх
вас, беззащитных, среди этой ночи.
К предательству таинственная страсть,
друзья мои, туманит ваши очи.

О одиночество, как твой характер крут!
Посверкивая циркулем железным,
как холодно ты замыкаешь круг,
не внемля увереньям бесполезным.

Так призови меня и награди!
Твой баловень, обласканный тобою,
утешусь, прислонясь к твоей груди,
умоюсь твоей стужей голубою.

Дай стать на цыпочки в твоём лесу,
на том конце замедленного жеста
найти листву, и поднести к лицу,
и ощутить сиротство, как блаженство.

Даруй мне тишь твоих библиотек,
твоих концертов строгие мотивы,

и – мудрая – я позабуду тех,
кто умерли или доселе живы.

И я познаю мудрость и печаль,
свой тайный смысл доверяют мне предметы.
Природа, прислонясь к моим плечам,
объявит свои детские секреты.

И вот тогда – из слёз, из темноты,
из бедного невежества былого
друзей моих прекрасные черты
появятся и растворятся снова.

1959

* * *

Ոտնաձայներ են փողոցից գալիս՝
լքում են ինձ իմ ընկերները հին:
Թանձրախավար գիշերն է թև տալիս
նրանց տարտամ, դանդաղաքայլ երթին:

Լավ չեն նրանց գործերը այս պահին՝
ոչ երգ կա տներում և ոչ նվագ,
միայն պարուհիներն են Դեգայի
կարգի բերում զգեստները երկներանգ:

Դե ինչ, դե ինչ... Թող վաղ առավոտյան
դուք չարթնանաք՝ անճար ու վախեցած:
Բարեկամներ, մոլուցքն է մատնության
պատել աչքերը ձեր կիսախամրած:

Օ՛, մենություն, ինչ խիստ է բարքը քո:
Շողացնելով կարկինը երկաթե՝
շրջանն ես դու փակում անդող ձեռքով,
ժխտում հավաստիքները անպատեհ:

Ուրեմն՝ ինձ կանչիր, պարզև տուր ինձ:
Եվ ես՝ քո սիրեցյալը փայփայված,
կփարատվեմ կրծքիդ վրա նորից՝
երկնակապույտ քո սառնությամբ ցայված:

Թող անտառիդ մեջ ոտնաձայրերիս
կանգնեմ և շարժումով դանդաղ, կարկամ
կանաչ սաղարթը մոտեցնեմ դեմքիս
ու որբության զգացումը մոռանամ:

Տուր ինձ անդորրը գրադարաններիդ,
համերգներիդ մոտիվը՝ զուսպ ու զգաստ,
և ես՝ խոհեմս, չեմ մտաբերի
նրանց, ովքեր դեռ ողջ են կամ մեռած:

Իմաստությամբ ու տխրությամբ լցված՝
ես իրերի խորհուրդը կհիմնամ:
Եվ բնությունը՝ ուսերիս հենված,
իր մանկական գաղտնիքը կբանա:

Ու հենց այդժամ լացի և խավարի,
անցած անկար տզիտության միջից
ընկերներիս դեմքերը հրաշալի
կհայտնվեն և կկորչեն նորից:

1959

О, МОЙ ЗАСТЕНЧИВЫЙ ГЕРОЙ...

Евгению Евтушенко

О, мой застенчивый герой,
ты ловко избежал позора.
Как долго я играла роль,
не опираясь на партнёра!

К проклятой помощи твоей
я не прибегнула ни разу.
Среди кулис, среди теней
ты спасся, незаметный глазу.

Но в этом сраме и бреду
я шла пред публикой жестокой -
всё на беду, всё на виду,
всё в этой роли одинокой.

О, как ты гоготал, партер!
Ты не прощал мне очевидность
бесстыжую моих потерь,
моей улыбки безобидность.

И жадно шли твои стада
напиться из моей печали.
Одна, одна – среди стыда
стою с упавшими плечами.

Но опрометчивой толпе
герой действительный не виден.
Герой, как боязно тебе!
Не бойся, я тебя не выдам.

Вся наша роль – моя лишь роль.
Я проиграла в ней жестоко.
Вся наша боль – моя лишь боль.
Но сколько боли. Сколько. Сколько.
1960

Օ ԴՈՒԻ, ԻՄ ԱՄՈՔԻԱԾ ՀԵՐՈՍ...

Եվզենի Եվտուշենկոյին

Օ դու, իմ ամոթխած հերոս,
անարգանքից էժան պրծար:
Բեմում դարձա ես մենախոս,
քանի որ խաղընկեր չկար:

Քո օգնությանը անիծյալ
ես չեմ դիմել գեթ մի անգամ:
Կուլիսների հետևն անցար
ու փրկվեցիր հոժարակամ:

Բայց վիճակում այդ խայտառակ
ես ուժ գտա ելնելու բեմ
առանց խաղընկերոջ, մենակ՝
անգութ հանդիսատեսի դեմ:

Ինչպե՛ս է հռհռում պարտերը:
Նա չի ներում տխրահռչակ,
ամոթալի իմ կորուստները
և իմ ժպիտն՝ անմեղ, անչար:

Քո երամակը ծարաված
խմում է ջուրն իմ տխրության:
Իսկ ես կանգնած եմ՝ անարգված,
ու մատնված եմ մենության:

Սակայն ամբոխը թերամիտ
բուն հերոսին չի նախատի:

Հերոս, երկչոտ ես, թուլասիրտ:
Մի՛ վախեցիր, քեզ չե՛մ մատնի:

Մեր դերը կատարում եմ ես:
Եվ տապալվել եմ այդ դերում:
Մեր ցավը իմն է անձնապես:
Բայց շա՛տ է, շա՛տ է ցավեցնում:
1960

ДРУГОЕ

Что случилось? Зачем я не могу,
уж целый год не знаю, не умею
слагать стихи и только немоту
тяжёлую в моих губах имею?

Вы скажете – но вот уже строфа,
четыре строчки в ней, она готова.
Я не о том. Во мне уже стара
привычка ставить слово после слова.

Порядок этот ведает рука.
Я не о том. Как это прежде было?
Когда происходило – не строка –
другое что-то. Только что? – забыла.

Да, то, другое, разве знало страх,
когда шалило голосом так смело,
само, как смех, смеялось на устах
и плакало, как плач, если хотело?

1966

ՈՒՐԻՇ ՄԻ ԲԱՆ

Ի՞նչ պատահեց, ինչո՞ւ ես չեմ կարող
շուրջ մեկ տարի ոտանավոր գրել,
գեթ համրությունն է մեջս ամբարվող
իր ծանրությամբ շուրթերս կապարել:

Կասեք՝ ահա չորս տողանոց մի տուն
արդեն պատրաստ է: Դա՛ չէ կարևոր:
Բառերը կողք-կողքի շարել սիրուն՝
այդ արհեստին վաղուց եմ ես սովոր:

Ձեռքիս են իմ տողերը պարտական,
բայց դա՛ չէ կարևոր: Կար նախկինում
տողերիս մեջ մեկ այլ, ուրիշ մի բան,
թե ի՞նչ էր, ի՞նչ... ես չեմ մտաբերում:

Այդ բանը մի թե վախ գիտեր, երկյուղ,
երբ համարձակ ձայնով պարբերաբար
ծիծաղի պես խնդում էր ինքնաբուխ
և լացի պես լալիս, երբ կամենար:

1966

ИОСИФ БРОДСКИЙ / ԻՈՍԻՖ ԲՐՈՂՍԿԻ (1940-1996)

ОДИНОЧЕСТВО

Когда теряет равновесие
твоё сознание усталое,
когда ступеньки этой лестницы
уходят из под ног, как палуба,
когда плюёт на человечество
твоё ночное одиночество, –
ты можешь размышлять о вечности
и сомневаться в непорочности
идей, гипотез, восприятия
произведения искусства,
и – кстати – самого зачатия
Мадонной сына Иисуса.

Но лучше поклоняться данности
с глубокими её могилами,
которые потом, за давностью,
покажутся такими милыми.

Да.

Лучше поклоняться данности
с короткими её дорогами,
которые потом до странности
покажутся тебе широкими,
покажутся большими, пыльными,
усеянными компромиссами,
покажутся большими крыльями,
покажутся большими птицами.

Да.

Лучше поклонятся данности
с убогими её мериллами,

которые потом до крайности,
послужат для тебя перилами
(хотя и не особо чистыми),
удерживающими в равновесии
твои хромающие истины
на этой выщербленной лестнице.

1959

ՄԵՆՈՒԹՅՈՒՆ

Երբ քո հոգնած գիտակցությունը
կորցնում է իր արթուն վիճակը,
երբ ելարանը անկայուն է,
ինչպես ճոճվող նավահարթակը,
երբ մարդկության վրա թքում է
գիշերային քո մենությունը՝
հենց այդ պահին է, որ խոկում ես
հավերժության մասին, կրծում է
կասկածը քեզ՝ արդյո՞ք անպարտ են
արվեստը, կրոնը, գիտությունը,
արդյո՞ք անպիղծ ու անարատ էր
Հիսուսի մոր հղիությունը:
Բայց լավ է խնկարկել եղածը
շիրիմներով իր խորաքանդ,
որոնք, ինչպես վաղուց անցածը,
մեզ թվալու են հարազատ:
Հա՛ :

Լավ է խնկարկել եղածը
իր ճամփեքով՝ կարճ ու նեղլիկ,
որոնք, երբ օրը գա, հանկարծ և
քեզ կթվան երկար ու ձիգ,
լայն, ընդարձակ, մեծ ու փոշոտ,
գիջումներով քողապատված՝
հիշեցնելով հավքեր խոշոր,
խոշոր թևեր լայնատարած:

Հա՛ :

Լավ է խնկարկել եղածը
չափիչներով իր աղքատիկ,
որոնք, վերջին հաշվով, կոչված են

ծառայելու իբրև բազրիք
(թեպետև ոչ այնքան մաքուր),
որպեսզի միտքը քո երկչոտ
չվարանի այլևս գուր
եւարանի վրա չեչոտ:
1959

* * *

Ни страны, ни погоста
не хочу выбирать.
На Васильевский остров
я приду умирать.
Твой фасад тёмно-синий
я впотьмах не найду.
между выцветших линий
на асфальт упаду.

И душа, неустанно
поспешая во тьму,
промелькнёт над мостами
в петроградском дыму,
и апрельская морось,
над затылком снежок,
и услышу я голос:
– До свиданья, дружок.

И увижу две жизни
далеко за рекой,
к равнодушной отчизне
прижимаясь щекой.
Словно девочки-сёстры
из непрожитых лет,
выбегая на остров,
машут мальчику вслед.

1962

* * *

Ոչ երկիր, ոչ տապան
ես ընտրել չեմ ուզում:
Ես իմ շունչը կտամ
Վասիլեսկի կղզում:
Իրիկվա մեջ դժվար
քո մուգ պատը գտնեմ:
Ասֆալտին ուժասպառ,
անկենդան ես կընկնեմ:

Ու հոգիս անընդհատ
խավարում ցոլալով,
կճախրի ծխապատ
քաղաքի վրայով,
ցողանձրև ապրիլյան,
ծոճրակիս՝ թեթև ձյուն,
և կասի ինձ մի ձայն.
– Իմ ընկեր, ցտեսություն:

Երկու կյանք գետից դեն
կտեսնեմ ես կրկին
և այտով կհպվեմ
անտարբեր իմ երկրին:
Քույրերի պես մանուկ՝
իմ չապրած անցյալից
ինձ ձեռքով են անում,
հրաժեշտ են տալիս:

1962

* * *

Когда так много позади
Всего, в особенности – горя,
Поддержки чьей-нибудь не жди,
Сядь в поезд, высадись у моря.
Оно обширнее. Оно
И глубже. Это превосходство –
Не слишком радостное. Но
Уж если чувствовать сиротство,
То лучше в тех местах, чей вид
Волнует, нежели язвит.

1969

* * *

Երբ շատ բաներ ես դու տեսել
Քո անցյալում, հատկապես՝ վիշտը,
Մեկից աջակցություն սպասել
Ճիշտ չէ՝ ծովափ մեկնելն է ճիշտը:
Ծովն ավելի է խոր ու լայն:
Անշուշտ, դա առավելություն է:
Այնքան էլ չի սփռվում քեզ այն,
Բայց զիտակցել քո որբությունը
Լավ է այնտեղ, ուր տեսարանը
Ոչ թե անդունդ, այլ՝ հանգրվան է:

1969

ДЕБЮТ

1

Сдав все свои экзамены, она
к себе в субботу пригласила друга;
был вечер, и закупорена туго
была бутылка красного вина.

А воскресенье началось с дождя;
и гость, на цыпочках прокравшись между
скрипучих стульев, снял свою одежду
с непрочно в стену вбитого гвоздя.

Она достала чашку со стола
и выплеснула в рот остатки чая.
Квартира в этот час ещё спала.
Она лежала в ванне, ощущая

всей кожей облупившееся дно,
и пустота, благоухая мылом,
ползла в неё, через ещё одно
отверстие, знакомящее с миром.

2

Дверь тихо притворившая рука
была – он вздрогнул – выпачкана; пряча
её в карман, он услышал, как сдача
с вина плеснула в недрах пиджака.

Проспект был пуст. Из водосточных труб
лилась вода, сметавшая окурки.
Он вспомнил гвоздь и струйку штукатурки,
и почему-то вдруг с набрякших губ

сорвалось слово (Боже упаси
от всякого его запечатленья),
и если б тут не подошло такси,
остолбенел бы он от изумленья.

Он раздевался в комнате своей,
не глядя на припахивавший потом
ключ, подходящий к множеству дверей,
ошеломлённый первым оборотом.

1970

ԴԵՔՅՈՒՏ

1

Նա ընկերոջը տուն էր հրավիրած՝
բոլոր քննությունները հանձնելով:
Շաբաթ էր: Երեկո: Կարմիր գինով
լի շիշն առայժմ փակ էր, խցանված:

Իսկ կիրակին անձրևներով սկսվեց,
և հյուրը ճոճոսան այթոսներից
խուսափելով՝ պատի խարխուլ մեխից
անմիջապես հագուստը իր վերցրեց:

Թեյի կիսալեցուն ըմպանակից
տանտիրուհին բերանն առավ մի կում:
Մինչ բնակարանը կարթնանար քնից՝
արդեն պառկած էր նա լոգարանում:

Տաշտի հատակը մաշկն էր մածմժում,
և օճառի անուշ, թարմ բուրմունքով
դատարկությունն էր նրա մեջ խուժում
դեպի աշխարհ բացված մի նոր անցքով:

2

Կեղտոտ իր ձեռքը (նա դա նկատեց,
երբ դուռն էր այդ ձեռքով փակում կամաց)
գրպանը խրելով՝ գինուց ստացված
մանրադրամի ծնգոցը ականջեց:

Դատարկ էր պողոտան: Ծխուկներից
մաքրում էր ջուրը եզրը մայթերի:

Հիշեց նա մեխը, ծեփը պատերի,
և այդ պահին նրա շրթունքներից

մի բառ թռավ հանկարծ (Աստված չտա
կրկնել այդ բառը, դրոշմել հավետ),
և եթե շտապ տաքսին չմոտենար՝
տեղում կընդարմանար իսկույններ:

Ննջարանում շորերն էր նա հանում՝
չնայելով իր բանալուն քրտնած,
որը պիտի դռներ բանար բազում,
բայց առաջին դարձից էր շվարած:

1970

* * *

Не выходи из комнаты, не совершай ошибку.
Зачем тебе Солнце, если ты куришь Шипку?
За дверью бессмысленно всё, особенно – возглас счастья.
Только в уборную – и сразу же возвращайся.
О, не выходи из комнаты, не вызывай мотора.
Потому что пространство сделано из коридора
и кончается счётчиком. А если войдёт живая
милка, пасть разевая, выгони не раздевая.
Не выходи из комнаты; считай, что тебя продуло.
Что интересней на свете стены и стула?
Зачем выходить оттуда, куда вернёшься вечером
таким же, каким ты был, тем более – изувеченным?
О, не выходи из комнаты. Танцуй, поймав, боссанову
в пальто на голое тело, в туфлях на босу ногу.
В прихожей пахнет капустой и мазью лыжной.
Ты написал много букв; ещё одна будет лишней.
Не выходи из комнаты. О, пускай только комната
догадывается, как ты выглядишь. И вообще инкогнито
эрго сум, как заметила форме в сердцах субстанция.
Не выходи из комнаты! На улице, чай, не Франция.
Не будь дураком! Будь тем, чем другие не были.
Не выходи из комнаты! То есть дай волю мебели,
слейся лицом с обоями. Запрись и забаррикадируйся
шкафом от хроноса, космоса, эроса, расы, вируса.

1970

* * *

Մի՛ ել սենյակից, սխալ մի գործիր, մնա քո տեղում:
Արևը քեզ ի՞նչ, եթե շարունակ «Շիպկա» ես ծխում:
Դռան ետևում իմաստագուրկ է կյանքն առհասարակ:
Միայն պետքարան կարող ես գնալ ու դառնալ արագ:
Մի՛ ել սենյակից ու հրաժարվիր տաքսու պատվերից:
Քանի որ տարածքն առաջանում է, սկսվում միջանցքից,
հաշվիչով պրծնում: Իսկ երբ ներս կգա ժիր ու բացբերան
սիրուհիդ, ապա շորը մի հանիր՝ վռնդիր նրան:
Մի՛ ել սենյակից, ձևացիր, թե դու մրսած ես, տկար:
Մի՛ թե պատերից ու աթոռներից լավ բաներ էլ կան:
Ինչո՞ւ հեռանալ այնտեղից, որտեղ զիշերով ստիպված
պիտի ետ դառնաս, առավել ևս՝ խեղված, խաթարված:
Մի՛ ել սենյակից: Բոսանովայի մեղեդին գտիր,
պար եկ ոտնաքաց ու քո մերկ մարմնին վերարկու գցիր:
Կադամբի բույրը, քուրքի հոտն է օդում տարածվում:
Անթիվ տառեր ես գրել, ևս մեկն ավելորդ է թվում:
Մի՛ ել սենյակից, քանզի հենց նա է իսկույն կոսահում,
թե ինչ տեսք ունես: Ինչպես որ նյութն է ձևին խրատում.
«Ծպտյալ ես, ուրեմն՝ դեռ կաս («Incognito ergo sum»):
Մի՛ ել սենյակից: Հասկացիր՝ Ֆրանսիայում չես ապրում:
Մի հիմարացիր ու մի նմանվիր երբեք ուրիշին:
Մի՛ ել սենյակից և քեզ կահույքով շրջապատնեշիր,
պատի պաստառին քո դեմքը ձուլիր: Սպիրտ մեկուսի՛
առանց քրոնոսի, կոսմոսի, էրոսի, ռասայի, վիրուսի:

1970

НАТЮРМОРТ

Verrà la morte e avrà i tuoi occhi.

Cesare Pavese

Придёт смерть, и у неё будут твои глаза.

Чезаре Павезе

I

Вещи и люди нас
окружают. И те,
и эти терзают глаз.
Лучше жить в темноте.

Я сижу на скамье
в парке, глядя вослед
проходящей семье.
Мне опротивел свет.

Это январь. Зима.
Согласно календарю.
Когда опротивеет тьма,
тогда я заговорю.

II

Пора. Я готов начать.
Не важно, с чего. Открыть
рот. Я могу молчать.
Но лучше мне говорить.

О чём? О днях, о ночах.
Или же – ничего.
Или же о вещах.
О вещах, а не о

людях. Они умрут.
Все. Я тоже умру.
Это бесплодный труд.
Как пи́сать на ветру.

III

Кровь моя холодна.
Холод её лютей
реки, промерзшей до дна.
Я не люблю людей.

Внешность их не по мне.
Лицами их привит
к жизни какой-то не-
покидаемый вид.

Что-то в их лицах есть,
что противно уму,
что выражает лезть
неизвестно кому.

IV

Вещи приятней. В них
нет ни зла, ни добра
внешне. А если вник
в них – и внутри нутра.

Внутри у предметов – пыль.
Прах. Древооточец-жук.
Стенки. Сухой мотыль.
Неудобно для рук.

Пыль. И включённый свет
только пыль озарит.

Даже если предмет
герметично закрыт.

V

Старый буфет извне
так же, как изнутри,
напоминает мне
Нотр-Дам де Пари.

В недрах буфета тьма.
Швабра, эпитрахиль
пыль не сотрут. Сама
вещь, как правило, пыль

не тщится перебороть,
не напрягает бровь.
Ибо пыль – это плоть
времени. Плоть и кровь.

VI

Последнее время я
сплю среди бела дня.
Видимо, смерть моя
испытывает меня,

поднося, хоть дышу,
зеркало мне ко рту, –
как я переносу
небытие на свету.

Я неподвижен. Два
бедра холодны, как лед.
Венозная синева
мрамором отдаёт.

VII

Преподнося сюрприз
суммой своих углов,
вещь выпадает из
миропорядка слов.

Вещь не стоит. И не
движется. Это – бред.
Вещь есть пространство, вне
коего вещи нет.

Вещь можно грохнуть, сжечь,
распотрошить, сломать.
Бросить. При этом вещь
не крикнет: "... твою мать!"

VIII

Дерево. Тень. Земля
под деревом для корней.
Корявые вензеля.
Глина. Гряда камней.

Корни. Их переплёт.
Камень, чей личный груз
освобождает от
данной системы уз.

Он неподвижен. Ни
сдвинуть, ни унести.
Тень. Человек в тени,
словно рыба в сети.

IX

Вещь. Коричневый цвет
вещи. Чей контур стёрт.
Сумерки. Больше нет
ничего. Натюрморт.

Смерть придёт и найдёт
тело, чья гладь визит
смерти, точно приход
женщины, отразит.

Это абсурд, враньё:
череп, скелет, коса...
“Смерть придёт, у неё
будут твои глаза”.

X

Мать говорит Христу:
– Ты мой сын или мой
Бог? Ты прибит к кресту.
Как я пойду домой?

Как ступлю на порог,
не поняв, не решив:
ты мой сын или Бог?
То есть мёртв или жив?

Он говорит в ответ:
– Мёртвый или живой,
разницы, жено, нет.
Сын или Бог, я твой.

1971

ՆԱՏՅՈՒՐՄՈՐՏ

Verrà la morte e avrà i tuoi occhi.

Cesare Pavese

Մահը կգա ու ինձ քո աչքերով կնայի:

Չեզարե Պավեզե

I

Իրերն ու մարդիկ են մեզ
շրջապատում: Անվերջ
աչք են խոցում բզի պես:
Լավ է ապրել մթան մեջ:

Նստած եմ նստարանին
այգում, նայելով հեռվից
ընտանեկան շարանին:
Զգվել եմ լույս աշխարհից:

Հունվար է: Ձմեռ իստաղեմ:
Օրացույցները կասեն:
Երբ խավարից կզզվեմ՝
այն ժամանակ կխոսեմ:

II

Ժամն է: Պատրաստ եմ սկսել:
Հոգ չէ որտեղից: Բացեմ
բերանս: Կարող եմ սսկվել:
Բայց լավ կլինի խոսեմ:

Ինչի՞ ց: Անցած օրերի՞ ց:
Եվ կամ՝ ոչնչի մասին:
Եվ կամ՝ առարկաներից:
Այլ ոչ թե մարդկանց, քանզի

մարդիկ մեռնելու են մի օր:

Բոլորը: Այդ թվում՝ ես:
Իզուր աշխատանք է՝ ոնց որ
քամու դեմ կանգնած միզես:

III

Արյունս սառն է սաստիկ:
Ավելի սառն է այն, քանց
սառցապատ ջուրը գետի:
Չեմ սիրում ես մարդկանց:

Խորթ է ինձ, անդուրեկան
տեսքը նրանց արտաքին:
Անանցական մի բան
պատվաստեցին կյանքին:

Դեմքին դրոշմել են նրանք
այն, ինչից միտքն է խորշում,
ինչը կեղծիք է, քծնանք՝
ուղղված չգիտես, թե ում:

IV

Հաճո են իրերն առավել:
Ոչ չար, ոչ բարի են տեսքից:
Եթե խորամուխ լինել՝
նույնն են դրանք ներսից:

Փոշի է ներսում ամենուր:
Աճյուն: Փայտուտիճ բզեզ:
Պատեր: Չորացած թրթուր:
Ինչպե՞ս ձեռքերով դիպչես:
Փոշի է: Հոսանքը որ տան՝
փոշու վրա լույս կնետի:

Եթե նույնիսկ իրն, առարկան
ներհուն է, ներփակ, հերմետիկ:

V

Դրսից, ինչպես և ներսից,
հին պահարանն այդ պահին
խիստ հիշեցնում է ինձ
Նոտր-Դամ դը Պարին:

Ընդերքը խավար է: Անգամ
շվաբրը, ուրարը փոշին
չեն մաքրի: Ինքն առարկան
հոնքը տեղից չի շարժի

փոշուն հաղթելու համար,
բնավ այն չի հավաքի:
Զի միսն է փոշին կենարար,
մարմինը ժամանակի:

VI

Վերջերս հաճախ եմ ես
ցերեկներով քնում:
Մահն է, հավանապես,
ինձ փորձարկում, քնում:

Թեև դեռ շնչում եմ, բայց նա
շնչիս հայելի է դնում,
որպեսզի պարզի, իմանա՝
լույսով ոնց եմ մահը տանում:

Ես անշարժ եմ: Ազդրերս սառել,
դարձել են սառցի նման:

Մարմարե երանգ են առել
կապտավուն անոթները արյան:

VII

Բերելով մեզ անակնկալի
անկյունարդ նիստերով հարակից՝
իրը դուրս է ընկնում տաղտկալի
բառերի աշխարհակարգից:

Առարկան անսասան է, բայց
շարժվում է: Ցնորք է դա:
Առարկան ծավալ է, տարածք,
որից դուրս առարկա չկա:

Առարկան կարող էս այրել,
քրքրել, կոտրել, գցել ցած:
Այն իրեն չի պահի անվայել,
չի գոռա. “... твою мать!”

VIII

Ծառ: Շվաք: Բնահող
ծառի տակ, արմատի համար:
Ծռռումնուռ ծաղկատող:
Կավ: Պատնեշ քարաշար:

Արմատներ: Հյուսածո, խճճուն:
Քար, որի բեռն անձնական
ազատագրում է սույն
կապանքներից բնական:

Քարը անշարժ է: Չես
տեղահանի, տանի:

Մարդն ստվերի մեջ կարծես
ցանցն ընկած ձուկ լինի:

IX

Իր: Դարչնագույն առարկա՝
անուրվագիծ, աղոտ:
Վերջալույս: Էլ ոչինչ չկա:
Պարզապես՝ նատյուրմորտ:

Կգա մահը և նա անվարան
կգտնի մի մարմին թափանցիկ,
որ կնոջ գալստյան նման
մահվան այցը կգրանցի:

Զատանցանք է դա փուչ ու պիղծ՝
գանգ, կմախք, գերանդի...
«Մահը կգա ու ինձ
քո աչքերով կնայի»:

X

Հիսուսին է մայրը դիմում.
– Իմ որդի՞ն էս, թե՞՞ Տերն էս դու:
Քեզ արդեն խաչին են գամում:
Ես ինչպե՞ս հեռանամ, գնամ տուն:

Ես ինչպե՞ս դնեմ ոտքս շեմին,
երբ դեռ չեմ որոշել, հասկացել՝
դու իմ Տե՞րն էս, թե՞ իմ որդին,
դու մեռե՞լ էս, թե՞ չես մահացել:

– Կին, անմահ եմ ես, թե մեռած, –
նա հարցին է պատասխանում, –

քո որդին եմ ես, թե Աստված,
միևնույն է՝ քոնն եմ մնում:

1971

КОЛЫБЕЛЬНАЯ

Родила тебя в пустыне
я не зря.
Потому что нет в помине
в ней царя.

В ней искать тебя напрасно.
В ней зимой
стужи больше, чем пространства
в ней самой.

У одних – игрушки, мячик,
дом высок.
У тебя для игр ребячьих –
весь песок.

Привыкай, сынок, к пустыне
как к судьбе.
Где б ты ни был, жить отныне
в ней тебе.

Я тебя кормила грудью.
А она
приучила взгляд к безлюдью,
им полна.

Той звезде – на расстояньи
страшном – в ней
твоего чела сиянье,
знать, видней.

Привыкай, сынок, к пустыне,
под ногой,

окромя неё, твердыни
нет другой.

В ней судьба открыта взору.
За версту
в ней легко признаешь гору
по кресту.

Не людские, знать, в ней тропы!
Велика
и безлюдна она, чтобы
шли века.

Привыкай, сынок, к пустыне,
как шепот
к ветру, чувствуя, что ты не
только плоть.

Привыкай жить с этой тайной:
чувства те
пригодятся, знать, в бескрайней
пустоте.

Не хуже́й она, чем эта:
лишь длинней,
и любовь к тебе – примета
места в ней.

Привыкай к пустыне, милый,
и к звезде,
люющей свет с такою силой
в ней везде,

будто лампу жжёт, о сыне
в поздний час
вспомнив, тот, кто сам в пустыне
дольше нас.

1992

ՕՐՈՐՈՑԱՅԻՆ

Անապատում քեզ ծնեցի,
քանի որ
այն երբևէ չի ունեցել
թագավոր:

Քեզ չեն փնտրի այստեղ, քանզի
ցուրտը ձմռան
ավելին է, քան ավազի
ծովն անսահման:

Ումանց՝ գնդակ ու խաղալիք,
տուն ապահով:
Իսկ քեզ, որպես զվարճալիք՝
ավազի ծով:

Ավա՛ղ, ուրիշ ճակատագիր
չունես, տղաս:
Ուր էլ լինես՝ անապատի
գիրկը կգաս:

Ես քեզ կուրծք եմ տվել, իսկ նա
աչքերը քո
լիացրել է այս անբնակ,
մերկ տարածքով:

Երևի թե Աստղակաթն է
հեռավոր
նշավորել քո ճակատը
լուսավոր:

Ընտելացիր անապատին,
իմ տղա,
ոտքերիդ տակ ուրիշ գետին,
հող չկա:

Քո ապագան անգեն աչքով
կտեսնես:
Ու հեշտությամբ լեռը խաչով
կգտնես:

Անապատի օվկիանոսում
դարերով
Ժամանակն է միայն հոսում
իր հունով:

Անապատին ընտելացիր
քամու պես,
ու հասկացիր՝ մարմնից բացի,
շունչ ունես:

Ընտելացիր այդ գաղտնիքին՝
սիրտս վկա,
դատարկության մեջ ահագին
քեզ պետք կգա:

Այն այս մեկից երկար է, բայց
ոչ պակաս:
Քեզ անդ սիրով շրջապատված
դու կզգաս:

Անապատին ընտելացիր
և աստղին,
որն ամենուր սփռում է իր
լույսն ու ծղիւն,

Կարծես մթով լամպ է վառել
որդուն հիշած՝
նա, ով այստեղ ոտք է դրել
մեզնից առաջ:
1992

НИКОЛАЙ ЗИНОВЬЕВ / ՆԻԿՈՂԱՅ ԶԻՆՈՎԵՎ
(1960)

* * *

В степи, покрытой пылью брэнной
Сидел и плакал человек.
А мимо шёл Творец Вселенной.
Остановившись, он изрек:
“Я друг униженных и бедных,
Я всех убогих берегу,
Я знаю много слов заветных.
Я есмь твой Бог. Я всё могу.
Меня печалит вид твой грустный,
Какой бедою ты тесним?”
И человек сказал: “Я – русский”,
И Бог... заплакал вместе с ним.
1998

* * *

Փոշեկորույս տափաստանում
Մի մարդ էր հեկեկում նստած:
Մոտով մեր Տերն էր ընթանում:
Նա կանգ առավ մի պահ, ասաց.
«Նվաստների, աղքատների
Ընկերն եմ ես սրտապնդող,
Բառեր զիտեմ անգտնելի:
Աստվածն եմ քո մեծակարող:
Մռայլ է տեսքդ, անզվարթ է,
Հոգիդ ինչո՞ւ է հալածված»:
«Ես ոռւս եմ», – պատասխանեց մարդը:
Աստված լռեց ու... հեկեկաց:
1998

* * *

Кружился лебедь над прудом,
Раздался вдруг ружейный гром,
И лебедь на воду упал
Под чей-то крик: “Попал! Попал!”

Потом в кустах взревел мотор,
Стрелок умчался восвояси.
Мутнел смертельно птицы взор,
А полдень оставался ясен.

Неспешно плыли облака,
Качались медленные воды.
И равнодушию природы
Я позавидовал. Слегка...

2007

* * *

Կարապն էր պտտվում օդում,
Հանկարծ կրակոց է որոտում:
Կարապը ջրի մեջ ընկավ,
Ու մեկը բղավեց. «Դիպա՛վ»:

Հետո շարժիչի ձայն լսվեց,
Դիպուկահարն անհետացավ:
Թռչնի հայացքը խավարեց,
Իսկ օրը պարզ էր ու պայծառ:

Տեղ-տեղ ամպեր էին գոյանում,
Ծփում էր ջուրը լճակի:
Ես բնությանը անզգայուն
Նախանձեցի: Թեթևակի...
2007

* * *

Пока я не пошёл ко дну,
Одетый в смертную сорочку,
Господь, даруй мне хоть одну
Во мгле мерцающую строчку.

И чтоб от этого мерцанья
Сказали чисто и светло:
“Он был поэтом отрицанья,
Но отрицал он только зло”.

2008

* * *

Քանի դեռ չեմ դարձել ես հող,
Շապիկը չեմ հագել մահվան,
Աստվա՛ճ, ինձ պարզևի՛ր մի տող՝
Մի լույս տիրույթի մեջ մթան:

Ու թող ասեն անկեղծաբար
Լուսավորված մարդիկ բազում.
«Նա բանաստեղծ էր ժխտարար,
Բայց սոսկ չարիքն էր բացասում»:
2008

ИВАН ГОЛУБНИЧИЙ / ԻՎԱՆ ԳՈԼՈՒԲՆԻՉԻ
(1966)

* * *

Вечер. Шкаф платяной –
Треснули зеркала.
Детский смех за стеной.
Пыль на краю стола.

Лампа. Унылый свет
Вырвет картины клок:
Стены, сухой паркет,
В трещинах потолок.

Книги. Такая муть!
Крест. Охраняет дом...
И ледяная жуть
За ледяным окном.

Слышишь – с больных небес
Стоны сквозь дождь и снег?
Это бездомный бес
Ищет себе ночлег.

1997

* * *

Երեկո: Հագուստի պահարան:
Կոտրված, ճաք տված հայելի:
Մանկան ճիչ սենյակից հարևան:
Մաղ փոշի սեղանի ծայրերին:

Լուսամփոփն իր լույսով սգավետ
Նկարից կպոկի մի հատված:
Մերկ պատեր, չորացած պարկետ,
Առաստաղ՝ անսվաղ, ճաքճքած:

Խաչափայտ՝ պահապանը տան,
Մատյաններ՝ տաղտկալի ու տափակ...
Դուրս նայող սառցապատ պատուհան,
Սառնաշունչ սուկալի եղանակ:

Դու լսո՞ւմ ես՝ հիվանդ երկնքից
Հոգոցներ են գալիս, հառաչյուն:
Չար ոգին է, լքված ամենքից՝
Օթևան է խնդրում, աղաչում:
1997

* * *

Забудь меня. В затерянном краю,
Где лишь озёра сонные окрест,
Где ветры песни вольные поют,
Стоит мой крест.

Забудь меня. Меж сосен и камней
Сюда тропа забытая ведёт,
Но только не ходил никто по ней
И не пройдёт.

Забудь меня и мой тревожный стих,
И мне судьбы достойной не пророчь.
Здесь ночь плывёт в туманах ледяных,
И день как ночь.

... А может, выйти в полночь и упасть,
И снег лицом заплаканным согреть,
И эту выюгу белую проклясть,
И в этой выюге заживо сгореть,

И перед смертью вспомнить старый стих,
Пусть мёртвые уста его хранят:
“Как страшно в этих комнатах пустых!..
Забудь меня”.

1999

* * *

Ինձ մոռացիր: Լքված, խուլ եզերքում,
Որտեղ լճեր կան քնասույզ, խախանդ,
Որտեղ քամին է կամազատ երգում՝
Իմ խաչն է անդ:

Ինձ մոռացիր: Ծառ ու քարի միջով
Կորած կաճանն այնտեղ քեզ կտանի,
Բայց ոչ ոք չի քայլել այդ կաճանով
Ու չի քայլի:

Ինձ մոռացիր տխուր իմ երգերում,
Մի գուշակիր ոչ բարի բախտ, ոչ գույթ,
Այստեղ խոնավ խավարն է դեզերում
Եվ օրն է մուրթ:

...Իսկ գուցե դուրս գալ գիշերով, ընկնել,
Պաղ ձյունն այրել դեմքով լացակալած,
Ճերմակ այդ ձյունաբուքը նզովել
Եվ դրա մեջ ողջակիզվել հանկարծ,

Եվ մեռնելիս սողերը հնավետ
Հիշել, որ շուրթերին իմ մնացին՝
«Դատարկ են սենյակները չարաղետ:
Ինձ մոռացիր»:

1999

* * *

Путь к высшей цели, или просто путь
До смертного креста?
И знать хочу, и страшно заглянуть
В запретные места.

Молюсь Тебе в мучительных стихах,
Но снова не пойму –
Страх перед Богом, или просто страх
Остаться одному?

Люблю Тебя, как смерть свою люблю,
Как грёз невнятных жуть.
Ни мыслью, ни стихом не оскорблю
Возвышенную суть.

Но иногда в горячечных ночах
Глаз воспалённых не могу сомкнуть:
– Страх перед Богом, или просто страх?
– Путь к высшей цели, или просто путь?

2001

* * *

Վերնագնաց ուղի՞, թե՞ պարզապես
Գերեզմանի ճամփա:
Խորհում եմ, բայց և վախենում եմ ես
Բախել դռները փակ:

Խոնարհ իմ աղոթքով դիմում եմ Քեզ
Ու մտմտում նորից՝
Աստծու՞ ց եմ վախենում, թե՞ պարզապես
Գալիք մենությունից:

Միրում եմ Քեզ մահից էլ ավելի,
Միրով ցնորածին:
Մտքով ու տաղերով պարսավելի
Անունդ չեմ պղծի:

Սակայն գիշերվանից մինչ առավոտ
Տանջում են ինձ հարցերն անպատասխան.
– Աստվածավա՞խ եմ ես, թե՞ թուլամորթ:
– Երկի՞նք եմ գնալու, թե՞ գերեզման:

2001

* * *

Я создавал тебя в ночи,
И странной ночь была.
И ангел в пламени свечи
Сжигал свои крыла.

Перекрестил меня с тоской
И отлетел во мрак.
А я дрожащею рукой
Творил ужасный знак.

И тишина плыла окрест,
И тяжелела мгла,
И со стены свалился крест,
И странной ночь была.

И исчезал животный страх,
И скорбь была чиста
По тем, сожжённым на кострах
От имени Христа,

По тем, принявшим тяжкий крест
В глухую старину
За приоткрытие завес
В угрюмую страну...

Бежали тени по стене
От синего огня,
И кто-то плакал в тишине,
Оплакивал меня.

2002

* * *

Գիշերն էի քեզ արարում՝
Մթով անօրինակ:
Հրեշտակն էր իր թևերն այրում,
Դառնում մոմի ճրագ:

Խաչակնքեց նա ինձ թախծով,
Կորավ թավ խավարում:
Իսկ ես ձեռքով դողողացող
Իմ խաչն էի կերտում:

Ամենուրեք խուլ լռություն էր,
Խավար էր թանձրահոծ,
Պատից ընկավ Խաչելությունը,
Գիշեր էր արտառոց:

Չկար այլևս վախ: Անվերջ
Ողբում էի միայն
Նրանց, ովքեր խառույկի մեջ
Հանուն Տիրոջ ընկան,

Նրանց, ովքեր տառապեցին՝
Խաչն ուսերին առած,
Քանզի ծածկոցը պատռեցին՝
Դժոխքը քողարկած...

Կապույտ կրակն էր բեկբեկվում,
Շվաք գցում պատին,
Եվ ինչ-որ մեկը հեկեկում,
Ողբում էր մահը իմ:

2002

* * *

Она всё та же – Лино́р безумного Эдгара...
Александр Блок

Необъяснимая тревога
Живёт в ночи.
В такую ночь тревожить Бога?!
Молчи, молчи!

Молчи о прошлом, Бога ради!
Смотри, смотри –
Огонь в твоей пустой лампаде
Едва горит!..

Мне не забытья до рассвета,
Я не смогу!
Стихи безумного поэта
Звучат в мозгу.

Наедине с собой и Богом –
Ведь с нами Бог? –
Услышу шорох за порогом
И слабый вздох.

И странно, и немного жутко –
А может, враг?
А может, чья-то злая шутка,
Иль тайный знак?

А может, просто безнадежный
Усталый гость?
Войди, сними свою одежду,
Повесь на гвоздь!..

Ответа нет, лишь тьма смеётся,
Кругом темно!
Лишь только ветер, ветер бьётся
В моё окно!

Лишь сполох дальнего пожара
Пронзает тьму...
Лино́р безумного Эдгара
Идёт к нему.

2005

* * *

Նա նույնն է մնացել խենթ էդգարի Լինորը...
Ալեքսանդր Բլոկ

Անմեկնելի տագնապներով է
Գիշերը լի:
Աստծուն դիմելը որքան՞վ է
Տեղին: Լռի՛ր:

Անցյալը թո՛ղ, ի սեր Աստծո:
Նայի՛ր, նայի՛ր՝
Մարում է ծուխը սրբածոր
Քո լամբարի:

Ես մինչև լույս անքուն պիտի
Մնամ, անվերջ
Մտասուզվեմ խենթ պոետի
Տաղերի մեջ:

Երբ կկանգնեմ Աստծո առաջ
Առանց վկա,
Դռան շեմից մի թույլ հառաչ,
Շունկ կգա:

Արտասովոր, անօրինակ է՝
Գո՞ղ է, խուժա՞ն,
Իսկ գուցե չարախինդ կատա՞կ է,
Գաղտնի նշա՞ն:

Իսկ գուցե հյուր կամ ուղևո՞ր է՝
Հոգնած, անսիրտ:

Նե՛րս եկ, հանի՛ր քո վերնաշորը,
Մեխից կախի՛ր:

Քար լռություն: Խնդում է մութը,
Պատում չորս դին:
Բախում, ծեծում է լուսամուտս
Խելառ քամին:

Հուրն է հեռվում թավ խավարի
Եզրը այրում...
Խեղճ Լինորը խենթ էդգարի
Մոտ է գնում:

2005

БОРИС РЫЖИЙ / ԲՈՐԻՍ ՌԻՇԻ
(1974-2001)

* * *

Маленький, сонный, по чёрному льду
в школу – вот-вот упаду – но иду.
Мрачно идёт вдоль квартала народ.
Мрачно гудит за кварталом завод.
“...Личико, личико, личико, ли...
будет, мой ангел, чернее земли.
Рученьки, рученьки, рученьки, ру...
будут дрожать на холодном ветру.
Маленький, маленький, маленький, ма..., –
в ватный рукав выдыхает зима. –
Аленький галстук на тоненькой ше...
греет ли, мальчик, тепло ли душе?”
Всё, что я понял, я понял тогда:
нет никого, ничего, никогда.
Где бы я ни был – на чёрном ветру
в чёрном снегу упаду и умру.
Будет завод надо мною гудеть.
Будет звезда надо мною гореть.
Ржавая, в странных прожилках, звезда,
и – никого, ничего, никогда.

1995

* * *

Փոքրիկ եմ, քնատ, սև սառցի վրով
դպրոց եմ գնում՝ հագիվ քայլելով:
Մռայլ մարդիկ են մայթերով հոսում:
Գորշ գործարանի շչակն է լսվում:
«...Քո դեմքը, քո դեմքը, քո դեմքը, քո դե...
հողի պես, հրեշտակ իմ, սևով կպատեն:
Թաթերդ, թաթերդ, թաթերդ, թաթե...
ցրտերը դաժան անվերջ կխայթեն:
Մանչուկս, մանչուկս, մանչուկս, մանչու..., –
ձմեռն է թևքիս մեջ մտած շնչում: –
Կարմիր փողկապ կա վզին քո բարա...
տղաս, տաքացա՞վ հոգիդ անփարատ»:
Հենց այդ օրվանից ես գլխի ընկա,
որ ոչ ոք, ոչինչ ու երբեք չկա:
Ուր էլ որ լինեմ՝ քամուց հողմընթաց
կընկնեմ, կմեռնեմ ձյան մեջ սևացած:
Ու գործարանը կշչա հեռվում:
Աստղ կվառվի գլխիս վերևում:
Ժանգոտ, բազմաջիղ աստղ հուսաբեկ,
եվ ուրիշ ոչ ոք, ոչինչ ու երբեք:

1995

ՄԱՆԵԿԵՆ

Было всё как в дурном кино,
но без драчек и красных вин.
Мы хотели расстаться, но
так и шли вдоль сырых витрин.
И – ценитель осенних драм,
соглядатай чужих измен –
сквозь стекло улыбался нам
мило аглицкий манекен.

Улыбался, как будто знал
весь расклад – улыбался так.
“Вот и всё, – я едва шептал, –
ангел мой, это добрый знак...”.
И – дождливый – светился ЦУМ
грязно-жёлтым ночным огнём.
“Ты запомни его костюм
я хочу умереть в таком...”.

1995

ՄԱՆԵԿԵՆ

Դա մի ֆիլմ էր, կարծես, զագրական,
բայց չկար ծեծկոտոց, զինեխում:
Բաժանվել ուզեցանք մենք, սակայն
ցուցափեղկը գամեց մեզ տեղում:

Եվ աշնան դավերի համակիր,
ուրիշի մատնության լուռ վկա՝
ապակու ետևից սիրալիր
մանեկենը ժպտաց անզրիական:

Նա ժպտում էր, կարծես սնամեջ
խրտվիլակ չէր, այլ նախագուշակ:
Ասացի ես. «Ահա և վերջ,
դա նշան է բարի, իմ հրեշտակ...»

Միգամած խավարում գիշերվա
ЦУМ-ի շենքը լույսերն էր շաղում:
«Դու հիշիր կոստյումը նրա՝
թող հագիս լինի դագաղում...»

1995

ПАДАЛ СНЕГ

Я в эту зиму как-то странно жил.
Я просыпался к вечеру, а ночью
брал чистый лист и что-то сочинял.
Но и на это не хватало сил.
Стихи мои мне не могли помочь, и
я с каждой новой строчкой умирал.

Мне приходили письма от друзей.
Не понимая, что на них отвечаю,
я складывал их в ящик, не раскрыв.
Не мог я разобраться, хоть убей,
что за печаль свалилась мне на плечи,
поскольку в ней отсутствовал мотив.

И радость посторонняя и боль –
всё равно вызывало отвращенье.
И мне казалось даже: нет меня.
Я, вероятно, превратился в ноль.
Я жить ушёл в свое стихотворенье –
погас на пепле язычком огня.

И был я рад покинуть этот свет.
Но не переставала прекращаться
тоска, тянулась год, тянулась век.
Не страх, не боль меня смущали, нет.
Мне просто было не с кем попрощаться...
...И падал за окошком белый снег.

1996

ՁՅՈՒՆ ԷՐ ԳԱԼԻՍ

Ես այս ձմեռ ապրել եմ անսովոր:
Զարթնում էի մթով ու մինչև լույս
ճերմակ թղթի վրա բառեր բեռնում:
Բայց ուժ չունեի, հոգնած էի ահավոր:
Տաղերիս մեջ չկար այլևս հույս`
ամեն տողի հետ ինքս էի մեռնում:

Ստանում էի նամակ ընկերներից:
Բայց չէի բացում` դարսում էի դարակում,
չիմանալով, թե ինչ պատասխանել:
Չէի հասկանում` ինչո՞ւ և որտեղի՞ց
վրաս իջավ թախիծը հոգեկույ,
քանզի այն հիմք ու շարժառիթ չուներ:

Եվ խինդը կողմնակի, և ցավն օտար
նողկանք էին պատճառում միատեսակ:
Անգամ թվում էր, թե արդեն չկամ:
Դարձել էի զերո, հավանաբար:
Տաղերիս մեջ էի պարփակվել համակ,
որ այրվելով` մարեմ ու մոխրանամ:

Ես հաճույքով աշխարհին այս կյքեի:
Սակայն անվերջ, անդուլ ու անդադար
թախիծն էր հալածում իմ խեղճ հոգին:
Ոչ վախեցած էի, ոչ ցավ ունեի:
Ինձ պարզապես հրաժեռոջ տվող չկար...
...Չյուն էր գալիս պատուհանից անդին:

1996

* * *

Над саквояжем в чёрной арке
всю ночь играл саксофонист.
Пропойца на скамейке в парке
спал, постелив газетный лист.

Я тоже стану музыкантом
и буду, если не умру,
в рубашке белой с чёрным бантом
играть ночами на ветру.

Чтоб, улыбаясь, спал пропойца
под небом, выпитым до дна, –
спи, ни о чем не беспокойся,
есть только музыка одна.

1997

* * *

Մութ դալանում ամբողջ գիշեր
սաքսոֆոնիստն էր նվագում:
Մի գինեմոլ էր տնավեր
քնել նստարանին այգու:

Ես էլ օժտված եմ տաղանդով,
և եթե գերեզման չընկնեմ,
սպիտակ բլուզով ու սև բանտով
ամբողջ գիշեր կնվագեմ:

Որ քուն մտնի երկնքի տակ
հարբեցողը ժպտահայաց,
մեղեդին է ճարը միակ՝
քնիր անհոգ ու խաղաղած:

1997

* * *

Так я понял: ты дочь моя, а не мать,
только надо крепче тебя обнять
и взглянуть через голову за окно,
где сто лет назад, где давным-давно

сопляком шмонался я по двору
и тайком прикуривал на ветру,
окружён шпаной, но всегда один –
твой единственный, твой любимый сын.

Только надо крепче тебя обнять
и потом ладоней не отнимать
сквозь туман и дождь, через сны и сны.
Пред тобой одной я не знал вины.

И когда ты плакала по ночам,
я, ладони в мыслях к твоим плечам
прижимая, смог наконец понять,
понял я: ты дочь моя, а не мать.

И настанет время потом, потом –
не на чёрно-белом, а на цветном
фото, не на фото, а наяву
точно так же я тебя обниму.

И исчезнут морщины у глаз, у рта,
ты ребёнком станешь – о, навсегда! –
с алой лентой, вьющейся на ветру.
...Когда ты уйдёшь, когда я умру.

1999

* * *

Հասկացել եմ՝ աղջիկն ես դու իմ, մայրս չես,
թող փարվեմ ես կրծքին քո կարոտակեզ
և հայացք նետեմ դուրս, պատուհանից դէն,
ուր մեկ դար առաջ, շատ վաղուց արդէն

դեռ փսիւնքը կախ՝ թափառում բակում,
թրև էր գալիս ու ծխում թաքուն
լակոտների հետ, բայց միշտ՝ միայնակ,
քո սիրած որդին, քո որդին միակ:

Թող փարվեմ ես կրծքին քո կարոտակեզ,
քեզ գրկեմ ամուր ու պահեմ այդպես
անընդհատ, ընդմիշտ՝ ձյուն գա, թե անձրև:
Մեղավոր չեմ ես միայն քո առջև:

Երբ արտասվում էիր դու գիշերներով,
մտովի ուսերիդ էի հպվում ավերով
և հանկարծ կռահում, հասկանում վերջապես,
որ դու մայրս չես՝ աղջիկն ես իմ հեզ:

Տարիները կանցնեն-կգնան ու մի օր՝
լուսանկարի վրա գունավոր,
կամ չէ՝ արթմնի, կյանքում իրական
քեզ գիրկս կառնեմ այսօրվա նման:

Եվ կնճիռներդ կկորչեն անհետ,
և դու երեխա կդառնաս հավետ՝
ալ վարսակապով քամուց ծածանվող:
...Երբ դու հեռանաս, երբ ես դառնամ հող:

1999

СОДЕРЖАНИЕ / ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

СТИХОТВОРЕНИЯ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Тебя забыть? Стереть следы?	7
Бессонница.....	7
Любовь ушла	8
Есть берег. Только он	8
Гостиница выслась многоэтажно	9
В безудержном порыве губ и рук	9
Пейзаж.....	9
Ночь. Два контура и две тени	10
Кони в поле	10
Твоих шагов остывший след	11
Смотри! Я пишу как в бреду.....	11
Осенние этюды	12
Истлевшее я снова ворошу	12
Несбывшееся	13
Зазеркалье	14
Любовь свою не дам на поруганье	15
Ночь. Вокзал. Платформа. Поезд	15
Я остался без друзей	15
Голгофа	16
Эдгару По	17
В зеркалах	18
Благословенны эти руки	19
Снова я гляжу и вижу	20
Мне выпал жребий – сойти с вершины	21
Я мечусь в рукавах тупика	22
Реквием	23
Ноктюрн	24
Был день. Был холод. Был январь	25
В мире, где ты родилась и жила	25
Какого ответа ты ждёшь	26
Холодно в городе. Сыро. И дождь	26
Лежу я в гостиной	27
Тошнота	28
Как рождаются стихи	29
Центон	29
Тёмный бред	30
Весна	31
Я спал. Мне снился сон чудесный	32

В колесе	33
Больничное	34
Чёрная кошка	35
Գիշեր	36
Հուսահատություն	37
Դու կանգնած ես իմ դիմաց	38

РУССКАЯ ЛИРА (ПЕРЕВОДЫ)

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՔՆԱԴ (ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ)

ВАСИЛИЙ ЖУКОВСКИЙ / ՎԱՍԻԼԻ ԺՈՒԿՈՎՍԿԻ (1783-1852)

Смерть	41
Մահ	41
Листок	42
Տերեխիկ	42
Воспоминание	43
Հիշողություն	43

АЛЕКСАНДР ПУШКИН / ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՊՈՒՇԿԻՆ (1799-1837)

Десятая заповедь	44
Տասներորդ ցիտիփրան	45
Узник	46
Կարկանդակ	47
Анне Керн	48
Աննա Կերնին	49
Пророк	50
Մարգարե	51
Ангел	52
Հրեշտակ	53
Арион	54
Արիոն	55
Талисман	56
Թախիան	58
Анчар	60
Անշար	62
Не пой, красавица, при мне	64
Չրից տխուր երգերը ինձ	65
Пустое Вы сердечным ты	66

<i>Դառարկ Դուր-ը ջերմիկ դու-ով</i>	66
<i>На холмах Грузии лежит ночная мгла</i>	67
<i>Գիշերն է թավ իջել Վիրքի բարձունքներին</i>	67
<i>Я вас любил: любовь ещё, быть может</i>	68
<i>Ես ձեզ սիրում էի... Գուցե այդ սերը</i>	68
<i>Когда в объятия мои</i>	69
<i>Երբ գեղակազմ մարմինը քո</i>	70

ФЁДОР ТЮТЧЕВ / ՖԵՈՂՈՂ ՏՅՈՒՏՉԵՎ (1803-1873)

<i>Последний катаклизм</i>	71
<i>Վերջին համադեպը</i>	71
<i>Листья</i>	72
<i>Տերևներ</i>	74
<i>Silentium!</i>	76
<i>Silentium!</i>	77
<i>И чувства нет в твоих очах</i>	78
<i>Չկա զգացմունք քո աչքերում</i>	78
<i>Сижу задумчив и один</i>	79
<i>Նստած եմ մտածմունքի, մենակ</i>	81
<i>Не рассуждай, не хлопочи!</i>	83
<i>Զուր մի մտմունք ու հոգ մի տանիր</i>	83
<i>Обвеян вещею дремотой</i>	84
<i>Թարնախորհուրդ քնով տարված</i>	85
<i>Наш век</i>	86
<i>Մեր դարը</i>	87
<i>Последняя любовь</i>	88
<i>Վերջին սեր</i>	89
<i>Из Микеланджело</i>	90
<i>Միքելանջելոյից</i>	90
<i>Она сидела на полу</i>	91
<i>Նա հատակին էր նստած</i>	92
<i>Весь день она лежала в забытьи</i>	93
<i>Այդ օրը նա ցատկած էր ուշքամաղ</i>	94
<i>Вот бреду я вдоль большой дороги</i>	95
<i>Իրիկվա խավար ճանապարհով</i>	96
<i>Я встретил вас – и всё былое</i>	97
<i>Հանդիպեցի ձեզ, և անցար</i>	98
<i>Всё отнял у меня казнящий бог</i>	99
<i>Խլեց ինձնից ամեն ինչ Տերը ժանտ</i>	99

МИХАИЛ ЛЕРМОНТОВ / ՄԻԽԱՅԻԼ ԼԵՐՄՈՆՏՈՎ (1814-1841)

<i>Нищий</i>	100
--------------------	-----

<i>Աղբար</i>	101
<i>Անգել</i>	102
<i>Հրեշտակ</i>	103
<i>Парус</i>	104
<i>Առաջափառ</i>	105
<i>Благодарность</i>	106
<i>Շնորհակալություն</i>	106
<i>Завещание</i>	107
<i>Շուտիկ</i>	109
<i>И скучно и грустно</i>	111
<i>Տխուր է, սրբում</i>	112
<i>Из Гёте</i>	113
<i>Գործերց</i>	113
<i>Выхожу один я на дорогу</i>	114
<i>Գիշերով ճամփա եմ ես քնկնում</i>	115
<i>Любовь мертвеца</i>	116
<i>Մեռյալի սերը</i>	118
<i>На севере диком стоит одиноко</i>	120
<i>Շանգնած է մենակ վայրի հրուխում</i>	120
<i>Нет, не тебя так пылко я люблю</i>	121
<i>Ա՛յ, դու չես, ում սիրում եմ ես սրտանց</i>	122
<i>Пророк</i>	123
<i>Մարգարե</i>	125
<i>Сон</i>	127
<i>Երազ</i>	128

АФАНАСИЙ ФЕТ / ԱՖԱՆԱՍԻ ՖԵՏ (1820-1892)

<i>Ave Maria</i>	129
<i>Ave Maria</i>	129
<i>Шёпот, робкое дыханье</i>	130
<i>Շշուկ, երկչու շնչառություն</i>	131
<i>Сияла ночь. Луной был полон сад</i>	132
<i>Գիշեր էր ցոլ, ցայծաք</i>	133
<i>Бабочка</i>	134
<i>Թիրեոնիկ</i>	135
<i>Я тебе ничего не скажу</i>	136
<i>Այ մի բան ես քեզ չեմ ասեր</i>	137
<i>Когда читала ты мучительные строки</i>	138
<i>Երբ ընթերցում էիր տառապարհի տողերը</i>	139
<i>Угасшим звёздам</i>	140
<i>Մարած աստղերին</i>	140

НИКОЛАЙ НЕКРАСОВ / ՆԻՇՈՒԱՅ ՆԵՇԴԱՍՈՎ (1821-1877)	
<i>Я не люблю иронии твоей</i>	141
<i>Ես չեմ սիրում հեգնածսիւրքը</i>	142
<i>Внимая ужасам войны</i>	143
<i>Պատերազմին զոհ զիսցած</i>	144
<i>Мать</i>	145
<i>Մայրը</i>	146

КОНСТАНТИН БАЛЬМОНТ / ԿՈՆՍՏԱՆՏԻՆ ԲԱԼՄՈՆՏ (1867-1942)	
<i>Я в этот мир пришёл, чтоб видеть Солнце</i>	147
<i>Աշխարհ եկա, որ Արեգակ տեսնեմ</i>	148
<i>Снежинка</i>	149
<i>Զնափաթիլ</i>	151
<i>Как я пишу стихи</i>	153
<i>Բնչպես եմ ես քանակապար գրում</i>	153
<i>Осень</i>	154
<i>Աշուն</i>	155

МАКСИМ ГОРЬКИЙ / ՄԱՔՍԻՄ ԳՈՐԿԻ (1868-1936)	
<i>Песня о Соколе</i>	156
<i>Բազկի երգը</i>	159
<i>Песня о Буревестнике</i>	163
<i>Մրրկանափի երգը</i>	165

ЗИНАИДА ГИППИУС / ԶԻՆԱԻԴԱ ԳԻՊԻՈՒՍ (1869-1945)	
<i>Крик</i>	167
<i>Ճիչ</i>	168
<i>Пауки</i>	169
<i>Մարդեր</i>	170
<i>Закат</i>	171
<i>Մայրամուտ</i>	171

ИВАН БУНИН / ԻՎԱՆ ԲՈՒՆԻՆ (1870-1953)	
<i>Я к ней вошёл в полночный час</i>	172
<i>Ես ներս մտա: Լուսնակ գիշեր էր</i>	172
<i>Стамбул</i>	173
<i>Ստամբուլ</i>	174
<i>Чужая</i>	175
<i>Բ՛ար չեմ</i>	176

ВАЛЕРИЙ БРЮСОВ / ՎԱԼԵՐԻ ԲՐՅՈՒՍՈՎ (1873-1924)	
<i>Творчество</i>	177
<i>Ստեղծագործություն</i>	178
<i>Юному поэту</i>	179
<i>Պատանի պոետին</i>	180
<i>К Армении</i>	181
<i>Հայաստանին</i>	183

АЛЕКСАНДР БЛОК / ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԲԼՈՎ (1880-1921)	
<i>Девушка пела в церковном хоре</i>	185
<i>Ժամանակ խորքում մի ջրնաղ փերի</i>	186
<i>О доблестях, о подвигах, о славе</i>	187
<i>Բնրնահաճո իղձերս փառատենչ</i>	188
<i>В ресторане</i>	189
<i>Ռեստորանում</i>	190
<i>Ночь, улица, фонарь, аптека</i>	191
<i>Փողոց, լիպուկեր, ցայգ, դեղատուն</i>	191

НИКОЛАЙ ГУМИЛЁВ / ՆԻՇՈՒԱՅ ԳՈՒՄԻԼՅՈՎ (1886-1921)	
<i>Жираф</i>	192
<i>Ընձուղի</i>	193
<i>У камина</i>	194
<i>Օջախի մոտ</i>	196
<i>Отравленный</i>	198
<i>Թունափրկածը</i>	199
<i>Однообразные мелькают</i>	200
<i>Միանման օրերն են իմ</i>	201

ИГОРЬ СЕВЕРЯНИН / ԻԳՈՐ ՍԵՎԵՐՅԱՆԻՆ (1887-1941)	
<i>Выйди в сад</i>	202
<i>Ե՛լ ցարուեզ</i>	203
<i>Странно</i>	204
<i>Տարօրինակ է</i>	204
<i>Это было у моря, где ажурная пена</i>	205
<i>Ծովափին մի զրշակ կար</i>	206
<i>Классические розы</i>	207
<i>Դասական վարդեր</i>	208

АННА АХМАТОВА / ԱՆՆԱ ԱԽՄԱՏՈՎԱ (1889-1966)	
<i>Сероглазый король</i>	209
<i>Գորշաչա արքան</i>	210

<i>Песня последней встречи</i>	211
<i>Վերջին հանդիպման նվազը</i>	212
<i>Все мы бражники здесь, блудницы</i>	213
<i>Գինեւոր, ցանկաւեր էակներ ենք</i>	214
<i>Мне голос был. Он звал утешно</i>	215
<i>Եւ ձայն տրւի: Այն փարտախոյ էր</i>	216
<i>Не бывает тебе в живых</i>	217
<i>Քեզ սպանել են ճւղեւորով</i>	217
<i>Лотова жена</i>	218
<i>Ղովար կինը</i>	219
<i>Отрывки из поэмы “Реквием”</i>	220
<i>Հատվածներ «Սգերգ» արտակից</i>	222

БОРИС ПАСТЕРНАК / ԲՈՐԻՍ ՊԱՍՏԵՌՆԱԿ (1890-1960)

<i>Никого не будет в доме</i>	224
<i>Ոչ քր չի լինելու տանը</i>	225
<i>Зимняя ночь</i>	226
<i>Զմնան գիշեր</i>	228
<i>Магдалина</i>	230
<i>Մագդալինե</i>	233
<i>Ветер</i>	236
<i>Քամի</i>	236
<i>Во всё мне хочется дойти</i>	237
<i>Կուգեմ հասնել ամեն ինչի</i>	239

ОСИП МАНДЕЛЬШТАМ / ՕՍԻՊ ՄԱՆԴԵԼՇՏԱՄ (1891-1938)

<i>Дано мне тело – что мне делать с ним</i>	241
<i>Մարմին է ինձ տրված</i>	242
<i>Нежнее нежного</i>	243
<i>Նրբից է նարմը</i>	244
<i>Я наравне с другими</i>	245
<i>Այլոց նման եւ եւ</i>	247
<i>Я вернулся в мой город</i>	249
<i>Եւ դարձա իմ քաղաք</i>	250
<i>За гремящую доблесть грядущих веков</i>	251
<i>Գալիք դարերի հանդեպ հավատիս</i>	252
<i>Фаэтонщик</i>	253
<i>Կառապան</i>	255

МАРИНА ЦВЕТАЕВА / ՄԱՐԻՆԱ ՅՎԵՏԱԵՎԱ (1892-1941)

<i>Байрону</i>	257
<i>Բայրոնին</i>	258
<i>Реквием</i>	259
<i>Սգերգ</i>	261
<i>Идѣшь, на меня похожий</i>	263
<i>Անցորդ, ինձ նման եւ, թերևս</i>	265
<i>Бабушке</i>	267
<i>Տատիկիս</i>	268
<i>Я с вызовом ношу его кольцо!</i>	269
<i>Հատուկ եմ մատանին նրա կրում</i>	270
<i>Какой-нибудь предок мой был – скрипач</i>	271
<i>Մի որում էր նախնին իմ ջութակ նվագել</i>	273
<i>Мне нравится, что вы больны не мной</i>	275
<i>Ինչ լավ է, որ ինձնով չէք դուք գերվել</i>	276
<i>С большою нежностью – потому</i>	277
<i>Մեծ քնքշութեամբ, քանի որ ջուտով</i>	278
<i>Откуда такая нежность?</i>	279
<i>Այդքան գորովանք քրտեղի՞ց քեզ</i>	280
<i>Я тебя отвоюю у всех земель</i>	281
<i>Եւ քեզ կխլեմ բոլոր հողերից</i>	282

ВЛАДИМИР МАЯКОВСКИЙ / ՎԼԱԴԻՄԻՐ ՄԱՅԱԿՈՎՍԿԻ (1893-1930)

<i>А вы могли бы?</i>	283
<i>Իսկ կարո՞ղ էք</i>	284
<i>Ничего не понимают</i>	285
<i>Ոչինչ չեն հասկանում</i>	286
<i>Ещё Петербург</i>	287
<i>Դեռ Պետերբուրգ</i>	287
<i>Вам!</i>	288
<i>Զե՛ր</i>	289
<i>Я хочу быть понят моей страной</i>	290
<i>Ուզում եմ, որ իմ երկրում հասկացվեմ</i>	290

СЕРГЕЙ ЕСЕНИН / ՍԵՐԳԵՅ ԵՍԵՆԻՆ (1895-1925)

<i>Да! Теперь решено. Без возврата</i>	291
<i>Վե՛րջ, արդեն որոշված է: Հավետ</i>	293
<i>Письмо матери</i>	295
<i>Նամակ մայրիկիս</i>	297
<i>Голубая кофта. Синие глаза</i>	299

<i>Երկնագույն բաճկոն: Աչքեր կապույտակ</i>	299
<i>Ты меня не любишь, не жалеешь</i>	300
<i>Դու ինձ չես սիրում, ոչ էլ խղճում ես</i>	302
<i>До свиданья, друг мой, до свиданья</i>	304
<i>Մնախ բարով, իմ բարեկամ, բարով մնա</i>	304

ВЛАДИМИР НАБОКОВ / ՎԼԱԴԻՄԻՐ ՆԱԲՈՎՈՎ (1899-1977)

<i>Журавли</i>	305
<i>Շքունկներ</i>	305
<i>И видел я: стемнели неба своды</i>	306
<i>Եվ ես տեսա՝ մթնեց երկնի կամարը</i>	307
<i>Будь со мной прозрачнее и проще</i>	308
<i>Իմ հանդեպ շիտակ եղիր ու պարզ</i>	309
<i>Достоевский</i>	310
<i>Ղուտոնակի</i>	310
<i>Расстрел</i>	311
<i>Մահապատիժ</i>	312
<i>Формула</i>	313
<i>Բանաձև</i>	314
<i>Какое сделал я дурное дело?</i>	315
<i>Ես ի՞նչ վատ բան եմ կատարել</i>	316

НИКОЛАЙ ЗАБОЛОЦКИЙ / ՆԻՎՈԼԱՅ ՋԱԲՈԼՈՅՉԻ (1903-1958)

<i>Некрасивая девочка</i>	317
<i>Տղեղ աղջիկը</i>	319
<i>Признание</i>	321
<i>Խոստովանություն</i>	322

СЕМЁН КИРСАНОВ / ՍԵՄՅՈՆ ՎԻԴՍԱՆՈՎ (1906-1972)

<i>Строки в скобках</i>	323
<i>Տողեր փակագծերում</i>	325
<i>Зеркала</i>	327
<i>Հայելիք</i>	329
<i>Сон во сне</i>	332
<i>Երազ երազում</i>	333
<i>Я ищу прозрачности</i>	334
<i>Ես փնտրում եմ պարզություն</i>	334
<i>Смерть лося</i>	335
<i>Եղնարի մահը</i>	336
<i>Смерти больше нет</i>	337
<i>Արդեն մահ չկա</i>	339

АРСЕНИЙ ТАРКОВСКИЙ / ԱՐՏԵՆԻ ՏԱՐԿՈՎՍԿԻ (1907-1989)

<i>Если б, как прежде, я был горделив</i>	341
<i>Թե առաջվա պես լինեի սնապարծ</i>	342
<i>Портрет</i>	343
<i>Դիմանկար</i>	344
<i>Ночной дождь</i>	345
<i>Գիշերային անձրև</i>	346
<i>Дождь в Тбилиси</i>	347
<i>Անձրև Թբիլիսիում</i>	349
<i>Я боюсь, что слишком поздно</i>	351
<i>Վախենամ թե ուշ է բախար</i>	352
<i>Вечерний, сизокрылый</i>	353
<i>Թիակապույտ անրիծ</i>	354
<i>Пускай меня простит Винсент Ван-Гог</i>	355
<i>Թող նվառարիս ների Վինսենտ Վան Գոգը</i>	356
<i>Комитас</i>	357
<i>Շուխուսի</i>	358
<i>Вот и лето прошло</i>	359
<i>Չարճատև էր ամառը</i>	360

АЛЕКСАНДР ТВАРДОВСКИЙ / ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏՎԱՐԴՈՎՍԿԻ (1910-1971)

<i>Я знаю, никакой моей вины</i>	361
<i>Գիտեմ՝ անսեղ եմ ես, անհանցակից</i>	361

КОНСТАНТИН СИМОНОВ / ԿՈՆՍՏԱՆՏԻՆ ՍԻՄՈՆՈՎ (1915-1979)

<i>Жди меня</i>	362
<i>Ինձ սպասիր</i>	364
<i>Убей его!</i>	366
<i>Սպանի՛ր նրան</i>	369

ПАВЕЛ КОГАН / ՊԱՎԵԼ ԿՈԳԱՆ (1918-1942)

<i>Гроза</i>	373
<i>Անպրոպ</i>	374
<i>Тигр в зоопарке</i>	375
<i>Վազրը գազանանոցում</i>	376

МИХАИЛ КУЛЬЧИЦКИЙ / ՄԻԽԱՅԻԼ ԿՈՒԼՉԻՑԿԻ (1919-1943)

<i>Хлебников в 1921 году</i>	377
------------------------------------	-----

<i>Խղերնիկովը 1921 թվականին</i>	380
ЕВГЕНИЙ ЕВТУШЕНКО / ԵՎԳԵՆԻ ԵՎՏՈՒՇԵՆԿՈ (1932-2017)	
<i>Со мною вот что происходит</i>	383
<i>Ահա թե ինչ է կատարվում</i>	384
<i>Мой пёс</i>	385
<i>Բւ շունը</i>	386
<i>Всегда найдётся женская рука</i>	387
<i>Միշտ կանացի մի ձեռք կգտնվի</i>	389
<i>Хотят ли русские войны?</i>	391
<i>Ուզո՞ւմ է ռուսը պատերազմ</i>	392
<i>Качался старый дом</i>	393
<i>Ճռճվում էր տունը հին</i>	395
<i>Благодарность</i>	397
<i>Երախտագիտություն</i>	399
<i>Не исчезай</i>	401
<i>Մի՛ վերանա</i>	402
<i>Дай бог!</i>	403
<i>Աստված թող տա՛</i>	405
<i>Всё больше, больше моей маме лет</i>	407
<i>Մայրիկու ծերանում է, ծերանում</i>	408
<i>Великих книг у нас не стало</i>	409
<i>Մեծ գրողները վերացել են</i>	410
РОБЕРТ РОЖДЕСТВЕНСКИЙ / ՌՈՐԵՐՏ ՌՈՐՏԵՍՏՎԵՆՍԿԻ (1932-1994)	
<i>Коррида в Лиме</i>	411
<i>Ցլամարտ Լիմայում</i>	414
<i>Случай</i>	417
<i>Պատահար</i>	419
<i>На Земле безжалостно маленькой</i>	421
<i>Աշխարհում՝ անզոքրեն փոքր</i>	422
<i>Памяти Василия Шукшина</i>	423
<i>Վասիլի Շուկշինի հիշատակին</i>	425
<i>Всё начинается с любви</i>	427
<i>Միտք է ամեն ինչ սկսվում</i>	429
<i>Любовь настала</i>	431
<i>Մերն այդելեց ինձ</i>	432
<i>Песня о годах</i>	433
<i>Երգ տարիների մասին</i>	434
<i>За окном зоря красно-жёлтая</i>	435
<i>Դրամ հրաներկ ձեզ է լուսարագ</i>	436

<i>Тихо летят паутинные нити</i>	437
<i>Մարդասիրիկներ է քամին տարածել</i>	437
<i>То нахлынет боль, то отпустит боль</i>	438
<i>Մեկ հարդում է ծավր, մեկ էլ՝ ընկրկում</i>	439
<i>Я шагал по земле</i>	440
<i>Ես քայում էի երկրով</i>	441
АНДРЕЙ ВОЗНЕСЕНСКИЙ / ԱՆԴՐԵՅ ՎՈՋՆԵՍԵՆՍԿԻ (1933-2010)	
<i>Гитара</i>	442
<i>Չիթաք</i>	443
<i>Отрывки из поэмы “Оза”</i>	444
<i>Հատվածներ «Օզա» պոեմից</i>	448
<i>Исповедь</i>	452
<i>Խոստովանություն</i>	453
<i>Похороны Гоголя Николая Васильевича</i>	454
<i>Նիկոլայ Վասիլևիչ Գոգոլի թաղումը</i>	457
<i>Ностальгия по настоящему</i>	460
<i>Բովություն կարոտախոս</i>	462
<i>Сага</i>	464
<i>Մազա</i>	466
БЕЛЛА АХМАДУЛИНА / ԲԵԼԱ ԱԽՄԱԴՈՒԼԻՆԱ (1937-2010)	
<i>Не уделяй мне много времени</i>	468
<i>Ժամանակը մի վտանիր քո</i>	469
<i>Август</i>	470
<i>Օգոստոս</i>	471
<i>По улице моей который год</i>	472
<i>Ունե՞ս ճանրներ են փողոցից գալիս</i>	474
<i>О, мой застенчивый герой</i>	476
<i>Օ դու, իմ անթոխած հերոս</i>	478
<i>Другое</i>	480
<i>Ուրիշ մի բան</i>	481
ИОСИФ БРОДСКИЙ / ԻՈՍԻՖ ԲՐՈԴՍԿԻ (1940-1996)	
<i>Одиночество</i>	182
<i>Մենություն</i>	484
<i>Ни страны, ни погоста</i>	486
<i>Ոչ երկիր, ոչ տապան</i>	487
<i>Когда так много позади</i>	488
<i>Երբ շատ բաներ ես դու տեսել</i>	488
<i>Дебют</i>	489

<i>Դերքուտ</i>	491
<i>Не выходи из комнаты</i>	493
<i>Մի՛ էլ սենյակից</i>	494
<i>Натюрморт</i>	495
<i>Նախընտրված</i>	500
<i>Колыбельная</i>	506
<i>Օրորոցային</i>	509

НИКОЛАЙ ЗИНОВЬЕВ / ՆԻՎՈԼԱՅ ԶԻՆՈՎԵՎ (1960)

<i>В стены, покрытой пылью брэнной</i>	512
<i>Փռչեկարույն ասփաղաղի</i>	513
<i>Кружился лебедь над прудом</i>	514
<i>Կարապետ էր պտուղով օդում</i>	515
<i>Пока я не пошёл ко дну</i>	516
<i>Քանի դեռ շեւ դարձել էս հող</i>	516

ИВАН ГОЛУБНИЧИЙ / ԻՎԱՆ ԳՈԼՈՒԲՆԻՉԻ (1966)

<i>Вечер. Шкаф платяной</i>	517
<i>Երեկո: Հագուստի պահարան</i>	518
<i>Забудь меня</i>	519
<i>Բնձ մոռացիր</i>	520
<i>Путь к высшей цели, или просто путь</i>	521
<i>Վերնագնաց ուղի, թե՛ պարզապես</i>	522
<i>Я создавал тебя в ночи</i>	523
<i>Գիշերն էի քեզ արարում</i>	524
<i>Необъяснимая тревога</i>	525
<i>Անմեկնելի տազնապներով է</i>	527

БОРИС РЫЖИЙ / ԲՈՐԻՍ ՌԻՇԻ (1974-2001)

<i>Маленький, сонный, по чёрному льду</i>	529
<i>Փոքրիկ եւ, քնած, սև սառցի վրով</i>	530
<i>Манекен</i>	531
<i>Մանեկեն</i>	532
<i>Падал снег</i>	533
<i>Հրն էր գալիս</i>	534
<i>Над саквояжем в чёрной арке</i>	535
<i>Մութ դարձնում անբոց գիշեր</i>	536
<i>Так я понял</i>	537
<i>Հասկացել եմ</i>	538

ԱՐԱՐԱՏ ԱԳԱՏՅԱՆ

СТИХОТВОРЕНИЯ

РУССКАЯ ЛИРА

(ПЕРЕВОДЫ)

ԱՐԱՐԱՏ ԱՂԱՍՅԱՆ

Բ Ա Ն Ա Ս Տ Ե Ղ Ծ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն Ն Ե Ր

Ռ ՈՒ Ս Ա Կ Ա Ն Ք Ն Ա Ր

(Թ Ա Ր Գ Մ Ա Ն ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն Ն Ե Ր)

Համակարգչային էջադրումը և ձևավորումը՝ Վերա Պապյանի
Կազմի ձևավորումը՝ Մարտին Հարությունյանի

Հրատ. պատվեր N 1249

Ստորագրված է տպագրության 22.06.2023թ.

34.5 տպագրական մամուլ:

Տպաքանակը՝ 300 օրինակ:

ՀՀ ԳԱԱ տպարան

Երևան, Մարշալ Բաղրամյան պող. 24: